

సుందర కాండ
విషయసూచిక

సర్గలు	పుటలు
1. సాగరలంఘనమ్	23
2. నిశాగమప్రతీక్షా	44
3. లంకాధిదేవతావిజయః	50
4. లంకాపురీష్రవేశః	55
5. భవనవిచయః	58
6. రావణగృహవేక్షణమ్	64
7. పుష్పకదర్శనమ్	68
8. పుష్పకానువర్తనమ్	72
9. సంకులాంతఃపురమ్	74
10. మండోదరీదర్శనమ్	82
11. పానభూమి విచయః	87
12. హనూమద్విషాదః	92
13. హనూమన్నిర్వేదః	95
14. అశోకపనికావిచయః	102
15. సీతోపలంభః	107
16. హనూమత్పరీతాపః	112
17. రాక్షసీపరివారః	116
18. రావణాగమనమ్	119
19. కృచ్ఛ్రగతసీతోపమాః	123
20. ప్రణయప్రార్థనా	125

21.	రావణ తృణీకరణమ్	129
22.	మాసద్వయాపధికరణమ్	132
23.	రాక్షసీప్రరోచనమ్	137
24.	రాక్షసీనిర్భర్తనమ్	139
25.	సీతానిర్వేదః	144
26.	ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్	146
27.	త్రిజటాస్వప్నః	151
28.	ఉద్బంధన వ్యవసాయః	156
29.	శుభనిమిత్తాని	160
30.	హనూమత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్	162
31.	రామవృత్త సంశ్రవః	166
32.	సీతావితర్కః	169
33.	హనూమజ్ఞానకీసంవాదోపక్రమః	171
34.	రావణ శంకానివారణమ్	174
35.	విశ్వాసోత్పాదనమ్	178
36.	అంగులీయకప్రదానమ్	187
37.	సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్	192
38.	వాయుసప్నంతకథనమ్	199
39.	హనూమత్సందేశః	206
40.	హనూమత్ప్రేషణమ్	211
41.	ప్రమదాపనభంజనమ్	214
42.	కింకర నిషూదనమ్	217
43.	చైత్ర్యప్రాసాదదాహః	222
44.	జంబుమాలివధః	224

45.	అమాత్యపుత్రవధః	227
46.	సేనాపతిపంచక వధః	229
47.	అక్షకుమారవధః	233
48.	ఇంద్రజిదభియోగః	240
49.	రావణప్రభావదర్శనమ్	249
50.	ప్రహస్తప్రశ్నః	251
51.	హనూమదుపదేశః	253
52.	దూతవధనివారణమ్	258
53.	పాపకశైత్యమ్	262
54.	లంకాదాహః	266
55.	హనూమద్విభ్రమః	273
56.	ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్	277
57.	హనూమత్ప్రత్యాగమనమ్	281
58.	హనూమద్వృత్తానుకథనమ్	286
59.	అనంతరకార్యప్రరోచనమ్	303
60.	అంగద జాంబవత్సంవాదః	307
61.	మధువనప్రవేశః	308
62.	దధిముఖిఖిలీకారః	311
63.	సుగ్రీవ హర్షః	316
64.	హనూమదాద్యాగమనమ్	319
65.	చూడామణిప్రదానమ్	323
66.	సీతాభాషితప్రశ్నః	326
67.	సీతాభాషితానువచనమ్	328
68.	హనూమత్సమాశ్వాసవచనానువాదః	332

శ్రీహనుమల్లక్మణ భరత శత్రుఘ్న సీతాసమేత
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమో నమః

పారాయణ క్రమము

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ |
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నాప శాంతయే ||
వాగీశాద్యాస్సుమనసః సర్వార్థానాముపక్రమే |
యం నత్వా కృతకృత్యాస్సుః తం నమామి గజాననమ్ ||
దోర్భిర్యుక్తా చతుర్భిః స్ఫటికమణిమయీమక్తమాలాం దధానా
హస్తేనైకేన పద్మం సితమపి చ శుకం పుస్తకం చాపరేణ |
భాసాకుందేందు శంఖస్ఫటిక మణినిభా భాసమానాఽసమానా
సా మే వాగ్దేవతేయం నివసతు పదనే సర్వదా సుప్రసన్నా ||
కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ |
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం పందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ||
వాల్మీకేర్మునిసింహస్య కవితాపనచారిణః |
శృణ్వన్ రామకథా నాదం కో న యాతి పరాం గతిమ్ ||
యఃపిబన్ సతతం రామ చరితామృత సాగరమ్ |
అతృప్తస్తం మునిం పందే ప్రాచేతసమకల్మషమ్ ||
గోషుదీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసమ్ |
రామాయణ మహామాలా రత్నం పందేఽనిలాత్మజమ్ ||
అంజనానందనం వీరం జానకీ శోకనాశనమ్ |
కపీశమక్షహంతారం పందే లంకాభయంకరమ్ ||

ఉల్లంఘ్య సింధోస్సలిలం సలీలం   యశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః |
ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం   సమామి తం ప్రాంజలిరాంజనేయమ్ ||

ఆంజనేయ మతిపాటలాననం   కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహమ్ |
పారిజాత తరుమూల వాసినం   భావయామి పవమాస నందనమ్ ||

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం   తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్ |
బాష్పవారి పరిపూర్ణ లోచనం   మారుతిం సమత రాక్షసాంతకమ్ ||

మనోజవం మారుత తుల్యవేగం   జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్కమ్ |
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం   శ్రీరామదూతం శిరసా సమామి ||

యఃకర్ణాంజలి సంపుటైరహరహః సమ్యక్స్విబత్వాదరాత్
వాల్మీకేర్వదనారవిందగలితం రామాయణాఖ్యం మధు |
జన్మవ్యాధి జరావిపత్తి మరణైరత్యంతసోపద్రవం
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి పుమాన్ విష్ణోఃపదం శాశ్వతమ్ ||

తదుపగత సమాస సంధియోగం   సమమధురోపసతార్థ వాక్యబద్ధమ్ |
రఘువర చరితం మునివ్రణీతం   దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వమ్ ||

వాల్మీకిగిరి సంభూతా రామసాగరగామినీ |
పునాతు భువనం పుణ్యా రామాయణ మహానదీ ||

శ్లోకసార సమాకీర్ణం సర్గ కల్లోల సంకులమ్ |
కాండగ్రాహ మహామీనం వందే రామాయణార్ణవమ్ ||

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే |
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ||

1. సాగరలంఘనమ్

వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామండపే
 మధ్యే పుష్పక మాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్ |
 అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
 వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్ ||

వామే భూమిసుతా పురశ్చ హనుమాన్ పశ్చాత్పుమిత్రాసుతః
 శత్రుఘ్నా భరతశ్చ వామదలయోర్వాయ్వాది కోణేషు చ |
 సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవాన్
 మధ్యే నీలసరోజ కోమలరుచిం రామం భజే శ్యామలమ్ ||

నమోఽస్తు రామాయ స లక్ష్మణాయ
 దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై |
 నమోఽస్తు రుద్రేంద్ర యమానిలేభ్యో
 నమోఽస్తు చంద్రార్క మరుద్గణేభ్యః ||

అస్య శ్రీ సుందరకాండ మహా మంత్రస్య వాల్మీకిర్ ఋషిః | అనుష్టుప్ ఛందః |
 ఆంజనేయో దేవతా | రామదూతాయ కపయ ఇతి బీజమ్ | నమో వాతాత్మజాయేతి శక్తిః |
 సముద్ర తారకాయేతి కీలకమ్ | శ్రీసీతారామ హనుమత్ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే పారాయణే వినియోగః |

ఉదధిక్రమిణే తుభ్యం నమో రాక్షసమర్దినే	అంగుష్ఠాభ్యాం నమః
ఛాయాగ్రహ వినాశాయ సురసా మారకాయ చ	తర్జనీభ్యాం నమః
మైనాక దర్శినే తుభ్యం మైనాకగిరిమానినే	మధ్యమాభ్యాం నమః
ఆకాశగామినే దేవమానినే సర్వదాయినే	అనామికాభ్యాం నమః
వాయుపుత్రాయ ధీరాయ లంకాదర్పాపహారిణే	కనిష్ఠికాభ్యాం నమః
అక్షహంత్రే నమస్తుభ్యం పుచ్చవహ్నిప్రదీపినే	కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః
ఉదధిక్రమిణే తుభ్యం నమో రాక్షసమర్దినే	హృదయాయ నమః

ఛాయాగ్రహ వినాశాయ సురసా మారకాయ చ   శిరసే స్వాహా |
మైనాకదర్శినే తుభ్యం మైనాకగిరిమానినే   శిఖాయై వషట్ |
ఆకాశగామినే దేవమానినే సర్వదాయినే   కవచాయ హుమ్ |
వాయుపుత్రాయ ధీరాయ లంకాదర్పాపహరిణే   నేత్రత్రయాయ వౌషట్ |
అక్షహంత్రే నమస్తుభ్యం పుచ్చవహ్నిప్రదీపినే   అస్త్రియ ఫట్ |
అష్టమంత్రి సుతానాం చ గర్వభంగ కృతే నమః |
భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః |

అథ ధ్యానమ్

సర్వానిష్ఠ నివారకం శుభకరం పింగాక్షమక్షాపహమ్ |
సీతాన్వేషణ తత్పరం కపివరం కోటిందుసూర్యప్రభమ్ ||
లంకాద్వీప భయంకరం సకలదం సుగ్రీవ సమ్మానితమ్ |
దేవేంద్రాది నమస్త దూత వినుతం కాకుత్స్థ దూతం భజే ||
బుద్ధిర్బలం యశోఛైర్యం నిర్భయత్వమరోగతా |
అజాడ్యం వాక్పటుత్వం చ హనూమత్స్మరణాద్భవేత్ ||
చంద్రబింబ సమాకారం వాంఛితార్థ ప్రదాయకమ్ |
హనూమత్సేవితం ధ్యాయేత్ సౌందరేకాండ ఉత్తమే ||
జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః |
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః ||
దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్షిష్ఠకర్మణః |
హనూమాన్ శత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః ||

న రావణ సహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్|

శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః||

అర్షయిత్వా పురీం లంకాం అభివాద్య చ మైథిలీమ్|

సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్||

ఓం శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమో నమః

1. సాగరలంఘనమ్

అథ శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణే
సుందరకాండే ప్రథమస్కంధః

1. సాగరలంఘనమ్

- త్రతో రావణనీతాయాః సీతాయాశ్శత్రుకర్శనః|
ఇయేష పదమన్వేష్టుం చారణాచరితే పథి|| 1
- దుష్కరం నిష్ప్రతిద్యంద్యం చికిర్షన్కర్మ వాసరః|
సముదగ్రశిరోగ్రీవో గవాం పతిరివాబభౌ|| 2
- అథ వైడూర్యవర్ణేషు శాద్వలేషు మహాబలః|
ధీరస్సలిలకల్పేషు విచచార యథాసుఖమ్|| 3
- ద్విజాన్ విత్రాసయన్ ధీమాన్ ఉరసా పాదపాన్ హరన్|
మృగాంశ్చ సుబహూన్ నిఘ్నన్ ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ|| 4
- నీలలోహితమాంజిష్ఠ పత్రవర్ణైః స్నితాసితైః|
స్వభావవిహితైశ్చిత్రైః ధాతుభిస్సమలంకృతమ్|| 5
- కామరూపిభిరావిష్టం అభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః|
యక్ష కిన్నర గంధర్వైః దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః|| 6
- స తస్య గిరివర్యస్య తలే నాగపరాయుతే|
తిష్ఠన్ కపివరస్తత్ర స్రాదే నాగ ఇవాబభౌ|| 7
- స సూర్యాయ మహేంద్రాయ పవనాయ స్వయంభువే|
భూతేభ్యశ్చాంజలిం కృత్వా చకార గమనే మతిమ్|| 8
- అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కృత్వా పవనాయాత్మయోసయే|
తతోభివవృధే గంతుం దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్|| 9

1. సాగరలంఘనమ్

- ప్లవంగప్రవరైర్లష్టః ప్లవనే కృతనిశ్చయః |
వవృథే రామవృద్ధ్యర్థం సముద్ర ఇవ పర్వసు || 10
- నిష్క్రమాణశరీరస్సన్ లిలంఘయిషు రర్ణవమ్ |
బాహుభ్యాం పీడయామాస చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్ || 11
- స చచాలాచలశ్చాపి ముహూర్తం కపిపీడితః |
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం సర్వం పుష్పమశాతయత్ || 12
- తేన పాదపముక్తేన పుష్పాఘ్నేణ సుగంధినా |
సర్వత స్సంవృత శ్చైలో బభౌ పుష్పమయో యథా || 13
- తేన చోత్తమవీర్యేణ పీడ్యమాన స్స పర్వతః |
సలిలం సంప్రసుస్రావ మదం మత్త ఇవ ద్విపః || 14
- పీడ్యమానస్తు బలినా మహేంద్రస్తేన పర్వతః |
రీతీర్విర్వర్తయామాస కాంచనాంజనరాజతీః || 15
- ముమోచ చ శిలాశ్చైలో విశాలా స్సమనశ్శిలాః |
మధ్యమే నార్చిషా జుష్టో ధూమరాజీ రివాసలః || 16
- గిరిణా పీడ్యమానేన పీడ్యమానాని సర్వతః |
గుహావిష్టాని భూతాని వినేదుర్వికృతై స్స్వరైః || 17
- స మహాసత్త్వసన్నాదః శైలపీడానిమిత్తజః |
ప్రథివీం పూరయామాస దిశశ్చోపవనాని చ || 18
- శిరోభిః ప్రథుభిస్సర్వాః వ్యక్తస్వస్తికలక్షణైః |
వమంతః పావకం ఘోరం దదంశుర్దశవై శ్శిలాః || 19
- తాస్తదా సవిషైర్లష్టాః కుపితైస్తైర్మహాశిలాః |
జజ్వలుః పావకోద్ధీప్తాః బిభిదుశ్చ సహస్రథా || 20

1. సాగరలంఘనమ్

- యాని చౌషధజాలాని తస్మిన్ జాతాని పర్వతే |
విషఘ్నాస్యపి నాగానాం నశేకుశ్శమితుం విషమ్ || 21
భిద్యతేఽయం గిరిర్భూతైః ఇతి మత్వా తపస్వినః | 22
- త్రస్తా విద్యాధరాస్తస్మాత్ ఉత్పేతుః స్త్రిగణైస్సహ |
పాసభూమిగతం హిత్వా హైమమాసపభాజనమ్ || 23
- పాత్రాణి చ మహార్థాణి కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్ |
లేహ్యానుచ్ఛావచాన్ భక్ష్యాన్ మాంసాని వివిధాని చ ||
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి ఖడ్గాంశ్చ కనకత్పరూన్ || 24
- కృతకంఠగుణాః క్షీణాః రక్తమాల్యానులేపనాః |
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ గగనం ప్రతిపేదిరే || 25
- హరనూపురకేయుర పారిహార్యధరాః స్త్రియః |
విస్మితాస్సస్మితాస్తస్థుః ఆకాశే రమణై స్సహ || 26
- దర్శయంతో మహావిద్యాం విద్యాధర మహర్షయః |
సహితాస్తస్థురాకాశే వీక్షాంచక్రశ్చ పర్వతమ్ || 27
- శుశ్రువుశ్చ తదా శబ్దం ఋషీణాం భావితాత్మనామ్ |
చారణానాం చ సిద్ధానాం స్థితానాం విమలేఽంబరే || 28
- ఏష పర్వతసంకాశో హనుమాన్ మారుతాత్మజః |
తితీర్షతి మహావేగః సముద్రం మకరాలయమ్ || 29
- రామార్థం వాసరార్థం చ చికిర్షస్కర్మ దుష్కరమ్ |
సముద్రస్య పరం పారం దుష్ప్రాపం ప్రౌఢమిచ్ఛతి || 30
- ఇతి విద్యాధరా శ్శుశ్రుత్వా వచస్తేషాం మహాత్మనామ్ |
తమప్రమేయం దద్యుః పర్వతే వాసరర్షభమ్ || 31

1. సాగరలంఘనమ్

- దుధువే చ స రోమాణి చకంపే చాచలోపమః|
ననాద సుమహానాదం సుమహానివ తోయదః|| 32
- ఆనుపూర్వేణ వృత్తం చ లాంగూలం రోమభిశ్చితమ్|
ఉత్పతిష్యన్ విచిత్రేప పక్షిరాజ ఇవోరగమ్|| 33
- తస్య లాంగూలమావిధ్యం ఆత్తవేగస్య పృష్ఠతః|
దదృశే గరుడేనేప హ్రీయమాణో మహోరగః|| 34
- బాహూ సంస్తంభయామాస మహాపరిఘసన్నిభౌ|
ససాద చ కపిః కట్యాం చరణౌ సంచుకోచ చ|| 35
- సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్ తదైవ చ శిరోధరామ్|
తేజస్సత్త్వం తథా వీర్యం ఆవివేశ స వీర్యవాన్|| 36
- మార్గమాలోకయన్ దూరాత్ ఊర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః|
రురోధ హృదయే ప్రాణాన్ ఆకాశమవలోకయన్|| 37
- పద్భ్యాం దృఢమవస్థానం కృత్వా స కపికుంజరః|
నికుంచ్య కర్ణౌ హనుమాన్ ఉత్పతిష్యన్ మహాబలః||
వాసరాన్ వానరశ్రేష్ఠః ఇదం పచన మబ్రవీత్| 38
- యథా రాఘవనిర్ముక్తః శరశ్శ్వసనవిక్రమః||
గచ్ఛేత్తద్వద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్| 39
- స హి ద్రక్ష్యామి యది తాం లంకాయాం జనకాత్మజామ్|
అనేనైవ హి వేగేన గమిష్యామి సురాలయమ్|| 40
- యది వా త్రిదివే సీతాం స ద్రక్ష్యామ్యకృతశ్రమః|
బద్ధ్వా రాక్షసరాజానం ఆనయిష్యామి రావణమ్|| 41

1. సాగరలంఘనమ్

- సర్వథా కృతకార్యోఽహం ఏష్యామి సహ సీతయా|
ఆనయిష్యామి వా లంకాం సముత్పాట్య స రావణామ్|| 42
- ఏవముక్త్యా తు హనుమాన్ వాసరాన్ వాసరోత్తమః|
ఉత్పపాతాథ వేగేన వేగవాసవిచారయన్|| 43
- సుపర్ణమివ చాత్మానం మేనే స కపికుంజరః|| 44
- సముత్పతతి తస్మింస్తు వేగాత్తే నగరోహిణః|
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్ సముత్పేతుస్సమంతతః|| 45
- స మత్తకోయస్థిభకాన్ పాదపాన్ పుష్పశాలినః|
ఉద్యహన్నూరువేగేన జగామ విమలేఽంబరే|| 46
- ఊరువేగోఽథ తా వృక్షాః ముహూర్తం కపిమన్వయః|
ప్రస్థితం దీర్ఘమధ్వానం స్వబంధుమివ బాంధవాః|| 47
- తమూరువేగోన్మథితాః సాలాశ్చాన్యే సగోత్తమాః|
అనుజగ్మర్హనూమంతం నైన్యా ఇవ మహీపతిమ్|| 48
- సుపుష్పితాగ్రైర్బహుభిః పాదపైరన్వితః కపిః|
హనుమాన్ పర్వతాకారో బభూవాద్భుత దర్శనః|| 49
- సారవంతోఽథ యే వృక్షాః న్యమజ్జన్ లవణాంభసి|
భయాదివ మహేంద్రస్య పర్వతా వరుణాలయే|| 50
- స నానాకుసుమైః కీర్ణః కపిస్సాంకురకోరకైః|
శుశుభే మేఘసంకాశః ఖద్యోతైరివ పర్వతః|| 51
- విముక్తాస్తస్య వేగేన ముక్త్యా పుష్పాణి తే ద్రుమాః|
అవశీర్యంత సలిలే నివృత్తాస్సుహృదో యథా|| 52

1. సాగరలంఘనమ్

- లఘుత్వేనోపపన్నం తత్ విచిత్రం సాగరేపతత్ |
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం కపివాయుసమీరితమ్ ||
తారాచితమివాకాశం ప్రబభౌ స మహార్ణవః || 53
- పుష్పౌఘేణాసుబద్ధేన నానాపర్ణేన వానరః |
బభౌ మేఘ ఇవాకాశే విద్యుద్గణ విభూషితః || 54
- తస్య వేగసమాధూతైః పుష్పైస్తోయమదృశ్యత |
తారాభి రభిరామాభిః ఉదితాభి రివాంబరమ్ || 55
- తస్యాంబరగతౌ బాహూ దదృశాతే ప్రసారితౌ |
పర్వతాగ్రాద్వినిష్క్యాంతౌ పంచాస్యావివ పన్నగౌ || 56
- పిబన్వివ బభౌ చాపి సోర్మిమాలం మహార్ణవమ్ |
పిపాసురివ చాకాశం దదృశే స మహాకపిః || 57
- తస్య విద్యుత్ప్రభాకారే వాయుమాగ్ధాసుసారిణః |
నయనే విప్రకాశేతే పర్వతస్థా వివాసలా || 58
- పింగే పింగాక్షముఖ్యస్య బృహతీ పరిమండలే |
చక్షుషీ సంప్రకాశేతే చంద్రసూర్యావివోదితౌ || 59
- ముఖం నాసికయా తస్య తామ్రయా తామ్రమాబభౌ |
సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం యథా తత్సూర్యమండలమ్ || 60
- లాంగూలం చ సమావిధం ప్లవమాసస్య శోభతే |
అంబరే వాయుపుత్రస్య శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితః || 61
- లాంగూలచక్రేణ మహాన్ శుక్లదంష్ట్రోఽనిలాత్మజః |
వ్యరోచత మహావ్రాజ్ఞః పరివేషీవ భాస్కరః || 62

1. సాగరలంఘనమ్

- స్నిగ్ధేశేనాభితామ్రేణ రరాజ స మహాకపిః |
మహతా దారితేనేప గిరిరైరికథాతునా || 63
- తస్య వాసరసింహస్య ప్లవమానస్య సాగరమ్ |
కక్షాంతరగతో వాయుః జీమూత ఇవ గర్జతి || 64
- ఖే యథా నిపతత్యుల్కా హ్యుత్తరాంతాద్వినిస్సృతా |
దృశ్యతే సానుబంధా చ తథా స కపికుంజరః || 65
- పతత్పతంగ సంకాశో వ్యాయతశ్శుశుభే కపిః |
ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః కక్ష్యయా బధ్యమానయా || 66
- ఉపరిష్టాచ్ఛరీరేణ ఛాయయా చాపగాఢయా |
సాగరే మారుతావిష్టా నౌరివాసీత్తదా కపిః || 67
- యం యం దేశం సముద్రస్య జగామ స మహాకపిః |
స స తస్యోరువేగేన సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే || 68
- సాగరస్యోర్మిజాలానాం ఉరసా శైలవర్షణామ్ |
అభిఘ్నంస్తు మహావేగః పుప్లువే స మహాకపిః || 69
- కపివాతశ్చ బలవాన్ మేఘవాతశ్చ నిస్సృతః |
సాగరం భీమనిర్ఘోషం కంపయామాసతుర్భృశమ్ || 70
- వికర్షన్నూర్మిజాలాని బృహంతి లవణాంభసి |
పుప్లువే కపిశార్దూలో వికిరన్నిప రోదసీ || 71
- మేరుమందర సంకాశాన్ ఉద్ధతాస్స మహార్ణవే |
అతిక్రామన్మహావేగః తరంగాన్ గణయన్నిప || 72
- తస్య వేగసముద్ధాతం జలం సజలదం తదా |
అంబరస్థం విబభ్రాజ శారదాభ్రమివా తతమ్ || 73

1. సాగరలంఘనమ్

- తిమినక్రఘ్నః కూర్మాః దృశ్యంతే వివృతాస్తదా |
వస్త్రాపకర్షణేవ శరీరాణి శరీరిణామ్ || 74
- ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ భుజంగాస్సాగరాలయాః |
వ్యోమ్నీ తం కపిశార్దూలం సుపర్ణ ఇతి మేనిరే || 75
- దశయోజన విస్తీర్ణా త్రింశద్వ్యోజనమాయతా |
ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరాభవత్ || 76
- శ్వేతాభ్రఘనరాజీవ వాయుపుత్రాసుగామినీ |
తస్య సా శుశుభే ఛాయా వితతా లవణాంభసి || 77
- శుశుభే స మహాతేజాః మహాకాయో మహాకపిః |
వాయుమార్గే నిరాలంబే పక్షవానివ పర్వతః || 78
- యేనాసౌ యాతి బలవాన్ వేగేన కపికుంజరః |
తేన మార్గేణ సహసా ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః || 79
- ఆపాతే పక్షిసంఘానాం పక్షిరాజ ఇవ ప్రజన్ |
హనుమాన్ మేఘజాలాని ప్రకర్షన్ మారుతో యథా || 80
- పాండురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ |
కపినా కృష్యమాణాని మహాభ్రాణి చకాశిరే || 81
- ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః |
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే || 82
- ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా ప్లవంగం త్వరితం తదా |
వవర్షుః పుష్పవర్షాణి దేవగంధర్వదానవాః || 83
- తతాప న హి తం సూర్యః ప్లవంతం వానరోత్తమమ్ |
సిషేవే చ తదా వాయుః రామకార్యార్థసిద్ధయే || 84

1. సాగరలంఘనమ్

- ఋషయస్తుష్టువుశ్చైవం ప్లవమానం విహాయసా|
జగుశ్చ దేవగంధర్వాః ప్రశంసంతో మహాజనమ్|| 85
- నాగాశ్చ తుష్టువుర్యక్షాః రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః|
ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం సహసా విగతక్లమమ్|| 86
- తస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే ప్లవమానే హనూమతి|
ఇక్ష్వాకుకులమానార్థీ చింతయామాస సాగరః|| 87
- సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య యది నాహం హనూమతః|
కరిష్యామి భవిష్యామి సర్వవాచ్యో విపక్షతామ్|| 88
- అహమిక్ష్వాకునాథేన సగరేణ వివర్ధితః|
ఇక్ష్వాకు సచివశ్చాయం నావసీదితుమర్హతి|| 89
- తథా మయా విధాతవ్యం విశ్రమేత యథా కపిః|
శేషం చ మయి విశ్రాంతః సుఖేనాతిపతిష్యతి|| 90
- ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం సముద్రశ్చన్నమంభసి|
హిరణ్యనాభం మైనాకం ఉవాచ గిరిసత్తమమ్|| 91
- త్వమిహాసురసంఘానాం పాతాలతలవాసినామ్|
దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ! పరిఘస్సన్నివేశితః|| 92
- త్వమేషాం జాతవీర్యాణాం పునరేవోత్పత్తిష్యతామ్|
పాతాలస్యాప్రమేయస్య ద్వారమాపుత్య తిష్ఠసి|| 93
- తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ శక్తిస్తే శైల వర్ధితుమ్|
తస్మాత్సంచోదయామి త్వాం ఉత్తిష్ఠ గిరిసత్తమమ్|| 94
- స ఏష కపిశార్దూలః త్వాముపర్యేతి వీర్యవాన్|
హనుమాన్ రామకార్యార్థం భీమకర్మా ఖమాప్తుతః|| 95

1. సాగరలంఘనమ్

- అస్య సాహ్యం మయా కార్యం ఇక్ష్వాకుకులవర్తినః|
మమ హీక్ష్వాకపః పూజ్యాః పరం పూజ్యతమాస్తవ|| 96
- కురు సాచివ్యమస్మాకం స సః కార్యమతిక్రమేత్|
కర్తవ్యమకృతం కార్యం సతాం మన్యుముదీరయేత్|| 97
- సలిలాదూర్ష్యముత్తిష్ఠ తిష్ఠత్వేష కపిస్తవ్యి|
అస్మాకమతిథిశ్చైవ పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః|| 98
- వామీకరమహానాభ! దేవగంధర్వసేవిత!|
హనూమాంస్తవ్యి విశాంతః తతశ్శేషం గమిష్యతి||
స ఏష కపిశార్దూలః త్వాముపర్యేతి వీర్యవాన్ 99
- కాకుత్స్థస్యాన్యశంస్యం చ మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్|
శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య సమీక్ష్కోత్థాతుమర్హసి|| 100
- హిరణ్యనాభో మైనాకో నిశమ్య లవణాంభసః|
ఉత్పపాత జలాత్పార్థం మహాద్రుమలతాయుతః|| 101
- స సాగరజలం భిత్వా బభూవాభ్యుత్థితస్తదా|
యథా జలధరం భిత్వా దీప్తరశ్మిర్దివాకరః|| 102
- స మహాత్మా ముహూర్తేన పర్వత స్సలిలాపృతః|
దర్శయామాస శృంగాణి సాగరేణ నియోజితః|| 103
- శాతకుంభ నిభైశ్శృంగైః స్సకిన్నరమహోరగైః|
ఆదిత్యోదయసంకాశైః ఆలిఖద్భిరివాంబరమ్|| 104
- తప్తజాంబూనదై శ్శృంగైః పర్వతస్య సముత్థితైః|
ఆకాశం శస్త్రసంకాశం అభవత్కాంచనప్రభమ్|| 105

1. సాగరలంఘనమ్

- జాతరూపమయై శ్శృంగైః భ్రాజమానై స్స్వయంప్రభైః |
ఆదిత్యశతసంకాశః సోఽభవద్ధిరిసత్తమః || 106
- తముత్థితమసంగేన హనుమానగ్రత స్స్థితమ్ |
మధ్యే లవణతోయస్య విఘ్నోఽయమితి నిశ్చితః || 107
- స తముచ్చిత మత్యర్థం మహావేగో మహాకపిః |
ఉరసా పాతయామాస జీమూతమివ మారుతః || 108
- స తదా పాతితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః |
బుద్ధ్యా తస్య కపేర్వేగం జహర్ష చ ననంద చ || 109
- తమాకాశగతం వీరం ఆకాశే సముపస్థితః |
ప్రీతో హృష్టమనా వాక్యం అబ్రవీత్పర్వతః కపిమ్ || 110
- మానుషం ధారయన్ రూపం ఆత్మనశ్శిఖరే స్థితః |
దుష్కరం కృతవాన్కర్మ త్వమిదం వానరోత్తమ |
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్య యథాసుఖమ్ | 112
- రాఘవస్య కులే జాతైః ఉదధిః పరివర్ధితః |
స త్వాం రామహితే యుక్తం ప్రత్యర్చయతి సాగరః | 113
- కృతే చ ప్రతికర్తవ్యం ఏష ధర్మస్సనాతనః |
సోఽయం తత్ప్రృతికారార్థీ త్వత్తస్సమ్మానమర్హతి | 114
- త్వన్నిమిత్తమనేనాహం బహుమానాత్ప్రచోదితః |
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల మయి విశ్రమ్య గమ్యతామ్ | 115
- యోజనానాం శతం చాపి కపిరేష ఖమాప్లుతః |
తవ సానుషు విశ్రాంతః శేషం ప్రక్రమతామితి || 116

1. సాగరలంఘనమ్

- తదిదం గంధవత్స్వాదు కందమూలఫలం బహు |
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ! విశ్రాంతోఽను గమిష్యసి | 117
- అస్మాకమపి సంబంధః కపిముఖ్య! త్వయాస్తి వై |
ప్రఖ్యాత స్త్రిమలోకేషు మహాగుణపరిగ్రహః || 118
- వేగవంతః ప్లవంతో యే ప్లవగా మారుతాత్మజ |
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే త్వామహం కపికుంజర || 119
- అతిథిః కిల పూజార్హః ప్రాకృతోఽపి విజానతా |
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన కిం పునస్త్యాదృశో మహాన్ || 120
- త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య మారుతస్య మహాత్మనః |
పుత్రస్తస్యైవ వేగేన సదృశః కపికుంజర || 121
- పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ! పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః |
తస్మాత్ త్వం పూజనీయో మే శృణు చాప్యత్ర కారణమ్ || 122
- పూర్వం కృతయుగే తాత! పర్వతాః పక్షిణోఽభవన్ |
తే హి జగ్మర్షిశ స్సర్వాః గరుడానిలవేగినః || 123
- తతస్తేషు ప్రయాతేషు దేవసంఘా స్సహర్షిభిః |
భూతాని చ భయం జగ్ముః తేషాం పతనశంకయా || 124
- తతః క్రుద్ధ స్సహస్రాక్షః పర్వతానాం శతక్రతుః |
పక్షాంశ్చిచ్ఛేద వజ్రేణ తత్ర తత్ర సహస్రశః || 125
- స మాముపగతః క్రుద్ధో వజ్రముద్యమ్య దేవరాట్ |
తతోఽహం సహసా క్షిప్తః శ్వసనేన మహాత్మనా || 126
- అస్మిన్ లవణతోయే చ ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ |
గుప్తపక్షసమగ్రశ్చ తవ పిత్రాభిరక్షితః || 127

1. సాగరలంఘనమ్

- తతోఽహం మాసయామి త్వాం మాన్యో హి మమ మారుతే |
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః కపిముఖ్య మహాగుణః || 128
- అస్మిన్నేవం గతే కార్యే సాగరస్య మమైవ చ |
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం త్వమర్హసి మహాకపే || 129
- శ్రమం మోక్షయ పూజాం చ గృహాణ కపిసత్తమ |
ప్రీతిం చ బహుమన్యస్వ ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్ || 130
- ఏవముక్తః కపిశ్రేష్ఠః తం నగోత్తమమబ్రవీత్ |
ప్రీతోఽస్మి కృతమాతిథ్యం మన్యురేషోఽపనీయతామ్ | 131
- త్వరతే కార్యకాలో మే అహశ్చాప్యతివర్తతే |
ప్రతిజ్ఞా చ మయా దత్తా న స్థాతవ్యమిహంతరే || 132
- ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైలం ఆలభ్య హరిపుంగవః |
జగామాకాశమావిశ్య వీర్యవాన్స్పృహసన్నివ || 133
- స పర్వత సముద్రాభ్యాం బహుమానాదవేక్షితః |
పూజితశ్చోపపన్నాభిః ఆశీర్భిరనిలాత్మజః || 134
- అథోర్ధ్వం దూరముత్పత్య హిత్వా శైలమహార్ణవమ్ ||
పితుః పంథానమాస్థాయ జగామ విమలేఽంబరే | 135
- భూయశ్చోర్ధ్వగతిం ప్రాప్య గిరిం తమవలోకయన్ |
వాయుసూనుర్నిరాలంబే జగామ విమలేఽంబరే || 136
- తద్ద్వితీయం హనుమతో దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్ |
ప్రశశంసుస్సురాస్సర్వే సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః || 137
- దేవతాశ్చాభవన్ హృష్టాః తత్రస్థాస్తస్య కర్మణా |
కాంచనస్య సునాభస్య సహస్రాక్షశ్చ వాసవః || 138

1. సాగరలంఘనమ్

- ఉవాచ పచనం ధీమాన్ పరితోషాత్ సగద్గదమ్ |
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం స్వయమేవ శచీపతిః || 139
- హిరణ్యనాభ! శైలేంద్ర! పరితుష్టోస్మి తే భృశమ్ |
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్ || 140
- సాహ్యం కృతం తే సుమహాత్ విక్రాంతస్య హనూమతః |
క్రమతో యోజనశతం నిర్భయస్య భయే సతి || 141
- రామస్యైష హి దూత్యేన యాతి దాశరథేర్హరిః ||
సత్కియాం కుర్వతా తస్య తోషితోస్మి దృఢం త్వయా || 142
- తతః ప్రహర్షమగమత్ విపులం పర్వతోత్తమః |
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా పరితుష్టం శతక్రతుమ్ || 143
- స వై దత్తవర శ్చైలో బభూవావస్థితస్తదా |
హనూమాంశ్చ ముహూర్తేన వ్యతిచక్రామ సాగరమ్ || 144
- తతో దేవాస్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః |
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్ || 145
- అయం వాతాత్మజ శ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి |
హనుమాన్నామ తస్య త్వం ముహూర్తం విఘ్నమాచర || 146
- రాక్షసం రూపమాస్థాయ సుఘోరం పర్వతోపమమ్ |
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం వక్త్రం కృత్వా నభస్సమమ్ || 147
- బలమిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం భూయశ్చాస్య పరాక్రమమ్ |
త్వాం విజేష్యత్యుపాయేన విషాదం వా గమిష్యతి || 148
- ఏవముక్తా తు సా దేవీ దైవతైరభినత్కృతా |
సముద్రమధ్యే సురసా బిభ్రతి రాక్షసం వపుః || 149

1. సాగరలంఘనమ్

- వికృతం చ విరూపం చ సర్వస్య చ భయావహమ్ |
ప్లవమానం హనూమంతం ఆవృత్యేదమువాచ హ || 150
- మమ భక్త్యః ప్రదిష్టస్త్యం ఈశ్వరైర్వాసరర్షభ |
అహం త్వాం భక్తయిష్యామి ప్రవిశేదం మమాసనమ్ || 151
- ఏవముక్త స్సురసయా ప్రాంజలిర్వాసరర్షభః |
ప్రహృష్టవదన శ్శ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 152
- రామో దాశరథి రామ ప్రవిష్టో దండకావనమ్ |
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యా చాపి భార్యయా || 153
- అన్యకార్య విషక్తస్య బద్ధవైరస్య రాక్షసైః |
తస్య సీతా హృతా భార్యా రాపణేన యశస్విని || 154
- తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్ |
కర్తమర్హసి రామస్య సాహ్యం విషయవాసిని || 155
- అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్ |
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే || 156
- ఏవముక్తా హనుమతా సురసా కామరూపిణీ |
అబ్రవీన్నాతివర్తేన్మాం కశ్చిదేష వరో మమ || 157
- తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య సురసా వాక్యమబ్రవీత్ |
బలం జిజ్ఞాసమానా వై నాగమాతా హనూమతః || 158
- ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య గంతస్యం వానరోత్తమ |
వర ఏష పురా దత్తో మమ ధాత్రేతి సత్వరా ||
వ్యాదాయ వక్త్రం విపులం శ్శితా సా మారుతేః పురః | 159

1. సాగరలంఘనమ్

- తం దృష్ట్యా వదనాన్ముక్తం చంద్రం రాహుముఖాదివ |
అబ్రవీత్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ వానరమ్ || 170
- అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ! గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్ |
సమానయస్య వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా || 171
- తత్ప్రతీయం హనుమతో దృష్ట్యా కర్మ సుదుష్కరమ్ |
సాధు సాధ్వితి భూతాని ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్ || 172
- స సాగర మనాధ్యక్ష్యం అభ్యేత్య వరుణాలయమ్ |
జగామాకాశమావిశ్య వేగేన గరుడోపమః || 173
- సేవితే వారిధారాభిః పతగైశ్చ నిషేవితే |
చరితే కైశికాచార్యైః ఐరావత నిషేవితే || 174
- సింహ కుంజర శార్వాల పతగోరగవాహనైః |
విమానై స్సంపతద్భిశ్చ విమలై స్సమలంకృతే || 175
- వజ్రాశనిసమాఘాతైః పావకైరుపశోభితే |
కృతపుణ్యైర్మహాభాగైః స్వర్ణజిద్భిరలంకృతే | 176
- వహతా హవ్యమత్యర్థం సేవితే చిత్రభాసునా |
గ్రహ నక్షత్ర చంద్రార్క తారాగణ విభూషితే || 177
- మహర్షిగణ గంధర్వ నాగ యక్ష సమాకులే |
వివిక్తే విమలే విశ్వే విశ్వావసు నిషేవితే || 178
- దేవరాజ గజాక్రాంతే చంద్రసూర్యపథే శివే |
వితానే జీవలోకస్య వితతే బ్రహ్మనిర్మితే || 179
- బహుశ స్సేవితే వీరైః విద్యాధర గణైర్వరైః |
జగామ వాయుమార్గే తు గరుత్మానివ మారుతిః || 180

1. సాగరలంఘనమ్

- ప్రద్యుశ్యమాన స్సర్వత్ర హనుమాన్మారుతాత్మజః|
భేజేఽంబరం నిరాలంబం లంబపక్ష ఇవాద్దిరాట్|| 181
- ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా సింహికా నామ రాక్షసీ|
మనసా చింతయామాస ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ|| 182
- అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య భవిష్యామ్యహమాశితా|
ఇదం హి మే మహత్సత్త్వం చిరస్య వశమాగతమ్|| 183
- ఇతి సంచింత్య మనసా ఛాయామస్య సమాక్షిపత్|
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాం చింతయామాస వాసరః|| 184
- సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా పంగూకృత పరాక్రమః|
ప్రతిలోమేన వాతేన మహానౌరివ సాగరే|| 185
- తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవ విక్షమాణస్తతః కపిః|
దదర్శ స మహత్ సత్త్వం ఉత్థితం లవణాంభసి|| 186
- తద్దృష్ట్వా చింతయామాస మారుతిర్వికృతాననమ్|
కపిరాజేన కథితం సత్త్వమద్భుతదర్శనమ్||
ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం తదిదం నాత్ర సంశయః| 187
- స తాం బుద్ధ్యార్థతత్త్వేన సింహికాం మతిమాన్కపిః|
వ్యవర్థత మహాకాయః ప్రావృషీవ బలాహకః|| 188
- తస్య సా కాయముద్వీక్ష్య వర్థమానం మహాకపేః|
వక్త్రం ప్రసారయామాస పాతాలాంతర సన్నిభమ్|| 189
- ఘనరాజీవ గర్జంతీ వాసరం సమభిద్రవత్|| 190
- స దదర్శ తతస్తస్యాః విప్రుతం సుమహాన్ముఖమ్|
కాయమాత్రం చ మేధావీ మర్మాణి చ మహాకపిః|| 191

1. సాగరలంఘనమ్

- సాగరం సాగరానూపం సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్ |
సాగరస్య చ పత్నీనాం ముఖాన్యపి విలోకయన్ || 203
- స మహామేఘు సంకాశం సమీక్యాత్మానమాత్మవాన్ |
నిరుంధంతమివాకాశం చకార మతిమాన్ మతిమ్ || 204
- కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ మమ దృష్టైవ రాక్షసాః |
మయి కౌతూహలం కుర్యుః ఇతి మేనే మహాకపిః || 205
- తత శ్శరీరం సంక్షిప్య తన్మహీధరసన్నిభమ్ |
పునః ప్రకృతిమాపేదే వీతమోహ ఇవాత్మవాన్ || 206
- తద్రూప మతిసంక్షిప్య హనుమాన్ ప్రకృతౌ స్థితః |
త్రీస్కృమానివ విక్రమ్య బలివీర్యహరో హరిః || 207
- స చారునానావిధరూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరమ్ |
పరైరశక్యః ప్రతిపన్నరూపః
సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః || 208
- తత స్స లంబస్య గిరే స్సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాత కూటే |
సకేతకోద్దాలక నారికేలే
మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా || 209
- తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్య లంకాం గిరివర్యమూర్ధ్ని |
కపిస్తు తస్మిన్నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యధయన్ మృగద్విజాన్ || 210

1. సాగరలంఘనమ్

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినమ్ |
నిపత్య తీరే చ మహోదధేస్తదా
దదర్శ లంకామమరాపతీమివ ||

211

ఇతి శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణే
సుందరకాండే ప్రథమస్కంధః

2. నిశాగమప్రతీక్షా

అథ సుందరకాండే ద్వితీయ స్సర్గః

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- స సాగరమనాధ్యక్ష్యం అతిక్రమ్య మహాబలః |
త్రికూటశిఖరే లంకాం స్థితాం స్వస్థో దదర్శ హ|| 1
- తతః పాదపముక్తేన పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్ |
అభివృష్టః స్థితస్తత్ర బభౌ పుష్పమయో యథా|| 2
- యోజనానాం శతం శ్రీమాన్ తీర్త్వాప్యుత్తమవిక్రమః |
అనిశ్శ్వసన్ కపిస్తత్ర న గ్ధానిమధిగచ్ఛతి|| 3
- శతాన్యహం యోజనానాం క్రమేయం సుబహూన్యపి |
కిం పున స్సాగరస్యాంతం సంఖ్యాతం శతయోజనమ్|| 4
- స తు వీర్యవతాం శ్రేష్ఠః ప్లవతామపి చోత్తమః |
జగామ వేగవాన్ లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిమ్|| 5
- శాద్వలాని చ నీలాని గంధవంతి వనాని చ |
గండవంతి చ మధ్యేన జగామ నగవంతి చ|| 6
- శైలాంశ్చ తరుసంశ్చన్నాన్ వనరాజీశ్చ పుష్పితాః |
అభిచక్రామ తేజస్వీ హనుమాన్ ప్లవగర్షభః|| 7
- స తస్మిన్నచలే తిష్ఠన్ వనాన్యుపవనాని చ |
స నగాగ్రే చతాం లంకాం దదర్శ పవనాత్మజః|| 8
- సరలాన్ కర్ణికారాంశ్చ ఖర్జూరాంశ్చ సుపుష్పితాన్ |
ప్రియాలాన్ ముచులిందాంశ్చ కుటజాన్ కేతకానపి|| 9
- ప్రియంగూన్ గంధపూర్ణాంశ్చ నీపాన్ సప్తచ్ఛదాం స్తథా |
అసనాన్ కోవిదారాంశ్చ కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్|| 10

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- పుష్పభార నిబద్ధాంశ్చ తథా ముకులితానపి |
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్ పవనాధూతమస్తకాన్ || 11
- హంసకారండవాకీర్ణాః వాపీః పద్మోత్పలాయుతాః |
ఆక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్ || 12
- సంతతాన్ వివిధైర్వృక్షైః సర్వర్తుఫలపుష్పితైః |
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి దదర్శ కపికుంజరః || 13
- సమాసాద్య చ లక్ష్మీవాన్ లంకాం రావణపాలితామ్ |
పరిఘాభిస్సపద్మాభిః సోత్పలాభిరలంకృతామ్ || 14
- సీతాపహరణార్థేన రావణేన సురక్షితామ్ |
సమంతాద్విచరద్భిశ్చ రాక్షసై రుగ్రధన్విభిః || 15
- కాంచనేనావృతాం రమ్యాం ప్రాకారేణ మహాపురీమ్ |
గృహైశ్చ గ్రహసంకాశైః శారదాంబుద సన్నిభైః || 16
- పాండురాభిః ప్రతోలీభిః ఉచ్చాభిరభిసంవృతామ్ |
అట్టాలకశతాకీర్ణాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్ || 17
- తోరణైః కాంచనైర్నివృతైః లతాపంక్తివిచిత్రితైః |
దదర్శ హనుమాన్ లంకాం దివి దేవపురీమివ || 18
- గిరిమూర్ధ్ని స్థితాం లంకాం పాండురైర్భవనైశ్శుభ్రైః |
దదర్శ స కపిశ్రేష్ఠః పురమాకాశగం యథా || 19
- పాలితాం రాక్షసేంద్రేణ నిర్మితాం విశ్వకర్మణా |
ప్లవమానామివాకాశే దదర్శ హనుమాన్ పురీమ్ || 20
- వప్రప్రాకారజఘనాం విపులాంబునవాంబరామ్ |
శతస్పృశూలకేశాంతాం అట్టాలకపతంసకామ్ ||

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- మనసేవ కృతాం లంకాం నిర్మితాం విశ్వకర్మణా | 21
ద్వారముత్తరమాసాద్య చింతయామాస వాసరః | 22
- కైలాసశిఖరప్రఖ్యాం ఆలిఖంతీమివాంబరమ్ |
డీయమానామివాకాశం ఉచ్చితైర్భవనోత్తమైః | 23
- సంపూర్ణాం రాక్షసైర్లోరైః నాగైర్భోగవతీమివ |
అచింత్యాం సుకృతాం స్పష్టాం కుబేరాధ్యుషితాం పురా | 24
- దంష్ట్రీభిర్బహుభి శ్శూరైః శూలపట్టిశపాణిభిః |
రక్షితాం రాక్షసైర్లోరైః గుహామాశీవిషైరివ | 25
- తస్యాశ్చ మహతీం గుప్తిం సాగరం చ నిరీక్ష్య సః |
రావణం చ రిపుం ఘోరం చింతయామాస వాసరః | 26
- ఆగత్యాపీహ హారయో భవిష్యంతి నిరర్థకాః |
న హి యుద్ధేన వై లంకా శక్యా జేతుం సురైరపి | 27
- ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం లంకాం రావణపాలితామ్ |
ప్రాప్యాపి స మహాబాహుః కిం కరిష్యతి రాఘవః | 28
- అవకాశో న సాంత్యస్య రాక్షసేష్యభిగమ్యతే |
న దానస్య న భేదస్య నైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే | 29
- చతుర్థామేవ హి గతిః వాసరాణాం మహాత్మనామ్ |
వాలిపుత్రస్య నీలస్య మమ రాజ్ఞశ్చ ధీమతః | 30
- యావజ్జానామి వైదేహీం యది జీవతి వాసవా |
తత్రైవ చింతయిష్యామి దృష్ట్వా తాం జనకాత్మజామ్ | 31
- తత స్స చింతయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః |
గిరిశృంగే స్థితస్తస్మిన్ రామస్యాభ్యుదయే రతః | 32

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- అనేన రూపేణ మయా న శక్యా రక్షసాం పురీ|
ప్రవేష్టుం రాక్షసై ర్గుప్తా క్రూరైర్పలసమన్వితైః|| 33
- ఉగ్రౌజసో మహావీర్యాః బలవంతశ్చ రాక్షసాః|
వంచనీయా మయా సర్వే జానకీం పరిమార్గతా|| 34
- లక్ష్మాలక్ష్మేణ రూపేణ రాత్రౌ లంకాపురీ మయా|
ప్రవేష్టుం ప్రాప్తకాలం మే కృత్యం సాధయితుం మహత్|| 35
- తాం పురీం తాదృశీం దృష్ట్వా దురాధర్షాం సురాసురైః|
హనుమాంశ్చింతయామాస వినిశ్చిత్వ ముహుర్ముహుః|| 36
- కేనోపాయేన పశ్యేయం మైథిలీం జనకాత్మజామ్|
అదృష్టో రాక్షసేంద్రేణ రాపణేన దురాత్మనా|| 37
- న వినశ్యేత్కథం కార్యం రామస్య విదితాత్మనః|
ఏకామేకశ్చ పశ్యేయం రహితే జనకాత్మజామ్|| 38
- భూతాశ్చార్థా విపద్యంతే దేశకాల విరోధితాః|
విక్లబం దూతమాసాద్య తమ స్ఫూర్యోదయే యథా|| 39
- అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః నిశ్చితాపి న శోభతే|
ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః|| 40
- న వినశ్యేత్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్|
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్|| 41
- మయి దృష్టే తు రక్షోభిః రామస్య విదితాత్మనః|
భవేద్వ్యర్థమిదం కార్యం రావణానర్థమిచ్ఛతః|| 42
- న హి శక్యం క్వచిత్ స్థాతుం అవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః|
అపి రాక్షసరూపేణ కిముతాన్యేన కేనచిత్|| 43

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- వాయురప్యత్ర నాజ్ఞాతః చరేదితి మతిర్కమ |
న హ్యస్త్యవిదితం కించిత్ రాక్షసానాం బలీయసామ్ || 44
- ఇహాహం యది తిష్ఠామి స్వేన రూపేణ సంవృతః |
వినాశముపయాస్యామి భర్తురర్థశ్చ హీయతే || 45
- తదహం స్వేన రూపేణ రజన్యాం హ్రాస్వతాం గతః |
లంకామభిపతిష్ఠ్యామి రాఘవస్యార్థసిద్ధయే || 46
- రావణస్య పురీం రాత్రౌ ప్రవిశ్య సుదురాసదామ్ |
విచిన్వన్ భవనం సర్వం ద్రక్ష్యామి జనకాత్మజామ్ || 47
- ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ సూర్యస్యాస్తమయం కపిః |
ఆచకాంక్షే తదా వీరో వైదేహ్య దర్శనోత్సుకః || 48
- సూర్యే చాస్తంగతే రాత్రౌ దేహం సంక్షిప్య మారుతిః |
వృషదంశకమాత్ర స్నన్ బభూవాద్భుతదర్శనః || 49
- ప్రదోషకాలే హనుమాన్ తూర్ణ ముత్లుప్త్య వీర్యవాన్ |
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం సువిభక్తమహాపథామ్ || 50
- ప్రాసాదమాలావితతాం స్తంభైః కాంచనరాజితైః |
శాతకుంభమయైర్జాలైః గంధర్వనగరోపమామ్ || 51
- సప్తభౌమాష్టభౌమైశ్చ స దదర్శ మహాపురీమ్ |
తలైస్సస్పటికసంకీర్ణైః కార్తస్వరవిభూషితైః || 52
- వైడూర్యమణిచిత్రైశ్చ ముక్తాజాలవిభూషితైః |
తలై శ్శుశుభిరే తాని భవనాన్యత్ర రక్షసామ్ || 53
- కాంచనాని విచిత్రాణి తోరణాని చ రక్షసామ్ |
లంకాముద్గోతయామాసుః సర్వత స్సమలంకృతామ్ || 54

2. నిశాగమప్రతీక్షా

- అచింత్యామద్భుతాకారాం దృష్ట్వా లంకాం మహాకపిః |
ఆసీద్విషణ్ణో హృష్టశ్చ వైదేహ్యో దర్శనోత్సుకః || 55
- స పాండురోద్విధ్వజవిమానమాలినీమ్
మహార్థజాంబూనదజాలతోరణామ్ |
యశస్వినీం రావణ బాహుపాలితామ్
క్షపాచరైర్భీమబలై స్సమాపృతామ్ || 56
- చంద్రోఽపి సాచివ్యమివాస్య కుర్వన్
తారాగణైర్మధ్యగతో విరాజన్ |
జ్యోత్స్నావితానేన వితత్య లోకం
ఉత్తిష్టతే నైకసహస్రరశ్మిః || 57
- శంఖప్రభం క్షీరమృణాలవర్ణం
ఉద్గచ్ఛమాసం వ్యవభాసమాసమ్ |
దదర్శ చంద్రం స హరిప్రవీరః
షోఘాయమాసం సరసీవహంసమ్ || 58

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే

ద్వితీయ స్సర్గః

3. లంకాధిదేవతావిజయః

అథ సుందరకాండే తృతీయస్సర్గః

3. లంకాధిదేవతావిజయః

- స లంబశిఖరే లంబే లంబతోయదసన్నిభే |
సత్త్వమాస్థాయ మేధావీ హనుమాన్మారుతాత్మజః || 1
- నిశి లంకాం మహాసత్త్వో వివేశ కపికుంజరః |
రమ్యకాననతోయాధ్యాం పురీం రావణపాలితామ్ || 2
- శారదాంబుధరప్రఖ్యైః భవనైరుపశోభితామ్ |
సాగరోపమనిర్ఘోషాం సాగరానిల సేవితామ్ || 3
- సుపుష్టబలసంఘుష్టాం యథైవ విటపావతీమ్ |
చారుతోరణనిరూహాం పాండురద్వారతోరణామ్ || 4
- భుజగాచరితాం గుప్తాం శుభాం భోగవతీమివ |
తాం స విద్యుద్ధనాకీర్ణాం జ్యోతిర్గణ నిషేవితామ్ || 5
- మందమారుత సంచారాం యథేంద్రస్యామరావతీమ్ |
శాతకుంభేన మహతా ప్రాకారేణాభిసంపృతామ్ || 6
- కింకిణీజాలఘోషాభిః పతాకాభిరలంకృతామ్ |
ఆసాద్య సహసా హృష్టః ప్రాకారమభిపేదివాన్ ||
విస్మయావిష్టహృదయః పురీమాలోక్య సర్వతః | 7
- జాంబూనదమయైర్ద్వారైః వైడూర్యకృతవేదికైః |
వజ్రస్ఫటికముక్తాభిః మణికుట్టిమభూషితైః || 8
- తప్తహాటకనిరూపైః రాజతామలపాండురైః |
వైడూర్యకృతసోపానైః స్ఫాటికాంతరపాంసుభిః || 9

3. లంకాధిదేవతావిజయః

- చారుసంజవనోపేతైః ఖమివోత్పత్తిశ్శుభైః |
క్రౌంచబర్హిణసంఘుష్టైః రాజహంసనిషేవితైః || 10
- తూర్యాభరణనిర్ఘోషైః సర్వతః ప్రతినాదితామ్ |
వస్వోకసారాప్రతిమాం తాం వీక్ష్య నగరీం తతః || 11
- ఖమివోత్పత్తితాం లంకాం జహర్ష హనుమాన్ కపిః || 12
- తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం రాక్షసాధిపతే శ్శుభామ్ |
అనుత్తమామృద్ధియుతాం చింతయామాస వీర్యవాన్ || 13
- నేయమన్యేస నగరీ శక్యా ధర్షయితుం బలాత్ |
రక్షితా రావణబలైః ఉద్యతాయుధధారిభిః || 14
- కుముదాంగదయోర్వాపి సుషేణస్య మహాకపేః |
ప్రసిద్ధేయం భవేద్భూమిః మైందద్వివిదయోరపి || 15
- వివస్వతస్తనూజస్య హరేశ్చ కుశపర్వణః |
ఋక్షస్య కేతుమాలస్య మమ చైవ గతిర్భవేత్ || 16
- సమీక్ష్య తు మహాబాహుః రాఘవస్య పరాక్రమమ్ |
లక్ష్మణస్య చ విక్రాంతం అభవత్ ప్రీతిమాస్కపిః || 17
- తాం రత్నవనోపేతాం గోష్ఠాగారాపతంసకామ్ |
యంత్రాగారస్తనీమృద్ధాం ప్రమదామివ భూషితామ్ || 18
- తాం సప్తతిమిరాం దీప్తైః భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః |
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య స దదర్శ మహాకపిః || 19
- అథ సా హరిశార్దూలం ప్రవిశంతం మహాబలమ్ |
నగరీ స్వేన రూపేణ దదర్శ పవనాత్మజమ్ || 20

3. లంకాధిదేవతావిజయః

- సా తం హరిపరం దృష్ట్వా లంకా రావణపాలితా |
స్వయమేవోత్థితా తత్ర వికృతాననదర్శనా || 21
- పురస్తాత్ కపివర్యస్య వాయుసూనోరతిష్ఠత |
ముంచమానా మహానాదం అబ్రవీత్ పవనాత్మజమ్ || 22
- కస్త్యం కేన చ కార్యేణ ఇహ ప్రాప్తో వనాలయ |
కథయస్వేహ యత్తత్త్వం యావత్ప్రాణా ధరంతి తే || 23
- న శక్యం ఖల్వియం లంకా ప్రవేష్టుం వాసర త్వయా |
రక్షితా రావణబలైః అభిగుప్తా సమంతతః || 24
- అథ తామబ్రవీద్ద్వీరో హనుమానగ్రతః స్థితామ్ |
కథయిష్యామి తే తత్త్వం యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి || 25
- కా త్వం విరూపనయనా పురద్వారేఽవతిష్ఠసే |
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్యా నిర్భర్త్యయసి దారుణా || 26
- హనుమద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ |
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా పరుషం పవనాత్మజమ్ || 27
- అహం రాక్షసరాజస్య రావణస్య మహాత్మనః |
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా రక్షామి నగరీమిమామ్ || 28
- న శక్యా మామవజ్ఞాయ ప్రవేష్టుం నగరీ త్వయా |
అద్య ప్రాణైః పరిత్యక్తః స్వప్స్యసే నిహతో మయా || 29
- అహం హి నగరీ లంకా స్వయమేవ ధ్వంసంగమ |
సర్వతః పరిరక్షామి హ్యేతత్తే కథితం మయా || 30

3. లంకాధిదేవతావిజయః

- లంకాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః|
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః స్థితశ్చైల ఇవాపరః|| 31
- స తాం స్త్రీరూపవికృతాం దృష్ట్వా వాసరపుంగవః|
ఆబభాషేఽథ మేధావీ సత్త్వవాన్ ప్లవగర్షభః|| 32
- ద్రక్ష్యామి నగరీం లంకాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్|
ఇత్యర్థమిహ సంప్రాప్తః పరం కౌతూహలం హి మే|| 33
- వనాన్యుపవనానీహ లంకాయాః కాననాని చ|
సర్వతో గృహముఖ్యాని ద్రష్టుం మాగమనం హి మే|| 34
- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లంకా సా కామరూపిణీ|
భూయ ఏవ పునర్వాక్యం బభాషే పరుషాక్షరమ్|| 35
- మామనిర్జిత్య దుర్బుధ్ధే రాక్షసేశ్వరపాలితామ్|
న శక్యమద్య తే ద్రష్టుం పురీయం వాసరాధమ|| 36
- తతస్స కపిశార్దూలః తామువాచ నిశాచరీమ్|
దృష్ట్వా పురీమిమాం భద్రే పునర్యాస్యే యథాగతమ్|| 37
- తతః కృత్వా మహానాదం సా వై లంకా భయాపహామ్|
తలేన వాసరశ్రేష్ఠం తాడయామాస వేగితా|| 38
- తత స్స కపిశార్దూలో లంకయా తాడితో భృశమ్|
ననాద సుమహానాదం వీర్యవాన్ పవనాత్మజః|| 39
- తత స్సంపర్తయామాస వామహస్తస్య సోఽంగులీః|
ముష్ఠినాభిజఘనైనాం హనుమాన్ క్రోధమూర్ఛితః||
స్త్రీచేతి మన్యమానేన నాతిక్రోధ స్వయం కృతః| 40

3. లంకాధిదేవతావిజయః

- సా తు తేన ప్రహారేణ విహ్వలాంగీ నిశాచరీ |
పపాత సహసా భూమౌ వికృతాననదర్శనా || 41
- తతస్తు హనుమాన్ ప్రాజ్ఞః తాం దృష్ట్వా వినిపాతితామ్ |
కృపాం చకార తేజస్వీ మన్యమాన స్స్మియం తు తామ్ || 42
- తతో వై భృశసంవిగ్నా లంకా సా గద్గదాక్షరమ్ |
ఉవాచా గర్వితం వాక్యం హనుమంతం ప్లవంగమమ్ || 43
- ప్రసీద సుమహాబాహో త్రాయస్వ హరిసత్తమ |
సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి సత్త్వవంతో మహాబలాః || 44
- అహం తు నగరీ లంకా స్వయమేవ ప్లవంగమ |
నిర్జితాహం త్వయా వీర విక్రమేణ మహాబల || 45
- ఇదం తు తథ్యం శృణు వై బ్రువంత్యా మే హరీశ్వర |
స్వయంభువా పురా దత్తం పరదానం యథా మమ || 46
- యదా త్వాం వాసరః కశ్చిత్ విక్రమాద్వశమానయేత్ |
తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం రక్షసాం భయమాగతమ్ || 47
- స హి మే సమయస్సౌమ్య ప్రాప్తోఽద్య తవ దర్శనాత్ |
స్వయంభూవిహిత స్సత్యో స తస్యాస్తి వ్యతిక్రమః || 48
- సీతానిమిత్తం రాజ్ఞస్తు రావణస్య దురాత్మనః |
రక్షసాం చైవ సర్వేషాం వినాశ స్సముపాగతః || 49
- తత్ప్రవిశ్య హరిశ్రేష్ఠ పురీం రావణపాలితామ్ |
విధత్స్వ సర్వకార్యాణి యాని యానీహ వాంఛసి || 50

4. లంకాపురీప్రవేశః

ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వరః
 శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితామ్ |
 యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీం
 విమార్ష సర్వత్ర గతో యథాసుఖమ్ ||

51

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే

తృతీయస్కంధః

అథ సుందరకాండే చతుర్థస్కంధః

4. లంకాపురీప్రవేశః

స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీమ్ |
 విక్రమేణ మహాతేజాః హనుమాన్కపిసత్తమః ||
 అద్యారేణ మహాబాహుః ప్రాకారమభిపుష్పవే ||

1

ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం కపిరాజ హితంకరః |
 చక్రేఽథ పాదం నవ్యం చ శత్రూణాం స తు మూర్ధని ||

2

ప్రవిష్టస్సత్త్వసంపన్నో నిశాయాం మారుతాత్మజః |
 స మహాపథమాస్థాయ ముక్తాపుష్పవిరాజితమ్ ||

3

తతస్తు తాం పురీం లంకాం రమ్యామభియయౌ కపిః |

4

హసితోత్కృష్టనినదైః తూర్యఘోషపురస్సరైః |
 వజ్రాంకుశనికాశైశ్చ వజ్రజాలవిభూషితైః |
 గృహమేఘైః పురీ రమ్యా బభాసే ద్యౌ రివాంబుదైః |

5

ప్రజజ్వాల తదా లంకా రక్షో గణగృహైశ్శుభ్రైః |
 సితాభ్రసదృశైశ్చిత్రైః పద్మన్వస్తిక సంస్థితైః ||

6

4. లంకాపురీప్రవేశః

- వర్ధమానగృహైశ్చాపి సర్వత స్సువిభూషితైః|| 7
- తాం చిత్రమాల్యాభరణాం కపిరాజహితంకరః|
రాఘవార్థం చరన్చ్ఛ్రీమాన్ దదర్శ చ ననంద చ|| 8
- భవనాద్భవనం గచ్ఛన్ దదర్శ పవనాత్మజః|
వివిధాకృతిరూపాణి భవనాని తతస్తతః|| 9
- శుశ్రావ మధురం గీతం త్రిస్థానస్వరభూషితమ్|
స్త్రీణాం మదసమృద్ధానాం దివి చాప్సరసామివ|| 10
- శుశ్రావ కాంచీనినదం నూపురాణాం చ నిస్స్వనమ్|
సోపాసనినదాంచైవ భవనేషు మహాత్మనామ్|| 11
- ఆస్నోటితనినాదాంశ్చ క్వేలితాంశ్చ తతస్తతః|
శుశ్రావ జపతాం తత్ర మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై|| 12
- స్వాధ్యాయనిరతాంచైవ యాతుధానాన్ దదర్శ సః|
రావణస్తవసంయుక్తాన్ గర్జతో రాక్షసానపి|| 13
- రాజమార్గం సమాప్యత్య స్థితం రక్షోబలం మహత్|
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే రావణస్య చరాన్ బహూన్|| 14
- దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముండాన్ గోఽజినాంబరవాససః|
దర్శముష్టిప్రహరణాన్ అగ్నికుండాయుధాంతథా|| 15
- కూటముద్గరపాణీంశ్చ దండాయుధధరానపి|
ఏకాక్షానేకకర్ణాంశ్చ లంబోదరపయోధరాన్|| 16
- కరాలాన్ భుగ్నవక్త్రాంశ్చ వికటాన్ వామనాంతథా|
ధన్వినః ఖడ్గినశ్చైవ శతఘ్నుముసలాయుధాన్|| 17

4. లంకాపురీప్రవేశః

- పరిఘోత్తమహస్తాంశ్చ విచిత్రకవచోజ్జ్వలాన్ |
నాతిష్ఠాలాన్నాతికృశాన్ నాతిదీర్ఘాతిహ్రాస్వకాన్ || 18
- నాతిగౌరాన్నాతికృష్ణాన్ నాతికుఙ్గాన్న వామనాన్ |
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్చసః ||
ధ్వజీన్ పతాకినశ్చైవ దదర్శ వివిధాయుధాన్ || 19
- శక్తివృక్షాయుధాంశ్చైవ పట్టిశాశనిధారిణః |
క్షేపణీపాశహస్తాంశ్చ దదర్శ స మహాకపిః |
స్రగ్వణస్త్యనులిప్తాంశ్చ పరాభరణభూషితాన్ || 20
- నానావేషసమాయుక్తాన్ యథాస్వైరగతాన్ బహూన్ |
తీక్ష్ణశూలధరాంశ్చైవ వజ్రిణశ్చ మహాబలాన్ || 22
- శతసాహస్ర మవ్యగ్రం ఆరక్షం మధ్యమం కపిః |
రక్షోఽధిపతినిర్దిష్టం దదర్శాంతఃపురాగ్రతః || 23
- స తదా తద్గృహం దృష్ట్వా మహాహాటక తోరణమ్ |
రాక్షసేంద్రస్య విఖ్యాతం అద్రిమూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితమ్ || 24
- పుండరీకావతంసాభిః పరిఘాభిరలంకృతమ్ |
ప్రాకారావృతమత్యంతం దదర్శ స మహాకపిః || 25
- త్రివిష్టపనిభం దివ్యం దివ్యనాదవినాదితమ్ |
వాజిహేషితసంఘుష్టం నాదితం భూషణై స్తదా || 26
- రథైర్యావైర్విమానైశ్చ తథా హయగజైశ్చుభైః |
వారణైశ్చ చతుర్దంతైః శ్వేతాబ్రనిచయోపమైః || 27

5. భవనవిచయః

భూషితం రుచిరద్వారం మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః |
రక్షితం సుమహావీరైః యాతుధానైస్సహస్రశః ||
రాక్షసాధిపతేర్గుప్తం ఆవివేశ గృహం కపిః || 28

స హేమజాంబూనద చక్రవాలం
మహార్థ ముక్తామణి భూషితాంతమ్ |
పరార్థ్య కాలాగురుచందనాక్తం
స రావణాంతఃపుర మావివేశ || 29

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే చతుర్థస్సర్గః

అథ సుందరకాండే పంచమస్సర్గః

5. భవనవిచయః

తత స్స మధ్యంగత మంశుమంతం
జ్యోత్స్నావితానం మహదుద్వమంతమ్ |
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతం
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతమ్ || 1

లోకస్య పాపాని వినాశయంతం
మహోదధిం చాపి సమేధయంతమ్ |
భూతాని సర్వాణి విరాజయంతం
దదర్శ శీతాంశుమథాభి యాంతమ్ || 2

యా భాతి లక్ష్మీర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా |
తదైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా

5. భవనవిచయః

- రరాజ సా చారునిశాకరస్థా|| 3
- హంసో యథా రాజతపంజరస్థః
సింహో యథా మందర కందరస్థః|
వీరో యథా గర్విత కుంజరస్థః
చంద్రోఽపి బభ్రాజ తథాంబరస్థః|| 4
- స్థితః కకుద్మానివ తీక్ష్ణశృంగో
మహాచల శ్వేత ఇవోచ్ఛృంగః|
హస్తీవ జాంబూనద బద్ధశృంగో
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః|| 5
- వినష్టశీతాంబుతుషారపంకో
మహాగ్రహగ్రాహ వినష్టపంకః|
ప్రకాశలక్ష్మ్యాశ్రయ నిర్మలాంకో
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః|| 6
- శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రో
మహారణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః|
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్రః
తథా ప్రకాశో విరరరాజ చంద్రః|| 7
- ప్రకాశచంద్రోదయ నష్టదోషః
ప్రవృద్ధరక్షః పిశితాశదోషః|
రామాభిరామేరిత చిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః|| 8

5. భవనవిచయః

- తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభిస్సువృత్తాః |
నక్తంచరాశ్చాపి తథా ప్రవృత్తాః
విహర్తుమత్యద్భుత రౌద్రవృత్తాః || 9
- మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని
రథాశ్వభద్రాసన సంకులాని |
వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని || 10
- పరస్పరం చాధికమాక్లిపంతి
భుజాంశ్చ పీనానధినిక్షిపంతి |
మత్తప్రలాపానధినిక్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్య మధిక్షిపంతి || 11
- రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణి కాంతాసు చ విక్షిపంతి |
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాని చాపాని చ విక్షిపంతి || 12
- దదర్శ కాంతాశ్చ సమాలభంత్యః
తథాపరాస్తత్ర పున స్వప్వంత్యః |
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్చ్వసంత్యః || 13
- మహాగజైశ్చాపి తథా నదద్భిః
సుపూజితైశ్చాపి తథా సుసద్భిః |

5. భవనవిచయః

- రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్శ్వసద్భిః
స్రాదో భుజంగైరివ నిశ్శ్వసద్భిః॥ 14
- బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
సశ్రద్ధధానాన్ జగతః ప్రధానాన్ |
నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్॥ 15
- ననంద దృష్ట్వా స చ తాన్ సురూపాన్
నానాగుణానాత్మగుణాసురూపాన్ |
విద్యోతమానాన్ స తదాసురూపాన్
దదర్శ కాంశ్చిశ్చ పునర్విరూపాన్॥ 16
- తతో పరాధ్నా స్సువిశుద్ధభావాః
తేషాం స్త్రియస్తత్ర మహాసుభావాః |
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావాః
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః॥ 17
- శ్రియా జ్వలంతీస్త్రపయోపగూఢాః
నిశీథకాలే రమణోపగూఢాః |
దదర్శ కాశ్చిత్ ప్రమదోపగూఢాః
యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః॥ 18
- అన్యః పునర్దర్శ్య తలోపవిష్టాః
తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః |
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టాః
దదర్శ ధీమాన్ మదనాభివిష్టాః॥ 19

5. భవనవిచయః

- అప్రాప్యతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చిత్ పరాధ్యాయ స్తపనీయవర్ణాః।
పునశ్చ కాశ్చిచ్ఛశ లక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః॥ 20
- తతః ప్రియాన్ ప్రాప్య మనోఽభిరామాన్
సుప్రీతియుక్తాః ప్రసమీక్య రామాః।
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీర స్స దదర్శ రామాః॥ 21
- చంద్రప్రకాశాశ్చ హి వక్త్రమాలాః
వక్త్రాక్షిపక్వాశ్చ సునేత్రమాలాః।
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలాః
శతహ్రదానామివ చారుమాలాః॥ 22
- న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం
పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతామ్।
లతాం ప్రఘల్లామివ సాధుజాతాం
దదర్శ తన్వీం మనసాభిజాతామ్॥ 23
- సనాతనే వర్తమి సన్నివిష్టాం
రామేక్షణాం తాం మదనాభివిష్టామ్।
భర్తుర్మన శ్శ్రీమదనుప్రవిష్టాం
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్॥ 24
- ఉష్ణార్దితాం సాసుస్పతాస్రకంఠీం
పురా వరాఢ్లోత్తమ నిష్కంఠీమ్।

5. భవనవిచయః

- సుజాతపక్ష్మామభిరక్తకంఠీం
వనే ప్రసృత్తామివ నీలకంఠీమ్|| 25
- అవ్యక్తరేఖామివ చంద్రరేఖాం
పాంసుప్రదిగ్ధామివ హేమరేఖామ్|
క్షతప్రరూఢామివ బాణరేఖాం
వాయుప్రభిన్నామివ మేఘరేఖామ్|| 26
- సీతా మపశ్యన్మనుజేశ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదతాం వరస్య|
బభూవ దుఃఖాభిహతశ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య|| 27

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే

పంచమస్కర్ణః

అథ సుందరకాండే షష్ఠస్కర్ణః

6. రావణగృహవేక్షణమ్

- స నికామం విమానేషు విషణ్ణః కామరూపధృక్|
విచచార పునర్లంకాం లాఘవేన సమన్వితః|| 1
- ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్|
ప్రాకారేణార్కవర్ణేన భాస్వరేణాభిసంవృతమ్|| 2
- రక్షితం రాక్షసైర్భీమైః సింహైరివ మహద్వనమ్|
సమీక్షమాణో భవనం చకాశే కపికుంజరః|| 3
- రూప్యకోపహితైశ్చిత్రైః తోరణైర్హేమభూషితైః|

6. రావణగృహవేక్షణమ్

- విచిత్రాభిశ్చ కక్యాభిః ద్వారైశ్చ రుచిరైర్వృతమ్ || 4
- గజాస్థితైర్మహామాత్రైః శూరైశ్చ విగతశ్రమైః |
ఉపస్థితమసంహారైః హయై స్వందనయాయిభిః | 5
- సింహవ్యాఘ్రతునుత్రాణైః దాంతకాంచనరాజతైః |
ఘోషపద్మిర్విచిత్రైశ్చ సదా విచరితం రథైః || 6
- బహురత్నసమాకీర్ణం పరాధ్యాయనభాజనమ్ |
మహారథసమావాసం మహారథమహాస్వనమ్ || 7
- దృశ్యైశ్చ పరమోదారైః తైస్తైశ్చ మృగపక్షిభిః |
వివిధైర్బహుసాహస్రైః పరిపూర్ణం సమంతతః || 8
- వినీతైరంతపాలైశ్చ రక్షోభిశ్చ సురక్షితమ్ |
ముఖ్యాభిశ్చ వరస్త్రీభిః పరిపూర్ణం సమంతతః || 9
- ముదితప్రమదారత్నం రాక్షసేంద్రనివేశనమ్ |
వరాభరణసంహారైః సముద్రస్వన నిస్వనమ్ || 10
- తద్రాజగుణసంపన్నం ముఖ్యైశ్చాగురుచందనైః |
మహాజనైస్సమాకీర్ణం సింహౌరివ మహాద్వనమ్ || 11
- భేరీమృదంగాభిరుతం శంఖఘోషనినాదితమ్ |
నిత్యార్చితం పర్వహుతం పూజితం రాక్షసైస్సదా || 12
- సముద్రమివ గంభీరం సముద్రమివ నిస్వనమ్ |
మహాత్మానో మహాద్వైశ్చ మహారత్నపరిచ్ఛదమ్ ||
మహారత్న సమాకీర్ణం దదర్శ స మహాకపిః || 13

6. రావణగృహవేక్షణమ్

- విరాజమానం వపుషా గజాశ్వరథ సంకులమ్ |
లంకాభరణమిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః | 14
- చచార హనుమాంస్తత్ర రావణస్య సమీపతః || 15
- గృహాద్గృహం రాక్షసానాం ఉద్యానాని చ వాసరః |
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః || 16
- అవపుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్ |
తతోఽన్యత్పుప్లువే వేశ్య మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్ || 17
- అథ మేఘవ్రతీకాశం కుంభకర్ణ నివేశనమ్ |
విభీషణస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః || 18
- మహోదరస్య చ గృహం విరూపాక్షస్య చైవ హి |
విద్యుజ్జిహ్వస్య భవనం విద్యున్మాలేస్తథైవ చ |
వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః || 19
- శుకస్య చ మహాతేజాః సారణస్య చ ధీమతః |
తథా చేంద్రజితో వేశ్య జగామ హరియూథపః || 20
- జంబుమాలే స్సుమాలేశ్చ జగామ హరిసత్తమః |
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ || 21
- వజ్రకాయస్య చ తథా పుప్లువే స మహాకపిః |
ధూమ్రాక్షస్య చ సంపాతేః భవనం మారుతాత్మజః || 22
- విద్యుద్రూపస్య భీమస్య ఘనస్య విఘనస్య చ | 23
- శుకనాసస్య వక్రస్య శరస్య వికటస్య చ |
ప్రాస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః || 24

6. రావణగృహవేక్షణమ్

- యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః|
విద్యుజ్జిహ్వేహ్యంద్రజిహ్వనాం తథా హస్తీముఖస్య చ|| 25
- కరాలస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి|
క్రమమాణః క్రమేణైవ హనుమాన్మారుతాత్మజః|| 26
- తేషు తేషు మహార్షేషు భవనేషు మహాయశాః|
తేషామృద్ధిమతామృద్ధిం దదర్శ స మహాకపిః|| 27
- సర్వేషాం సమతిక్రమ్య భవనాని సమంతతః|
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్రనివేశనమ్|| 28
- రావణస్యోపశాయిన్యో దదర్శ హరిసత్తమః|
విచరన్ హరిశార్దూలో రాక్షసీర్వికృతేక్షణాః|| 29
- శూలముద్గర హస్తాశ్చ శక్తితోమరధారిణీః|
దదర్శ వివిధాన్ గుల్మాన్ తస్య రక్షఃపతే ర్భువేహి|
రాక్షసాంశ్చ మహాకాయాన్ నానాప్రహరణోద్యతాన్|| 30
- రక్తాన్ శ్వేతాన్ సితాంశ్చైవ హరింశ్చాపి మహాజవాన్|
కులీనాన్ రూపసంపన్నాన్ గజాన్ పరగజారుజాన్|| 31
- నిష్ఠితాన్ గజశిక్షాయాం ఐరావతసమాన్ యుధి|
నిహంత్యాన్ పరసైన్యానాం గృహే తస్మిన్ దదర్శ సః|| 32
- క్షరతశ్చ యథా మేఘాన్ స్రవతశ్చ యథా గిరీన్|
మేఘస్తనితనిర్ఘోషాన్ దుర్గర్దాన్ సమరే పరైః|| 33
- సహస్రం వాహినీస్తత్ర జాంబూసద పరిష్కృతాః| 34
- హేమజాలపరిచ్ఛన్నాః తరుణాదిత్యసన్నిభాః|
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే|| 35

6. రావణగృహవేక్షణమ్

- శిబికా వివిధాకారాః స కపిర్మారుతాత్మజః |
లతాగృహాణి చిత్రాణి చిత్రశాలాగృహాణి చ || 36
- క్రీడాగృహాణి చాన్యాని దారుపర్వతకాసపి |
కామస్య గృహకం రమ్యం దివాగృహకమేవ చ ||
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య నివేశనే || 37
- స మందరగిరిప్రఖ్యం మయూరస్థాన సంకులమ్ |
ధ్వజయష్టిభిరాకీర్ణం దదర్శ భవనోత్తమమ్ || 38
- అనేకరత్నసంకీర్ణం నిధిజాలం సమంతతః |
ధీరనిష్ఠిత కర్మాంతం గృహం భూతపతేరివ || 39
- అర్చిర్చిశ్చాపి రత్నానాం తేజసా రావణస్య చ |
విరరాజాథ తద్వేశ్య రశ్మిమానివ రశ్మిభిః || 40
- జాంబూనదమయాన్యేవ శయనాన్యాసనాని చ |
భాజనాని చ ముఖ్యాని దదర్శ హరియూథపః || 41
- మధ్యాసపకృతక్లేదం మణిభాజన సంకులమ్ |
మనోరమ మసంబాధం కుబేరభవనం యథా || 42
- నూపురాణాం చ ఘోషేణ కాంచీనాం నినదేన చ |
మృదంగతలఘోషైశ్చ ఘోషవద్భిర్వివాదితమ్ || 43
- ప్రాసాద సంఘాతయుతం స్త్రీరత్న శతసంకులమ్ ||
సువ్యూథకక్ష్యం హనుమాన్ ప్రవివేశ మహాగృహమ్ || 44

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే షష్ఠస్కంధః

7. పుష్పకదర్శనమ్

అథ సుందరకాండే సప్తమస్కంధః

7. పుష్పకదర్శనమ్

సవేశ్యజాలం బలవాన్ దదర్శ
వ్యాసక్త వైడూర్య సువర్ణజాలమ్ |
యథా మహాత్ ప్రాప్యషి మేఘజాలం
విద్యుత్ప్సినద్ధం సవిహంగజాలమ్ ||

1

నివేశనానాం వివిధాశ్చ శాలాః
ప్రధానశంఖాయుధ చాపశాలాః |
మనోహరా శ్చాపి పునర్విశాలాః
దదర్శ వేశ్మాద్రిషు చంద్రశాలాః ||

2

గృహాణి నానాపసురాజితాని
దైవాసురైశ్చాపి సుపూజితాని |
సర్వైశ్చ దోషైః పరివర్జితాని
కపిర్దదర్శ స్వబలార్జితాని ||

3

తాని ప్రయత్నాభి సమాహితాని
మయేన సాక్షాదివ నిర్మితాని |
మహీతలే సర్వగుణోత్తరాణి
దదర్శ లంకాధిపతేర్గృహాణి ||

4

తతో దదర్శోచ్చితమేఘరూపం
మనోహరం కాంచనచారురూపమ్ |
రక్షోఽధిపస్యాత్మబలానురూపం
గృహోత్తమం హ్యప్రతిరూపరూపమ్ ||

5

7. పుష్పకదర్శనమ్

మహీతలే స్వర్ణమివ ప్రకీర్ణం
శ్రియా జ్వలంతం బహురత్నకీర్ణమ్ |
నానాతరూణాం కుసుమాపకీర్ణం
గిరేరివాగ్రం రజసాపకీర్ణమ్ || 6

నారీప్రవేకైరివ దీప్యమానం
తటిద్భి రంభోదపదర్చ్యమానమ్ |
హంసప్రవేకై రివ వాహ్యమానం
శ్రియా యుతం ఖే సుకృతాం విమానమ్ || 7

యథా సగాగ్రం బహుధాతుచిత్రం
యథా సభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రమ్ |
దదర్శ యుక్తికృత మేఘచిత్రం
విమానరత్నం బహురత్నచిత్రమ్ || 8

మహీ కృతా పర్వతరాజిపూర్ణా
శైలాః కృతా వృక్షవితాసపూర్ణాః |
వృక్షాః కృతాః పుష్పవితాసపూర్ణాః
పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణమ్ || 9

కృతాని వేశ్మాని చ పాండురాణి
తథా సుపుష్పాణ్యపి పుష్కరాణి |
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి
ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని || 10

పుష్పాహ్వాయం నామ విరాజమానం
రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ణమానమ్ |

7. పుష్పకదర్శనమ్

- వేశ్మోత్తమానామపి చోచ్ఛమాసం
మహాకపిస్తత్ర మహావిమానమ్|| 11
- కృతాశ్చ వైడూర్యమయా విహంగాః
రూప్యప్రవాలైశ్చ తథా విహంగాః|
చిత్రాశ్చ నానావసుభిర్భుజంగాః
జాత్యాసురూపాస్తరగా శ్శుభాంగాః|| 12
- ప్రవాలజాంబూనదపుష్పపక్షాః
సలీలమావర్జిత జిహ్వాపక్షాః|
కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పక్షాః
కృతా విహంగాః సుముఖాస్సుపక్షాః|| 13
- నియుజ్యమానాస్తు గజా స్సుహస్తాః
సకేశరాశ్చోత్పలపత్రహస్తాః|
బభూవ దేవీ చ కృతా సుహస్తా
లక్ష్మీస్తథా పద్మిని పద్మహస్తా|| 14
- ఇతీవ తద్గృహ మభిగమ్య శోభనం
సవిస్మయో నగమివ చారుశోభనమ్|
పునశ్చ తత్ పరమసుగంధి సుందరం
హిమాత్యయే నగమివ చారుకందరమ్|| 15
- తత స్స తాం కపిరభిపత్య పూజితాం
చరన్ పురీం దశముఖబాహుపాలితామ్|
అదృశ్య తాం జనకసుతాం సుపూజితాం
సుదుఃఖితః పతిగుణవేగనిర్జితామ్|| 16

7. పుష్పకదర్శనమ్

తతస్తదా బహువిధ భావితాత్మనః
 కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్తృనః |
 అపశ్యతోఽభవదతిదుఃఖితం మనః
 సుచక్షుషః ప్రవిచరతో మహాత్మనః ||

17

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
 సుందరకాండే సప్తమస్కంధః

అథ సుందరకాండే అష్టమస్కంధః

8. పుష్పకానువర్ణనమ్

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితం
 మహద్విమానం మణివజ్రచిత్రితమ్ |
 ప్రతప్త జాంబూనదజాల కృత్రిమం
 దదర్శ వీరః పవనాత్మజః కపిః ||

1

తదప్రమేయాప్రతికార కృత్రిమం
 కృతం స్వయం సాధ్యితి విశ్వకర్మణా |
 దివం గతం వాయు పథ ప్రతిష్ఠితం
 వ్యరాజతాదిత్యపథస్య లక్ష్మవత్ ||

2

న తత్ర కించిన్న కృతం ప్రయత్నతో
 న తత్ర కించిన్న మహార్హతృవత్ |
 న తే విశేషా నియతాస్సు రేష్వపి

8. పుష్పకానువర్ణనమ్

- న తత్ర కించిన్న మహావిశేషవత్|| 3
- తపస్సమాధాన పరాక్రమార్జితం
మనస్సమాధాన విచారచారిణమ్|
అనేకసంస్థాన విశేషనిర్మితం
తతస్తతస్తుల్య విశేష దర్శనమ్|| 4
- మన స్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినం
దురావరం మారుతతుల్య గామినమ్|
మహాత్మనాం పుణ్యకృతాం మహర్షినాం
యశస్వినా మగ్ర్యముదా మివాలయమ్|| 5
- విశేషమాలంబ్య విశేషసంస్థితం
విచిత్రకూటం బహుకూటమండితమ్|
మనోభిరామం శరదిందునిర్మలం
విచిత్రకూటం శిఖరం గిరేర్యథా|| 6
- వహంతి యం కుండలశోభితాసనాః
మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః|
వివృత్త విధ్వస్త విశాలలోచనాః
మహాజవా భూతగణాస్సహస్రశః|| 7
- వసంతపుష్పోత్కర చారుదర్శనం
వసంతమాసాదపి కాంతదర్శనమ్|
స పుష్పకం తత్ర విమానముత్తమం
దదర్శ తద్వాసరవీరసత్తమః|| ...8

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

8. పుష్పకానువర్ణనమ్

సుందరకాండే అష్టమస్కంధః

అథ సుందరకాండే నవమస్కంధః

9. సంకులాంతఃపురమ్

- తస్యాలయ వరిష్ఠస్య మధ్యే విపులమాయతమ్ |
దదర్శ భవనశ్రేష్ఠం హనుమాన్ మారుతాత్మజః || 1
- అర్థయోజనవిస్తీర్ణం ఆయతం యోజనం హి తత్ |
భవనం రాక్షసేంద్రస్య బహుప్రాసాదసంకులమ్ || 2
- మార్గమాణస్తు వైదేహీం సీతామాయతలోచనామ్ |
సర్వతః పరిచక్రామ హనుమానరిసూదనః || 3
- ఉత్తమం రాక్షసావాసం హనుమానవలోకయన్ |
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రాక్షసేంద్ర నివేశనమ్ || 4
- చతుర్విషాణైర్విరదైః త్రివిషాణై స్తథైవ చ |
పరిక్షిప్తమసంబాధం రక్ష్యమాణముదాయుదైః || 5
- రాక్షసీభిశ్చ పత్నీభిః రావణస్య నివేశనమ్ |
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్య రాజకన్యాభిరాప్యతమ్ || 6
- తన్నక్ర మకరాకీర్ణం తిమింగల ఝషాకులమ్ |
వాయువేగ సమాధూతం పన్నగైరివ సాగరమ్ || 7
- యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీః యా చేంద్రే హరివాహనే |
సా రావణగృహే సర్వా నిత్యమేవాసపాయినీ || 8
- యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య యమస్య పరుణస్య చ |

9. సంకులాంతఃపురమ్

- తాదృశీ తద్విశిష్టా వా ఋద్ధీ రక్షో గృహేష్యహా|| 9
- తస్య హర్మ్యస్య మధ్యస్థం వేశ్మ చాన్యత్ సునిర్మితమ్|
బహునిరూపా సంకీర్ణం దదర్శ పవనాత్మజః|| 10
- బ్రహ్మాణోర్థే కృతం దివ్యం దివి యద్విశ్వకర్మణా|
విమానం పుష్పకం నామ సర్వరత్నవిభూషితమ్||
పరేణ తపసా లేభే యత్కుబేరః పితామహాత్|| 11
- కుబేరమోజసా జిత్వా లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః|| 12
- ఈహామృగసమాయుక్తైః కార్తస్వరహిరణ్మయైః|
సుకృతైరాచితం స్తంభైః ప్రదీప్తమివ చ శ్రియా|| 13
- మేరుమందరసంకాశైః ఉల్లిఖద్భిరివాంబరమ్|
కూటాగారై శ్శుభాకారైః సర్వతస్సమలంకృతమ్|| 14
- జ్వలనార్కప్రతీకాశం సుకృతం విశ్వకర్మణా|
హేమసోపాససంయుక్తం చారుప్రవరవేదికమ్|| 15
- జాలవాతాయనైర్యుక్తం కాంచనైస్సాస్పటికైరపి|
ఇంద్రనీలమహానీల మణిప్రవరవేదికమ్|| 16
- విద్రుమేణ విచిత్రేణ మణిభిశ్చ మహాధనైః|
నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిః తలేనాభివిరాజితమ్|| 17
- చందనేన చ రక్తేన తపనీయనిభేన చ|
సుపుణ్యగంధినా యుక్తం ఆదిత్యతరుణోపమమ్|| 18
- కూటాగారైర్వరాకారైః వివిధైస్సమలంకృతమ్|
విమానం పుష్పకం దివ్యం ఆరురోహ మహాకపిః| 19

9. సంకులాంతఃపురమ్

- తత్రస్థస్య తదా గంధం పానభక్ష్యాన్నసంభవమ్ |
దివ్యం సమ్మూర్చితం జిఘ్రుద్రూపవంతమివానిలమ్ | 20
- స గంధస్తం మహాసత్త్వం బంధుర్బంధుమివోత్తమమ్ |
ఇత ఏహీత్యువాచేవ తత్ర యత్ర స రావణః || 21
- తతస్తాం ప్రాస్థితశ్శాలాం దదర్శ మహతీం శుభామ్ |
రావణస్య మనఃకాంతాం కాంతామివ పరస్త్రియమ్ || 22
- మణిసోపాసవికృతాం హేమజాలవిభూషితామ్ |
స్నాటికైరాప్యతతలాం దంతాంతరితరూపికామ్ || 23
- ముక్తాభిశ్చ ప్రవాలైశ్చ రూప్యవామీకరై రపి |
విభూషితాం మణిస్తంభైః సుబహుస్తంభభూషితామ్ || 24
- సమైర్వజుభి రత్యుచ్చైః సమంతాత్పువిభూషితైః |
స్తంభైః పక్షైరివాత్యుచ్చైః దివం సంప్రస్థితామివ || 25
- మహత్యా కుఠయాస్తీర్ణాం పృథివీలక్షణాంకయా |
పృథివీమివ విస్తీర్ణాం సరాష్ట్రగృహమాలినీమ్ || 26
- నాదితాం మత్తవిహగైః దివ్యగంధాధివాసితామ్ |
పరార్థ్యాస్తరణోపేతాం రక్షో ధిపనిషేవితామ్ || 27
- ధూమ్రామగరుధూపేన విమలాం హంసపాండురామ్ |
చిత్రాం పుష్పోపహారేణ కల్మాషీమివ సుప్రభామ్ || 28
- మనస్సంహ్లాదజననీం పర్ణస్యాపి ప్రసాదినీమ్ |
తాం శోకనాశినీం దివ్యాం శ్రియస్సంజననీమివ || 29

9. సంకులాంతఃపురమ్

- ఇంద్రియాణీంద్రియారైస్తు పంచ పంచభిరుత్తమైః |
తర్చయామాస మాతేప తదా రావణపాలితా || 30
- స్వర్గోయం దేవలోకోయం ఇంద్రస్యేయం పురీ భవేత్ |
సిద్ధిర్వేయం పరా హి స్యాత్ ఇత్యమన్యత మారుతిః || 31
- ప్రధ్యాయత ఇవాపశ్యత్ ప్రదీపాంస్తత్ర కాంచనాన్ |
ధూర్తానిప మహాధూర్తైః దేవనేన పరాజితాన్ || 32
- దీపానాం చ ప్రకాశేన తేజసా రావణస్య చ |
అర్చిర్నిర్భూషణానాం చ ప్రదీప్తేత్యభ్యమన్యత || 33
- తతోఽపశ్యత్కుఠాసీనం నానాపర్ణాంబరస్రజమ్ |
సహస్రం వరనారీణాం నానావేషవిభూషితమ్ || 34
- పరివృత్తేఽర్థరాత్రే తు పాననిద్రాపశం గతమ్ |
క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ సుష్వాప బలవత్తదా || 35
- తత్ప్రసుప్తం విరురుచే నిశ్శబ్దాంతరభూషణమ్ |
నిశ్శబ్దహంసభ్రమరం యథా పద్మవనం మహత్ || 36
- తాసాం సంవృతదంతాని మీలితాక్షాణి మారుతిః |
అపశ్యత్ పద్మగంధీని వదనాని సుయోషితామ్ || 37
- ప్రబుద్ధానీప పద్మాని తాసాం భూత్వా క్షపాక్షయే |
పునస్సంవృతపత్రాణి రాత్రావిప బభుస్తదా || 38
- ఇమాని ముఖపద్మాని నియతం మత్తషట్పదాః |
అంబుజానీప పుల్లాని ప్రార్థయంతి పునః పునః || 39

9. సంకులాంతఃపురమ్

- ఇతి చామన్యత శ్రీమాన్ ఉపపత్త్యా మహాకపిః |
మేనే హి గుణతస్తాని సమాని సలిలోద్భవైః || 40
- సా తస్య శుశుభే శాలా తాభిః స్త్రీభిర్విరాజితా |
శారదీవ ప్రసన్నా ద్యౌః తారాభిరభిశోభితా || 41
- స చ తాభిః పరివృతః శుశుభే రాక్షసాధిపః |
యథా హ్యుడుపతి శ్శీమాన్ తారాభిరభిసంవృతః || 42
- యాశ్చ్యవంతేఽంబరాత్తారాః పుణ్యశేషసమావృతాః |
ఇమాస్తా స్సంగతాః కృత్వాః ఇతి మేనే హరి స్తదా || 43
- తారాణామివ సువ్యక్తం మహతీనాం శుభార్చిషామ్ |
ప్రభావర్ణప్రసాదాశ్చ విరేజుస్తత్ర యోషితామ్ || 44
- వ్యావృత్తగురుపీనస్రక్ప్రకీర్ణ వరభూషణాః |
పానవ్యాయామ కాలేషు నిద్రాపహృతచేతసః || 45
- వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చిత్ కాశ్చిదుద్భ్రాంతనూపురాః |
పార్శ్వే గలితహారాశ్చ కాశ్చిత్ పరమయోషితః || 46
- ముక్తాహారావృతాశ్చాన్యాః కాశ్చిద్విస్రస్థవాససః |
వ్యావిధరశనాదామాః కిశోర్య ఇవ వాహితాః || 47
- సుకుండలధరాశ్చాన్యాః విచ్ఛిన్నమృదితస్రజః |
గజేంద్రమృదితాః పుల్లాః లతా ఇవ మహాపనే || 48
- చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ హారాః కాసాంచిదుత్కటాః |
హంసా ఇవ బభుస్సుప్తాః స్తనమధ్యేషు యోషితామ్ || 49
- అపరాసాం చ వైడూర్యాః కాదంబా ఇవ పక్షిణః |
హేమసూత్రాణి చాన్యాసాం చక్రవాకా ఇవాభవన్ || 50

9. సంకులాంతఃపురమ్

- హంసకారండవాక్పీఠాః చక్రవాకోపశోభితాః|
ఆపగా ఇవ తా రేజుః జఘనైః పులివైరిప|| 51
- కింకిణీజాల సంకోశాః తా హైమవిపులాంబుజాః|
భావగ్రాహ యశస్తీరాః సుప్తా నద్య ఇవాబభుః|| 52
- మృదుష్వంగేషు కాసాంచిత్ కుచాగ్రేషు చ సంస్థితాః|
బభూవుర్భూషణాణీవ శుభా భూషణరాజయః|| 53
- అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచిత్ ముఖమారుతకంపితాః|
ఉపర్యుపరి వక్త్రాణాం వ్యాధూయంతే పునఃపునః|| 54
- తాః పతాకా ఇవోద్ధూతాః పత్నీనాం రుచిరప్రభాః|
నానాపర్ణ సుపర్ణానాం వక్త్రమూలేషు రేజిరే|| 55
- వవల్లుశ్చాత్ర కాసాంచిత్ కుండలాని శుభార్చిషామ్|
ముఖమారుత సంసర్గాత్ మందం మందం సుయోషితామ్|| 56
- శర్కరాసవ గంధైశ్చ ప్రకృత్యా సురభిస్సుఖః|
తాసాం వదననిశ్శ్వాసః సిషేవే రావణం తదా|| 57
- రావణాననశంకాశ్చ కాశ్చిద్రావణయోషితః|
ముఖాని స్మ సపత్నీనాం ఉపాజిఘ్రన్ పునఃపునః|| 58
- అత్యర్థం సక్తమనసో రావణే తా వరస్త్రియః|
అస్వతంత్రా స్సపత్నీనాం ప్రియమేవాచరంస్తదా|| 59
- బాహూసుపనిధాయాన్యాః పారిహార్యవిభూషితాన్|
అంశుకాని చ రమ్యాణి ప్రమదాస్తత్ర శిశ్యిరే|| 60

9. సంకులాంతఃపురమ్

- అన్యో వక్షసి చాన్యస్యాః తస్యాః కాశ్చిత్పునర్భుజమ్ |
అపరా త్వంకమన్యస్యాః తస్యాశ్చాప్యపరా భుజౌ || 61
- ఊరుపార్శ్వ కటిపృష్ఠ మన్యోన్యస్య సమాశ్రితాః |
పరస్పరనివిష్టాంగ్యో మదస్నేహపశానుగాః || 62
- అన్యోన్యభుజసూత్రేణ స్త్రీమాలా గ్రథితా హి సా |
మాలేప గ్రథితా సూత్రే శుశుభే మత్తషటప్రదా || 63
- లతానాం మాధవే మాసి ఫుల్లానాం వాయుసేవనాత్ |
అన్యోన్యమాలాగ్రథితం సంసక్తకుసుమోచ్ఛయమ్ || 64
- వ్యతివేష్టిత సుస్కంధం అన్యోన్యభ్రమరాకులమ్ |
ఆసీద్వనమివోద్ధూతం స్త్రీవనం రావణస్య తత్ || 65
- ఉచితేష్వపి సువ్యక్తం న తాసాం యోషితాం తదా |
వివేక శ్శక్య ఆధాతుం భూషణాంగాంబరస్రజామ్ || 66
- రావణే సుఖసంవిష్టే తాః స్త్రీయో వివిధప్రభాః |
జ్వలంతః కాంచనా దీపాః హైర్వక్తంతానిమిషా ఇవ || 67
- రాజర్షి పితృ దైత్యానాం గంధర్వాణాం చ యోషితః |
రాక్షసానాం చ యాః కన్యాః తస్య కామవశం గతాః || 68
- యుద్ధకామేన తాస్సర్వాః రావణేన హృతాస్త్రియః |
సమదా మదనేనైవ మోహితాః కాశ్చిదాగతాః || 69
- న తత్ర కాశ్చిత్ ప్రమదా ప్రసహ్య
వీర్యోపపన్నేన గుణేన లభాః |
న చాన్యకామాపి న చాన్యపూర్వా
వినా వరార్థాం జనకాత్మజాం తామ్ || 70

9. సంకులాంతఃపురమ్

న చాకులీనా న చ హీనరూపా
నా దక్షిణా నానుపచారయుక్తా|
భార్యాభవత్తస్య న హీనసత్త్వా
న చాపి కాంతస్య న కామనీయా||

71

బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య
యదీదృశీ రాఘవధర్మపత్నీ|
ఇమా యథా రాక్షసరాజభార్యాః
సుజాతమస్యేతి హి సాధుబుద్ధేః||

72

పునశ్చ సోఽచింతయ దార్తరూపో
ద్రువం విశిష్టా గుణతో హి సీతా|
అథాయమస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్ట మనార్యకర్మ||

73

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే నవమస్కంధః

9. సంకులాంతఃపురమ్

అథ సుందరకాండే దశమస్కంధః

10. మండోదరీదర్శనమ్

- త్రత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం స్పృటికం రత్నభూషితమ్ |
అవేక్షమాణో హనుమాన్ దదర్శ శయనాసనమ్ || 1
- దాంతకాంచనచిత్రాంగైః వైడూర్యైశ్చ పరాసవైః |
మహార్థాస్తరణోపేతైః ఉపపన్నం మహాధవైః || 2
- తస్యచైకతమే దేశే సోఽగ్ర్యమాలా విభూషితమ్ |
దదర్శ పాండురచ్ఛత్రం తారాధిపతిసన్నిభమ్ || 3
- జాతరూపపరిక్షిప్తం చిత్రభానుసమప్రభమ్ |
అశోకమాలావితతం దదర్శ పరమాసనమ్ || 4
- వాలవ్యజనహస్తాభిః వీజ్యమానం సమంతతః |
గంధైశ్చ వివిధైర్బుష్టం వరధూపేన ధూపితమ్ || 5
- పరమాస్తరణాస్తీర్ణం ఆవికాజినసంవృతమ్ |
దామభిర్వరమాల్యానాం సమంతాదుపశోభితమ్ || 6
- తస్మిన్ జీమూతసంకాశం ప్రదీపోత్తమకుండలమ్ |
లోహితాక్షం మహాబాహుం మహారజతవాససమ్ || 7
- లోహితేనానులిప్తాంగం చందనేన సుగంధినా |
సంధ్యార్కమివాకాశే తోయదం సతటిద్గణమ్ || 8
- వృతమాభరణైర్దివ్యైః సురూపం కామరూపిణమ్ |
స వృక్షవనగుల్మాఢ్యం ప్రసుప్తమివ మందరమ్ || 9
- క్రీడిత్వోపరతం రాత్రౌ పరాభరణభూషితమ్ |
ప్రియం రాక్షసకన్యానాం రాక్షసానాం సుఖాపహమ్ || 10

10. మండోదరీదర్శనమ్

- పీత్యాప్యుపరతం చాపి దదర్శ స మహాకపిః|
భాస్వరే శయనే వీరం ప్రసుప్తం రాక్షసాధిపమ్|| 11
- నిశ్శ్వసంతం యథా నాగం రావణం వానరర్షభః|
ఆసాద్య పరమోద్విగ్నుః సోఽపాసర్పత్ సుభీతవత్|| 12
- అథారోహణమాసాద్య వేదికాంతరమాశ్రితః|
సుప్తం రాక్షసశార్దూలం ప్రేక్షతే స్మ మహాకపిః|| 13
- శుశుభే రాక్షసేంద్రస్య స్వపత శ్శయనోత్తమమ్|
గంధహస్తిని సంవిష్టే యథా ప్రప్రవణం మహాత్|| 14
- కాంచనాంగదనధౌ చ దదర్శ స మహాత్మనః|
విక్తిప్తా రాక్షసేంద్రస్య భుజావింద్రధ్వజోపమా|| 15
- ఐరావతవిషాణాగైః ఆపీడనకృతప్రణౌ|
వజ్రోల్లిఖితపీనాంసౌ విష్ణుచక్రపరిక్షతౌ|| 16
- పీనా సమసుజాతాంసౌ సంగతౌ బలసంయుతౌ|
సులక్షణ నఖాంగుష్ఠౌ స్వంగులీతలలక్తితౌ|| 17
- సంహతౌ పరిఘాకారౌ వృత్తౌ కరికరోపమా|
విక్తిప్తా శయనే శుభ్రే పంచశీర్షావివోరగా|| 18
- శశక్షతజ కల్పేన సుశీతేన సుగంధినా|
చందనేన పరాధ్యేన స్వనులిప్తా స్వలంకృతౌ|| 19
- ఉత్తమస్త్రీ విమృదితౌ గంధోత్తమనిషేవితౌ|
యక్షపన్నగ గంధర్వ దేవదాసవరావిణౌ|| 20
- దదర్శ స కపిస్తస్య బాహూ శయనసంస్థితౌ|
మందరస్యాంతరే సుప్తౌ మహాహీ రుషితావివ|| 21

10. మండోదరీదర్శనమ్

- తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః |
శుశుభేఽచలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః || 22
- చూతపున్నాగ సురభిః వకులోత్తమసంయుతః |
మృష్టాన్నరస సంయుక్తః పానగంధపురస్సరః || 23
- తస్య రాక్షససింహస్య నిశ్చక్రామ మహాముఖాత్ |
శయానస్య వినిశ్వాసః పూరయన్నివ తద్గృహమ్ || 24
- ముక్తామణివిచిత్రేణ కాంచనేన విరాజితమ్ |
ముకుటేనాపవృత్తేన కుండలోజ్జ్వలితాననమ్ || 25
- రక్తచందన దిగ్దేన తథా హారేణ శోభినా |
పీనాయతవిశాలేన వక్త్రసాభివిరాజితమ్ || 26
- పాండరేణాపవిధేన క్షౌమేణ క్షతజేక్షణమ్ |
మహార్దేణ సుసంవీతం పీతేనోత్తమవాససా || 27
- మాషరాశిప్రతీకాశం నిశ్శ్వసంతం భుజంగవత్ |
గాంగే మహతి తోయాంతే ప్రసుప్తమివ కుంజరమ్ || 28
- చతుర్భుజః కాంచనైర్దీపైః దీప్యమానచతుర్దిశమ్ |
ప్రకాశీకృత సర్వాంగం మేఘం విద్యుద్గణై రివ || 29
- పాదమూలగతాశ్చాపి దదర్శ సుమహాత్మనః |
పత్నీస్స ప్రియభార్యస్య తస్య రక్షఃపతే ర్గృహే || 30
- శశిప్రకాశపదనాః చారుకుండలభూషితాః |
అమ్లాసమాల్యాభరణాః దదర్శ హరియూథపః || 31
- నృత్తవాదిత్రకుశలాః రాక్షసేంద్రభుజాంకగాః |
వరాభరణధారిణ్యః నిషణ్ణా దదృశే హరిః || 32

10. మండోదరీదర్శనమ్

- వజ్రవైడూర్య గర్భాణి శ్రవణాంతేషు యోషితామ్ |
దదర్శ తాపనీయాని కుండలాన్యంగదాని చ || 33
- తాసాం చంద్రోపమైర్వక్తైః శుభైర్లలితకుండలైః |
విరరాజ విమానం తత్ సభస్తారాగణైరివ || 34
- మదవ్యాయామఖిన్నాస్తాః రాక్షసేంద్రస్య యోషితః |
తేషుతేష్వవకాశేషు ప్రసుప్తా స్తనుమధ్యమాః || 35
- అంగహరైస్తథైవాన్యా కోమలైర్నృత్రశాలినీ |
విన్యస్తశుభసర్వాంగీ ప్రసుప్తా వరవర్జినీ || 36
- కాచిద్వీణాం పరిష్వజ్య ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే |
మహానదీ ప్రకీర్ణేవ సలినీ షోతమాశ్రితా || 37
- అన్యా కక్షగతేనైవ మడ్డుకేనాసితేక్షణా |
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి బాలపుత్రేవ వత్సలా || 38
- పటహం చారుసర్వాంగీ పీడ్య శేతే శుభస్తనీ |
చిరస్య రమణం లభ్యా పరిష్వజ్యేవ భామినీ || 39
- కాచిద్వంశం పరిష్వజ్య సుప్తా కమలలోచనా |
రహః ప్రియతమం గృహ్య సకామేవ చ కామినీ || 40
- విపంచీం పరిగృహ్యన్యా నియతా నృత్రశాలినీ |
నిద్రాపశ మనుప్రాప్తా సహకాంతేవ భామినీ || 41
- అన్యా కనకసంకాశైః మృదుపీనైర్మనోరమైః |
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః ప్రసుప్తా మత్తలోచనా || 42
- భుజపార్శ్వాంతరస్థేన కక్షగేన కృశోదరీ |

10. మండోదరీదర్శనమ్

- పణవేన సహనింద్యా సుప్తా మదకృతశ్రమా|| 43
- డిండిమం పరిగృహ్యన్యా తదైవాసక్త డిండిమా|
ప్రసుప్తా తరుణం వత్సం ఉపగూహ్యేవ భామినీ|| 44
- కాచిదాడంబరం నారీ భుజసంభోగపీడితమ్|
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ ప్రసుప్తా మదమోహితా|| 45
- కలశీమపవిధ్యాన్యా ప్రసుప్తా భాతి భామినీ|
వసంతే పుష్పశబలా మాలేవ పరిమార్జితా|| 46
- పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచిత్ సువర్ణకలశోపమా|
ఉపగూహ్యేబలా సుప్తా నిద్రాబలపరాజితా|| 47
- అన్యా కమలపత్రాక్షీ పూర్ణేందుసదృశాననా|
అన్యా మాలింగ్య సుశ్రోణీం ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా|| 48
- ఆతోద్యాని విచిత్రాణి పరిష్వజ్య వరస్త్రియః|
నిపీడ్య చ కుచైస్సుప్తాః కామిన్యః కాముకానివ|| 49
- తాసామేకాంతవిన్యస్తే శయానాం శయనే శుభే|
దదర్శ రూపసంపన్నాం అపరాం స కపిః స్త్రియమ్|| 50
- ముక్తామణిసమాయుక్తైః భూషణై స్సువిభూషితామ్|
విభూషయంతీమివ తత్ స్వశ్రియా భవనోత్తమమ్|| 51
- గౌరీం కనకపర్ణాంగీం ఇష్టామంతఃపురేశ్వరీమ్|
కపిర్మండోదరీం తత్ర శయానాం చారురూపిణీమ్|| 52
- స తాం దృష్ట్వా మహాబాహుః భూషితాం మారుతాత్మజః|

10. మండోదరీదర్శనమ్

- తర్కయామాస సీతేతి రూపయావనసంపదా||
 హర్షేణ మహతా యుక్తో ననంద హరియాథపః|| **53**
- ఆస్పృటయామాస చుచుంబ పుచ్చం
 ననంద చిక్రీడ జగౌ జగామ|
 స్తంభానరోహ నిప్పపాత భూమౌ
 నిదర్శయన్ స్వాం ప్రకృతిం కపీనామ్|| **54**

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే
 సుందరకాండే దశమస్కంధః

అథ సుందరకాండే ఏకాదశస్కంధః

11. పానభూమి విచయః

- అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవాపస్థిత స్తదా|
 జగామ చాపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః|| **1**
- న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్హతి భామినీ|
 న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పానముపసేవితుమ్|
 నాన్యం నరముపస్థాతుం సురాణామపి చేశ్వరమ్|| **2**
- న హి రామసమః కశ్చిత్ విద్యతే త్రిదశేష్వపి|
 అన్యేయమితి నిశ్చిన్య పానభూమౌ చచార సః|| **3**
- క్రీడితేనాపరాః క్లాంతాః గీతేన చ తథాపరాః|
 నృత్యేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా|| **4**

11. పానభూమి విచయః

- మురజేషు మృదంగేషు పీఠికాసు చ సంస్థితాః |
తథాస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరాః స్త్రియః || 5
- అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః |
రూపసల్లాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా || 6
- దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా |
రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః || 7
- స రాక్షసేంద్రశుశుభే తాభిః పరివృతస్త్వయమ్ |
కరేణుభిర్యథారణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః || 8
- సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః |
దదర్శ హరిశార్దూలః తస్య రక్షఃపతేర్పహే || 9
- మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః |
తత్ర న్యస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః || 11
- రాకృషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్థభక్తితాన్ |
దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరాన్ కుక్కుటాంస్తథా || 12
- వరాహవార్ధ్రాణసకాన్ దధిసౌపర్చలాయుతాన్ |
శల్యాన్ మృగమయూరాంశ్చ హనుమానస్వవైక్షత || 13
- క్రకరాన్వివిధాన్ సిద్ధాన్ చకోరానర్థభక్తితాన్ |
మహిషానేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్ || 14
- లేహ్యానుచ్ఛాపచాన్ పేయాన్ భోజ్యాని వివిధాని చ || 15
- తథామ్లలవణోత్తంపైః వివిధై రాగషాడవైః |
హారనూపురకేయురైః అపవిదైర్మహాధవైః || 16

11. పానభూమి విచయః

- పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధైరపి |
కృతపుష్పోపహారాభూః అధికం పుష్యతి శ్రియమ్ || 17
- తత్ర తత్ర చ విన్యస్తైః సుశ్లిష్టై శ్శయనాసనైః |
పానభూమిర్విన్నా వహ్నిం ప్రదీప్తేవోపలక్యతే || 18
- బహుప్రకారైర్వివిధైః పరసంస్కార సంస్కృతైః |
మాంసైః కుశలసంయుక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్ || 19
- దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః సురాః కృతసురా అపి |
శర్కరాసవమూర్ధ్విక పుష్పాసవ ఫలాసవాః || 20
- వాసచూర్తైశ్చ వివిధైః దృష్టాస్తైస్తైః పృథక్ పృథక్ || 21
- సంతతా శుశుభే భూమిః మాత్యైశ్చ బహుసంస్థితైః |
హిరణ్మయైశ్చ వివిధైః భాజనై స్సాంఘికైరపి || 22
- జాంబూనదమయైశ్చాన్యైః కరకైరభిసంపృతాః |
రాజతేషు చ కుంభేషు జాంబూనదమయేషు చ |
పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ సః || 23
- సోఽపశ్య చ్చాతకుంభాని శీఢోర్మణిమయాని చ |
రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః || 24
- క్వచిదర్ధాపశేషాణి క్వచిత్ప్రీతాని సర్వశః |
క్వచినైవ ప్రపీతాని పానాని స దదర్శ హః || 25
- క్వచిద్భుక్త్యాంశ్చ వివిధాన్ క్వచిత్పానాని భాగశః |
క్వచిదన్నాపశేషాణి పశ్యన్ వై విచచార హః || 26
- క్వచిత్ ప్రభిన్యైః కరకైః క్వచిదాలోలితైర్లతైః |
క్వచిత్ సంపృక్తమాల్యాని జలాని చ ఫలాని చ || 27

11. పాసభూమి విచయః

- శయనాన్యత్ర నారీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః|
పరస్పరం సమాశ్లేష్య కాశ్చిత్ సుప్తా వరాంగనాః|| 28
- కాశ్చిచ్ఛ వస్త్రమన్యస్యాః స్వపంత్యాః పరిధాయ చ|
ఆహృత్య చాబలాస్సుప్తాః నిద్రాబలపరాజితాః|| 29
- తాసాముచ్ఛ్వాసవారేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజమ్|
నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం ప్రాప్య మందమివానిలమ్|| 30
- చందనస్య చ శీతస్య శీఘోర్మధురసస్య చ|
వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ||
బహుధా మారుతస్తత్ర గంధం వివిధముద్యహన్|| 31
- రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్చితః|
ప్రపవౌ సురభిర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా|| 32
- శ్యామాపదాతాస్తత్రాన్యాః కాశ్చిత్కృష్ణా వరాంగనాః|
కాశ్చిత్ కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే|| 33
- తాసాం నిద్రావశత్వాచ్ఛ మదనేన విమూర్చితమ్|
పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యతైవ హి|| 34
- ఏవం సర్వమశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః|
దదర్శ సుమహాతేజాః న దదర్శ చ జానకీమ్|| 35
- నిరీక్షమాణశ్చ తదా తాః స్త్రియస్స మహాకపిః|
జగామ మహతీం చింతాం ధర్మసాధ్యసశంకితః|| 36
- పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణమ్|
ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కరిష్యతి|| 37
- న హి మే పరదారాణాం దృష్టిర్విషయవర్తినీ|

11. పాసభూమి విచయః

- అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః॥ 38
- తస్య ప్రాదురభూచ్చింతా పునరన్యా మనస్వినః।
నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినీ॥ 39
- కామం దృష్టా మయా సర్వాః విశ్వస్థా రావణస్త్రియః।
న హి మే మనసః కించిత్ వైకృత్యముపపద్యతే॥ 40
- మనో హి హేతుః సర్వేషాం ఇంద్రియాణాం ప్రపర్తనే।
శుభాశుభాస్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్॥ 41
- నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుమ్।
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సదా సంపరిమార్గణే॥ 42
- యస్య సత్త్వస్య యా యోనిః తస్యాం తత్ పరిమార్గ్యతే।
న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగీషు పరిమార్గితుమ్॥ 43
- తదిదం మార్గితం తాపత్ శుద్ధేన మనసా మయా।
రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ॥ 44
- దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్।
అవేక్షమాణో హనుమాన్ నైవాపశ్యత జానకీమ్॥ 45
- తామపశ్యన్ కపిస్తత్ర పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః।
అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతుముపచక్రమే॥ 46
- స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్థితః।
ఆపాసభూమిముత్సృజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే॥ 47

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకాదశస్కంధః

11. పాసభూమి విచయః

అథ సుందరకాండే ద్వాదశస్కంధః

12. హనూమద్విషాదః

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతిః
లతాగృహాంశ్చిత్రగృహా నిశాగృహాన్ |
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకో
న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్ ||

1

స చింతయామాస తతో మహాకపిః
ప్రియామపశ్యన్ రఘునందనస్య తామ్ |
ద్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
విచిన్యతో దర్శనమేతి మైథిలీ ||

2

సా రాక్షసానాం ప్రపరేణ జానకీ
స్వశీలసంరక్షణతత్పరా సతీ |
అనేన నూనం ప్రతిదుష్టకర్మణా
హతా భవేదార్యపథే పరే స్థితా ||

3

విరూపరూపా వికృతా విపర్చసో
మహాననా దీర్ఘవిరూపదర్శనాః |
సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితో
భయాద్విసప్తా జనకేశ్వరాత్మజా ||

4

సీతామదృష్ట్వా హ్యనవాప్య పౌరుషం
విహృత్య కాలం సహ వానరైశ్చిరమ్ |
న మేఽస్తి సుగ్రీవసమీపగా గతిః
సుతీక్ష్ణదండో బలవాంశ్చ వాసరః ||

5

12. హనూమద్విషాదః

- దృష్ట మంతఃపురం సర్వం దృష్టా రావణయోషితః|
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ వృథా జాతో మమ శ్రమః|| 6
- కిం ను మాం వానరాస్సర్వే గతం వక్ష్యంతి సంగతాః|
గత్వా తత్ర త్వయా వీర కిం కృతం తద్వదస్వ నః|
అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్త్యామి తామహం జనకాత్మజామ్|| 7
- ద్రుపం ప్రాయముపైష్యంతి కాలస్య వ్యతివర్తనే|| 8
- కిం వా వక్ష్యతి పృథశ్చ జాంబవాసంగదశ్చ సః|
గతం పారం సముద్రస్య వానరాశ్చ సమాగతాః|| 9
- అనిర్వేద శ్శియో మూలం అనిర్వేదః పరం సుఖమ్|
అనిర్వేదో హి సతతం సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః|| 10
- కరోతి సఫలం జంతోః కర్మ యత్తక్రోతి సః|
తస్మాదనిర్వేదకృతం యత్నం చేష్టేహముత్తమమ్|| 11
- భూయస్తావద్విచేష్యామి దేశాన్ రావణపాలితాన్|
ఆపాసశాలా విచితాః తథా పుష్పగృహాణి చ|| 12
- చిత్రశాలాశ్చ విచితాః భూయః క్రీడాగృహాణి చ|
నిమ్కుటాంతర రథ్యాశ్చ విమానాని చ సర్వశః|| 13
- ఇతి సంచింత్య భూయోపి విచేతుముపచక్రమే|
భూమీగృహాంశ్చైత్యగృహాన్ గృహాతిగృహకాసపి|| 14
- ఉత్పతన్నిపతంశ్చాపి తిష్ఠన్ గచ్ఛన్ పునః పునః|
అపావృణ్వంశ్చ ద్వారాణి కవాటాన్యవఘాటయన్|| 15

12. హనుమద్విషాదః

- ప్రవిశన్నిష్పతంశ్చాపి ప్రపతన్నుత్పతన్నపి |
సర్వమప్యవకాశం సః విచచార మహాకపిః || 16
- చతురంగులమాత్రోపి నాపకాశ స్స విద్యతే |
రావణాంతఃపురే తస్మిన్ యం కపిర్న జగామ సః || 17
- ప్రాకారాంతరరథ్యాశ్చ వేదికాశ్చైత్యసంశ్రయాః |
దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యాశ్చ సర్వం తేనాపలోకితమ్ || 18
- రాక్షస్యో వివిధాకారాః విరూపా వికృతాస్తథా |
దృష్టా హనుమతా తత్ర స తు సా జనకాత్మజా || 19
- రూపేణాప్రతిమా లోకే వరా విద్యాధరస్త్రియః |
దృష్టా హనుమతా తత్ర స తు రాఘవనందినీ || 20
- నాగకన్యా వరారోహః పూర్ణచంద్రనిభాసనాః |
దృష్టా హనుమతా తత్ర స తు సీతా సుమధ్యమా || 21
- ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ నాగకన్యా బలాద్భృతాః |
దృష్టా హనుమతా తత్ర స సా జనకనందినీ || 22
- సోఽపశ్యంస్తాం మహాబాహుః పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః |
విషసాద ముహుర్థీమాన్ హనుమాన్ మారుతాత్మజః || 23
- ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం ప్లవనం సాగరస్య చ |
వ్యర్థం వీక్యానిలసుతః చింతాం పునరుపాగమత్ || 24
- అవతీర్య విమానాచ్చ హనుమాన్మారుతాత్మజః |
చింతాముపజగామాథ శోకోపహతచేతనః || 25

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ద్వాదశస్కంధః

12. హనుమద్విషాదః

అథ సుందరకాండే త్రయోదశస్కంధః

13. హనుమన్నిర్వేదః

- విమానాత్తు సుసంక్రమ్య ప్రాకారం హరియాథపః|
హనుమాన్ వేగవానాసీత్ యథా విద్యుద్ధనాంతరే|| 1
- సంపరిక్రమ్య హనుమాన్ రావణ్య నివేశనాత్|
అదృష్ట్వా జానకీం సీతాం అబ్రవీద్వచనం కపిః|| 2
- భూయిష్ఠం లోలితా లంకా రామస్య చరతా ప్రియమ్|
న హి పశ్యామి వైదేహీం సీతాం సర్వాంగశోభనామ్|| 3
- పల్వలాని తటాకాని సరాంసి సరితస్తథా|
నద్యోఽనూపవనాంతాశ్చ దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః|
లోలితా వసుధా సర్వా న తు పశ్యామి జానకీమ్|| 4
- ఇహ సంపాతినా సీతా రావణస్య నివేశనే|
ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన న చ పశ్యామి తామహమ్|| 5
- కిం ను సీతాథ వైదేహీ మైథిలీ జనకాత్మజా|
ఉపతిష్ఠేత వివశా రావణం దుష్టచారిణమ్|| 6
- క్షిప్రముత్పతతో మన్యే సీతామాదాయ రక్షసః|
బిభ్యతో రామబాణానాం అంతరా పతితా భవేత్|| 7
- అథ వా హ్రియమాణాయాః పథి సిద్ధనిషేవితే|
మన్యే పతితమార్యాయాః హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరమ్|| 8
- రావణస్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ|
తయా మన్యే విశాలాక్ష్యాః త్యక్తం జీవితమార్యయా|| 9

13. హనుమాన్నిర్వేదః

- ఉపర్యుపరి వా నూనం సాగరం క్రమతస్తదా |
వివేష్టమానా పతితా సముద్రే జనకాత్మజా || 10
- అహో క్షుద్రేణ వానేన రక్షంతీ శీలమాత్మనః |
అబంధుర్భక్తితా సీతా రావణేన తపస్విని || 11
- అథ వా రాక్షసేంద్రస్య పత్నీభిరసితేక్షణా |
అదుష్టా దుష్టభావాభిః భక్తితా సా భవిష్యతి || 12
- సంపూర్ణచంద్రప్రతిమం పద్మపత్రనిభేక్షణమ్ |
రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం పంచత్వం కృపణా గతా || 13
- హా రామ లక్ష్మణేత్యేవం హౌయోధ్యే చేతి మైథిలీ |
విలప్య బహు వైదేహీ న్యస్తదేహా భవిష్యతి || 14
- అథ వా నిహితా మన్యే రావణస్య నివేశనే |
నూనం లాలప్యతే సీతా పంజరశ్లేప శారికా || 15
- జనకస్య సుతా సీతా రామపత్నీ సుమధ్యమా |
కథముత్పలపత్రాక్షీ రావణస్య వశం ప్రజేత్ || 16
- వినష్టా వా ప్రణష్టా వా మృతా వా జనకాత్మజా |
రామస్య ప్రియభార్యస్య న నివేదయితుం క్షమమ్ || 17
- నివేద్యమానే దోషస్సోత్ దోష స్సోదనివేదనే |
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం విషమం ప్రతిభాతి మే || 18
- అస్మిన్నేపంగతే కార్యే ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్ |
భవేదితి మతం భూయో హనుమాన్ ప్రవ్యవారయత్ || 19

13. హనుమన్నిర్వేదః

- యది సీతామదృష్ట్యాహం వానరేంద్రపురీమితః|
గమిష్యామి తతః కో మే పురుషార్థో భవిష్యతి|| 20
- మమేదం లంఘనం వ్యర్థం సాగరస్య భవిష్యతి|
ప్రవేశశ్చైవ లంకాయాః రాక్షసానాం చ దర్శనమ్|| 21
- కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో హరయో వా సమాగతాః|
కిష్కింధాం సమనుప్రాప్తం తౌ వా దశరథాత్మజౌ|| 22
- గత్వా తు యది కాకుత్స్థం వక్ష్యామి పరమప్రియమ్|
న దృష్టేతి మయా సీతా తతస్త్వక్ష్యతి జీవితమ్|| 23
- పరుషం దారుణం క్రూరం తీక్ష్ణమింద్రియతాపనమ్|
సీతానిమిత్తం దుర్వాక్యం శ్రుత్వా స న భవిష్యతి|| 24
- తం తు కృచ్ఛగతం దృష్ట్వా పంచత్వగతమాసనమ్|
భృశాసురకోమేధావీ న భవిష్యతి లక్ష్మణః|| 25
- వినష్టా భ్రాతరౌ శ్రుత్వా భరతోఽపి మరిష్యతి|
భరతం చ మృతం దృష్ట్వా శత్రుఘ్నా న భవిష్యతి|| 26
- పుత్రాన్ మృతాన్ సమీక్ష్యాథ న భవిష్యంతి మాతరః|
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయా చ న సంశయః|| 27
- కృతజ్ఞస్సత్యసంధశ్చ సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః|
రామం తథాగతం దృష్ట్వా తతస్త్వక్ష్యతి జీవితమ్|| 28
- దుర్మనా వ్యథితా దీనా నిరాసందా తపస్విణీ|
పీడితా భర్తృశోకేన రుమా త్యక్ష్యతి జీవితమ్|| 29

13. హనూమన్నిర్వేదః

- వాలిజేన తు దుఃఖేన పీడితా శోకకర్పితా |
పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞ తారాపి న భవిష్యతి || 30
- మాతాపిత్రోర్వివాశేన సుగ్రీవ వ్యసనేన చ |
కుమారోఽప్యంగదః కస్మాత్ ధారయిష్యతి జీవితమ్ || 31
- భర్తృజేన తు దుఃఖేన హ్యభిభూతా వనౌకసః |
శిరాన్యభిహానిష్యంతి తలైర్ముష్టిభిరేవ చ || 32
- సాన్త్యే నాసుప్రదానేన మానేన చ యశస్వినా |
లాలితాః కపిరాజేన ప్రాణాన్స్త్యక్త్యంతి వానరాః || 33
- న వనేషు న శైలేషు న నిరోధేషు వా పునః |
క్రీడామనుభవిష్యంతి సమేత్య కపికుంజరాః || 34
- సపుత్రదారాస్సామాత్యాః భర్తృవ్యసనపీడితాః |
శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి సమేత్య విషమేషు చ || 35
- విషముద్బంధనం వాపి ప్రవేశం జ్వలనస్య వా |
ఉపవాసమథో శస్త్రం ప్రచరిష్యంతి వానరాః || 36
- ఘోరమారోదనం మన్యే గతే మయి భవిష్యతి |
ఇక్ష్వాకుకులనాశశ్చ నాశశ్చైవ వనౌకసామ్ || 37
- సోహం నైవ గమిష్యామి కిష్కింధాం నగరీమితః |
న చ శక్త్యామ్యహం ద్రష్టుం సుగ్రీవం మైథిలీం వినా || 38
- మయ్యుగచ్ఛతి చేహస్థే ధర్మాత్మానౌ మహారథౌ |
ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే వానరాశ్చ మనస్వినః || 39

13. హనూమన్నిర్వేదః

- హస్తాదానో ముఖాదానో నియతో వృక్షమూలికః|
వాసప్రస్థో భవిష్యామి హ్యదృష్ట్యా జనకాత్మజామ్|| 40
- సాగరానూపజే దేశే బహుమూలఫలోదకే|
చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి సమిధమరణీసుతమ్|| 41
- ఉపవిష్టస్య వా సమ్యక్ లింగినీం సాధయిష్యతః|
శరీరం భక్షయిష్యంతి వాయసా శ్వాపదాని చ|| 42
- ఇదం మహర్షిభిర్గృష్టం నిర్మాణమితి మే మతిః|
సమ్యగ్గాపః ప్రవేక్ష్యామి న చేత్ పశ్యామి జానకీమ్|| 43
- సుజాతమూలా సుభగా కీర్తిమాలా యశస్వినీ|
ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం మమ సీతామపశ్యతః|| 44
- తాపసో వా భవిష్యామి నియతో వృక్షమూలికః|
నేతః ప్రతిగమిష్యామి తామదృష్ట్యాసితేక్షణామ్|| 45
- యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి సీతామనధిగమ్య తామ్|
అంగదస్సహతైస్సర్వైః వాసరైర్న భవిష్యతి|| 46
- వినాశే బహవో దోషాః జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి|
తస్మాత్ ప్రాణాన్ ధరిష్యామి ధ్రువో జీవిత సంగమః|| 47
- ఏవం బహువిధం దుఃఖం మనసా ధారయన్ ముహుః|
నాధ్యగచ్ఛత్తదా పారం శోకస్య కపికుంజరః|| 48
- రావణం వా పథిష్యామి దశగ్రీవం మహాబలమ్|
కామమస్తు హృతా సీతా ప్రత్యాచీర్షం భవిష్యతి|| 49
- అథ వైనం సముత్క్షిప్య ఉపర్యుపరి సాగరమ్|
రామాయోపహరిష్యామి పశుం పశుపతేరివ|| 50

13. హనుమాన్నిర్వేదః

- ఇతి చింతాం సమాపన్నః సీతామనధిగమ్య తామ్ |
ధ్యానశోకపరీతాత్మా చింతయామాస వాసరః || 51
- యావత్ సీతాం హి పశ్యామి రామపత్నీం యశస్వినీమ్ |
తావదేతాం పురీం లంకాం విచినోమి పునః పునః || 52
- సంపాతివచనాచ్చాపి రామం యద్యానయామ్యహమ్ |
అపశ్యన్ రాఘవో భార్యాం నిర్దహేత్సర్వవాసరాన్ || 53
- ఇహైవ నియతాహారో వత్స్యామి నియతేంద్రియః |
న మత్కృతే వినశ్యేయుః సర్వే తే నరవాసరాః || 54
- అశోకవనికా చేయం దృశ్యతే యా మహాద్రుమా |
ఇమామధిగమిష్యామి న హీయం విచితా మయా || 55
- వసూన్ రుద్రాంస్తథాదిత్యాన్ అశ్వినౌ మరుతోఽపి చ |
నమస్కృత్వా గమిష్యామి రక్షసాం శోకవర్ధనః || 56
- జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వాన్ ఇక్ష్వాకుకులనందినీమ్ |
సంప్రదాస్యామి రామాయ యథా సిద్ధిం తపస్వినే || 57
- స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా చింతాపగ్రథితేంద్రియః |
ఉదతిష్ఠన్మహాతేజాః హనుమాన్మారుతాత్మజః || 58
- నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై |
నమోఽస్తు రుద్రేంద్ర యమానిలేభ్యో
నమోఽస్తు చంద్రార్క మరుద్గణేభ్యః || 59
- స తేభ్యస్తు నమస్కృత్య సుగ్రీవాయ చ మారుతిః |
దిశస్సర్వాస్సమాలోక్య హ్యశోకవనికాం ప్రతి || 60

13. హనూమన్నిర్వేదః

- స గత్వా మనసా పూర్వం అశోకపనికాం శుభామ్ |
ఉత్తరం చింతయామాస వానరో మారుతాత్మజః || 61
- ద్రుపం తు రక్షోబహులా భవిష్యతి వనాకులా |
అశోకపనికాఽచింత్యా సర్వసంస్కారసంస్కృతా || 62
- రక్షిణశ్చాత్ర విహితాః నూసం రక్షంతి పాదపాన్ |
భగవానపి సర్వాత్మా నాతిక్షోభం ప్రవతి వై || 63
- సంక్షిప్తోఽయం మయాత్మా చ రామార్థే రావణస్య చ |
సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి దేవాస్సర్విగణాస్త్విహ || 64
- బ్రహ్మ స్వయంభూర్భగవాన్ దేవాశ్చైవ దిశంతు మే |
సిద్ధిమగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పురుహూతశ్చ వజ్రభృత్ || 65
- వరుణః పాశహస్తశ్చ సోమాదిత్యౌ తథైవ చ |
అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ మరుతశ్శర్వ ఏవ చ || 66
- సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని భూతానాం చైవ యః ప్రభుః |
దాస్యంతి మమ యే చాన్యే హ్యాదృష్టాః పథిగోచరాః || 67
- తదున్నసం పాండురదంతమవ్రణం
శుచిస్మితం పద్మపలాశలోచనమ్ |
ద్రక్ష్యే తదార్యావదసం కదాన్వహం
ప్రసన్నతారాధిపతుల్యదర్శనమ్ || 68
- క్షుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృతవేషధారిణా |
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టిపథేద్య సా భవేత్ || 69

13. హనుమాన్నిర్వేదః

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే త్రయోదశస్కంధః

అథ సుందరకాండే చతుర్దశస్కంధః

14. అశోకవనికావిచయః

- స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా మనసా చాధిగమ్య తామ్ |
అవప్లుతో మహాతేజాః ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః || 1
- స తు సంహృష్ట సర్వాంగః ప్రాకారస్థో మహాకపిః |
పుష్పితాగ్రాన్ వసంతాదౌ దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్ || 2
- సాలాసశోకాన్ భవ్యాంశ్చ చంపకాశ్చ సుపుష్పితాన్ |
ఉద్దాలకాన్నాగపృక్షాన్ చూతాన్ కపిముఖానపి || 3
- అథామ్రపణసంఛన్నాం లతాశతసమాప్యతామ్ |
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః పుష్పవే వృక్షవాటికామ్ || 4
- స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం విహగైరభినాదితామ్ |
రాజతైః కాంచనై శ్చైవ పాదపై స్సర్వతో వృతామ్ || 5
- విహగైర్భృంగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాసనామ్ |
ఉదితాదిత్యసంకాశాం దదర్శ హనుమాన్కపిః || 6
- వృతాం నానావిధైర్వృక్షైః పుష్పావగఫలోపగైః |
కోకిలైర్భృంగరాజైశ్చ మత్తైర్నిత్యనిషేవితామ్ || 7
- ప్రహృష్టమనుజే కాలే మృగపక్షిసమాకులే |

14. అశోకపనికావిచయః

- మత్తబర్హణసంఘుష్టాం నానాద్విజగణాయుతామ్|| 8
- మార్గమాణో వరారోహం రాజపుత్రీమనిందితామ్|
సుఖప్రసుప్తాన్ విహగాన్ బోధయామాస వాసరః|| 9
- ఉత్పతద్భిర్ద్విజగణైః పక్షై స్సానూ ససమాహతాః|
అనేకపర్ణా వివిధాః ముముచుః పుష్పవృష్టయః|| 10
- పుష్పావకీర్ణ శుశుభే హనుమాన్ మారుతాత్మజః|
అశోకపనికామధ్యే యథా పుష్పమయో గిరిః|| 11
- దిశ స్సర్వాః ప్రధావంతం వృక్షషండగతం కపిమ్|
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని వసంత ఇతి మేనిరే|| 12
- వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్పైః అపకీర్ణా పృథగ్విదైః|
రరాజ వసుధా తత్ర ప్రమదేవ విభూషితా|| 13
- తరస్వినా తే తరవః తరసాభిప్రకంపితాః|
కుసుమాని విచిత్రాణి సస్పృజః కపినా తదా|| 14
- నిర్ధూతపత్రశిఖరాః శీర్ణపుష్పఫలాద్రుమాః|
నిక్షిప్త పస్త్రాభరణాః ధూర్తా ఇవ పరాజితాః|| 15
- హనూమతా వేగవతా కంపితాస్తే సగోత్తమాః|
పుష్పపర్ణఫలాన్యాశు ముముచుః పుష్పశాలినః|| 16
- విహంగసంఘైర్హీనాస్తే స్కంధమాత్రాశ్రయా ద్రుమాః|
బభూవురగమాః సర్వే మారుతేనేవ నిర్గుతాః|| 17
- నిర్ధూతకేశీ యువతిః యథా మృదితపర్ణకా|
నిష్పీతశుభదంతోష్ఠీ సఖైర్దంతైశ్చ విక్షతా|| 18

14. అశోకపనికావిచయః

- తథా లాంగూలహస్తైశ్చ చరణాభ్యాం చ మర్దితా |
బభూవాశోకపనికా ప్రభగ్నపరపాదపా || 19
- మహాలతానాం దామాని వ్యధమత్తరసా కపిః |
యథా ప్రాప్యషి వింధ్యస్య మేఘజాలాని మారుతః || 20
- స తత్ర మణిభూమీశ్చ రాజతీశ్చ మనోరమాః |
తథా కాంచనభూమీశ్చ దదర్శ విచరన్ కపిః || 21
- వాపీశ్చ వివిధాకారాః పూర్ణాః పరమవారిణా |
మహారైర్మణిసోపానైః ఉపపన్నాస్తతస్తతః || 22
- ముక్తాప్రవాలసికతాః స్ఫాటికాంతరకుట్టిమాః |
కాంచనైస్తరుభిశ్చిత్రైః తీరజైరుపశోభితాః || 23
- ఘల్లపద్మోత్పలపనాః చక్రవాకోపకూజితాః |
నత్యూహారుతసంఘుష్టాః హంససారసనాదితాః || 24
- దీర్ఘాభిర్ద్రుమయుక్తాభిః సరిద్భిశ్చ సమంతతః |
అమృతోపమతోయాభిః శివాభిరుపసంస్కృతాః || 25
- లతాశతైరవతతాః సంతాసక సమాప్యతాః |
నానాగుల్మాప్యతఘనాః కరవీర కృతాంతరాః || 26
- తతోఽంబుధర సంకాశం ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిమ్ |
విచిత్రకూటం కూటైశ్చ సర్వతః పరివారితమ్ || 27
- శిలాగృహైరవతతం నానావృక్షైస్సమాప్యతమ్ |
దదర్శ హరిశార్దూలో రమ్యం జగతి పర్వతమ్ || 28
- దదర్శ చ నగాత్తస్మాత్ నదీం నిపతితాం కపిః |
అంకాదివ సముత్పత్య ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్ || 29

14. అశోకపనికావిచయః

- జలే నిపతితాగ్రైశ్చ పాదపైరుపశోభితామ్ |
వార్యమాణామివ క్రుద్ధాం ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః || 30
- పునరాప్యత్తతోయాం చ దదర్శ స మహాకపిః |
ప్రసన్నామివ కాంతస్య కాంతాం పునరుపస్థితామ్ || 31
- తస్యాదూరాత్స పద్మిన్యో నానాద్విజగణాయుతాః |
దదర్శ హరిశార్దూలో హనుమాన్మారుతాత్మజః || 32
- కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి పూర్ణాం శీతేన వారిణా |
మణిప్రపర సోపానాం ముక్తాసికతశోభితామ్ || 33
- వివిధైర్మృగసంఘైశ్చ విచిత్రాం చిత్రకాసనామ్ |
ప్రాసాదై స్సుమహద్భిశ్చ నిర్మితైర్విశ్వకర్మణా ||
కాసనై కృత్రిమైశ్చాపి సర్వతస్సమలంకృతామ్ || 34
- యే కేచిత్ పాదపాస్త్రత పుష్పోపగఫలోపగాః |
సచ్ఛత్రా స్సవితర్దీకాః సర్వే సౌపర్ణ వేదికాః || 35
- లతాప్రతానైర్బహుభిః పరైశ్చ బహుభిర్వృతామ్ |
కాంచనీం శింశుపామేకాం దదర్శ హనుమాన్ కపిః || 36
- వృతాం హేమమయీభిస్తు వేదికాభి స్సమంతతః || 37
- సోఽపశ్యద్భూమిభాగాంశ్చ సగప్రప్రవణాని చ |
సుపర్ణవృక్షానపరాన్ దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్ || 38
- తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా మేరోరివ దివాకరః |
అమన్యత తదా వీరః కాంచనోఽస్మీతి వాసరః || 39
- తాం కాంచనైస్తరుగణైః మారుతేన చ వీజితామ్ |
కింకిణీశత నిర్దోషాం దృష్ట్వా విస్మయమాగమత్ || 40

14. అశోకపనికావిచయః

- స పుష్పితాగ్రాం రుచిరాం తరుణాంకురపల్లవామ్ |
తామారుహ్య మహాబాహుః శింశుసాం పర్ణసంవృతామ్ || 41
- ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం రామదర్శనలాలసామ్ |
ఇతశ్చేతశ్చ దుఃఖార్తాం సంపతంతీం యద్బుచ్చయా || 42
- అశోకపనికా చేయం దృఢం రమ్యా దురాత్మనః |
చంపకై శ్చందనైశ్చాపి వకులైశ్చ విభూషితా || 43
- ఇయం చ నలినీ రమ్యా ద్విజసంఘనిషేవితా |
ఇమాం సా రామమహిషీ నూనమేష్యతి జానకీ || 44
- సా రామా రామమహిషీ రాఘవస్య ప్రియా సతీ |
వనసంచారకుశలా నూనమేష్యతి జానకీ || 45
- అథ వా మృగశావాక్షీ వనస్యాస్య విచక్షణా |
వనమేష్యతి సార్యేహ రామచింతాసుకర్శితా || 46
- రామశోకాభిసంతప్తా సా దేవీ వామలోచనా |
వనవాసే రతా నిత్యం ఏష్యతే వనచారిణీ || 47
- వనేచరాణాం సతతం నూనం స్పృహయతే పురా |
రామస్య దయితా భార్యా జనకస్య సుతా సతీ || 48
- సంధ్యాకాలమనా శ్యామా ధ్రువమేష్యతి జానకీ |
నదీం చేమాం శివజలాం సంధ్యార్థే వరవర్జినీ || 49
- తస్యా శ్చాప్యనురూపేయం అశోకపనికా శుభా |
శుభా యా పార్థివేంద్రస్య పత్నీ రామస్య సమ్మతా || 50
- యది జీవతి సా దేవీ తారాధిపనిభాననా |
ఆగమిష్యతి సావశ్యం ఇమాం శివజలాం నదీమ్ || 51

14. అశోకపనికావిచయః

ఏవం తు మత్వా హనుమాన్మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీమ్ |
అవేక్షమాణశ్చ దదర్శ సర్వం
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః ||

52

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే చతుర్దశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే పంచదశస్సర్గః

15. సీతోపలంభః

స వీక్షమాణస్తత్రస్థో మార్గమాణశ్చ మైథిలీమ్ |

అవేక్షమాణశ్చ మహీం సర్వాం తామన్వవైక్షత ||

1

సంతాసకలతాభిశ్చ పాదపైరుపశోభితామ్ |

దివ్యగంధరసోపేతాం సర్వత స్సమలంకృతామ్ ||

2

తాం స సందససంకాశాం మృగపక్షిభిరావృతామ్ |

హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం కోకిలాకులనిస్వనామ్ ||

3

కాంచనోత్పలపద్మాభిః వాపీభిరుపశోభితామ్ |

బహ్వసనకుఠోపేతాం బహుభూమిగృహాయుతామ్ ||

4

సర్వర్తుకుసుమై రమ్యాం ఫలవద్భిశ్చ పాదపైః |

పుష్పితానామశోకానాం శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్ ||

5

ప్రదీప్తామివ తత్రస్థో మారుతిస్సముదైక్షత |

నిష్పత్రశాఖాం విహగైః క్రియమాణామివాసకృత్ ||

6

వినిష్పతద్భిః శతశః చిత్రైః పుష్పావతంసకైః |

15. సీతోపలంభః

- ఆమూలపుష్పనిచితైః అశోకైః శోకనాశనైః॥ 7
- పుష్పభారాతిభారైశ్చ స్పృశద్భిరివ మేదినీమ్ |
కర్ణికారైః కుసుమితైః కింశుకైశ్చ సుపుష్పితైః॥ 8
- స దేశః ప్రభయా తేషాం ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః॥
- పున్నాగాః సప్తపద్మాశ్చ చంపకోద్దాలకాస్తథా |
వివృద్ధమూలా బహవః శోభంతే స్మ సుపుష్పితాః॥ 9
- శాతకుంభనిభాః కేచిత్ కేచిదగ్నిశిఖోపమాః |
నీలాంజననిభాః కేచిత్ తత్రాశోకాః సహస్రశః॥ 10
- నందనం వివిధోద్యానం చిత్రం చైత్రరథం యథా |
అతివృత్తమివాచింత్యం దివ్యం రమ్యం శ్రియా వృతమ్॥ 11
- ద్వితీయమివ చాకాశం పుష్పజ్యోతిర్గణాయుతమ్ |
- పుష్పరత్నశతైశ్చిత్రం పంచమం సాగరం యథా |
సర్వర్తుపుష్పైర్నిచితం పాదపైర్మధుగంధిభిః |
నానానినాదైరుద్యానం రమ్యం మృగగణైర్ద్విజైః॥ 12
- అనేకగంధప్రవహం పుణ్యగంధం మనోరమమ్॥ 13
- శైలేంద్రమివ గంధాఢ్యం ద్వితీయం గంధమాదనమ్ |
అశోకవనికాయాం తు తస్యాం వానరపుంగవః॥ 14
- స దదర్శావిదూరస్థం చైత్యప్రాసాదముచ్చితమ్॥ 15
- మధ్యే స్తంభసహస్రేణ స్థితం కైలాసపాండురమ్ |
ప్రవాలకృతసోపానం తప్తకాంచనవేదికమ్॥ 16
- ముష్ణంతమివ చక్షూంషి ద్యోతమానమివ శ్రియా |

15. సీతోపలంభః

- విమలం ప్రాంశుభావత్వాత్ ఉల్లిఖంతమివాంబరమ్|| 17
- తతో మలినసంవీతాం రాక్షసీభి స్సమాప్యతామ్|
ఉపవాసకృశాం దీనాం నిశ్శ్వసంతీం పునఃపునః|| 18
- దదర్శ శుక్లపక్షాదౌ చంద్రరేఖామివామలామ్|| 19
- మందం ప్రఖ్యాయమానేన రూపేణ రుచిరప్రభామ్|
పినద్ధాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః|| 20
- పీతనైకేన సంవీతాం క్లిష్టేనోత్తమవాససా|
సపంకామనలంకారాం విపద్మామివ పద్మినీమ్|| 21
- ప్రీడితాం దుఃఖసంతప్తాం పరిష్ణానాం తపస్వినిమ్|
గ్రహేణాంగారకేణేవ పీడితామివ రోహిణీమ్|| 22
- అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం కృశామనశనేన చ|
శోకధ్యానపరాం దీనాం నిత్యం దుఃఖపరాయణామ్|| 23
- ప్రియం జనమపశ్యంతీం పశ్యంతీం రాక్షసీగణమ్|
స్వగణేన మృగీం హీనాం శ్వగణాభివృతామివ|| 24
- నీలనాగాభయా వేణ్యా జఘనం గతయైకయా|
నీలయా నీరదాపాయే వసరాజ్యా మహీమివ|
సుఖార్థాం దుఃఖసంతప్తాం వ్యసనానామకోవిదామ్|| 25
- తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం అధికం మలినాం కృశామ్|
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః|| 26
- ప్రియమాణా తదా తేన రక్షసా కామరూపిణా|
యథారూపా హి దృష్టా వై తథారూపేయమంగనా|| 27

15. సీతోపలంభః

- పూర్ణచంద్రాసనాం సుభ్రూం చారువృత్తపయోధరామ్ |
కుర్వంతీం ప్రభయా దేవీం సర్వా వితిమిరా దిశః || 28
- తాం నీలకేశీం బింబోష్ఠీం సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితామ్ |
సీతాం పద్మపలాశాక్షీం మన్మథస్య రతిం యథా || 29
- ఇష్టాం సర్వస్య జగతః పూర్ణచంద్రప్రభామివ |
భూమౌ సుతనుమాసీనాం నియతామివ తాపసీమ్ || 30
- నిశ్శ్వాసబహులాం భీరుం భుజగేంద్రవధూమివ |
శోకజాలేన మహతా వితతేన స రాజతీమ్ || 31
- సంసక్తాం ధూమజాలేన శిఖామివ విభావసోః |
తాం స్మృతీమివ సందిగ్ధాం ఋద్ధిం నిపతితామివ || 32
- విహతామివ చ శ్రద్ధాం ఆశాం ప్రతిహతామివ |
సోపసర్గాం యథా సిద్ధిం ఋద్ధిం సకలుషామివ || 33
- అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ |
రామోపరోధ వ్యథితాం రక్షోహరణకర్చితామ్ || 34
- అబలాం మృగశాబాక్షీం వీక్షమాణాం తతస్తతః |
బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన కృష్ణవక్రాక్షిపక్ష్మణామ్ || 35
- వదనేనాప్రసన్నేన నిశ్శ్వాసంతీం పునఃపునః |
మలపంకధరాం దీనాం మండనార్థామమండితామ్ || 36
- ప్రభాం సక్షత్రరాజస్య కాలమేఘైరివాప్యతామ్ || 37
- తస్య సందిదిహే ఋద్ధిః ముహూస్సీతాం నిరీక్ష్వ తు |
ఆమ్నాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ || 38

15. సీతోపలంభః

- దుఃఖేన బుబుధే సీతాం హనుమానసలంకృతామ్ |
సంస్కారేణ యథా హీనాం వాచమర్థాంతరం గతామ్ || 39
- తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం రాజపుత్రీమనిందితామ్ |
తర్కయామాస సీతేతి కారణైరుపపాదిభిః || 40
- వైదేహ్యో యాని చాంగేషు తదా రామోఽన్వకీర్తయత్ |
తాన్యాభరణజాలాని శాఖాశోభీన్యలక్షయత్ || 41
- సుకృతౌ కర్ణవేష్టా చ శ్వదంష్ట్రా చ సుసంస్థితౌ |
మణివిద్రుమచిత్రాణి హస్తేష్వాభరణాని చ ||
శ్యామాని చిరయుక్తత్వాత్ తథా సంస్థాసవంతి చ || 42
- తాన్యేవైతాని మన్యేఽహం యాని రామోన్వకీర్తయత్ |
తత్ర యాన్యవహీనాని తాన్యహం నోపలక్షయే |
యాన్యస్యా నావహీనాని తానీమాని న సంశయః || 44
- పీతం కనకపట్టాభం స్రస్తం తద్వసనం శుభమ్ |
ఉత్తరీయం నగాసక్తం తదా దృష్టం ప్లవంగమైః || 45
- భూషణాని చ ముఖ్యాని దృష్టాని ధరణీతలే |
అనరైవాపవిధాని స్వనవంతి మహాంతి చ || 46
- ఇదం చిరగృహీతత్వాత్ వసనం క్లిష్టవత్తరమ్ |
తథాపి నూనం తద్వర్ణం తథా శ్రీమద్యథేతరత్ || 47
- ఇయం కనకవర్ణాంగీ రామస్య మహిషీ ప్రియా |
ప్రణష్టాపి సతీ యాన్య మనసో న ప్రణశ్యతి || 48
- ఇయం సా యత్కృతే రామః చతుర్భుః పరితప్యతే |

15. సీతోపలంభః

- కారుణ్యే నాన్యశంస్యేన శోకేన మదనేన చ|| 49
- స్త్రీ ప్రణష్టేతి కారుణ్యాత్ ఆశ్రితేత్యాన్యశంస్యతః|
పత్నీ నష్టేతి శోకేన ప్రియేతి మదనేన చ|| 50
- అస్యా దేవ్యా యథారూపం అంగప్రత్యంగసౌష్ఠవమ్|
రామస్య చ యథారూపం తస్యేయమసిత్కేణా|| 51
- అస్యా దేవ్యా మనస్తస్మిన్ తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితమ్|
తేనేయం స చ ధర్మాత్మా ముహూర్తమపి జీవతి|| 52
- దుష్కరం కృతవాన్ రామో హీనో యదనయా ప్రభుః|
ధారయత్యాత్మనో దేహం న శోకేనాపసీదతి|| 53
- దుష్కరం కురుతే రామో య ఇమాం మత్తకాశినీమ్|
సీతాం వినా మహాబాహుః ముహూర్త మపి జీవతి|| 54
- ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్వా హృష్టః పవనసంభవః|
జగామ మనసా రామం ప్రశశంస చ తం ప్రభుమ్|| 55

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే పంచదశస్కంధః

అథ సుందరకాండే షోడశస్కంధః

16. హనూమత్పరీతాపః

- ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం సీతాం తాం హరిపుంగవః|
గుణాభిరామం రామం చ పునశ్చింతాపరోభవత్|| 1
- స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా బాష్పపర్యాకులేక్షణః|

16. హనుమాత్పూజాపాఠం:

- సీతామాత్ర్య తేజస్వీ హనుమాన్విలలాప హ|| 2
- మాన్యా గురువినీతస్య లక్ష్మణస్య గురుప్రియా|
యది సీతాపి దుఃఖార్తా కాలో హి దురతిక్రమః|| 3
- రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా లక్ష్మణస్య చ ధీమతః|
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ గంకేవ జలదాగమే|| 4
- తుల్యశీలవయోపుత్రాం తుల్యాభిజనలక్షణామ్|
రాఘవోఽర్హతి వైదేహీం తం చేయమసితేక్షణా|| 5
- తాం దృష్ట్వా నవహేమాభాం లోకకాంతామివ శ్రియమ్|
జగామ మనసా రామం పచనం చేదమబ్రవీత్|| 6
- అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యాః హతో వాలీ మహాబలః|
రావణప్రతిమో వీర్యే కబంధశ్చ నిపాతితః|| 7
- విరాధశ్చ హతస్సంఖ్యే రాక్షసో భీమవిక్రమః|
వనే రామేణ విక్రమ్య మహేంద్రేణేవ శంబరః|| 8
- చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్|
నిహతాని జనస్థానే శరైరగ్నిభోపమైః|| 9
- ఖరశ్చ నిహతస్సంఖ్యే త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః|
దూషణశ్చ మహాతేజాః రామేణ విదితాత్మనా|| 10
- ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ దుర్లభం వాలిపాలితమ్|
అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః ప్రాప్తవాల్లోకసత్కృతమ్|| 11
- సాగరశ్చ మయాక్రాంతః శ్రీమాన్నదనదీపతిః|
అస్యాహేతోర్విశాలాక్ష్యాః పురీ చేయం నిరీక్షితా|| 12

16. హనూమత్పరీతాపః

- యది రామ స్సముద్రాంతాం మేదినీం పరివర్తయేత్ |
అస్యాః కృతే జగచ్ఛాపి యుక్తమిత్యేవ మే మతిః || 13
- రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు సీతా వా జనకాత్మజా |
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం సీతాయా నాప్పుయాత్కలామ్ || 14
- ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః |
సుతా జనకరాజస్య సీతా భర్తృదృఢవ్రతా || 15
- ఉత్థితా మేదినీం భిత్త్వా క్షేత్రే హలముఖక్షతే |
పద్మరేణునిభైః కీర్ణా శుభ్రైః కేదారపాంసుభిః || 16
- విక్రాంతస్యార్యశీలస్య సంయుగేష్వనివర్తినః |
స్నుషా దశరథస్యైషా జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్విని || 17
- ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య రామస్య విదితాత్మనః |
ఇయం సా దయితా భార్యా రాక్షసీవశమాగతా || 18
- సర్వాన్ భోగాన్ పరిత్యజ్య భర్తృస్నేహబలాత్కృతా |
అచింతయిత్వా దుఃఖాని ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్ || 19
- సంతుష్టా ఫలమూలేన భర్తృశుశ్రూషణే రతా |
యా పరాం భజతే ప్రీతిం వనేపి భవనే యథా || 20
- సేయం కనకవర్ణాంగీ నిత్యం సుస్మితభాషిణీ |
సహతే యాతనామేతాం అనర్థానామభాగినీ || 21
- ఇమాం తు శీలసంపన్నాం ద్రష్టుమర్హతి రాఘవః |
రావణేన ప్రమథితాం ప్రపామివ పిపాసితః || 22
- అస్యా నూనం పునర్దాభాత్ రాఘవః ప్రీతిమేష్యతి |

16. హనూమత్పూజాపాఠం:

- రాజా రాజ్యపరిభ్రష్టః పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్|| 23
- కామభోగైః పరిత్యక్తా హీనా బంధుజనేన చ|
ధారయత్యాత్మనో దేహం తత్సమాగమకాంక్షిణీ|| 24
- నైషా పశ్యతి రాక్షస్యో నేమాన్ పుష్పఫలద్రుమాన్|
ఏకస్థహృదయా నూనం రామమేవానుపశ్యతి|| 25
- భర్తా నామ పరం నార్యాః భూషణం భూషణాదపి|
ఏషా తు రహితా తేన భూషణార్థా న శోభతే|| 26
- దుష్కరం కురుతే రామో హీనో యదనయా ప్రభుః|
ధారయత్యాత్మనో దేహం న దుఃఖేనాపసీదతి|| 27
- ఇమామసితకేశాంతాం శతపత్రనిభేక్షణామ్|
సుఖార్థాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా మమాపి వ్యథితం మనః|| 28
- క్షితిక్షమా పుష్కరసన్నిభాక్షీ
యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యామ్|
సా రాక్షసీభిర్వికృతేక్షణాభిః
సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే|| 29
- హిమహతనలినీప నష్టశోభా
వ్యసనపరంపరయాతిపీడ్యమానా|
సహచరరహితేప చక్రవాకీ
జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్నా|| 30
- అస్యా హి పుష్పావనతాగ్రశాఖాః
శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః|

16. హనూమత్పూజా:

హిమవ్యూహాయేన చ మందరశ్మిః
అభ్యుత్థితో వైకసహస్రరశ్మిః॥ 31

ఇత్యేవమర్థం కపిరస్వవేక్ష్య
సీతేయమిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః॥
సంశ్రిత్య తస్మిన్ నిషసాద వృక్షే
బలీ హరీణా మృషభస్తరస్వీ॥ 32

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే షోడశస్కంధః

అథ సుందరకాండే సప్తదశస్కంధః

17. రాక్షసీపరివారః

తతః కుముదషండాభో నిర్మలో నిర్మలం స్వయమ్॥
ప్రజగామ నభశ్చంద్రో హంసో నీల మివోదకమ్॥ 1

సాచివ్యమివ కుర్వన్నః ప్రభయా నిర్మలప్రభః॥
చంద్రమా రశ్మిభిశ్శీతైః సిషేవే పపనాత్మజమ్॥ 2

స దదర్శ తతస్సీతాం పూర్ణచంద్రనిభాసనామ్॥
శోకభారైరివ స్యస్తాం భారైర్నాపమివాంభసి॥ 3

దిదృక్షమాణో వైదేహీం హనుమాన్ మారుతాత్మజః॥
స దదర్శావిదూరస్థాః రాక్షసీర్థోరదర్శనాః॥ 4

ఏకాక్షీమేకకర్ణం చ కర్ణప్రాపరణాం తథా॥
అకర్ణం శంకుకర్ణం చ మస్తకోచ్ఛాన్వనాసికామ్॥ 5

17. రాక్షసీపరివారః

- అతికాయోత్తమాంగీం చ తనుదీర్ఘ శిరోధరామ్ |
ధ్వస్తకేశీం తథాకేశీం కేశకంబలధారిణీమ్ || 6
- లంబకర్ణలలాటం చ లంబోదర పయోధరామ్ |
లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీం చ లంబాస్యాం లంబజానుకామ్ || 7
- స్రాస్వాం దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం వికటాం వామనాం తథా |
కరాలాం భుగ్వుక్త్యాం చ పింగాక్షీం వికృతాసనామ్ || 8
- వికృతాః పింగలాః కాలీః క్రోధనాః కలహప్రియాః |
కాలాయసమహాశూల కూటముద్గరధారిణీః || 9
- వరాహ మృగ శార్దూల మహిషాజశివాముఖీః |
గజోష్ఠ్యహయపాదీశ్చ నిఖాతశిరసోఽపరాః || 10
- ఏకహస్తైకపాదాశ్చ ఖరకర్ణ్యశ్వకర్ణికాః |
గోకర్ణీర్ఘ్నికర్ణీశ్చ హరికర్ణీస్తథాపరాః || 11
- అనాసా అతినాసాశ్చ తిర్యజ్నాసా వినాసికాః |
గజసన్నిభనాసాశ్చ లలాటోచ్ఛ్వాసనాసికాః || 12
- హస్తిపాదా మహాపాదాః గోపాదాః పాదచూళికాః |
అతిమాత్రశిరోగ్రీవాః అతిమాత్రకుచోదరీః || 13
- అతిమాత్రాస్యనేత్రాశ్చ దీర్ఘజిహ్వసఖాస్తథా |
అజాముఖీర్ఘ్నిముఖీః గోముఖీ స్నూకరీముఖీః || 14
- హయోష్ఠ్య ఖరపక్త్యాశ్చ రాక్షసీర్ఘోరదర్శనాః |
శూలముద్గరహస్తాశ్చ క్రోధనాః కలహప్రియాః || 15
- కరాలా ధూమ్రుకేశీశ్చ రాక్షసీర్వికృతాసనాః |
పిబంతీస్సతతం పాసం సదా మాంససురాప్రియాః || 16

17. రాక్షసీపరివారః

- మాంసశోణితద్దిగ్గాంగీః మాంసశోణితభోజనాః |
తా దదర్శ కపిశ్రేష్ఠో రోమహర్షణ దర్శనాః ||
స్కంధవంతముపాసీనాః పరివార్య వనస్పతిమ్ | 17
- తస్యాధస్తాచ్చ తాం దేవీం రాజపుత్రీమనిందితామ్ ||
లక్ష్మయామాస లక్ష్మీవాన్ హనుమాన్ జనకాత్మజామ్ | 18
- నిస్సృభాం శోకసంతప్తాం మలసంకులమూర్ఖజామ్ |
క్షీణపుణ్యం చ్యుతాం భూమౌ తారాం నిపతితామివ || 19
- చారిత్రవ్యపదేశాఢ్యాం భర్తృదర్శనదుర్గతామ్ |
భూషణైరుత్తమైర్హీనాం భర్తృవాత్సల్యభూషణామ్ || 20
- రాక్షసాధిపసంరుద్ధాం బంధుభిశ్చ వినా కృతామ్ |
వియూథాం సింహసంరుద్ధాం బద్ధాం గజపథూమివ || 21
- చంద్రరేఖాం పయోదాంతే శారదాభైరివాప్యతామ్ |
క్లిష్టరూపామసంస్పర్శాత్ అయుక్తామివ వల్లకీమ్ || 22
- సీతాం భర్తృవశే యుక్తాం అయుక్తాం రాక్షసీవశే |
అశోకపనికామధ్యే శోకసాగరమాప్లుతామ్ || 23
- తాభిః పరివృతాం తత్ర సగ్రహామివ రోహిణీమ్ |
దదర్శ హనుమాన్ దేవీం లతామకుసుమామివ || 24
- సా మలేన చ దిగ్గాంగీ వపుషా చాప్యలంకృతా |
మృణాలీ పంకదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ || 25
- మలినేన తు వస్త్రేణ పరిక్లిష్టేన భామినీమ్ |
సంవృతాం మృగశావాక్షీం దదర్శ హనుమాన్కపిః || 26

17. రాక్షసీపరివారః

- తాం దేవీం దీనపదనాం అదీనాం భర్తృతేజసా |
రక్షితాం స్వేన శీలేన సీతామసితలోచనామ్ || 27
- తాం దృష్ట్వా హనుమాన్ సీతాం మృగశాబ నిభేక్షణామ్ |
మృగకన్యామివ త్రస్తాం వీక్షమాణాం సమంతతః || 28
- దహంతీమివ నిశ్వాసైః పృక్షాన్ పల్లపధారిణః |
సంఘాతమివ శోకానాం దుఃఖస్యోర్మి మివోత్థితామ్ || 29
- తాం క్షమాం సువిభక్తాంగీం వినాభరణశోభినీమ్ |
ప్రహర్షమతులం లేభే మారుతిః ప్రేక్ష్య మైథిలీమ్ || 30
- హర్షజాని చ సోఽశ్రూణి తాం దృష్ట్వా మదిరేక్షణామ్ |
ముమోచ హనుమాన్స్తత్ర సమశ్చక్రే చ రాఘవమ్ || 31
- సమస్కృత్వా స రామాయ లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్ |
సీతాదర్శన సంహృష్టో హనుమాన్సంపృతోభవత్ || 32

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే సప్తదశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే అష్టాదశస్సర్గః

18. రావణాగమనమ్

- తథా విప్రేక్షమాణస్య వసం పుష్పితపాదపమ్ |
విచిన్వతశ్చ వైదేహీం కించిచ్ఛేషా నిశాభవత్ || 1
- షడంగ వేదవిదుషాం క్రతుప్రపరయాజినామ్ |
శుశ్రావ బ్రహ్మ ఘోషాంశ్చ విరాతే బ్రహ్మరక్షసామ్ || 2
- అథ మంగలవాదిత్యైః శబ్దై శ్శోత్రమనోహరైః |

18. రావణాగమనమ్

- ప్రాబుధ్యత మహాబాహుః దశగ్రీవో మహాబలః॥ 3
- విబుధ్య తు యథాకాలం రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ |
 ప్రస్తమాల్యాంబరధరో వైదేహీమన్వచింతయత్ | 4
 భృశం నియుక్తస్తస్యాం చ మదనేన మదోత్కటః |
 న స తం రాక్షసః కామం శశాకాత్మని గూహితుమ్ | 5
- స సర్వాభరణైర్యుక్తో బిభ్రచ్చియమనుత్తమామ్ |
 తాం సగైర్బహుభిర్బుష్టాం సర్వపుష్పఫలోపగైః | 6
 వృతాం పుష్కరిణీభిశ్చ నానాపుష్పోపశోభితామ్ |
 సదామదైశ్చ విహగైః విచిత్రాం పరమాద్భుతామ్ | 7
- ఈహామృగైశ్చ వివిధైః జుష్టాం దృష్టిమనోహరైః |
 వీఢీస్సంప్రేక్షమాణశ్చ మణికాంచనతోరణాః | 8
- నానామృగగణాకీర్ణాం ఫలైః ప్రపతితైర్వృతామ్ |
 అశోకపనికామేవ ప్రావిశత్సంతతద్రుమామ్ | 9
- అంగనా శతమాత్రం తు తం ప్రజంతమనుప్రజత్ |
 మహేంద్రమివ పౌలస్త్యం దేవగంధర్వయోషితః | 10
- దీపికాః కాంచనీః కాశ్చిత్ జగృహుస్తత్ర యోషితః |
 వాలవ్యజనహస్తాశ్చ తాలవృంతాని చాపరాః | 11
- కాంచనైరపి భృంగారైః జహ్రూు స్సలిలమగ్రతః |
 మండలాగ్రాన్ బృసీంచైవ గృహ్యాన్యాః పృష్ఠతో యయుః | 12
 కాచిద్రత్నమయీం స్థాలీం పూర్ణాం పాసస్య భామినీ |
 దక్షిణా దక్షిణేనైవ తదా జగ్రాహ పాణినా | 13
- రాజహంసప్రతీకాశం ఛత్రం పూర్ణశశిప్రభమ్ |

18. రావణాగమనమ్

- సౌపర్ణదండమపరా గృహీత్వా పృష్ఠతో యయా|| 14
- నిద్రామదపరీతాక్రోధో రావణస్యోత్తమాః స్త్రియః|
అనుజగ్ముః పతిం వీరం ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ|| 15
- వ్యావిధహారకేయూరాః సమామృదితపర్ణకాః|
సమాగలితకేశాంతాః సస్వేదవదనాస్తథా|| 16
- ఘూర్ణంత్యో మదశేషేణ నిద్రయా చ శుభాసనాః|
స్వేదక్లిష్టాంగకుసుమాః సుమాల్యాకులమూర్ధజాః|| 17
- ప్రయాంతం నైర్మతపతిం నార్యో మదిరలోచనాః|
బహుమానాచ్చ కామాచ్చ ప్రియాభార్యాస్తమస్వయుః|| 18
- స చ కామ పరాధీనః పతిస్తాసాం మహాబలః|
సీతాసక్తమనా మందో మదాంచితగతిర్చభౌ|| 19
- తతః కాంచీనినాదం చ నూపురాణాం చ నిస్స్వనమ్|
శుశ్రావ పరమస్త్రిణాం స కపిర్మారుతాత్మజః|| 20
- తం చాప్రతిమకర్మాణం అచింత్యబలపౌరుషమ్|
ద్వారదేశమనుప్రాప్తం దదర్శ హనుమాన్కపిః|| 21
- దీపికాభిరనేకాభిః సమంతాదవభాసితమ్|
గంధతైలావసిక్తాభిః ధ్రియమాణాభిరగ్రతః|| 22
- కామదర్పమదైర్యుక్తం జిహ్మాతామ్రాయతేక్షణమ్|
సమక్షమివ కందర్పం అపవిధ్ధశరాసనమ్|| 23
- మథితామృతఫేనాభం అరజోపస్త్రముత్తమమ్|
సలీలమనుకర్షంతం విముక్తం సక్తమంగదే|| 24

18. రావణాగమనమ్

- తం పత్రవిటపే లీనః పత్రపుష్పఘనావృతః|
సమీపమివ సంక్రాంతం నిధ్యాతుముపచక్రమే|| 25
- అవేక్షమాణస్త తతో దదర్శ కపికుంజరః|
రూపయౌవనసంపన్నాః రావణస్య వరస్త్రియః|| 26
- తాభిః పరివృతో రాజా సురూపాభిర్మహాయశాః|
తన్మృగద్విజసంఘుష్టం ప్రవిష్టః ప్రమదావనమ్|| 27
- క్షీబో విచిత్రాభరణః శంకుకర్ణో మహాబలః|
తేన విశ్రవసః పుత్రః స దృష్టో రాక్షసాధిపః|| 28
- వృతః పరమనారీభిః తారాభిరివ చంద్రమాః|
తం దదర్శ మహాతేజాః తేజోవంతం మహాకపిః|| 29
- రావణోఽయం మహాబాహుః ఇతి సంచింత్య వాసరః|
అవప్లుతో మహాతేజాః హనుమాన్మారుతాత్మజః|| 30
- స తథా ప్యుగ్రతేజాస్సన్ నిర్ఘాతస్తస్య తేజసా|
పత్రగుహ్యంతరే సక్తో హనుమాస్సంవృతోఽభవత్|| 31
- స తామసితకేశాంతాం సుశ్రోణీం సంహతస్తనీమ్|
దిదృక్షురసితాపాంగాం ఉపావర్తత రావణః|| 32

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే అష్టాదశస్కంధః

18. రావణాగమనమ్

అథ సుందరకాండే ఏకోనవింశ స్సర్గః

19. కృచ్ఛ్యగతసీతోపమాః

- తస్మిన్నేవ తతఃకాలే రాజపుత్రీ త్వనిందితా |
రూపయావనసంపన్నం భూషణోత్తమభూషితమ్ || 1
- తతో దృష్టైవ వైదేహీ రావణం రాక్షసాధిపమ్ |
ప్రావేపత వరారోహా ప్రవాతే కదలీ యథా || 2
- ఆచ్ఛాద్యోదరమూరుభ్యాం బాహుభ్యాం చ పయోధరౌ |
ఉపవిష్టా విశాలాక్షీ రుదంతీ వరవర్జినీ || 3
- దశగ్రీవస్సు వైదేహీం రక్షితాం రాక్షసీగణైః |
దదర్శ సీతాం దుఃఖార్తాం నావం సన్నామివార్ణవే || 4
- అసంవృతాయామాసీనాం ధరణ్యాం సంశితవ్రతామ్ |
ఛిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ శాఖామివ వనస్పతేః || 5
- మలమండన చిత్రాంగీం మండనార్థామ మండితామ్ |
మృణాలీ పద్మదిగ్ధేవ విభాతి న విభాతి చ || 6
- సమీపం రాజసింహస్య రామస్య విదితాత్మనః |
సంకల్పహయ సంయుక్తైః యాంతీమివ మనోరథైః || 7
- శుష్యంతీం రుదతీమేకాం ధ్యానశోకపరాయణామ్ |
దుఃఖస్యాంతమపశ్యంతీం రామాం రామమనువ్రతామ్ || 8
- వేష్టమానాం తథావిష్టాం పన్నగేంద్రవధూమివ |
ధూప్యమానాం గ్రహేణేవ రోహిణీం ధూమకేతునామ్ || 9
- వృత్తశీలకులే జాతాం ఆచారవతి ధార్మికే |
పున స్సంస్కారమాపన్నాం జాతామివ చ దుష్కులే || 10

19. కృచ్ఛ్యగతసీతోపమాః

- అభూతేనాపవాదేన కీర్తిం నిపతితామివ |
ఆమ్నాయానామయోగేన విద్యాం ప్రశిథిలామివ || 11
- సన్నామివ మహాకీర్తిం శ్రద్ధామివ విమానితామ్ |
పూజామివ పరిక్షీణాం ఆశాం ప్రతిహతామివ || 12
- ఆయతీమివ విధ్వస్తాం ఆజ్ఞాం ప్రతిహతామివ |
దీప్తామివ దిశం కాలే పూజామపహ్యతామివ || 13
- పద్మినీమివ విధ్వస్తాం హతశూరాం చమూమివ |
ప్రభామివ తమోధ్వస్తాం ఉపక్షీణామివాపగామ్ || 14
- వేదీమివ పరామృష్టాం శాంతామగ్నిశిఖామివ |
పౌర్ణమాసీమివ నిశాం రాహుగ్రస్తేందుమండలామ్ || 15
- ఉత్కృష్టపర్ణకమలాం విత్రాసిత విహంగమామ్ |
హస్తహస్తపరామృష్టాం ఆకులాం పద్మినీమివ || 16
- పతిశోకాతురాం శుష్కాం నదీం విస్రావితామివ |
పరయా మృజయా హీనాం కృష్ణపక్షనిశామివ || 17
- సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితామ్ |
తప్యమానామివోష్ణేన మృణాలీమచిరోద్భృతామ్ || 18
- గృహీతామాలితాం స్తంభే యూథపేన వినాకృతామ్ |
నిశ్శ్వసంతీం సుదుఃఖార్తాం గజరాజవధూమివ || 19
- ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్యా శోభమానామయత్నతః |
నీలయా నీరదాపాయే వనరాజ్యా మహీమివ || 20
- ఉపవాసేన శోకేన ధ్యానేన చ భయేన చ |
పరిక్షీణాం కృశాం దీనాం అల్పాహారాం తపోధనామ్ || 21

19. కృచ్ఛ్యగతసీతోపమాః

ఆయాచమానాం దుఃఖార్తాం ప్రాంజలిం దేవతామివ |
 భావేన రఘుముఖ్యస్య దశగ్రీవ పరాభవమ్ || 22

సమీక్షమాణాం రుదతీమనిందితాం
 సుపక్ష్మతామ్రాయత శుక్లలోచనామ్ |
 అనువ్రతాం రామ మతీప మైథిలీం
 ప్రలోభయామాస వధాయ రావణః || 23

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకోనవింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే వింశస్సర్గః

20. ప్రణయప్రార్థనా

స తాం పతివ్రతాం దీనాం నిరానందాం తపస్విణీమ్ |
 సాకారైర్మధురైర్వాక్యైః న్యదర్శయత రావణః || 1

మాం దృష్ట్వా నాగనాసోరు! గూహమానా స్తనోదరమ్ |
 అదర్శనమివాత్మానం భయాన్నేతుం త్వమిచ్ఛసి || 2

కామయే త్వాం విశాలాక్షి! బహుమన్యస్య మాం ప్రియే |
 సర్వాంగ గుణసంపన్నే సర్వలోకమనోహరే || 3

నేహ కేచిన్మనుష్యా వా రాక్షసాః కామరూపిణః |
 వ్యపసర్పతు తే సీతే భయం మత్తస్సముత్థితమ్ || 4

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు! సర్వభైవ న సంశయః |
 గమనం వా పరస్త్రిణాం హరణం సంప్రమథ్య వా || 5

ఏవం చైతదకామాం తు న త్వాం స్పృక్త్వామి మైథిలి |
 కామం కామశ్శరీరే మే యథాకామం ప్రపర్తతామ్ || 6

20. ప్రణయప్రార్థనా

- దేవి నేహ భయం కార్యం మయి విశ్వసి హి ప్రియే |
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేన మైవం భూ శ్శోకలాలసా || 7
- ఏకవేణీ ధరా శయ్యా ధ్యానం మలినమంబరమ్ |
అస్థానేఽప్యపవాసశ్చ నైతాన్యోపయికాని తే || 8
- విచిత్రాణి చ మాల్యాని చందనాన్యగురూణి చ |
వివిధాని చ వాసాంసి దివ్యాన్యాభరణాని చ || 9
- మహార్థాణి చ పానాని శయనాన్యాసనాని చ |
గీతం నృత్యం చ వాద్యం చ లభ మాం ప్రాప్య మైథిలి || 10
- స్త్రీగ్రత్నమసి మైవం భూః కురు గాత్రేషు భూషణమ్ |
మాం ప్రాప్య హి కథం సు స్యాః త్వమనర్థా సువిగ్రహే || 11
- ఇదం తే చారు సంజాతం యౌవనం వ్యతివర్తతే |
యదతీతం పునరైతి స్రోత శ్శేష్రుమపామివ || 12
- త్వాం కృత్వోపరతో మన్యే రూపకర్తా స విశ్వస్యక్ |
స హి రూపోపమాత్వన్యా తవాస్తి శుభదర్శనే || 13
- త్వాం సమాసాద్య వైదేహి రూపయావనశాలినీమ్ |
కః పుమాసతివర్తత సాక్షాదపి పితామహః || 14
- యద్యత్పశ్యామి తే గాత్రం శీతాంశుసదృశాసనే |
తస్మింస్తస్మిన్ పృథుశ్రోణి చక్షుర్మమ నిబధ్యతే || 15
- భవ మైథిలి భార్యా మే మోహమేసం విసర్జయ |
బహీనాముత్తమస్త్రీణాం ఆహృతానా మితస్తతః ||
సర్వాసామేవ భద్రంతే మమాగ్రమహిషీ భవ || 16
- లోకేభ్యో యాని రత్నాని సంప్రమథ్యాహృతాని వై |
తాని మే భీరు సర్వాణి రాజ్యం చైతదహం చ తే || 17

20. ప్రణయప్రార్థనా

- విజిత్య పృథివీం సర్వాం నానాసగరమాలినీమ్ |
జనకాయ ప్రదాస్యామి తప హేతోర్విలాసిని || 18
- నేహ పశ్యామి లోకేన్యం యో మే ప్రతిబలో భవేత్ |
పశ్య మే సుమహద్విర్యం అప్రతిద్వంద్వమాహవే || 19
- అసకృత్ సంయుగే భగ్నాః మయా విమృదితధ్వజాః |
అశక్తాః ప్రత్యనీకేషు స్థాతుం మమ సురాసురాః || 20
- ఇచ్ఛయా క్రియతామద్య ప్రతికర్మ తపోత్తమమ్ | 21
- సప్రభాణ్యవసజ్యంతాం తవాంగే భూషణాని చ ||
సాధు పశ్యామి తే రూపం సంయుక్తం ప్రతికర్మణా | 22
- ప్రతికర్మాభిసంయుక్తా దాక్షిణ్యేన వరాసనే |
భుంక్త్వ భోగాన్ యథాకామం పిబ భీరు రమస్వ చ || 23
- యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం పృథివీం వా ధనాని చ |
లలస్వ మయి విస్రజ్ఞా ధృష్టమాజ్ఞాపయస్వ చ ||
మత్స్పృసాదాల్లలంత్యాశ్చ లలంతాం బాంధవాస్తవ || 24
- ఋద్ధిం మమానుపశ్య త్వం శ్రియం భద్రే యశశ్చ మే |
కిం కరిష్యసి రామేణ సుభగే చీరవాససా || 25
- నిక్షిప్తవిజయో రామో గతశ్రీర్వసగోచరః |
వ్రతీ స్థండిలశాయీ చ శంకే జీవతి వా స వా || 26
- స హి వైదేహి రామస్త్యాం ద్రష్టుం వాప్యపలస్యతే |
పురో బలాకైరసితైః మేఘైర్ జ్యోత్స్నామివాపృతామ్ || 27
- స చాపి మమ హస్తాత్ త్వాం ప్రాప్తుమర్హతి రాఘవః |
హిరణ్యకశిపుః కీర్తిం ఇంద్రహస్తగతామివ || 28

20. ప్రణయప్రార్థనా

- చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని|
మనో హరసి మే భీరు సుపర్ణః పన్నగం యథా|| 29
- క్లిష్టకాశేయ వసనాం తన్వీమప్యనలంకృతామ్|
త్వాం దృష్ట్వా సేవ్యం దారేషు రతిం నోపలభామ్యహమ్|| 30
- అంతఃపురనివాసిన్యః స్త్రీయ స్సర్వగుణాన్వితాః|
యావంత్యో మమ సర్వాసాం ఐశ్వర్యం కురు జానకి|| 31
- మమ హ్యాసిత కేశాంతే త్రైలోక్యప్రవరాః స్త్రీయః|
తాస్త్వాం పరిచరిష్యంతి శ్రియమస్పరసో యథా|| 32
- యాని వైశ్రవణే సుభ్రు రత్నాని చ ధనాని చ|
తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణీ మాం చ భుంక్త్య యథాసుఖమ్|| 33
- న రామస్తపసా దేవి న బలేన న విక్రమైః|
న ధనేన మయా తుల్యః తేజసా యశసాపి వా|| 34
- పిబ విహర రమస్వ భుంక్త్య భోగాన్
ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ|
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వం
త్వయి చ సమేత్య లలంతు బాంధవాస్తే|| 35
- కుసుమిత తరుజాల సంతతాని
భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని|
కనక విమలహార భూషితాంగీ
విహర మయా సహా భీరు కాసనాని|| 36

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే వింశస్సర్గః

20. ప్రణయప్రార్థనా

అథ సుందరకాండే ఏకవింశస్సర్గః

21. రావణ తృణీకరణమ్

- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సీతా రౌద్రస్య రక్షసః|
ఆర్తా దీనస్వరా దీనం ప్రత్యువాచ శనైర్వచః|| 1
- దుఃఖార్తా రుదతీ సీతా వేపమానా తపస్విని|
చింతయంతీ వరారోహా పతిమేవ పతివ్రతా||
తృణమంతరతః కృత్వా ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా|| 2
- నివర్తయ మనో మత్తః స్వజనే క్రియతాం మనః|
న మాం ప్రార్థయితుం యుక్తం సుసిద్ధిమివ పాపకృత్|| 3
- అకార్యం న మయా కార్యం ఏకపత్న్యా విగర్హితమ్|
కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం కులే మహతి జాతయా|| 4
- ఏవముక్త్వా తు వైదేహీ రావణం తం యశస్విని|
రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్వా భూయో వచనమబ్రవీత్|| 5
- నాహమౌపయికి భార్యా పరభార్యా సతీ తప|
సాధు ధర్మమవేక్షస్య సాధు సాధువ్రతం చర|| 6
- యథా తప తథాన్యేషాం దారా రక్ష్యా నిశాచర|
ఆత్మానముపమానం కృత్వా స్వేషు దారేషు రమ్యతామ్|| 7
- అతుష్టం స్వేషు దారేషు చపలం చలితేంద్రియమ్|
నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం పరదారాః పరాభవమ్|| 8
- ఇహ సంతో న వా సంతి సతో వా నానువర్తసే|
తథా హి విపరీతా తే బుద్ధిరాచారపర్జితా|| 9
- వచో మిథ్యాప్రణీతాత్మా పథ్యముక్తం విచక్షణైః|

21. రావణ తృణీకరణమ్

- రాక్షసానామభావాయ త్వం వా స ప్రతిపద్యసే|
అకృతాత్మానమాసాద్య రాజానమనయే రతమ్
సమృద్ధాని వినశ్యంతి రాష్ట్రాణి నగరాణి చ|| 11
- తథేయం త్వాం సమాసాద్య లంకా రత్నాఘనంకులా|
అపరాధాత్తవైకస్య న చిరాద్వినిశిష్యతి|| 12
- స్వకృతై ర్హన్యమానస్య రావణాదీర్ఘదర్శినః|
అభినందంతి భూతాని వినాశే పాపకర్మణః|| 13
- ఏవం త్వాం పాపకర్మాణం వక్ష్యంతి నికృతా జనాః|
దిష్టైతద్వ్యసనం ప్రాప్తో రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః|| 14
- శక్యా లోభయితుం నాహం ఐశ్వర్యేణ ధనేన వా|
అన్యాయా రాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా|| 15
- ఉపధాయ భుజం తస్య లోకనాథస్య సత్కృతమ్|
కథం నామోపధాస్యామి భుజమన్యస్య కస్యచిత్|| 16
- అహమౌపయికి భార్యా తస్యైవ వసుధాపతే|
ప్రతస్నాతస్య ధీరస్య విద్యేవ విదితాత్మనః|| 17
- సాధు రావణ రామేణ మాం సమానయ దుఃఖితామ్|
వనే వాశితయా సార్థం కరేణ్యేవ గజాధిపమ్|| 18
- మిత్రమౌపయికం కర్తుం రామస్నానం పరీప్సతా|
పథం చానిచ్ఛతా ఘోరం త్వయాసౌ పురుషర్షభః|| 19
- విదితస్స హి ధర్మజ్ఞః శరణాగతవత్సలః|
తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితమిచ్ఛసి|| 20

21. రావణ తృణీకరణమ్

- ప్రసాదయస్య త్వం చైనం శరణాగతవత్సలమ్ |
మాం చాస్మై ప్రయతో భూత్వా నిర్యాతయితుమర్హసి || 21
- ఏవం హి తే భవేత్స్వస్తి సంప్రదాయ రఘూత్తమే |
అన్యథా త్వం హి కుర్వాణో వధం ప్రాప్స్యసి రావణ || 22
- వర్ణయేద్వజముత్సృష్టం వర్ణయేదంతకశ్చిరమ్ |
త్వద్విధం తు న సంక్రుద్ధో లోకనాథ స్సరాఘవః || 23
- రామస్య ధనుష శ్శబ్దం శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనమ్ |
శతక్రతు విసృష్టస్య నిర్ఘోషమశనేరివ || 24
- ఇహ శీఘ్రం సుపర్వాణో జ్వలితాస్యా ఇవోరగాః |
ఇషవో నిపతిష్యంతి రామలక్ష్మణ లక్షణాః || 25
- రక్షాంసి పరినిఘ్నంతః పుర్యామస్యాం సమంతతః |
అసంపాతం కరిష్యంతి పతంతః కంకవాసనః || 26
- రాక్షసేంద్రమహాసర్వాన్ స రామగరుడో మహాన్ |
ఉధ్ధరిష్యతి వేగేన వైనతేయ ఇవోరగాన్ || 27
- అపనేష్యతి మాం భర్తా త్వత్త శ్శీఘ్రమరిందమః |
అసురేభ్య శ్శిర్యం దీప్తాం విష్టుస్త్రిభిరివ క్రమైః || 28
- జనస్థానే హతస్థానే నిహతే రక్షసాం బలే |
అశక్తేన త్వయా రక్షః కృతమేతదసాధు వై || 29
- ఆశ్రమం తు తయో శ్శూన్యం ప్రవిశ్య నరసింహయో |
గోచరం గతయోర్భ్రాత్రోః అపనీతా త్వయాధమ || 30
- న హి గంధముపాస్రూయ రామలక్ష్మణయోస్త్యయా |
శక్యం సందర్శనే స్థాతుం శునా శార్దూలయోరివ || 31

21. రావణ తృణీకరణమ్

- తస్య తే విగ్రహే తాభ్యాం యుగగ్రహణమస్థిరమ్ |
 వృత్రస్యేవేంద్రబాహుభ్యాం బాహోరేకస్య నిగ్రహః || 32
- క్షిప్రం తప స నాథో మే రామ స్సామిత్రిణా సహ |
 తోయమల్పమివాదిత్యః ప్రాణానాదాస్యతే శరైః || 33
- గిరిం కుబేరస్య గతోఽపథాయ వా
 సభాం గతో వా పరుణస్య రాజ్ఞః |
 అసంశయం దాశరథేర్న మోక్ష్యసే
 మహాద్రుమః కాలహతోఽశనేరివ || 34

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకవింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే ద్వావింశస్సర్గః

22. మాసద్వయాపధికరణమ్

- సీతాయా పచనం శ్రుత్వా పరుషం రాక్షసాధిపః |
 ప్రత్యువాచ తతస్సీతాం విప్రియం ప్రియదర్శనామ్ || 1
- యథా యథా సాంత్యయితా వశ్యః స్త్రీణాం తథా తథా |
 యథా యథా ప్రియం పక్తా పరిభూతస్తథా తథా || 2
- సన్నియచ్ఛతి మే క్రోధం త్వయి కామస్సముత్థితః |
 ద్రవతోఽమార్గమాసాద్య హయానివ సుసారథిః || 3
- వామః కామో మనుష్యాణాం యస్మిన్ కిల నిబధ్యతే |
 జనే తస్మింస్త్యనుక్రోశః స్నేహశ్చ కిల జాయతే || 4

22. మాసద్యయాపధికరణమ్

- ఏతస్మాత్కారణాన్న త్వాం ఘాతయామి వరాసనే |
వధార్థామపమానార్థాం మిథ్యాప్రప్రజితే రతామ్ || 5
- పరుషాణీహ వాక్యాని యాని యాని బ్రవీషి మామ్ |
తేషు తేషు వధో యుక్తః తవ మైథిలి దారుణః || 6
- ఏవ ముక్త్యా తు వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః |
క్రోధసంరంభ సంయుక్తః సీతా ముత్తరమబ్రవీత్ || 7
- ద్వౌ మాసౌ రక్షితవ్యౌ మే యోఽవధిస్తే మయా కృతః |
తత శ్శయనమారోహ మమ త్వం వరవర్షిని || 8
- ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం భర్తారం మామనిచ్ఛతీమ్ |
మమ త్వాం ప్రాతరాశార్థం ఆరభస్తే మహాససే || 9
- తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేక్ష్య రాక్షసేంద్రేణ జానకీమ్ |
దేవగంధర్వకన్యాస్తాః విషేదుర్వికృతేక్షణాః || 10
- ఓష్ఠప్రకారైరపరాః వక్త్రనేత్రైస్తథాపరాః |
సీతా మాశ్వాసయామాసుః తర్జితాం తేన రక్షసా || 11
- తాభిరాశ్వాసితా సీతా రావణం రాక్షసాధిపమ్ |
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం పృత్తశౌండీర్య గర్వితమ్ || 12
- నూనం న తే జనః కశ్చిత్ అస్తి నిశ్చేయసే స్థితః |
నివారయతి యో న త్వాం కర్మణోఽస్మాద్విగర్హితాత్ || 13
- మాం హి ధర్మాత్మనః పత్నీం శచీమివ శచీపతేః |
త్వదన్యస్త్రిషు లోకేషు ప్రార్థయేన్మనసాపి కః || 14
- రాక్షసాధమ రామస్య భార్యామమితతేజసః |
ఉక్తవాససి యత్పాపం క్వ గతస్తస్య మోక్ష్యసే || 15

22. మాసద్వయాపధికరణమ్

- యథా దృష్టశ్చ మాతంగః శశశ్చ సహితో వనే |
తథా ద్వీరదవద్రామః త్వం నీచ శశవత్స్పృతః || 16
- స త్వమిక్ష్వాకునాథం వై క్షిపన్నిహా న లజ్జసే |
చక్షుషోర్విషయం తస్య న తావదుపగచ్ఛసి || 17
- ఇమే తే నయనే క్రూరే విరూపే కృష్ణపింగలే |
క్షితౌ స పతితే కస్మాత్ మామనార్య నిరీక్షతః || 18
- తస్య ధర్మాత్మనః పత్నీం స్మృషాం దశరథస్య చ |
కథం వ్యాహరతో మాం తే న జిహ్వో వ్యవశీర్యతే || 19
- అసందేశాత్తు రామస్య తపసశ్చానుపాలనాత్ |
న త్వాం కుర్మి దశగ్రీవ! భస్మ భస్మార్త తేజసా || 20
- నాపహర్తుమహం శక్యా తస్య రామస్య ధీమతః |
విధిస్తవ వధార్థాయ విహితో నాత్ర సంశయః || 21
- శూరేణ ధనదబ్రాత్రా బలైస్సముదితేన చ |
అపోహ్యో రామం కస్మాద్ధి దారచౌర్యం త్వయా కృతమ్ || 22
- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః |
విపృత్య నయనే క్రూరే జానకీమన్వవైక్షత || 23
- నీలజీమూతసంకాశో మహాభుజ శిరోధరః |
సింహసత్త్వగతి శ్శ్రీమాన్ దీప్తజిహ్వగ్రలోచనః || 24
- చలాగ్రమకుటప్రాంశుః చిత్రమాల్యానులేపనః |
రక్తమాల్యాంబరధరః తప్తాంగదవిభూషణః || 25
- శ్రోణీసూత్రేణ మహతా మేచకేన సుసంపృతః |
అమృతోత్పాదనధ్వేన భుజగేనేవ మందరః || 26

22. మాసద్వయాపధికరణమ్

- తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః|
శుశుభేచలసంకాశః శృంగాభ్యామివ మందరః|| 27
- తరుణాదిత్యవర్ణాభ్యాం కుండలాభ్యాం విభూషితః|
రక్తపల్లవ పుష్పాభ్యాం అశోకాభ్యామివాచలః|| 28
- స కల్పవృక్షప్రతిమో వసంత ఇవ మూర్తిమాన్|
శృశానచైత్యప్రతిమో భూషితోపి భయంకరః|| 29
- అవేక్షమాణో వైదేహీం కోపసంరక్తలోచనః|
ఉవాచ రావణ స్నేతాం భుజంగ ఇవ నిశ్శ్వసన్|| 30
- అనయేనాభిసంపన్నం అర్థహీనమనువ్రతే|
నాశయామ్యహమద్య త్వాం సూర్యస్సంధ్యామివోజసా|| 31
- ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణ శ్శత్రురావణః|
సందిదేశ తత స్సర్వాః రాక్షసీర్ఠోరదర్శనాః|| 32
- ఏకాక్షీమేకకర్ణాం చ కర్ణప్రాపరణాం తథా|
గోకర్ణీం హస్తికర్ణీం చ లంబకర్ణీమకర్ణికామ్|| 33
- హస్తిపాద్యశ్వపాద్యౌ చ గోపాదీం పాదచూలికామ్|
ఏకాక్షీమేకపాదీం చ పృథుపాదీమపాదికామ్|| 34
- అతిమాత్ర శిరోగ్రీవాం అతిమాత్ర కుచోదరీమ్|
అతిమాత్రాస్యనేత్రాం చ దీర్ఘజిహ్వామజిహ్వికామ్|| 35
- అనాసికాం సింహముఖీం గోముఖీం సూకరీముఖీమ్|
యథా మద్యశగా సీతా క్షిప్రం భవతి జానకీ|
తథా కురుత రాక్షస్యః సర్వాః క్షిప్రం సమేత్య చ|| 36

22. మాసద్వయాపధికరణమ్

- ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సామదానాది భేదనైః |
ఆపర్ణయత వైదేహీం దండస్యోద్యమనేన చ || 37
- ఇతి ప్రతినమాదిశ్య రాక్షసేంద్రః పునః పునః |
కామ మన్యుపరీతాత్మా జానకీం పర్యతర్ణయత్ || 38
- ఉపగమ్య తతః క్షిప్రం రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ |
పరిష్వజ్య దశగ్రీవం ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 39
- మయా క్రీడ మహారాజ! సీతయా కిం తవాసయా |
విపర్ణయా కృపణయా మానుష్యా రాక్షసేశ్వర || 40
- నూనమస్యా మహారాజ! న దివ్యాన్ భోగసత్తమాన్ |
విదధాత్యమరశ్రేష్ఠః తవ బాహుబలార్జితాన్ || 41
- అకామాం కామయానస్య శరీరముపతప్యతే |
ఇచ్ఛంతీం కామయానస్య ప్రీతిర్భవతి శోభనా || 42
- ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా సముత్క్లిప్త స్తతో బలీ |
ప్రహసన్ మేఘసంకాశో రాక్షస స్సన్యవర్తత || 43
- ప్రస్థిత స్స దశగ్రీవః కంపయన్నిప మేదినీమ్ |
జ్వలద్భాస్కరపర్ణాభం ప్రవివేశ నివేశనమ్ || 44
- దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ సర్వతః |
పరివార్య దశగ్రీవం వివిశుస్తద్గృహోత్తమమ్ || 45
- స మైథిలీం ధర్మపరామవస్థితాం
ప్రవేపమానాం పరిభర్త్య రావణః |
విహాయ సీతాం మదనేన మోహితః

22. మాసద్యయాపధికరణమ్

స్వమేవ వేశ్య ప్రవివేశ భాస్వరమ్||

46

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ద్వావింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే త్రయోవింశస్సర్గః

23. రాక్షసీప్రరోచనమ్

- ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా రావణశ్శత్రురావణః|
సందిశ్య చ తతస్సర్వాః రాక్షసీర్నిర్జగామ హ|| 1
- నిష్క్యాంతే రాక్షసేంద్రే తు పునరంతఃపురం గతే|
రాక్షస్యో భీమరూపాస్తాః సీతాం సమభిదుద్రువుః|| 2
- తత స్సీతాముపాగమ్య రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః|
పరం పరుషయా వాచా వైదేహీమిదమబ్రువన్|| 3
- పౌలస్త్యస్య పరిష్ఠస్య రావణస్య మహాత్మనః|
దశగ్రీవస్య భార్యాత్వం సీతే న బహుమన్యసే|| 4
- తతస్త్వైకజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్|
ఆమంత్య క్రోధతామ్రాక్షీ సీతాం కరతలోదరీమ్|| 5
- ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు చతుర్థో యః ప్రజాపతిః|
మానసో బ్రహ్మణః పుత్రః పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః|| 6
- పులస్త్యస్య తు తేజస్వీ మహర్షిర్మానసస్సుతః|
నామ్నా స విశ్రవా నామ ప్రజాపతిసమప్రభః|| 7
- తస్య పుత్రో విశాలాక్షి రావణ శ్శత్రురావణః|
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవతుమర్హసి||
మయోక్తం చారుసర్వాంగి వాక్యం కిం నానుమన్యసే|| 8

23. రాక్షసీప్రరోచనమ్

- తతో హరిజటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ |
వివర్త్య నయనే కోపాత్ మార్జారసదృశేక్షణా || 9
- యేన దేవాస్త్రయస్త్రింశత్ దేవరాజశ్చ నిర్జితాః |
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య భార్యా భవతుమర్హసి || 10
- తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా |
భర్త్యయంతీ తదా ఘోరం ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 11
- వీర్యోత్పిక్తస్య శూరస్య సంగ్రామేష్యనివర్తినః |
బలినో వీర్యయుక్తస్య భార్యాత్వం కిం న లప్స్యసే || 12
- ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం త్యక్త్వా రాజా మహాబలః |
సర్వాసాం చ మహాభాగాం త్వాముపైష్యతి రావణః || 13
- సమృద్ధం స్త్రీసహస్రేణ నానారత్నోపశోభితమ్ |
అంతఃపురం సముత్సృజ్య త్వాముపైష్యతి రావణః || 14
- అన్యాయో వికటా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ |
అసకృద్దేవతా యుద్ధే నాగ గంధర్వ దానవాః |
నిర్జితాస్సమరే యేన స తే పార్శ్వముపాగతాః || 16
- తస్య సర్వసమృద్ధస్య రావణస్య మహాత్మనః |
కిమద్య రాక్షసేంద్రస్య భార్యాత్వం నేచ్ఛసేఽధమే ||
తతస్తు దుర్ముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ || 17
- యస్య సూర్యో న తపతి భీతో యస్య చ మారుతః |
న వాతి స్మాఽఽయతాపాంగే కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి || 18
- పుష్పవృష్టిం చ తరవో ముముచుర్యస్య వై భయాత్ |
శైలాశ్చ సుభ్రూః పానీయం జలదాశ్చ యదేచ్ఛతి || 19

23. రాక్షసీప్రరోచనమ్

- తస్య నైర్వృతరాజస్య రాజరాజస్య భామిని|
కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం భార్యార్థే రావణస్య హి|| 20
- సాధు తే తత్త్వతో దేవి కథితం సాధు భామిని|
గృహాణ సుస్మితే వాక్యం అన్యథా న భవిష్యసి|| 21

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే త్రయోవింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే చతుర్వింశ స్సర్గః

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

- తత స్సీతాముపాగమ్య రాక్షసోఽవికృతాననాః|
పరుషం పరుషా నార్యః ఊచుస్తాం వాక్యమప్రియమ్|| 1
- కిం త్వమంతఃపురే సీతే సర్వభూతమనోహరే|
మహార్హశయనోపేతే న వాసమనుమన్యసే|| 2
- మానుషీ మానుషస్యైవ భార్యాత్వం బహుమన్యసే|
ప్రత్యాహర మనో రామాత్ న త్వం జాతు భవిష్యసి|| 3
- త్రైలోక్యపసుభోక్తారం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్|
భర్తారముపసంగమ్య విహరస్య యథాసుఖమ్|| 4
- మానుషీ మానుషం తం తు రామమిచ్ఛసి శోభనే|
రాజ్యాద్భృష్టమసిద్ధార్థం విక్లబం త్వమనిందితే|| 5
- రాక్షసీనాం వచ శ్చుత్వా సీతా పద్మనిభేక్షణా|
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం ఇదం వచనమబ్రవీత్|| 6
- యదిదం లోకవిద్విష్టం ఉదాహరథ సంగతాః|
నైతన్ననసి వాక్యం మే కిల్బిషం ప్రతిభాతి వః|| 7

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

- న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవతుమర్హతి |
కామం ఖాదత మాం సర్వాః న కరిష్యామి వో వచః || 8
- దీనో వా రాజ్యహీనో వా యో మే భర్తా స మే గురుః |
తం నిత్యమనురక్తాస్మి యథా సూర్యం సువర్చలా || 9
- యథా శచీ మహీభాగా శక్రం సముపతిష్ఠతి |
అరుంధతీ వసిష్ఠం చ రోహిణీ శశినం యథా || 10
- లోపాముద్రా యథాగస్త్యం సుకన్యా చ్యవనం యథా |
సావిత్రి సత్యవంతం చ కపిలం శ్రీమతీ యథా || 11
- సౌదాసం మదయంతీవ కేశినీ సగరం యథా |
నైషధం దమయంతీవ బైబీ పతిమనువ్రతా ||
తథాహమిక్ష్వాకువరం రామం పతిమనువ్రతా || 12
- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః |
భర్త్యయంతి స్మ పరుషైః వాకైః రావణచోదితాః || 13
- అవలీన స్స నిర్వాకోః హనూమాన్ శింశుపాద్రుమే |
సీతాం సంతర్జయంతీస్తాః రాక్షసీరశృణోత్కపిః ||
- తామభిక్రమ్య సంక్రుద్ధాః వేపమానాం సమంతతః |
భృశం సంలిలిహుర్దీప్తాన్ ప్రలంబాన్ దశనచ్ఛదాన్ || 15
- ఊచుశ్చ పరమకృద్ధాః ప్రగృహ్యోశు పరశ్వధాన్ |
నేయమర్హతి భర్తారం రావణం రాక్షసాధిపమ్ || 16
- సంభర్త్యమానా భీమాభిః రాక్షసీభిర్వరాసనా |
సా బాష్పముపమార్జంతీ శింశుపాం తాముపాగమత్ || 17
- తతస్తాం శింశుపాం సీతా రాక్షసీభి స్సమాప్యతా |

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

- అభిగమ్య విశాలాక్షీ తస్మా శోకపరిపుతా|| 18
- తాం కృశాం దీనవదనాం మలినాంబరధారిణీమ్|
భర్తనయాంచక్రిరే సీతాం రాక్షస్యస్తాం సమంతతః|| 19
- తతస్తాం వినతా నామ రాక్షసీ భీమదర్శనా|
అబ్రవీత్కుపితాకారా కరాలా నిర్ణతోదరీ|| 20
- సీతే పర్యాప్తమేతావత్ భర్తుస్సేన్నుహో నిదర్శితః|
సర్వత్రాతికృతం భద్రే వ్యసనాయోపకల్పతే|| 21
- పరితుష్టాస్మి భద్రం తే మానుషస్తే కృతో విధిః|
మమాపి తు వచః పథ్యం బ్రువంత్యాః కురు మైథిలి|| 22
- రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్|
విక్రాంతం రూపవంతం చ సురేశమివ వాసవమ్|| 23
- దక్షిణం త్యాగశీలం చ సర్వస్య ప్రియదర్శనమ్|
మానుషం కృపణం రామం త్యక్త్వా రావణమాశ్రయ|| 24
- దివ్యాంగరాగా వైదేహీ దివ్యాభరణభూషితా|
అద్య ప్రభృతి సర్వేషాం లోకానామీశ్వరీ భవ|| 25
- అగ్నేస్వాహా యథా దేవీ శచీవేంద్రస్య శోభనే|
కిం తే రామేణ వైదేహి కృపణేన గతాయుషా|| 26
- ఏతదుక్తం చ మే వాక్యం యది త్వం న కరిష్యసి|
అస్మిన్ముహూర్తే సర్వాస్త్యాం భక్షయిష్యామహే వయమ్|| 27
- అన్యా తు వికటా నామ లంబమానపయోధరా|
అబ్రవీత్కుపితా సీతాం ముష్టిముద్యమ్య గర్జతీ|| 28

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

- బహూన్యప్రియరూపాణి వచనాని సుదుర్మతే |
అనుక్రోశాస్మద్దుత్వాచ్చ సోథాని తప మైథిలి || 29
- న చ నః కురుషే వాక్యం హితం కాలపురస్సరమ్ || 30
- ఆనీతాసి సముద్రస్య పారమన్వైర్దురాసదమ్ |
రావణాంతఃపురం ఘోరం ప్రవిష్టా చాసి మైథిలి || 31
- రావణస్య గృహే రుద్ధాం అస్మాభిస్తు సురక్షితామ్ |
న త్వాం శక్తః పరిత్రాతుం అపి సాక్షాత్పురందరః || 32
- కురుష్వ హితవాదిన్యాః వచనం మమ మైథిలి |
అలమశ్రుప్రపాతేన త్యజ శోకమనర్థకమ్ || 33
- భజ ప్రీతిం ప్రహర్షం చ త్యజైతాం నిత్యదైన్యతామ్ |
సీతే రాక్షసరాజేన సహ క్రిడ యథాసుఖమ్ || 34
- జానాసి హి యథాభీరు స్త్రిణాం యౌవనమధ్రువమ్ |
యావన్న తే వ్యతిక్రామేత్ తావత్ సుఖమవాప్నుహి || 35
- ఉద్యానాని చ రమ్యాణి పర్వతోపవనాని చ |
సహ రాక్షసరాజేన చర త్వం మదిరేక్షణే || 36
- స్త్రీసహస్రాణి తే సప్త వశే స్థాస్యంతి సుందరి |
రావణం భజ భర్తారం భర్తారం సర్వరక్షసామ్ || 37
- ఉత్పాట్య వా తే హృదయం భక్షయిష్యామి మైథిలి |
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం న యథావత్కరిష్యసి || 38
- తతశ్చండోదరీ నామ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా |
బ్రామయంతీ మహాచ్ఛాలం ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 39

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

- ఇమాం హరిణలోలాక్షీం త్రాసోత్కంపి పయోధరామ్ |
రావణేన హృతాం దృష్ట్వా దౌహృదో మే మహానభూత్ || 40
- యకృత్ప్రహమథోత్పిడం హృదయం చ సబంధసమ్ |
అంత్రాణ్యపి తథా శీర్షం ఖాదేయమితి మే మతిః ||
తతస్తు ప్రఘసా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ || 41
- కంఠమస్యా నృశంసాయాః పీడయామ కిమాస్యతే |
నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే మానుషీ సా మృతేతి హ || 42
- నాత్ర కశ్యప సందేహాః ఖాదతేతి స వక్ష్యతి |
తతస్త్వజాముఖీ నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ || 43
- విశస్యేమాం తత స్సర్వాః సమాన్ కురుత పీలుకాన్ |
విభజామ తత స్సర్వాః వివాదో మే న రోచతే || 44
- పేయమానీయతాం క్షిప్రం లేహ్యముచ్చావచం బహు |
తత శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ వాక్యమబ్రవీత్ |
అజాముఖ్యా యదుక్తం హి తదేవ మమ రోచతే || 45
- సురా చానీయతాం క్షిప్రం సర్వశోకవినాశినీ |
మానుషం మాంసమాస్వాద్య నృత్యామోఢ నికుంభిలామ్ || 46
- ఏవం సంభర్త్యమానా సా సీతా సురసుతోపమా |
రాక్షసీభి స్సుఘోరాభిః ధైర్యముత్సృజ్య రోదితి || 47
- రాక్షసీభి స్సుఘోరాభిః ధైర్యముత్సృజ్య రోదితి || 48

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే చతుర్వింశ స్సర్గః

24. రాక్షసీనిర్భర్తనమ్

అథ సుందరకాండే పంచవింశ స్సర్గః

25. సీతానిర్వేదః

- తథా తాసాం వదంతీనాం పరుషం దారుణం బహు |
రాక్షసీనామసౌమ్యానాం రురోద జనకాత్మజా || 1
- ఏవముక్తా తు వైదేహీ రాక్షసీభిర్మనస్వినీ |
ఉవాచ పరమత్రస్తా బాష్పగద్గదయా గిరా || 2
- న మానుషీ రాక్షసస్య భార్యా భవతుమర్హతి |
కామం ఖాదత మాం సర్వాః న కరిష్యామి వో వచః || 3
- సా రాక్షసీమధ్యగతా సీతా సురసుతోపమా |
న శర్మ లేభే దుఃఖార్తా రావణేన చ తర్జితా || 4
- వేపతేస్మాధికం సీతా విశంతీవాంగమాత్మనః |
వనే యూథపరిభ్రష్టా మృగీ కోకైరివార్జితా || 5
- సా త్వశోకస్య విపులాం శాఖామాలంబ్య పుష్పితామ్ |
చింతయామాస శోకేన భర్తారం భగ్నుమాససా || 6
- సా స్నాపయంతీ విపులా స్తనౌ నేత్రజలప్రవైః |
చింతయంతీ న శోకస్య తదాంతమధిగచ్ఛతి || 7
- సా వేపమానా పతితా ప్రవాతే కదలీ యథా |
రాక్షసీనాం భయత్రస్తా విపర్ణవదనాభవత్ || 8
- తస్యా స్నా దీర్ఘవిపులా వేపంత్యా సీతయా తదా |
దదృశే కంపినీ వేణీ వ్యాలీప పరిసర్పతీ || 9
- సా నిశ్శ్వసంతీ దుఃఖార్తా శోకోపహతచేతనా |
ఆర్తా వ్యస్యజదశ్రూణి మైథిలీ విలలాప హా || 10

25. సీతానిర్వేదః

- హా రామేతి చ దుఃఖార్తా హా పునర్లక్ష్మణేతి చ |
హా శ్వశు మమ కౌసల్యే హా సుమిత్రేతి భామినీ || 11
- లోకప్రవాద స్సత్యోఽయం పండితైస్సముదాహృతః |
అకాలే దుర్లభో మృత్యుః స్త్రియా వా పురుషస్య వా || 12
- యత్రాహమేవం క్రూరాభిః రాక్షసీభిరిహర్షితా |
జీవామి హీనా రామేణ ముహూర్తమపి దుఃఖితా || 13
- ఏషాలపృణ్యా కృపణా వినశిష్యామ్యనాథపత్ |
సముద్రమధ్యే నౌః పూర్ణా వాయువేగైరివాహతా || 14
- భర్తారం తమపశ్యంతీ రాక్షసీవశమాగతా |
సీదామి ఖలు శోకేన కూలం తోయహతం యథా || 15
- తం పద్మదల పత్రాక్షం సింహవిక్రాంత గామినమ్ |
ధన్యాః పశ్యంతి మే నాథం కృతజ్ఞం ప్రియవాదినమ్ || 16
- సర్వథా తేన హీనాయాః రామేణ విదితాత్మనా |
తీక్ష్ణం విషమివాస్వాద్య దుర్లభం మమ జీవితమ్ || 17
- కీదృశం తు మయా పాపం పురా జన్మాంతరే కృతమ్ |
యేనేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం మయా ఘోరం సుదారుణమ్ ||
- జీవితం త్యక్తుమిచ్ఛామి శోకేన మహతావృతా |
రాక్షసీభిశ్చ రక్షంత్యా రామో నాసాద్యతే మయా || 19
- ధిగస్తు ఖలు మానుష్యం ధిగస్తు పరపశ్యతామ్ |
న శక్యం యత్పరిత్యక్తుం ఆత్మచ్ఛందేన జీవితమ్ || 20

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే పంచవింశస్సర్గః

25. సీతానిర్వేదః

అథ సుందరకాండే షడ్వింశస్సర్గః

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

- ప్రసక్తాశ్రుముఖీ త్యేపం బ్రువంతీ జనకాత్మజా |
అథోముఖముఖీ బాలా విలపుముపచక్రమే || 1
- ఉన్మత్తేప ప్రమత్తేప భ్రాంతచిత్తేప శోచతీ |
ఉపావృత్తా కిశోరీప వివేష్టంతీ మహీతలే || 2
- రాఘవస్య ప్రమత్తస్య రక్షసా కామరూపిణా |
రావణేన ప్రమథ్యాహం ఆనీతా క్రోశతీ బలాత్ || 3
- రాక్షసీవశమాపన్నా భర్తస్యమానా సుదారుణమ్ |
చింతయంతీ సుదుఃఖార్తా నాహం జీవితముత్సహే || 4
- న హి మే జీవితైరర్థో నైవార్థైర్న చ భూషణైః |
వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే వినా రామం మహారథమ్ || 5
- అశ్మసారమిదం నూనం అథవాప్యజరామరమ్ |
హృదయం మమ యేనేదం న దుఃఖేనాపశీర్యతే || 6
- ధిజ్ఞామనార్యామసతీం యాహం తేన వినా కృతా |
ముహూర్తమపి రక్షామి జీవితం పాపజీవితా || 7
- కా చ మే జీవితే శ్రద్ధా సుఖే వా తం ప్రియం వినా |
భర్తారం సాగరాంతాయాః వసుధాయాః ప్రియంపదమ్ || 8
- భిద్యతాం భక్త్యతాం వాపి శరీరం విస్మజామ్యహమ్ |
న చాప్యహం చిరం దుఃఖం సహేయం ప్రియపర్జితా || 9
- చరణేనాపి సవ్యేన సస్పృశేయం నిశాచరమ్ |
రావణం కిం పునరహం కామయేయం విగర్హితమ్ || 10

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

- ప్రత్యాఖ్యాతం న జానాతి నాత్మానం నాత్మనః కులమ్ |
యో నృశంసస్వభావేన మాం ప్రార్థయితుమిచ్ఛతి || 11
- భిన్నా భిన్నా విభక్తా వా దీప్తే వాగ్నో ప్రదీపితా |
రావణం నోపతిష్ఠేయం కిం ప్రలాపేన వశ్చిరమ్ || 12
- ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞః కృతజ్ఞశ్చ సానుక్రోశశ్చ రాఘవః |
సద్వృత్తో నిరనుక్రోశః శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్ || 13
- రాక్షసానాం సహస్రాణి జనస్థానే చతుర్దశ |
యేనైకేన నిరస్తాని స మాం కిం నాభిపద్యతే || 14
- నిరుద్ధా రావణేనాహం అల్పవీర్యేణ రక్షసా |
సమర్థః ఖలు మే భర్తా రావణం హంతుమాహవే || 15
- విరాధో దండకారణ్యే యేన రాక్షసపుంగవః |
రణే రామేణ నిహతః స మాం కిం నాభిపద్యతే || 16
- కామం మధ్యే సముద్రస్య లంకేయం దుష్ప్రధర్షణా |
న తు రాఘవబాణానాం గతిరోధీహ విద్యతే || 17
- కిం ను తత్కారణం యేన రామో దృఢపరాక్రమః |
రక్షసాపహృతాం భార్యాం ఇష్టాం నాభ్యవపద్యతే || 18
- ఇహస్థాం మాం న జానీతే శంకే లక్ష్మణపూర్వజః |
జానన్నపి హి తేజస్వీ ధర్షణం మర్షయిష్యతి || 19
- హృతేతి యోఽధిగత్వా మాం రాఘవాయ నివేదయేత్ |
గృధ్రరాజోఽపి స రణే రావణేన నిపాతితః || 20
- కృతం కర్మ మహత్తేన మాం తథాభ్యవపద్యతా |
తిష్ఠతా రావణద్వంద్వే పృథ్వేనాపి జటాయుషా || 21

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

- యది మామిహ జానీయాత్ వర్తమానాం స రాఘవః |
అద్య బాణై రభిక్పథః కుర్యాల్లోకమరాక్షసమ్ || 22
- విధమేచ్ఛ పురీం లంకాం శోషయేచ్ఛ మహోదధిమ్ |
రావణస్య చ నీచస్య కీర్తిం నామ చ నాశయేత్ || 23
- తతో నిహతనాథానాం రాక్షసీనాం గృహే గృహే |
యథాహమేవం రుదతీ తథా భూయో న సంశయః || 24
- అన్విష్య రక్షసాం లంకాం కుర్యాద్రామస్సలక్ష్మణః |
న హి తాభ్యాం రిపుర్బ్రష్టో ముహూర్తమపి జీవతి || 25
- చితాధూమాకులపథా గృధ్రమండలసంకులా |
అచిరేణ తు లంకేయం శృశానసదృశీ భవేత్ || 26
- అచిరేణైవ కాలేన ప్రాప్స్వామ్యేవ మనోరథమ్ |
దుష్ప్రస్థానోఽయమా ఖ్యాతి సర్వేషాం వో విపర్యయం || 27
- యాదృశానీహ దృశ్యంతే లంకాయామశుభాని వై |
అచిరేణ తు కాలేన భవిష్యతి హతప్రభా || 28
- నూసం లంకా హతే పాపే రావణే రాక్షసాధమే |
శోషం యాస్యతి దుర్ధర్షా ప్రమదా విధవా యథా || 29
- పుణ్యోత్సవసముత్థా చ నష్టభర్త్రీ సరాక్షసీ |
భవిష్యతి పురీ లంకా నష్టభర్త్రీ యథాంగనా || 30
- నూసం రాక్షసకన్యానాం రుదంతీనాం గృహే గృహే |
శ్రోష్యామి న చిరాదేవ దుఃఖార్తానామిహ ధ్వనిమ్ || 31
- సాంధికారా హతద్యోతా హతరాక్షసపుంగవా |
భవిష్యతి పురీ లంకా నిర్లగ్నా రామసాయకైః || 32

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

- యది నామ స శూరో మాం రామో రక్తాంతలోచనః|
జానీయాద్యర్థమానాం హి రావణస్య నివేశనే|| 33
- అనేన తు నృశంసేన రావణేనాధమేన మే|
సమయో యస్తు నిర్దిష్టః తస్య కాలోఽయమాగతః|| 34
- అకార్యం యే న జానంతి నైర్మతాః పాపకారిణః|
అధర్మాత్తు మహోత్పాతో భవిష్యతి హి సాంప్రతమ్|| 35
- నైతే ధర్మం విజానంతి రాక్షసాః పిశితాశనాః|
ద్రువం మాం ప్రాతరాశార్థే రాక్షసః కల్పయిష్యతి|| 36
- సాహం కథం కరిష్యామి తం వినా ప్రియదర్శనమ్|
రామం రక్తాంతనయనం అపశ్యంతీ సుదుఃఖితా|| 37
- యది కశ్చిత్ ప్రదాతా మే విషస్యాద్య భవేదిహ|
క్షిప్రం వైవస్వతం దేవం పశ్యేయం పతినా వినా|| 38
- నాజానాజ్ఞీవతీం రామః స మాం లక్ష్మణపూర్వజః|
జానంతౌ తౌ న కుర్యాతాం నోర్వ్యాం హి మమ మార్గణమ్|| 39
- నూనం మమైవ శోకేన స వీరో లక్ష్మణాగ్రజః|
దేవలోకమితో యాతః త్యక్త్వా దేహం మహీతలే|| 40
- ధన్యా దేవా స్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః|
మమ పశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనమ్|| 41
- అథవా స హి తస్యార్థో ధర్మకామస్య ధీమతః|
మయా రామస్య రాజర్షేః భార్యయా పరమాత్మనః|| 42

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

- దృశ్యమానే భవేత్ప్రీతిః సౌహృదం నాస్త్యపశ్యతః|
నాశయంతి కృతఘ్నాస్తు న రామో నాశయిష్యతి|| 43
- కిం ను మే న గుణాః కేచిత్ కిం వా భాగ్యక్షయో మమ|
యాహం సీదామి రామేణ హీనా ముఖ్యేన భామినీ|| 44
- శ్రేయో మే జీవితాన్మర్త్యం విహీనాయా మహాత్మనః|
రామాదక్లిష్టచారిత్రాత్ శూరాచ్ఛత్రు నిబర్హణాత్|| 45
- అథ వా న్యస్తశస్త్రా తౌ పనే మూలఫలాశినౌ|
భ్రాతరో హి నరశ్రేష్ఠౌ సంపృత్తౌ పనగోచరౌ|| 46
- అథ వా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా|
ఛద్మనా సాదితౌ శూరౌ భ్రాతరో రామలక్ష్మణౌ|| 47
- సాహ మేవం గతే కాలే మర్త్యమిచ్ఛామి సర్వథా|
న చ మే విహితో మృత్యుః అస్మిన్ దుఃఖేఽపి వర్తతి|| 48
- ధన్యాః ఖలు మహాత్మానో మునయస్త్యక్త కిల్బిషాః|
జితాత్మానో మహాభాగాః యేషాం న స్తః ప్రియాప్రియే|| 49
- ప్రియాన్న సంభవేద్దుఃఖం అప్రియాదధికం భయమ్|
తాభ్యాం హి యే వియుజ్యంతే నమస్తేషాం మహాత్మనామ్|| 50
- సాహం త్యక్తా ప్రియార్థేణ రామేణ విదితాత్మనా|
ప్రాణాంస్త్యక్త్యామి పాపస్య రావణస్య గతా పశమ్|| 51

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

సుందరకాండే షడ్వింశ స్సర్గః

26. ప్రాణత్యాగసంప్రధారణమ్

అథ సుందరకాండే సప్తవింశస్సర్గః

27. త్రిజటాస్వప్నః

- ఇత్యుక్తా స్నీతయా ఘోరాః రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః |
కాశ్చిజ్జగ్ము స్తదాఖ్యాతుం రావణస్య తరస్విసః || 1
- తత స్నీతాముపాగమ్య రాక్షస్యోః ఘోరదర్శనాః |
పునః పరుషమేకార్థం అనర్థార్థ మథాబ్రువన్ || 2
- అద్యేదానీం తవానార్యే సీతే పాపవినిశ్చయే |
రాక్షస్యో భక్షయిష్యంతి మాంసమేతద్యథా సుఖమ్ || 3
- సీతాం తాభిరనార్యాభిః దృష్ట్వా సంతర్జితాం తదా |
రాక్షసీ త్రిజటా వృథా శయానా వాక్యమబ్రవీత్ || 4
- ఆత్మానాం ఖాదతానార్యాః న సీతాం భక్షయిష్యథ |
జనకస్య సుతామిష్టాం స్నుషాం దశరథస్య చ || 5
- స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః |
రాక్షసానామభావాయ భర్తురస్యా భవాయ చ || 6
- ఏవముక్తాస్త్రిజటయా రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః |
సర్వా ఏవాబ్రువన్ భీతాః త్రిజటాం తామిదం పచః ||
కథయస్వ త్వయా దృష్టః స్వప్నోఽయం కీదృశో నిశి || 7
- తాసాం శ్రుత్వా తు పచనం రాక్షసీనాం ముఖాచ్ఛృతమ్ |
ఉవాచ పచనం కాలే త్రిజటా స్వప్నసంశ్రితమ్ || 8
- గజదంతమయీం దివ్యాం శిబికామంతరిక్షగామ్ |
యుక్తాం హంససహస్రేణ స్వయమాస్థాయ రాఘవః || 9
- శుక్ల మాల్యాంబరధరో లక్ష్మణేన సహాగతః | 10

27. త్రిజటాస్వప్నః

- స్వప్నే చాద్య మయా దృష్టా సీతా శుక్లాంబరావృతా |
సాగరేణ పరిక్షిప్తం శ్వేతం పర్వతమాస్థితా ||
రామేణ సంగతా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా || 11
- రాఘవశ్చ మయా దృష్టః చతుర్దంతం మహాగజమ్ |
ఆరూఢ శైలసంకాశం చచార సహలక్ష్మణః || 12
- తతస్తా నరశార్దూలా దీప్యమానా స్వతేజసా |
శుక్లమాల్యాంబరధరౌ జానకీం పర్యవస్థితౌ || 13
- తతస్తస్య నగస్యాగ్రే హ్యేకాశస్థస్య దంతినః |
భర్త్యౌ పరిగృహీతస్య జానకీ స్కంధమాశ్రితౌ || 14
- భర్తురంకాత్సముత్పత్య తతః కమలలోచనా |
చంద్రసూర్యౌ మయా దృష్టౌ పాణినా పరిమార్జితౌ || 15
- తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం ఆస్థిత స్స గజోత్తమః |
సీతాయా చ విశాలాక్ష్యా లంకాయా ఉపరిస్థితః || 16
- పాండురర్షభయుక్తేన రథేనాష్టయుజా స్వయమ్ |
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థః సీతయా సహ భార్యయా || 17
- లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ వీర్యవాన్ |
ఆరుహ్యౌ పుష్పకం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభమ్ || 18
- ఉత్తరాం దిశమాలోక్య జగామ పురుషోత్తమ || 19
- ఏవం స్వప్నే మయా దృష్టో రామో విష్ణుపరాక్రమః |
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా సహ భార్యయా || 20
- న హి రామో మహాతేజాః శక్యో జేతుం సురాసురైః |

27. త్రిజటాస్వప్నః

- రాక్షసైర్వాపి చాన్వైర్వా స్వర్గః పాపజనైరివ|| 21
- రావణశ్చ మయా దృష్టః క్షితౌ తైలసముక్షితః|
రక్తవాసాః పిబన్మత్తః కరవీరకృతస్రజః|| 22
- ఏమానాత్ పుష్పకాదద్య రావణః పతితో భువి|
కృష్యమాణః స్త్రియా దృష్టో ముండః కృష్ణాంబరః పునః|| 23
- రథేన ఖరయుక్తేన రక్తమాల్యానులేపనః|
పిబన్స్తైలం హసన్స్పృత్యన్ బ్రాంతచిత్తాకులేంద్రియః|| 24
- గర్భభేన యయౌ శీఘ్రం దక్షిణాం దిశమాస్థితః
పునరేవ మయా దృష్టో రావణో రాక్షసేశ్వరః|
పతితోఽవాక్చిరా భూమౌ గర్భభాద్యయమోహితః|| 25
- సహసోత్థాయ సంభ్రాంతో భయార్తో మదవిహ్వలః|
ఉన్మత్త ఇవ దిగ్వాసాః దుర్వాక్యం ప్రలపన్ బహు|| 26
- దుర్గంధం దుస్సహం ఘోరం తిమిరం సరకోపమమ్|
మలపంకం ప్రవిశ్యాశు మగ్నస్తత్ర స రావణః|| 27
- కంఠే బద్ధ్యా దశగ్రీవం ప్రమదా రక్తవాసినీ|
కాలీ కర్ణమలిప్తాంగీ దిశం యామ్యాం ప్రకర్షతి|| 28
- ఏవం తత్ర మయా దృష్టః కుంభకర్ణో నిశాచరః|
రావణస్య సుతాస్సర్వే దృష్టాస్తైల సముత్క్షితాః|| 29
- వరాహేణ దశగ్రీవః శింశుమారేణ చేంద్రజిత్|
ఉచ్ఛ్రేణ కుంభకర్ణశ్చ ప్రయాతో దక్షిణాం దిశమ్|| 30
- ఏకస్తత్ర మయా దృష్టః శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః|

27. త్రిజటాస్వప్నః

- శుక్లమాల్యాంబరధరః శుక్లగంధానులేపనః॥ 31
- శంఖదుందుభినిర్ఘోషైః నృత్తగీతైరలంకృతః।
ఆరుహ్య శైలసంకాశం మేఘస్తనితనిస్వనమ్॥ 32
- చతుర్దంతం గజం దివ్యం ఆస్తే తత్ర విభీషణః।
చతుర్భి స్సచివైస్సార్థం వైహాయసముపస్థితః॥ 33
- సమాజశ్చ మయా దృష్టో గీతవాదిత్రనిస్వనః।
పిబతాం రక్తమాల్యానాం రక్తసాం రక్తవాససామ్॥ 34
- లంకా చేయం పురీ రమ్యా సవాజిరథకుంజరా।
సాగరే పతితా దృష్టా భగ్నుగోపురతోరణా॥ 35
- లంకా దృష్టా మయా స్వప్నే రావణేనాభిరక్షితా।
దగ్ధా రామస్య దూతేన వాసరేణ తరస్వినా॥ 36
- పీత్వా తైలం ప్రసృత్తాశ్చ ప్రహసంత్యో మహాస్వనాః।
లంకాయాం భస్మరూక్షాయాం ప్రవిష్టా రాక్షసస్త్రియః॥ 37
- కుంభకర్ణాదయశ్చేమే సర్వే రాక్షసపుంగవాః।
రక్తం నివసనం గృహ్య ప్రవిష్టా గోమయస్రాదే॥ 38
- అపగచ్ఛత నశ్యద్ధ్వం సీతామాప స రాఘవః।
ఘాతయేత్ పరమామర్షీ సర్వైస్సార్థం హి రాక్షసైః॥ 39
- ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం వనవాసమనువ్రతామ్।
భర్తృతాం తర్జితాం వాపి నానుమంస్యతి రాఘవః॥ 40
- తదలం క్రూరవాక్యైర్వ్యః సాంత్యమేవాభిధీయతామ్।
అభియాచామ వైదేహీం ఏతద్ధి మమ రోచతే॥ 41

27. త్రిజటాస్వప్నః

- యస్యా మేవంవిధ స్వప్నో దుఃఖితాయాం ప్రదృశ్యతే |
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా ప్రేయం ప్రాప్నోత్యనుత్తమమ్ || 42
- భర్తృతామపి యాచధ్వం రాక్షస్యః కిం వివక్షయా |
రాఘవాద్ధి భయం ఘోరం రాక్షసానాముపస్థితమ్ || 43
- ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా |
అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్యో మహతో భయాత్ || 44
- అపిచాస్యా విశాలాక్యాః స కించిదుపలక్షయే |
విరూపమపి చాంగేషు సుసూక్ష్మమపి లక్షణమ్ || 45
- ఛాయా వైగుణ్యమాత్రం తు శంకే దుఃఖముపస్థితమ్ |
అదుఃఖార్థామిమాం దేవీం వైహాయసముపస్థితామ్ || 46
- అర్థ సిద్ధిం తు వైదేహ్యోః పశ్యామ్యహముపస్థితామ్ |
రాక్షసేంద్ర వినాశం చ విజయం రాఘవస్య చ || 47
- నిమిత్తభూతమేతత్తు శ్రోతుమస్యా మహత్ప్రియమ్ |
దృశ్యతే చ స్ఫురచ్ఛక్తుః పద్మపత్రమివాయతమ్ || 48
- ఈషచ్ఛ హృషితో వాస్యాః దక్షిణాయా హ్యదక్షిణః |
అకస్మాదేవ వైదేహ్యోః బాహురేకః ప్రకంపతే || 49
- కరేణుహస్తప్రతిమః సవ్యశోరురనుత్తమః |
వేపమాన స్సూచయతి రాఘవం పురతః స్థితమ్ || 50
- పక్షీ చ శాఖానిలయం ప్రవిష్టః
పునః పునశ్చోత్తమ సాంత్యవాదీ |
సుస్య్యాగతాం వాచముదీరయానః

27. త్రిజటాస్వప్నః

పునః పునశ్చోదయతీవ హృష్టః|| 51

తత స్నా హ్రీమతీ బాలా భర్తుర్విజయహర్షితా|
అవోచద్యది తత్తథ్యం భవేయం శరణం హి వః|| 52

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే సప్తవింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే అష్టావింశస్సర్గః

28. ఉద్బంధన వ్యవసాయః

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య
తద్రావణ స్యాప్రియ మప్రియార్తా|
సీతా వితత్రాస యథా వనాంతే
సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా|| 1

సా రాక్షసీమధ్యగతా చ భీరుః
వాగ్భిర్భృశం రావణతర్జితా చ|
కాంతారమధ్యే విజనే విస్పృష్టా
బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా|| 2

సత్యం బతేదం ప్రవదంతి లోకే
నా కాలమృత్యుర్భవతీతి సంతః|
యత్రాహమేవం పరిభర్త్యమానా
జీవామి కించిత్ క్షణమప్యప్రుణ్యా|| 3

సుఖాద్విహీనం బహుదుఃఖపూర్ణం
ఇదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే|
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాద్య

28. ఉద్బంధన వ్యవసాయ:

- వజ్రాహతం శృంగమివాచలస్య|| 4
- నైవాస్తి దోషో మమ నూనమత్ర
వధ్యాహ మస్యాప్రియదర్శనస్య|
భావం స చాస్యాహమనుప్రదాతుం
అలం ద్విజో మంత్రమివాద్విజాయ|| 5
- నూనం మమాంగాన్యచిరాదనార్యః
శస్త్రై శ్శితైశ్చేత్యతి రాక్షసేంద్రః|
తస్మిన్ననాగచ్ఛతి లోకనాథే
గర్భస్థ జంతోరివ శల్యకృంతః|| 6
- దుఃఖం బతేదం మమ దుఃఖితాయాః
మాసౌ చిరాయాధిగమిష్యతో ద్వా|
బద్ధస్య వధ్యస్య తథా నిశాంతే
రాజాపరాధాదివ తస్కరస్య|| 7
- హో రామ హో లక్ష్మణ హో సుమిత్రే
హో రామమాతస్సహ మే జనన్యా|
ఏషా విపద్యామ్యహ మల్పభాగ్యా
మహార్ణవే నౌరివ మూఢవాతా|| 8
- తరస్వినౌ ధారయతా మృగస్య
సత్త్వేన రూపం మనుజేంద్రపుత్రౌ|
నూనం విశస్తా మమ కారణాత్తై
సింహర్షభౌ ద్వావివ వైద్యుతేన|| 9
- నూనం స కాలో మృగరూపధారీ
మామల్పభాగ్యాం లులుభే తదానీమ్|

28. ఉద్బంధన వ్యవసాయః

- యత్రార్యపుత్ర్యం విససర్జ మూఢా
రామానుజం లక్ష్మణపూర్వజం చ|| 10
- హా రామ సత్యవ్రత దీర్ఘబాహో
హా పూర్ణచంద్ర ప్రతిమానపక్త్య|
హా జీవలోకస్య హితః ప్రియశ్చ
వధ్యాం స మాం వేత్సి హి రాక్షసానామ్|| 11
- అనన్యదైవత్యమియం క్షమా చ
భూమౌ చ శయ్యా నియమశ్చ ధర్మే|
పతివ్రతాత్వం విఫలం మమేదం
కృతం కృతఘ్నస్త్వివ మానుషాణామ్|| 12
- మోఘా హి ధర్మశ్చరితో మయాయం
తదైకపత్నీత్వమిదం నిరర్థమ్|
యా త్వాం స పశ్యామి కృశా విపర్ణా
హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా|| 13
- పితుర్నిదేశం నియమేన కృత్వా
వనాన్నిపుత్ర శ్చరితవ్రతశ్చ|
స్త్రీభిస్తు మన్యే విపులేక్షణాభిః-
త్వం రంస్యసే వీతభయః కృతార్థః|| 14
- అహం తు రామ త్వయి జాతకామా
చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా|
మోఘం చరిత్వాథ తపోవ్రతం చ
త్యక్త్యామి ధిగ్భీవితమల్పభాగ్యా|| 15
- సా జీవితం క్షిప్రమహం త్యజేయం

28. ఉద్బంధన వ్యవసాయః

- విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాపి |
విషస్య దాతా న హి మేఽస్తి కశ్చిత్
శస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య || 16
- ఇతీప దేవీ బహుధా విలప్య
సర్వాత్మనా రామమనుస్మరంతీ |
ప్రవేపమానా పరిశుష్కవక్త్రా
నగోత్తమం పుష్పితమాససాద || 17
- శోకాభితప్తా బహుధా విచింత్య
సీతాథ వేణ్యుద్గ్రధనం గృహీత్వా |
ఉద్బంధ్య వేణ్యుద్గ్రధనేన శీఘ్రం
అహం గమిష్యామి యమస్య మూలమ్ ||
ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ
శాఖాం గృహీత్వాథ నగస్య తస్య || 18
- తస్యాస్తు రామం ప్రవిచింతయంత్యాః
రామానుజం స్వం చ కులం శుభాంగాః || 19
- శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
ధైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే |
ప్రాదుర్నిమిత్తాని తథా బభూవుః
పురాపి సిద్ధాన్యపలక్తితాని || 20

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే అష్టావింశ స్సర్గః

28. ఉద్బంధన వ్యవసాయః

అథ సుందరకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః

29. శుభనిమిత్తాని

- తథాగతాం తాం వ్యధితామనిందితామ్
 వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసామ్ |
 శుభాం నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే
 నరం శ్రియా జుష్టమివోపజీవినః || 1
- తస్యా శ్శుభం వామమరాళపక్ష్మ-
 రాజీవృతం కృష్ణ విశాల శుక్లమ్ |
 ప్రాస్పందతైకం నయనం సుకేశ్యాః
 మీనాహతం పద్మమివాభితామ్రమ్ || 2
- భుజశ్చ చార్షంచితపీనవృత్తః
 పరార్థ్య కాలాగరు చందనార్థః |
 అనుత్తమేనాధ్యుషితః ప్రియేణ
 చిరేణ వామస్సమవేపతాశు || 3
- గజేంద్ర హస్తప్రతిమశ్చ పీనః
 తయోర్థ్వయో స్సంహతయోస్సుజాతః |
 ప్రస్పందమానః పునరూరురస్యాః
 రామం పురస్తాత్ స్థితమాచచక్షే || 4
- శుభం పునర్దేమ సమానవర్ణం
 ఈషద్రజోధ్వస్త మివామలాక్ష్యాః |
 వాసః స్థితాయాశ్శిఖరాగ్రదత్యాః
 కించిత్పరిస్రంసత చారుగాత్యాః || 5

29. శుభనిమిత్తాని

- ఏతైర్నిమిత్తైరపరైశ్చ సుభ్రూః
సంబోధితా ప్రాగపి సాధుసిద్ధైః।
వాతాతపక్లాంతమివ ప్రణష్టం
వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష|| 6
- తస్యాః పునర్నింబఫలాధరోష్ఠం
స్వక్షిద్రు కేశాంతమరాలపక్తమ్।
వక్త్రం బభాసే సితశుక్లదంష్ట్రమ్
రాహోర్ముఖాచ్ఛంద్ర ఇవ ప్రముక్తః|| 7
- సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రీ
శాంతజ్వరా హర్షవివృద్ధసత్వా।
అశోభతార్యా పదనేన శుక్లే
శీతాంశునా రాత్రిరివోదితేన|| 8

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః

29. శుభనిమిత్తాని

అథ సుందరకాండే త్రింశస్సర్గః

30. హనుమాత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్

- హనుమానపి విక్రాంతః సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః |
 సీతాయాస్త్రిజటాయాశ్చ రాక్షసీనాం చ తర్జనమ్ || 1
- అవేక్షమాణస్తాం దేవీం దేవతామివ నందనే |
 తతో బహువిధాం చింతాం చింతయామాస వాసరః || 2
- యాం కపీనాం సహస్రాణి సుబహూన్యయుతాని చ |
 దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే సేయమాసాదితా మయా || 3
- చారేణ తు సుయుక్తేన శత్రో శ్శక్తిమవేక్షతా |
 గూఢేన చరతా తావత్ అవేక్షితమిదం మయా || 4
- రాక్షసానాం విశేషశ్చ పురీచేయమవేక్షితా |
 రాక్షసాధిపతేరస్య ప్రభావో రావణస్య చ || 5
- యుక్తం తస్యాప్రమేయస్య సర్వసత్త్వదయావతః |
 సమాశ్వాసయితుం భార్యాం పతిదర్శనకాంక్షిణీమ్ || 6
- అహమాశ్వాసయామ్యేనాం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్ |
 అదృష్టదుఃఖాం దుఃఖార్తాం దుఃఖస్యాంతమగచ్ఛతీమ్ || 7
- యద్యప్యహమిమాం దేవీం శోకోపహతచేతనామ్ |
 అనాశ్వాస్య గమిష్యామి దోషవధ్గమనం భవేత్ || 8
- గతే హి మయి తత్రేయం రాజపుత్రీ యశస్వినీ |
 పరిత్రాణమవిందంతీ జానకీ జీవితం త్యజేత్ || 9
- మయా చ స మహాబాహుః పూర్ణచంద్రనిభాననః |
 సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్యః సీతాదర్శనలాలసః || 10

30. హనుమత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్

- నిశాచరీణాం ప్రత్యక్షం అనర్థం చాపి భాషణమ్ |
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం ఇదం కృత్రగతోహ్యహమ్ || 11
- అనేన రాత్రిశేషేణ యది నాశ్వాస్యతే మయా |
సర్వథా నాస్తి సందేహః పరిత్యక్యతి జీవితమ్ || 12
- రామశ్చ యది పృచ్ఛేన్నాం కిం మాం సీతాబ్రవీద్యచః |
కిమహం తం ప్రతిబ్రూయాం అసంభాష్య సుమధ్యమామ్ || 13
- సీతాసందేశరహితం మామితస్వరయాగతమ్ |
నిర్దహేదపి కాకుత్స్థః క్రుద్ధస్త్రీవ్రేణ చక్షుషా || 14
- యది చోద్యోజయిష్యామి భర్తారం రామకారణాత్ |
వ్యర్థమాగమనం తస్య ససైన్యస్య భవిష్యతి || 15
- అంతరం త్వహమాసాద్య రాక్షసీనామిహ స్థితః |
శనైరాశ్వాసయిష్యామి సంతాపబహులామిమామ్ || 16
- అహం త్వతితనుశ్చైవ వానరశ్చ విశేషతః |
వాచం చోదాహరిష్యామి మానుషీమిహ సంస్కృతామ్ || 17
- యది వాచం ప్రదాస్యామి ద్విజాతిరిప సంస్కృతామ్ |
రావణం మన్యమానా మాం సీతా భీతా భవిష్యతి || 18
- వానరస్య విశేషేణ కథం స్యాదభిభాషణమ్ ||
- అవశ్యమేవ వక్తవ్యం మానుషం వాక్యమర్థవత్ |
మయా సాంత్యయితుం శక్యా నాన్యథేయమనిందితా || 19
- సేయమాలోక్య మే రూపం జానకీ భాషితం తథా |
రక్షో భిస్త్రాసితా పూర్వం భూయస్త్రాసం గమిష్యతి || 20

30. హనుమత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్

- తతో జాతపరిత్రాసా శబ్దం కుర్యాన్మనస్వినీ|
జానానా మాం విశాలాక్షీ రాపణం కామరూపిణమ్|| 21
- సీతయా చ కృతే శబ్దే సహసా రాక్షసీగణః|
నానాప్రహరణో ఘోరః సమేయాదంతకోపమః|| 22
- తతో మాం సంపరిక్షిప్య సర్వతో వికృతాసనాః|
వధే చ గ్రహణే చైవ కుర్వ్యర్కత్నం యథాబలమ్|| 23
- గృహ్య శాఖాః ప్రశాఖాశ్చ స్కంధాంశ్చోత్తమశాఖినామ్|
దృష్ట్వా విపరిధావంతం భవేయుర్భయశంకితాః|| 24
- మమ రూపం చ సంప్రేక్ష్య వనే విచరతో మహత్|
రాక్షసోః భయవిత్రస్తాః భవేయుర్వికృతాసనాః|| 25
- తతః కుర్వ్య స్సమాహ్వానం రాక్షసోః రక్షసామపి|
రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం రాక్షసేంద్ర నివేశనే|| 26
- తే శూలశక్తినిస్త్రింశ వివిధాయుధపాణయః|
అపతేయుర్విమర్దేఽస్మిన్ వేగేనోద్విగ్నకారణాత్|| 27
- సంరుద్ధస్తైస్తు పరితో విధమన్ రక్షసాం బలమ్|
శక్కుయాం న తు సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః|| 28
- మాం వా గృహీయురాప్తుత్య బహవ శ్శిష్ఠుకారిణః|
స్యాదియం చాగృహీతార్థా మమ చ గ్రహణం భవేత్|| 29
- హింసాభిరుచయో హింసుః ఇమాం వా జనకాత్మజామ్|
విపన్నం స్యాత్తతః కార్యం రామసుగ్రీవయోరిదమ్|| 30
- ఉద్దేశే నష్టమార్గేఽస్మిన్ రాక్షసైః పరివారితే|
సాగరేణ పరిక్షిప్తే గుప్తే వసతి జానకీ|| 31

30. హనూమత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్

- విశస్తే వా గృహీతే వా రక్షోభిర్మయి సంయుగే |
నాన్యం పశ్యామి రామస్య సాహాయ్యం కార్యసాధనే || 32
- విమృశంశంశ్చ న పశ్యామి యో హతే మయి వానరః |
శతయోజన విస్తీర్ణం లంఘయేత మహోదధిమ్ || 33
- కామం హంతుం సమర్థోఽస్మి సహస్రాణ్యపి రక్షసామ్ |
న తు శక్త్యామి సంప్రాప్తుం పరం పారం మహోదధేః || 34
- అసత్యాని చ యుద్ధాని సంశయో మే న రోచతే |
కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం కుర్యాత్ ప్రాజ్ఞస్సంశయమ్ || 35
- ప్రాణత్యాగశ్చ వైదేహ్యః భవేదనభిభాషణే |
ఏష దోషో మహాన్ హి స్యాత్ మమ సీతాభిభాషణే || 36
- భూతాశ్చార్థా వినశ్యంతి దేశకాలవిరోధితాః |
విక్లబం దూతమాసాద్య తమస్సూర్యోదయే యథా || 37
- అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః నిశ్చితాపి న శోభతే |
ఘాతయంతి హి కార్యాణి దూతాః పండితమానినః || 38
- న వినశ్యేత్కథం కార్యం వైక్లబ్యం న కథం భవేత్ |
లంఘనం చ సముద్రస్య కథం ను న వృథా భవేత్ || 39
- కథం ను ఖలు వాక్యం మే శృణుయాన్నోద్విజేత వా |
ఇతి సంచిత్య హనుమాన్ చకార మతిమాన్ మతిమ్ || 40
- రామమక్లిష్టకర్మాణం స్వబంధుమనుకీర్తయన్ |
వైనాముద్వేజయిష్యామి తద్బంధుగతమాససామ్ || 41

30. హనుమాత్కృత్యాకృత్య విచింతనమ్

- ఇక్ష్వాకూణాం పరిష్కస్య రామస్య విదితాత్మనః|
శుభాని ధర్మయుక్తాని వచనాని సమర్పయన్|| 42
- శ్రావయిష్యామి సర్వాణి మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరమ్|
శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం తథా సర్వం సమాదధే|| 43
- ఇతి స బహువిధం మహానుభావో
జగతిపతేః ప్రమదామవేక్షమాణః|
మధురమవితథం జగాద వాక్యం
ద్రుమవిటపాంతర మాస్థితో హనుమాన్|| 44

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే త్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే ఏకత్రింశస్సర్గః

31. రామవృత్త సంశ్రవః

- ఏవం బహువిధాం చింతాం చింతయిత్వా మహాకపిః|
సంశ్రవే మధురం వాక్యం వైదేహ్య వ్యాజహార హ|| 1
- రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజమాన్|
పుణ్యశీలో మహాకీర్తిః ఋజురాసీన్మహాయశాః|| 2
- రాజర్షీణాం గుణశ్రేష్ఠః తపసా చర్షిభిస్సమః|
చక్రవర్తికులే జాతః పురందరసమో బలే|| 3
- అహింసారతిరక్షుద్రో ఘృణీ సత్యపరాక్రమః|
ముఖ్యశ్చైక్ష్వాకువంశస్య లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మీవర్ధనః|| 4

31. రామపుత్ర సంశ్రవః

- పార్థివవ్యంజనైర్యుక్తః పృథుశ్రీః పార్థివర్షభః|
పృథివ్యాం చతురంతాయాం విశ్రుత స్సుఖదస్సుఖీ|| 5
- తస్య పుత్రః ప్రియో జ్యేష్ఠః తారాధిపనిభాసనః|
రామో నామ విశేషజ్ఞః శ్రేష్ఠ స్సర్వధనుష్కృతామ్|| 6
- రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా|
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య చ పరంతపః|| 7
- తస్య సత్యాభిసంధస్య వృద్ధస్య వచనాత్పితుః|
సభార్య స్సహ చ భ్రాత్రా వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్|| 8
- తేన తత్ర మహారణ్యే మృగయాం పరిధావతా|
రాక్షసా నిహతా శ్శూరాః బహువః కామరూపిణః|| 9
- జనస్థానవధం శ్రుత్వా హతౌ చ ఖరదూషణౌ|
తతస్త్వమర్షాపహృతా జానకీ రావణేన తు|| 10
- వంచయిత్వా వనే రామం మృగరూపేణ మాయయా|
స మార్గమాణస్తాం దేవీం రామ స్సీతామనిందితామ్|| 11
- ఆససాద వనే మిత్రం సుగ్రీవం నామ వాసరమ్|
తత స్స వాలినం హత్వా రామః పరపురంజయః|| 12
- ప్రాయచ్ఛత్రపిరాజ్యం తత్ సుగ్రీవాయ మహాబలః|
సుగ్రీవేణాపి సందిష్టాః హరయః కామరూపిణః|| 13
- దిక్ష్ు సర్వాసు తాం దేవీం విచిన్వంతి సహస్రశః|
అహం సంపాతివచనాత్ శతయోజన మాయతమ్|| 14

31. రామపుత్ర సంశ్రవః

- అస్యా హేతోర్విశాలాక్ష్యాః సాగరం వేగవాన్ పుతః|
యథారూపాం యథావర్ణాం యథాలక్ష్మీం చ నిశ్చితామ్|| 15
- అశ్రౌషం రాఘవస్యాహం సేయమాసాదితా మయా|
విరరామైవముక్త్యాసౌ వాచం వాసరపుంగవః|| 16
- జానకీ చాపి తచ్చుత్వా విస్మయం పరమం గతా|
తత స్నా పక్రకేశాంతా సుకేశీ కేశసంవృతమ్||
- ఉన్నమ్య వదనం భీరుః శింశుపాపృక్షమైక్షత|| 17
- నిశమ్య సీతా పచనం కపేశ్చ
దిశశ్చ సర్వాః ప్రదిశశ్చ వీక్ష్య|
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ
సర్వాత్మనా రామమనుస్మరంతీ|| 18
- సా తిర్యగూర్ధ్వం చ తథాప్యధస్తాత్
నిరీక్షమాణా తమచింత్యబుద్ధిమ్|
దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం
వాతాత్మజం సూర్యమివోదయస్థమ్|| 19

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ఏకత్రింశ స్సర్గః

31. రామపుత్ర సంశ్రవః

అథ సుందరకాండే ద్వాత్రింశస్సర్గః

32. సీతావితర్కః

- తత శ్శాఖాంతరే లీనం దృష్ట్వా చలితమాససా|
వేష్టితార్జునపస్త్రం తం విద్యుత్సంఘాతపింగలమ్|| 1
- సా దదర్శ కపిం తత్ర ప్రశ్రితం ప్రియవాదినమ్|
పుల్లాశోకోత్కరాభాసం తప్తచామీకరేక్షణమ్|| 2
- మైథిలీ చింతయామాస విస్మయం పరమం గతా|
అహో భీమమిదం రూపం వానరస్య దురాసదమ్||
దుర్నిరీక్ష్యమితి జ్ఞాత్వా పునరేవ ముమోహ సా| 3
- విలలాప భృశం సీతా కరుణం భయమోహితా|
రామ రామేతి దుఃఖార్తా లక్ష్మణేతి చ భామినీ|| 4
- రురోద బహుధా సీతా మందం మందస్వరా సతీ|| 5
- సా తం దృష్ట్వా హరిశ్రేష్ఠం వినీతవదుపస్థితమ్|
మైథిలీ చింతయామాస స్వప్నోఽయమితి భామినీ|| 6
- సా వీక్షమాణా పృథు భుగ్నపక్త్యం
శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారమ్|
దదర్శ పింగాధిపతేరమాత్యం
వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్|| 7
- సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా
గతాసుకల్పేవ బభూవ సీతా|
చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య భూయో
విచింతయామాస విశాలనేత్రా|| 8

32. సీతావితర్కః

స్వప్నే మయాయం వికృతోఽద్య దృష్టః
శాఖామృగ శ్శాస్త్రగణైర్నిషిద్ధః |
స్వస్త్వస్తు రామాయ సలక్షణాయ
తథా పితుర్మే జనకస్య రాజ్ఞః ||

9

స్వప్నోఽపి నాయం స హి మేఽస్తి నిద్రా
శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయాః |
సుఖం హి మే నాస్తి యతోఽస్మి హీనా
తేనేందుపూర్ణప్రతిమాసనేన ||

10

రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్యా
విచింత్య వాచా బ్రువతీ తమేవ |
తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థం
ఏవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి ||

11

అహం హి తస్యాద్య మనోభవేన
సంపీడితా తద్గతసర్వభావా |
విచింతయంతీ సతతం తమేవ
తదైవ పశ్యామి తథా శృణోమి ||

12

మనోరథ స్సాస్యదితి చింతయామి
తథాపి బుద్ధ్యా చ వితర్కయామి |
కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపం
సువ్యక్తరూపశ్చ వదత్యయం మామ్ ||

13

32. సీతావితర్కః

నమోఽస్తు వాచస్పతయే సవజ్రిణే
స్వయంభువే చైవ హుతాశనాయ చ|
అనేన చోక్తం యదిదం మమాగ్రతో
వనాకసా తచ్చ తథాస్తు నాన్యథా||

14

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ద్వాత్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే త్రయస్త్రింశ స్సర్గః

33. హనూమజ్ఞానకీ సంవాదోపక్రమః

సోఽవతీర్య ద్రుమాత్తస్మాత్ విద్రుమప్రతిమాననః|

వినీతవేషః కృపణః ప్రణిపత్యోపస్సృత్య చ||

1

తామబ్రవీన్మహాతేజాః హనూమాన్మారుతాత్పజః|

శిరస్యంజలిమాధాయ సీతాం మధురయా గిరా||

2

కా ను పద్మపలాశాక్షి క్లిష్టకౌశేయవాసిని|

ద్రుమస్య శాఖామాలంబ్య తిష్ఠసి త్వమనిందితే||

3

కిమర్థం తవ నేత్రాభ్యాం వారి స్రవతి శోకజమ్|

పుండరీకపలాశాభ్యాం విప్రకీర్ణమివోదకమ్||

4

సురాణామసురాణాం వా నాగగంధర్వరక్షసామ్|

యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా కా త్వం భవసి శోభనే||

5

కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా పరాసనే|

వసూనాం వా పరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే||

6

33. హనూమజ్ఞానకీసంవాదోపక్రమః

- కిం ను చంద్రమసా హీనా పతితా విబుధాలయాత్ |
రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠా శ్రేష్ఠ సర్వగుణాన్వితా ||
కా త్వం భవసి కల్యాణి త్వమనిందితలోచనే || 7
- కోపాద్యా యది వా మోహాత్ భర్తారమసితేక్షణే |
వసిషం కోపయిత్వా త్వం నాసి కల్యాణ్యరుంధతీ || 8
- కో ను పుత్రః పితా భ్రాతా భర్తా వా తే సుమధ్యమే |
అస్మాల్లోకాదముం లోకం గతం త్వమనుశోచసి || 9
- రోదనాదతినిశ్శ్వాసాత్ భూమిసంస్పర్శనాదపి |
న త్వాం దేవీమహం మన్యే రాజ్ఞ స్సంజ్ఞావధారణాత్ || 10
- వ్యంజనాని చ తే యాని లక్షణాని చ లక్షయే |
మహిషీ భూమిపాలస్య రాజకన్యాసి మే మతా || 11
- రావణేన జనస్థానాత్ బలాదపహృతా యది |
సీతా త్వమసి భద్రం తే తస్మమాచక్ష్య పృచ్ఛతః || 12
- యథా హి తవ వై దైన్యం రూపం చాప్యతిమానుషమ్ |
తపసా చాన్వితో వేషః త్వం రామమహిషీ ధ్రువమ్ || 13
- సా తస్య వచనం శ్రుత్వా రామకీర్తన హర్షితా |
ఉవాచ వాక్యం వైదేహీ హనూమంతం ద్రుమాశ్రితమ్ || 14
- పృథివ్యాం రాజసింహానాం ముఖ్యస్య విదితాత్మనః |
స్సుషా దశరథస్యాహం శత్రుసైన్యప్రతాపినః || 15
- దుహితా జనకస్యాహం వైదేహస్య మహాత్మనః |
సీతా చ నామ నామ్నాహం భార్యా రామస్య ధీమతః || 16
- సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘవస్య నివేశనే |

33. హనూమజ్ఞానకీసంవాదోపక్రమః

- భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ॥ 17
- తత్రస్త్రియోదశే వర్షే రాజ్యే నేక్ష్యాకుసందనమ్ |
అభిషేచయితుం రాజా సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే॥ 18
- తస్మిన్ సంభ్రియామాణే తు రాఘవస్యాభిషేచనే |
కైకేయీ నామ భర్తారం దేవీ వచనమబ్రవీత్॥ 19
- న పిబేయం న ఖాదేయం ప్రత్యహం మమ భోజనమ్ |
ఏష మే జీవితస్యాంతో రామో యద్యభిషిచ్యతే॥ 20
- యత్తదుక్తం త్వయా వాక్యం ప్రీత్యా నృపతిసత్తమ |
తచ్ఛేన్న వితథం కార్యం వనం గచ్ఛతు రాఘవః॥ 21
- స రాజా సత్యవాగ్దేవ్యాః పరదాస మనుస్మరన్ |
ముమోహా వచనం శ్రుత్వా కైకేయ్యాః క్రూరమప్రియమ్॥ 22
- తతస్తు స్థవిరో రాజా సత్యే ధర్మే వ్యవస్థితః |
జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్రం రుదన్ రాజ్యమయాచత॥ 23
- స పితుర్వచనం శ్రీమాన్ అభిషేకాత్ పరం ప్రియమ్ |
మనసా పూర్వమాసాద్యా వాచా ప్రతిగృహీతవాన్॥ 24
- దద్యాన్నప్రతిగృహీయాత్ స బ్రూయాత్ కించిదప్రియమ్ |
అపి జీవితహేతోర్వా రామ స్సత్యపరాక్రమః॥ 25
- స విహాయోత్తరీయాణి మహార్థాణి మహాయశాః |
విసృజ్య మనసా రాజ్యం జననైః మాం సమాదిశత్॥ 26
- సాహం తస్యాగ్రతస్తూర్ణం ప్రస్థితా వనచారిణీ |
స హి మే తేన హీనాయాః వాస స్వర్గేఽపి రోచతే॥ 27

33. హనూమజ్ఞానకీసంవాదోపక్రమః

- ప్రాగేప తు మహాభాగః సౌమిత్రిర్మిత్రనందనః |
 పూర్వజస్యానుయాత్రార్థే ద్రుమచీరైరలంకృతః || 28
- తే వయం భర్తురాదేశం బహుమాన్య దృఢవ్రతాః |
 ప్రవిష్టా స్మృ పురాదృష్టం వనం గంభీరదర్శనమ్ || 29
- వసతో దండకారణ్యే తస్యాహమమితౌజసః |
 రక్షసాపహృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా || 30
- ద్వా మాసౌ తేన మే కాలో జీవితాసుగ్రహః కృతః |
 ఊర్ధ్వం ద్వభ్యాం తు మాసాభ్యాం తతస్త్వక్యామి జీవితమ్ || 31

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
 సుందరకాండే త్రయస్త్రింశ సర్గః

అథ సుందరకాండే చతుస్త్రింశ సర్గః

34. రావణ శంకానివారణమ్

- తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనూమాన్ హరియూధపః |
 దుఃఖాద్దుఃఖాభిభూతాయాః సాంత్యముత్తర మబ్రవీత్ || 1
- అహం రామస్య సందేశాత్ దేవి దూతస్తవాగతః |
 వైదేహి కుశలీ రామః త్వాం చ కౌశలమబ్రవీత్ || 2
- యో బ్రాహ్మమస్త్యం వేదాంశ్చ వేద వేదవిదాం పరః |
 స త్వాం దాశరథీ రామో దేవి కౌశలమబ్రవీత్ || 3
- లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః భర్తుస్తేనచరః ప్రియః |

34. రావణ శంకానివారణమ్

- కృతవాన్ శోకసంతప్తః శిరసా తేఽభివాదనమ్|| 4
- సా తయోః కుశలం దేవీ నిశమ్య నరసింహయోః|
ప్రీతి సంహృష్ట సర్వాంగీ హనూమంతమథాబ్రవీత్|| 5
- కల్యాణీ బత గాఢేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మా|
ఏతి జీవంతమానందో నరం వర్షశతాదపి|| 6
- తయా సమాగతే తస్మిన్ ప్రీతిరుత్పాదితాద్భుతా|
పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తౌ తౌ ప్రచక్రతుః|| 7
- తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హనూమాన్ హరియూథపః|
సీతాయా శ్శోకదీనాయాః సమీపముపచక్రమే|| 8
- యథా యథా సమీపం సః హనుమానుపసర్పతి|
తథా తథా రావణం సా తం సీతా పరిశంకతే|| 9
- అహో ధిగ్గుష్కృతమిదం కథితం హి యదస్య మే|
రూపాంతరముపాగమ్య స ఏవాయం హి రావణః|| 10
- తామశోకస్య శాఖాం సా విముక్త్యా శోకకర్శితా|
తస్యామేవానవద్యాంగీ ధరణ్యాం సముపావిశత్|| 11
- హనుమానసి దుఃఖార్తాం తాం దృష్ట్వా భయమోహితామ్|
అవందత మహాబాహుః తతస్తాం జనకాత్మజామ్|| 12
- సా చైనం భయవిత్రస్తా భూయో నైవాభ్యుదైక్షత|
తం దృష్ట్వా పందమానం తు సీతా శశినిభాసనా| 13
- అబ్రవీద్దీర్ఘముచ్ఛ్వస్య వానరం మధురస్వరా||
మాయాం ప్రవిష్టో మాయావీ యది త్వం రావణ స్వయమ్|
ఉత్పాదయసి మే భూయః సంతాపం తన్న శోభనమ్|| 14

34. రావణ శంకానివారణమ్

- స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః పరివ్రాజకరూపధృత్|
జనస్థానే మయా దృష్టః త్వం స ఏవాసి రావణః|| 15
- ఉపవాసకృశాం దీనాం కామరూప నిశాచర|
సంతాపయసి మాం భూయః సంతప్తాం తన్న శోభనమ్|| 16
- అథ వా నైతదేవం హి యస్మయా పరిశంకితమ్|
మనసో హి మమ ప్రీతిః ఉత్పన్నా తవ దర్శనాత్|| 17
- యది రామస్య దూతః త్వం ఆగతో భద్రమస్తు తే|
పృచ్ఛామి త్వాం హరిశ్రేష్ఠ ప్రియా రామకథా హి మే|| 18
- గుణాన్ రామస్య కథయ ప్రియస్య మమ వాసర|
చిత్తం హరసి మే సౌమ్య నదీకూలం యథా రయః|| 19
- అహో! స్వప్నస్య సుఖతా యాహమేవం చిరాహృతా|
ప్రేషితం నామ పశ్యామి రాఘవేణ వనోకసమ్|| 20
- స్వప్నేఽపి యద్యహం వీరం రాఘవం సహలక్ష్మణమ్|
పశ్యేయం నాపసీదేయం స్వప్నోఽపి మమ మత్సరీ|| 21
- నాహం స్వప్నమిమం మన్యే స్వప్నే దృష్ట్వా హి వాసరమ్|
స శక్యోఽభ్యుదయః ప్రాప్తుం ప్రాప్తశ్చాభ్యుదయో మమ|| 22
- కిం ను స్యాచ్చిత్తమోహోఽయం భవేద్వాతగతిస్త్వియమ్|
ఉన్మాదజో వికారో వా స్యాదియం మృగతృష్ణికా|| 23
- అథ వా నాయమున్మాదో మోహోఽప్యన్మాదలక్షణః|
సంబుధ్యే చాహమాత్మానం ఇమం చాపి వనోకసమ్|| 24

34. రావణ శంకానివారణమ్

- ఇత్యేవం బహుధా సీతా సంప్రధార్య బలాబలమ్ |
రక్షసాం కామరూపత్వాత్ మేనే తం రాక్షసాధిపమ్ || 25
- ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా సీతా సౌ తనుమధ్యమా |
స ప్రతివ్యాజహారాథ వానరం జనకాత్మజా || 26
- సీతాయాశ్చింతితం బుద్ధ్యా హనుమాన్ మారుతాత్మజః |
శ్రోత్రానుకూలైర్వచనైః తదా తాం సంప్రహర్షయత్ || 27
- ఆదిత్య ఇవ తేజస్వీ లోకకాంత శ్శశీ యథా |
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవో వైశ్రవణో యథా || 28
- విక్రమేణోపపన్నశ్చ యథా విష్ణుర్మహాయశాః |
సత్యవాదీ మధురవాక్ దేవో వాచస్పతిర్యథా || 29
- రూపవాన్ సుభగ శ్శ్రీమాన్ కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్ |
స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః || 30
- బాహుచ్ఛాయామవష్టభో యస్య లోకో మహాత్మనః |
అపకృప్యాశ్రమపదాత్ మృగరూపేణ రాఘవమ్ |
శూన్యే యేనాపనీతాసి తస్య ద్రక్ష్యసి యత్ఫలమ్ || 32
- స చిరాద్రావణం సంఖ్యే యో పథిష్యతి వీర్యవాన్ |
రోషప్రముక్తైరిషుభిః జ్వలద్భిరివ పావకైః ||
తేనాహం ప్రేషితో దూతః త్వత్సకాశమిహాగతః || 33
- త్వద్వియోగేన దుఃఖార్తః స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్ || 34
- లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందపర్షనః |
అభివాద్య మహాబాహుః స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్ || 35

34. రావణ శంకానివారణమ్

- రామస్య చ సఖా దేవి సుగ్రీవో నామ వాసరః|
రాజా వాసరముఖ్యానాం స త్వాం కౌశలమబ్రవీత్|| 36
- నిత్యం స్మరతి రామ స్త్వాం స సుగ్రీవ స్సలక్ష్మణః|
దిష్ట్యా జీవసి వైదేహి రాక్షసీపశమాగతా|| 37
- న చిరాద్ధృక్వ్యసే రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్|
మధ్యే వాసరకోటీనాం సుగ్రీవం చామితౌజసమ్|| 38
- అహం సుగ్రీవసచివో హనూమాన్నామ వాసరః|
ప్రవిష్టో నగరీం లంకాం లంఘయిత్వా మహోదధిమ్|| 39
- కృత్వా మూర్ఛి పదన్యాసం రావణస్య దురాత్మనః|
త్వాం ద్రష్టుముపయాతోఽహం సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్|| 40
- నాహ మస్మి తథా దేవి యథా మామవగచ్ఛసి|
విశంకా త్యజ్యతామేషా శ్రద్ధత్స్వ వదతో మమ|| 41

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే చతుస్త్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే పంచత్రింశస్సర్గః

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- తౌం తు రామకథాం శ్రుత్వా వైదేహీ వాసరర్షభాత్|
ఉవాచ పచనం సాంత్యం ఇదం మధురయా గిరా|| 1
- క్వ తే రామేణ సంసర్గః కథం జానాసి లక్ష్మణమ్|
వాసరాణాం సరాణాం చ కథమాసీత్సమాగమః|| 2

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- యాని రామస్య లింగాని లక్ష్మణస్య చ వాసర|
తాని భూయ స్సమాచక్ష్య న మాం శోక స్సమావిశేత్|| 3
- కీదృశం తస్య సంస్థానం రూపం రామస్య కీదృశమ్|
కథ మూరూ కథం బాహూ లక్ష్మణస్య చ శంస మే|| 4
- ఏవ ముక్తస్తు వైదేహ్యో హనుమాన్ మారుతాత్మజః|
తతో రామం యథాతత్త్వం ఆఖ్యాతుముపచక్రమే|| 5
- జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం వైదేహి పరిపృచ్ఛసి|
భర్తుః కమలపత్రాక్షి సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ|| 6
- యాని రామస్య చిహ్నాని లక్ష్మణస్య చ యాని వై|
లక్ష్మితాని విశాలాక్షి వదత శ్శృణు తాని మే|| 7
- రామః కమలపత్రాక్షః సర్వసత్త్వమనోహరః|
రూపదాక్షిణ్యసంపన్నః ప్రసూతో జనకాత్మజే|| 8
- తేజసాదిత్యసంకాశః క్షమయా పృథివీసమః|
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా యశసా వాసవోపమః|| 9
- రక్షితా జీవలోకస్య స్వజనస్యాభి రక్షితా|
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య ధర్మస్య చ పరంతపః|| 10
- రామో భామిని లోకస్య చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా|
మర్యాదానాం చ లోకస్య కర్తా కారయితా చ సః|| 11
- అర్చిష్మానర్చితోఽత్యర్థం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః|
సాధూనాముపకారజ్ఞః ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణామ్|| 12
- రాజవిద్యావినీతశ్చ బ్రాహ్మణానాముపాసితా|
శ్రుతవాన్భీలసంపన్నో వినీతశ్చ పరంతపః|| 13

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- యజుర్వేద వినీతశ్చ వేదవిద్భిస్సుపూజితః|
ధనుర్వేదే చ వేదేషు వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః|| 14
- విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవ శ్శుభాననః|
గూఢజత్రు స్సుతామ్రాక్షో రామో దేవి జనై శ్శుభ్రతః|| 15
- దుందుభిస్త్వననిర్ఘోషః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్|
సమస్పమవిభక్తాంగో వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః|| 16
- త్రిస్థిరస్త్రిప్రలంబశ్చ త్రిసమస్త్రిషు చోన్నతః|
త్రితామ్రస్త్రిషు చ స్నిగ్ధో గంభీరస్త్రిషు నిత్యశః|| 17
- త్రివలీమాంస్త్వ్యవనతః చతుర్వ్యంగస్త్రిశీర్షవాన్|
చతుష్కలశ్చతుర్లేఖః చతుష్కిమ్కశ్చతుస్సమః|| 18
- చతుర్దశసమద్వంద్వః చతుర్దంష్ట్రశ్చతుర్గతిః|
మహోష్ఠహనునాసశ్చ పంచస్నిగ్ధోఽష్టవంశవాన్|| 19
- దశపద్మో దశబృహత్ త్రిభిర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాన్|
షడున్నతో నవతనుః త్రిభిర్వ్యాప్తోతి రాఘవః|| 20
- సత్యధర్మపర శ్శ్రీమాన్ సంగ్రహానుగ్రహే రతః|
దేశకాలవిభాగజ్ఞః సర్వలోకప్రియంపదః|| 21
- భ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్రః సౌమిత్రిరపరాజితః|
అనురాగేణ రూపేణ గుణైశ్చైచ తథావిధః|| 22
- తావుభౌ నరశార్దూలా త్వద్దర్శనసముత్సృకౌ|
విచిన్దంతౌ మహీం కృత్స్నాం అస్మాభిరభిసంగతౌ|| 23
- త్వామేవ మూర్ధమాణౌ తౌ విచరంతౌ పసుంధరామ్|

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- దదర్శతుర్మృగపతిం పూర్వజేనావరోపితమ్|| 24
- ఋష్యమూకస్య పృష్ఠే తు బహుపాదపసంకులే|
భ్రాతుర్భయార్తమాసీనం సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్|| 25
- వయం తు హరిరాజం తం సుగ్రీవం సత్యసంగరమ్|
పరిచర్యాస్మకేహ రాజ్యాత్ పూర్వజేనావరోపితమ్|| 26
- తతస్త్వా చీరవసనా ధనుఃప్రవరపాణినా|
ఋష్యమూకస్య శైలస్య రమ్యం దేశముపాగతౌ|| 27
- స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ ధన్వినౌ వానరర్షభః|
అవప్లుతో గిరేస్తస్య శిఖరం భయమోహితః|| 28
- తత స్స శిఖరే తస్మిన్ వానరేంద్రో వ్యవస్థితః|
తయోస్సమీపం మామేవ ప్రేషయామాస సత్వరమ్|| 29
- తావహం పురుషవ్యాఘ్రౌ సుగ్రీవ వచనాత్ప్రభౌ|
రూపలక్షణసంపన్నౌ కృతాంజలి రుపస్థితః|| 30
- తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ మయా ప్రీతిసమన్వితౌ|
పృష్ఠమారోప్య తం దేశం ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ|| 31
- నివేదితౌ చ తత్త్వేన సుగ్రీవాయ మహాత్మనే|
తయోరన్యోన్యసల్లాపాత్ భృశం ప్రీతిరజాయత|| 32
- తత స్త్వా ప్రీతిసంపన్నౌ హరీశ్వరనరేశ్వరౌ|
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ కథయా పూర్వవృత్తయా|| 33
- తతస్స సాంత్యయామాస సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః|
స్త్రీ హేతోర్వాలినా భ్రాత్రా నిరస్తమురుతేజసా|| 34
- తతస్త్వన్నాశజం శోకం రామస్యాక్లిష్టకర్మణః|

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ సుగ్రీవాయ స్యవేదయత్|| 35
- స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు లక్ష్మణేనేరితం పచః|
తదాసీన్నిష్ప్రభోత్యర్థం గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్|| 36
- తత స్త్వద్గత్రశోభీని రక్షసా హ్రీయమాణయా|
యాన్యాభరణజాలాని పాతితాని మహీతలే|| 37
- తాని సర్వాణి రామాయ ఆనీయ హరియాథపాః|
సంహృష్టా దర్శయామాసుః గతిం తు న విదుస్తప|| 38
- తాని రామాయ దత్తాని మయైవోపహృతాని చ|
స్వనవంత్యవకీర్ణాని తస్మిన్ విగతచేతసి|| 39
- తాన్యంకే దర్శనీయాని కృత్వా బహువిధం తప|
తేన దేవప్రకాశేన దేవేన పరిదేవితమ్|| 40
- పశ్యతస్తాని రుదతః తామ్యతశ్చ పునః పునః|
ప్రాదీపయన్ దాశరథేః తాని శోకహుతాశనమ్|| 41
- శయితం చ చిరం తేన దుఃఖారేన మహాత్మనా|
మయాపి వివిధైర్వాక్యైః కృద్రాదుత్థాపితః పునః|| 42
- తాని దృష్ట్వా మహాబాహుః దర్శయిత్వా ముహుర్ముహుః|
రాఘవస్సహసౌమిత్రిః సుగ్రీవే సన్న్యవేదయత్|| 43
- స తవాదర్శనాదార్యే రాఘవః పరితప్యతే|
మహతా జ్వలతా నిత్యం అగ్నినేవాగ్నిపర్వతః|| 44
- త్వత్కృతే తమనిద్రా చ శోకశ్చింతా చ రాఘవమ్|
తాపయంతి మహాత్మానం అగ్న్యగారమివాగ్నయః|| 45
- తవాదర్శనశోకేన రాఘవః ప్రవిచాల్యతే|

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- మహతా భూమికంపేన మహానివ శిలోచ్ఛయః॥ 46
- కాననాని సు రమ్యాణి నదీః ప్రప్రవణాని చ |
చరన్న రతిమాప్నోతి త్వామపశ్యన్నపాత్మజే॥ 47
- స త్వాం మనుజశార్దూలః క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః |
సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం జనకాత్మజే॥ 48
- సహితౌ రామసుగ్రీవౌ ఉభావకురుతాం తదా |
సమయం వాలినం హంతుం తవ చాన్వేషణం తథా॥ 49
- తతస్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః |
కిష్కింధాం సముపాగమ్య వాలీ యుద్ధే నిపాతితః॥ 50
- తతో నిహత్య తరసా రామో వాలినమాహవే |
సర్వర్కక్ష హరిసంఘానాం సుగ్రీవమకరోత్పతిమ్॥ 51
- రామసుగ్రీవయోరైక్యం దేవ్యేవం సమజాయత |
హనూమంతం చ మాం విద్ధి తయోర్దూతమిహాగతమ్॥ 52
- స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవః సమానీయ హరీశ్వరాన్ |
త్వదర్థం ప్రేషయామాస దిశో దశ మహాబలాన్॥ 53
- ఆదిష్టా వాసరేంద్రేణ సుగ్రీవేణ మహాజసా |
అద్దిరాజప్రతికాశాః సర్వతః ప్రస్థితా మహీమ్॥ 54
- తతస్తే మార్గమాణావై సుగ్రీవచనాతురాః |
చరంతి వసుధాం కృత్వాం వయమన్యే చ వాసరాః॥ 55
- అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్ వాలిసూసుర్మహాబలః |
ప్రస్థితః కపిశార్దూలః త్రిభాగబలసంవృతః॥ 56
- తేషాం నో విప్రసష్టానాం వింధ్యే పర్వతసత్తమే |

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- భృశం శోకపరీతానాం అహోరాత్రాగణా గతాః|| 57
- తే వయం కార్యనైరాశ్యాత్ కాలస్యాతిక్రమేణ చ|
భయాచ్చ కపిరాజస్య ప్రాణాంస్త్యక్తుం వ్యవస్థితాః|| 58
- విచిత్ర్య వనదుర్గాణి గిరిప్రసవణాని చ|
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః ప్రాణాంస్త్యక్తుం సముద్యతాః|| 59
- దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాంశ్చ సర్వాన్ వానరపుంగవాన్|
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః పర్యదేవయదంగదః|| 60
- తవ నాశం చ వైదేహి వాలినశ్చ వధం తథా|
ప్రాయోపవేశమస్మాకం మరణం చ జటాయుషః|| 61
- తేషాం స స్వామిసందేశాత్ నిరాశానాం ముమూర్షతామ్|
కార్యహేతో రివాయాతః శకునిరీర్వవాన్ మహాన్|| 62
- గృధ్రరాజస్య సోదర్యః సంపాతిర్నామ గృధ్రరాట్|
శ్రుత్వా బ్రాతృవధం కోపాత్ ఇదం పచనమబ్రవీత్|| 63
- యవీయాన్ కేస మే బ్రాతా హతః క్వ చ నిపాతితః|
ఏతదాఖ్యాతుమిచ్ఛామి భవద్భిర్వానరోత్తమాః|| 64
- అంగదోఽకథయత్తస్య జనస్థానే మహద్వధమ్|
రక్షసా భీమరూపేణ త్వాముద్దిశ్య యథాతథమ్|| 65
- జటాయుషో వధం శ్రుత్వా దుఃఖిత స్సోఽరుణాత్మజః|
త్వాం శశంస పరారోహే పసంతీం రావణాలయే|| 66
- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సంపాతేః ప్రీతిపర్థనమ్|
అంగదప్రముఖాస్తార్థం తత స్సంప్రస్థితా వయమ్|| 67
- వింధ్యాదుత్థాయ సంప్రాప్తాః సాగరస్యాంతముత్తరమ్|

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- త్వద్దర్శనకృతోత్సాహః హృష్టాస్తుష్టాః ప్లవంగమాః|| 68
- అంగదప్రముఖాస్సర్వే వేలోపాంతముపస్థితాః|
చింతాం జగ్ముః పునర్భీతాః త్వద్దర్శనసముత్సుకాః|| 69
- అథాహం హరిసైన్యస్య సాగరం ప్రేక్ష్య సీదతః|
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం యోజనానాం శతం ప్లుతః|| 70
- లంకా చాపి మయా రాత్రౌ ప్రవిష్టా రాక్షసాకులా|
రావణశ్చ మయా దృష్టః త్వం చ శోకపరిప్లుతా|| 71
- ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథావృత్తమనిందితే|
అభిభాషస్వ మాం దేవి దూతో దాశరథేరహమ్|| 72
- తం మాం రామకృతోద్యోగం త్వన్నిమిత్తమిహాగతమ్|
సుగ్రీవసచివం దేవి బుధ్యస్వ పవనాత్మజమ్|| 73
- కుశలీ తవ కాకుత్స్థః సర్వశస్త్రభృతాం వరః|
గురోరాధానే యుక్తో లక్ష్మణశ్చ సులక్షణః|| 74
- తస్య వీర్యవతో దేవి భర్తుస్తవ హితే రతః|
అహమేకస్తు సంప్రాప్తః సుగ్రీవవచనాదిహ|| 75
- మయేయ మసహాయేన చరతా కామరూపిణా|
దక్షిణా దిగనుక్రాంతా త్వన్మార్గవిచయైషిణా|| 76
- దిష్ట్యాహం హరిసైన్యానాం త్వన్నాశమనుశోచతామ్|
అపనేష్యామి సంతాపం తవాభిగమశంసనాత్|| 77
- దిష్ట్యా హి మమ న వ్యర్థం దేవి సాగరలంఘనమ్|
ప్రాప్స్వామ్యహ మిదం దిష్ట్యా త్వద్దర్శనకృతం యశః|| 78
- రాఘవశ్చ మహావీర్యః క్షీవ్రం త్వామభివత్స్యతే|

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

- సమిత్రబాంధవం హత్వా రావణం రాక్షసాధిపమ్|| 79
- మాల్యవాన్నామ వైదేహి గిరీణాముత్తమో గిరిః|
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం పర్వతం కేసరీ హరిః|| 80
- స చ దేవర్షిభిర్నిష్ఠః పితా మమ మహాకపిః|
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే శంబసాదన ముద్ధరత్|| 81
- తస్యాహం హరిణః క్షేత్రే జాతో వాతేన మైథిలి|
హనుమానితి విఖ్యాతో లోకే స్వేనైవ కర్మణా|| 82
- విశ్వాసార్థం తు వైదేహి భర్తృరుక్తా మయా గుణాః|
అచిరాద్రాఘవో దేవి త్వామితో నయితానఘే|| 83
- ఏవం విశ్వాసితా సీతా హేతుభి శ్శోకకర్శితా|
ఉపపన్నైరభిజ్ఞానైః దూతం తమవగచ్ఛతి|| 84
- అతులం చ గతా హర్షం ప్రహర్షేణ చ జానకీ|
నేత్రాభ్యాం వక్రపక్ష్మభ్యాం ముమోచానందజం జలమ్|| 85
- చారు తద్వచనం తస్యాః తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్|
అశోభత విశాలాక్ష్యాః రాహుముక్త ఇవోడురాట్|| 86
- హనుమంతం కపిం వ్యక్తం మన్యతే నాన్యథేతి సా|
అథోవాచ హనుమాంస్తాం ఉత్తరం ప్రియదర్శనామ్|| 87
- ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం సమాశ్వసిహి మైథిలి|
కిం కరోమి కథం వా తే రోచతే ప్రతియామ్యహమ్|| 88
- హతేఽసురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షిచోదనాత్|
తతోఽస్మి వాయుప్రభవో హి మైథిలి

35. విశ్వాసోత్పాదనమ్

ప్రభావతస్తప్రోతిమశ్చ వాసరః॥

89

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే పంచత్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే షట్త్రింశస్సర్గః

36. అంగులీయక ప్రదానమ్

- భూయ ఏవ మహాతేజాః హనుమాన్మారుతాత్మజః |
అబ్రవీత్ప్రోశితం వాక్యం సీతాప్రత్యయం కారణాత్ | | 1
- వాసరోఽహం మహాభాగే దూతో రామస్య ధీమతః |
రామనామాంకితం చేదం పశ్య దేవ్యంగులీయకమ్ | | 2
- ప్రత్యయార్థం తవానీతం తేన దత్తం మహాత్మనా |
సమాశ్వాసిహి భద్రం తే క్షీణదుఃఖఫలా హ్యసి | | 3
- గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా భర్తుః కరవిభూషణమ్ |
భర్తారమివ సంప్రాప్తా జానకీ ముదితాభవత్ | | 4
- చారు తద్వదనం తస్యాః తామ్రశుక్లాయతేక్షణమ్ |
అశోభత విశాలాక్ష్యాః రాహుముక్త ఇవోడురాట్ | | 5
- తత స్నా హ్రీమతీ బాలా భర్తృసందేశహర్షితా |
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా ప్రశశంస మహాకపిమ్ | | 6
- విక్రాంతస్త్వం సమర్థస్త్వం ప్రాజ్ఞస్త్వం వాసరోత్తమ |
యేనేదం రాక్షసపదం త్వయైకేన ప్రధర్షితమ్ | | 7
- శతయోజనవిస్తీర్ణః సాగరో మకరాలయః |

36. అంగులీయకప్రదానమ్

- విక్రమశ్లాఘనీయేన క్రమతా గోష్పదీకృతః॥ 8
- న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే వానరం వానరర్షభ|
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసః రావణాన్నాపి సంభ్రమః॥ 9
- అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ! మయా సమభిభాషితుమ్|
యద్యసి ప్రేషితస్తేన రామేణ విదితాత్మనా॥ 10
- ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షో రామో న హ్యపరీక్షితమ్|
పరాక్రమ మవిజ్ఞాయ మత్సకాశం విశేషతః॥ 11
- దిష్ట్యా చ కుశలీ రామో ధర్మాత్మా సత్యసంగరః|
లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః సుమిత్రానందవర్ధనః॥ 12
- కుశలీ యది కాకుత్స్థః కిన్ను సాగరమేఖలామ్|
మహీం దహతి కోపేన యుగాంతాగ్నివోత్థితః॥ 13
- అథవా శక్తిమంతౌ తౌ సురాణామపి నిగ్రహే|
మమైవ తు న దుఃఖానాం అస్తి మన్యే విపర్యయః॥ 14
- కచ్చిన్న వ్యథితో రామః కచ్చిన్న పరితప్యతే|
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి కురుతే పురుషోత్తమః॥ 15
- కచ్చిన్న దీన స్సంభ్రాంతః కార్యేషు చ న ముహ్యతి|
కచ్చిత్పురుషకార్యాణి కురుతే నృపతేస్సుతః॥ 16
- ద్వివిధం త్రివిధోపాయం ఉపాయమపి సేవతే|
విజిగీషుస్సుహృత్ కచ్చిత్ మిత్రేషు చ పరంతపః॥ 17
- కచ్చిన్మిత్రాణి లభతే మిత్రైశ్చాప్యభిగమ్యతే|
కచ్చిత్కల్యాణమిత్రశ్చ మిత్రైశ్చాపి పురస్కృతః॥ 18

36. అంగులీయకప్రదానమ్

- కచ్చిదాశాస్తి దేవానాం ప్రసాదం పార్థివాత్మజః|
కచ్చిత్పురుషకారం చ దైవం చ ప్రతిపద్యతే|| 19
- కచ్చిన్న విగతస్నేహః ప్రవాసాన్మయి రాఘవః|
కచ్చిన్మాం వ్యసనాదస్మాత్ మోక్షయిష్యతి వాసర|| 20
- సుఖానాముచితో నిత్యం అసుఖానామనూచితః|
దుఃఖముత్తరమాసాద్య కచ్చిద్రామో న సీదతి|| 21
- కౌసల్యయాస్తథా కచ్చిత్ సుమిత్రాయాస్తథైవ చ|
అభీక్షం శ్రూయతే కచ్చిత్ కుశలం భరతస్య చ|| 22
- మన్నిమితేన మానార్హః కచ్చిచ్ఛోకేన రాఘవః|
కచ్చి న్నాన్యమనా రామః కచ్చిన్మాం తారయిష్యతి|| 23
- కచ్చిదక్షాహిణీం భీమాం భరతో భ్రాతృవత్సలః|
ధ్వజినీం మంత్రిభిర్గుప్తాం ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే|| 24
- వాసరాధిపతి శ్శ్రీమాన్ సుగ్రీవః కచ్చిదేష్యతి|
మత్కృతే హరిభిర్వీరైః పృతో దంతనఖాయుధైః|| 25
- కచ్చిచ్చ లక్ష్మణ శూరః సుమిత్రానందవర్ధనః|
అస్త్రవిచ్ఛరజాలేన రాక్షసాన్ విధమిష్యతి|| 26
- రౌద్రేణ కచ్చిదస్త్రేణ జ్వలతా నిహతం రణే|
ద్రక్ష్యామ్యల్పేన కాలేన రావణం ససుహృజ్జనమ్|| 27
- కచ్చిన్న తద్దేమసమానవర్ణం
తస్యాననం పద్మసమానగంధి|
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం

36. అంగులీయకప్రదానమ్

- జలక్షయే పద్మమివాతపేన|| 28
- ధర్మాపదేశాత్త్యజతశ్చ రాజ్యం
మాం చాప్యరణ్యం నయతః పదాతిమ్|
నాసీద్వ్యథా యస్య న భీర్న శోకః
కచ్చిచ్చ ధైర్యం హృదయే కరోతి|| 29
- న చాప్య మాతా న పితా చ నాస్యః
స్నేహా ద్విశిష్టోఽస్తి మయా నమో వా|
తాపత్వహం దూత జిజీవిషేయం
యావత్ప్రపృత్తిం శృణుయాం ప్రియస్య|| 30
- ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం
తం వానరేంద్రం మధురార్థ ముక్త్వా|
శ్రోతుం పునస్తస్య వచోఽభిరామం
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా|| 31
- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా మారుతిర్భీమవిక్రమః|
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్|| 32
- న త్వామిహస్థాం జానీతే రామః కమలలోచనే|
తేన త్వాం నానయత్యాశు శచీమివ పురందరః|| 33
- శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః|
చమూం ప్రకర్షన్ మహతీం హర్యక్షగణసంకులామ్|| 34
- విష్టంభయిత్వా బాణాఘైః అక్షోభ్యం వరుణాలయమ్|
కరిష్యతి పురీం లంకాం కాకుత్స్న శ్శాంతరాక్షసామ్|| 35
- తత్ర యద్యంతరా మృత్యుః యది దేవా స్సహాసురాః|

36. అంగులీయకప్రదానమ్

- స్థాస్యంతి పథి రామస్య స తానపి వధిష్యతి|| 36
- తవాదర్శనజేనార్యే శోకేన స పరిప్లుతః|
న శర్మ లభతే రామః సింహార్ధిత ఇవ ద్విపః|| 37
- మలయేన చ వింధ్యేన మేరుణా మందరేణ చ|
దర్శురేణ చ తే దేవి శపే మూలఫలేన చ|| 38
- యాథా సునయనం వల్లు బింబోష్ఠం చారుకుండలమ్|
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య పూర్ణచంద్రమివోదితమ్|| 39
- క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి రామం ప్రస్రవణే గిరౌ|
శతక్రతుమివాసీనం నాకప్పృష్ఠస్య మూర్ధని|| 40
- న మాంసం రాఘవో భుంక్తే న చాపి మధు సేవతే|
వన్యం సువిహితం నిత్యం భక్తమశ్నాతి పంచమమ్|| 41
- నైవ దంశాన్ న మశకాన్ న కీటాన్ న సరీసృపాన్|
రాఘవోఽపనయేద్ధాత్రాత్ త్వద్గతేనాంతరాత్మనా|| 42
- నిత్యం ధ్యానపరో రామో నిత్యం శోకపరాయణః|
నాన్యచ్ఛింతయతే కించిత్ స తు కామవశం గతః|| 43
- అనిద్రస్సతతం రామః సుప్తోఽపి చ సరోత్తమః|
సీతేతి మధురాం వాణీం వ్యాహరన్ ప్రతిబుధ్యతే|| 44
- దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా యద్వాన్యత్సుమనోహరమ్|
బహుశో హా ప్రియేత్యేవం శ్వసన్స్తామభిభాషతే|| 45
- స దేవి నిత్యం పరితప్యమానః త్వామేవ సీతే త్యభిభాషమాణః|
ధృతవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా తవైవ లాభాయ కృతవ్రయత్నః|| 46

36. అంగులీయకప్రదానమ్

సా రామసంకీర్తనవీతశోకా రామస్య శోకేన సమానశోకా |
శరన్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ || 47

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే షట్త్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే సప్తత్రింశ స్సర్గః

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా పూర్ణచంద్రనిభాననా |
హనూమంతమువాచేదం ధర్మార్థసహితం వచః || 1

అమృతం విషసంస్పృష్టం త్వయా వానర భాషితమ్ |
యచ్చ నాన్యమనా రామో యచ్చ శోకపరాయణః || 2

ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే వ్యసనే వా సుదారుణే |
రజ్జ్వేప పురుషం బద్ధ్వా కృతాంతః పరికర్షతి || 3

విధిర్నూన మసంహార్యః ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ |
సౌమిత్రిం మాం చ రామం చ వ్యసవైః పశ్య మోహితాన్ || 4

శోకస్యాస్య కదా పారం రాఘవోఽధిగమిష్యతి |
ప్లవమానః పరిశ్రాంతో హతనౌ స్నాగరే యథా || 5

రాక్షసానాం వధం కృత్వా సూదయిత్యా చ రావణమ్ |
లంకామున్మీలితాం కృత్వా కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః || 6

స వాచ్య స్సంత్యరస్వేతి యావదేవ స పూర్యతే |
అయం సంవత్సరః కాలః తావద్ధి మమ జీవితమ్ || 7

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

- వర్తతే దశమో మాసో ద్వా తు శేషాి ప్లవంగమ|
రావణేన నృశంసేన సమయో యః కృతో మమ|| 8
- విభీషణేన చ భ్రాత్రా మమ నిర్యాతనం ప్రతి|
అనునీతః ప్రయత్నేన చ తత్కురుతే మతిమ్|| 9
- మమ ప్రతిప్రదానం హి రావణస్య న రోచతే|
రావణం మార్గతే సంఖ్యే మృత్యుః కాలవశం గతమ్|| 10
- జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ విభీషణసుతా కపే|
తయా మమేదమాఖ్యాతం మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్|| 11
- అశంసేయం హరిశ్రేష్ఠ క్షిప్రం మాం ప్రాప్స్యతే పతిః|
అంతరాత్మా హి మే శుద్ధః తస్మింశ్చ బహవో గుణాః|| 12
- ఉత్సాహః పౌరుషం సత్త్వం ఆన్యశంస్యం కృతజ్ఞతా|
విక్రమశ్చ ప్రభావశ్చ సంతి వానర రాఘవే|| 13
- చతుర్దశ సహస్రాణి రాక్షసానాం జఘాన యః|
జనస్థానే వినా భ్రాత్రా శత్రుః కస్తస్య నోద్విజేత్|| 14
- న న శక్యస్తలయితుం వ్యసవైః పురుషర్షభః|
అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా శక్రస్యేవ పులోమజా|| 15
- శరజాలాంశుమాం చూర్చరః కపే రామదివాకరః|
శత్రురక్షోమయం తోయం ఉపశోషం నయిష్యతి|| 16
- ఇతి సంజల్పమానాం తాం రామార్థే శోకకర్శితామ్|
అశ్రుసంపూర్ణనయనాం ఉవాచ వచనం కపిః|| 17
- శ్రుత్యైవ తు వచో మహ్యం క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః|
చమూం ప్రకర్షన్ మహతీం హర్ష్యక్షగణసంకులామ్|| 18

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

- అథ వా మోచయిష్యామి త్వామద్యైవ పరాసనే |
అస్మాద్దుఃఖాదుపారోహ మమ పృష్టమనిందితే || 19
- త్వాం తు పృష్టగతాం కృత్వా సంతరిష్యామి సాగరమ్ |
శక్తిరస్తి హి మే వోధుం లంకామపి స రావణామ్ || 20
- అహం ప్రప్రవణస్థాయ రాఘవాయాద్య మైథిలి |
ప్రాపయిష్యామి శక్రాయ హవ్యం హుతమివానలః || 21
- ద్రక్ష్యస్యద్యైవ వైదేహి రాఘవం సహలక్ష్మణమ్ |
వ్యవసాయ సమాయుక్తం విష్ణుం దైత్యవధే యథా || 22
- త్వద్దర్శనకృతోత్సాహం ఆశ్రమస్థం మహాబలమ్ |
పురందర మివాసీనం నాకరాజస్య మూర్ధని || 23
- పృష్టమారోహ మే దేవి మా వికాంక్షస్య శోభనే |
యోగ మన్విచ్ఛ రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ || 24
- కథయంతీవ చంద్రేణ సూర్యేణ చ మహార్చిషా |
మత్స్పృష్టమధిరుహ్య త్వం తరాకాశ మహార్ణవే || 25
- న హి మే సంప్రయాతస్య త్వమితో నయతోఽంగనే |
అనుగంతుం గతిం శక్తాః సర్వే లంకానివాసినః || 26
- యథైవాహమిహ ప్రాప్తః తథైవాహ మసంశయః |
యాస్యామి పశ్య వైదేహి త్వాముద్యమ్య విహాయసమ్ || 27
- మైథిలీ తు హరిశ్రేష్ఠాత్ శ్రుత్వా పచనమద్భుతమ్ |
హర్షవిస్మితసర్వాంగీ హనుమంత మథాబ్రవీత్ || 28
- హనుమన్ దూరమధ్వానం కథం మాం వోధుమిచ్ఛసి |
తదేవ ఖలు తే మన్యే కపిత్వం హరియూథప || 29

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

- కథం వాల్మీశరీరస్త్యం మామితో నేతు మిచ్ఛసి|
సకాశం మానవేంద్రస్య భర్తుర్మే ప్లవగర్లభ|| 30
- సీతాయా పచనం శ్రుత్వా హనుమాన్ మారుతాత్మజః|
చింతయామాస లక్ష్మీవాన్ నవం పరిభవం కృతమ్|| 31
- న మే జానాతి సత్త్వం వా ప్రభావం వాసితేక్షణా|
తస్మాత్ప్రశ్యతు వైదేహీ యద్రూపం మమ కామతః|| 32
- ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ తదా ప్లవగసత్తమః|
దర్శయామాస వైదేహ్యః స్వరూప మరిమర్దనః|| 33
- స తస్మాత్ పాదపాదీమాన్ ఆప్లుత్య ప్లవగర్లభః|
తతో వర్షితు మారేభే సీతాప్రత్యయకారణాత్|| 34
- మేరుమందరసంకాశో బభౌ దీప్తానలప్రభః|
అగ్రతో వ్యవతస్థే చ సీతాయా వానరోత్తమః|| 35
- హరిః పర్వతసంకాశః తామ్రవక్త్రో మహాబలః|
వజ్రదంష్ట్రనఖో భీమో వైదేహీమిదమబ్రవీత్|| 36
- స పర్వతవనోద్దేశాం సాష్ట్రప్రాకారతోరణామ్|
లంకామిమాం సనాథాం వా నయితుం శక్తి రస్తి మే|| 37
- తదవస్థాప్యతాం బుద్ధిః అలం దేవి వికాంక్షయా|
విశోకం కురు వైదేహీ రాఘవం సహలక్ష్మణమ్|| 38
- తం దృష్ట్వాభీమసంకాశం ఉవాచ జనకాత్మజా|
పద్మపత్రవిశాలాక్షీ మారుతస్యారసం సుతమ్|| 39
- తవ సత్త్వం బలం చైవ విజానామి మహాకపే|
వాయోరివ గతిం చాపి తేజశ్చాగ్నేరివాద్భుతమ్|| 40

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

- ప్రాకృతోఽన్యః కథం చేమాం భూమిమాగంతుమర్హతి |
ఉదధే రప్రమేయస్య పారం వాసరపుంగవ || 41
- జానామి గమనే శక్తిం నయనే చాపి తే మమ |
అవశ్యం సంప్రధార్యాశు కార్యసిద్ధిర్మహాత్మనః || 42
- అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ఠ మమ గంతుం త్వయానఘ |
వాయువేగ సవేగస్య వేగో మాం మోహయేత్తవ || 43
- అహ మాకాశమాపన్నా హ్యుపర్యుపరి సాగరమ్ |
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్ భయాద్వేగేన గచ్ఛతః || 44
- పతితా సాగరే చాహం తిమినక్రఘ్నిషాకులే |
భవేయ మాశు వివశా యాదసామన్నముత్తమమ్ || 45
- న చ శక్త్యే త్వయా సార్థం గంతుం శత్రువినాశన |
కలత్రవతి సందేహః త్వయ్యపి స్యాదసంశయః || 46
- హ్రీయమాణాం తు మాం దృష్ట్వా రాక్షసా భీమవిక్రమాః |
అనుగచ్ఛేయురాదిష్ఠాః రావణేన దురాత్మనా || 47
- తై స్త్వం పరివృత శ్శూరైః శూలముద్గరపాణిభిః |
భవేస్త్వం సంశయం ప్రాప్తో మయా వీర కలత్రవాన్ || 48
- సాయుధా బహవో వ్యోమ్ని రాక్షసాస్త్యం నిరాయుధః |
కథం శక్త్యసి సంయాతుం మాం చైవ పరిరక్షితుమ్ || 49
- యుధ్యమానస్య రక్షోభిః తప తైః క్రూరకర్మభిః |
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్ భయార్తా కపిసత్తమమ్ || 50
- అథ రక్షాంసి భీమాని మహాంతి బలవంతి చ |
కథంచిత్యాంపరాయే త్వాం జయేయుః కపిసత్తమమ్ || 51

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

- అథ వా యుధ్యమానస్య పతేయం విముఖస్య తే|
పతితాం చ గృహీత్వా మాం సయేయుః పాపరాక్షసాః|| 52
- మాం వా హరేయు స్త్వద్ధస్తాత్ విశసేయురథాపి వా|
అవ్యవస్థా హి దృశ్యేతే యుద్ధే జయపరాజయౌ|| 53
- అహం వాపి విపద్యేయం రక్షోభిరభిర్జితా|
త్వత్ప్రయత్నో హరిశ్రేష్ఠ భవేన్నిష్ణుల ఏవ తు|| 54
- కామం త్వమసి పర్యాప్తో నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్|
రాఘవస్య యశో హియేత్ త్వయా శస్తైస్తు రాక్షసైః|| 55
- అథ వా2దాయ రక్షాంసి న్యసేయు స్సంవృతే హి మామ్|
యత్ర తే నాభిజానీయుః హరయో నాపి రాఘవౌ|| 56
- ఆరంభస్తు మదర్థో2యం తతస్తవ నిరర్థకః|
త్వయా హి సహ రామస్య మహానాగమనే గుణః|| 57
- మయి జీవిత మాయత్తం రాఘవస్య మహాత్మనః|
భ్రాతృణాం చ మహాబాహో తవ రాజకులస్య చ|| 58
- తౌ నిరాశౌ మదర్థం తు శోకసంతాపకర్శితౌ|
సహ సర్వర్క్షహరిభిః త్యక్త్యతః ప్రాణసంగ్రహమ్|| 59
- భర్తృభక్తిం పురస్కృత్య రామాదన్యస్య వాసర|
న స్పృశామి శరీరం తు పుంసో వాసరపుంగవ|| 60
- యదహం గాత్రసంస్పర్శం రావణస్య బలాద్ధతా|
అనీశా కిం కరిష్యామి వినాథా వివశా సతీ|| 61
- యది రామో దశగ్రీవం ఇహ హత్వా సబాంధవమ్|

37. సీతా ప్రత్యానయనానాచిత్యమ్

మామితో గృహ్య గచ్ఛేత తత్తస్య సదృశం భవేత్||

62

శ్రుతా హి దృష్టాశ్చ మయా పరాక్రమాః
మహాత్మనస్తస్య రణావమర్దినః|
స దేవగంధర్వ భుజంగ రాక్షసాః
భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే||

63

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్మకం
మహాబలం వాసవతుల్య విక్రమమ్|
సలక్ష్మణం కో విషహేత రాఘవం
హుతాశనం దీప్తమివానిలేరితమ్||

64

సలక్ష్మణం రాఘవ మాజిమర్దనం
దిశాగజం మత్తమివ వ్యవస్థితమ్|
సహేత కో వానరముఖ్య సంయుగే
యుగాంతసూర్యప్రతిమం శరాస్పిషమ్||

65

స మే హరిశ్రేష్ఠ సలక్ష్మణం పతిం
సయూథపం క్షిప్రమిహోపపాదయ|
చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్శితాం
కురుష్య మాం వానరముఖ్య హర్షితామ్||

66

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే సప్తత్రింశస్సర్గః

37. సీతా ప్రత్యానయనానౌచిత్యమ్

అథ సుందరకాండే అష్టాత్రింశ స్సర్గః

38. వాయుసప్యత్నాంతకథనమ్

- తత స్స కపిశార్దూలః తేన వాక్యేన హర్షితః |
సీతా మువాచ తచ్ఛ్చుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః || 1
- యుక్తరూపం త్వయా దేవి భాషితం శుభదర్శనే |
సదృశం స్త్రీస్వభావస్య సాధ్వీనాం వినయస్య చ || 2
- స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి సాగరం వ్యతివర్తితుమ్ |
మామధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం శతయోజనమాయతమ్ || 3
- ద్వితీయం కారణం యచ్ఛ బ్రవీషి వినయాన్వితే |
రామా దన్యస్య నార్థామి సంస్పర్శమితి జానకి || 4
- ఏతత్తే దేవి సదృశం పత్న్యాస్తస్య మహాత్మనః |
కా హ్యన్యా త్వామృతే దేవి బ్రూయాద్వచనమీదృశమ్ || 5
- శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థః సర్వం నిరవశేషతః |
చేష్ఠితం యత్త్వయా దేవి భాషితం మమాగ్రతః || 6
- కారణైర్బహుభిర్దేవి రామప్రియ చికిర్షయా |
స్నేహప్రస్కన్నమనసా మయైతత్సముదీరితమ్ || 7
- లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వాత్ దుస్తరత్వా స్మహోదధేః |
సామర్థ్యాదాత్మనశ్చైవ మయైతత్సముదీరితమ్ || 8
- ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతుం అద్యైవ రఘుబంధునా |
గురుస్నేహేన భక్త్యా చ నాన్యథైతదుదాహృతమ్ || 9

38. వాయుసప్తాంతకథనమ్

- యది నోత్సహసే యాతుం మయా సార్థమనిందితే|
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం జానీయాద్రాఘవో హి తత్|| 10
- ఏవముక్తా హనుమతా సీతా సురసుతోపమా|
ఉవాచ వచనం మందం బాష్ప ప్రగ్రథితాక్షరమ్|| 11
- ఇదం శ్రేష్ఠమభిజ్ఞానం బ్రూయాన్వ్యం తు మమప్రియమ్|
శైలస్య చిత్రకూటస్య పాదే పూర్వోత్తరే పురా|| 12
- తాపసాశ్రమవాసిన్యాః ప్రాజ్యమూలఫలోదకే|
తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే మందాకిన్యా హ్యదూరతః|| 13
- తస్యోపవనషండేషు నానాపుష్పసుగంధిషు|
విహృత్య సలిలక్లిన్నా తవాంకే సముపావిశమ్|| 14
- తతో మాంససమాయుక్తో వాయుసః పర్యతుండయత్|
తమహం లోష్ఠముద్యమ్య వారయామి స్మ వాయుసమ్|| 15
- దారయన్ స చ మాం కాకః తత్రైవ పరిలీయతే|
స చాప్యపారమన్మాంసాత్ భక్షార్థీ బలిభోజనః|| 16
- ఉత్కర్షంత్యాం చ రశనాం క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి|
స్రస్యమానే చ వసనే తతో దృష్టా త్వయా హ్యహమ్|| 17
- త్వయాపహసితా చాహం క్రుద్ధా సంలజ్జితా తదా|
భక్ష గృధ్నేన కాకేన దారితా త్వాముపాగతా|| 18
- ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా పునరుత్సంగమావిశమ్|
క్రుధ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన త్వయాహం పరిసాంత్యితా|| 19
- బాష్పపూర్ణముఖీ మందం చక్షుషీ పరిమార్జితీ|
లక్ష్మితాహం త్వయా నాథ వాయుసేన ప్రకోపితా|| 20

38. వాయుసప్తాంతకథనమ్

- పరిశ్రమాత్ ప్రసుప్తా చ రాఘవాంకేఽప్యహం చిరమ్ |
పర్యాయేణ ప్రసుప్తశ్చ మమాంకే భరతాగ్రజః ||
- స తత్ర పునరేవాథ వాయుస స్సముపాగమత్ | **21**
- తత స్సుప్తప్రబుధ్ధాం మాం రామస్యాంకాత్ సముత్థితామ్ |
వాయుస స్సహసాగమ్య విదదార స్తనాంతరే || **22**
- పునః పున రథోత్పత్య విదదార స మాం భృశమ్ |
తత స్సముత్క్షితో రామో ముక్తై శ్శోణితబిందుభిః || **23**
- వాయుసేన తతస్తేన బలవత్ క్లిశ్యమానయా |
స మయా బోధిత శ్శ్రీమాన్ సుఖసుప్తః పరంతపః || **24**
- స మాం దృష్ట్వా మహాబాహుః వితున్నాం స్తనయోస్తదా |
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః శ్వసన్ వాక్యమభాషత || **25**
- కేన తే నాగనాసోరు విక్షతం వై స్తనాంతరమ్ |
కః క్రీడతి సరోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా || **26**
- వీక్షమాణ స్తతస్తం వై వాయుసం సముదైక్షత |
నఖై స్సరుధిరై స్తీక్ష్ణైః మామేవాభిముఖం స్థితమ్ || **27**
- పుత్రః కిల స శక్రస్య వాయుసః పతతాం వరః |
ధరాంతరగత శ్శీఘ్రం పపనస్య గతౌ సమః || **28**
- తతస్తస్మిన్ మహాబాహుః కోపసంవర్తితేక్షణః |
వాయుసే కృతవాన్ క్రూరాం మతిం మతిమతాం వరః || **29**
- స దర్శం సంస్తరాద్గృహ్య బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ యోజయత్ |
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జజ్ఞావలాభిముఖో ద్విజమ్ || **30**

38. వాయుసప్యత్నాంతకథనమ్

- స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప దర్భం తం వాయుసం ప్రతి|
తతస్తం వాయుసం దర్భః సోఽంబరేఽనుజగామ హ|| 31
- అనుసృష్టస్తదా కాకో జగామ వివిధాం గతిమ్|
త్రాణకామ ఇమం లోకం సర్వం వై విచచార హ|| 32
- స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ స మహర్షిభిః|
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య తమేవ శరణం గతః|| 33
- స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్య శ్శరణాగతమ్|
వధార్హమపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్|| 34
- స శర్మ లభ్యా లోకేషు తమేవ శరణం గతః|
పరిద్యాయం విషణ్ణం చ స తమాయాంతమబ్రవీత్|| 35
- మోఘం కర్తుం న శక్యం తు బ్రాహ్మమస్త్రం తదుచ్యతామ్|
హినస్తు దక్షిణాక్షి త్వత్ శర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్|| 36
- తతస్తస్యాక్షి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణమ్|
దత్త్వా స దక్షిణం నేత్రం ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః|| 37
- స రామాయ నమస్కృత్వా రాజ్ఞే దశరథాయ చ|
విసృష్టస్తేన వీరేణ ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్|| 38
- మత్కృతే కాకమాత్రే తు బ్రహ్మస్త్రం సముదీరితమ్|
కస్మాద్యో మాం హరత్త్వత్తః క్షమసే తం మహీపతే|| 39
- స కురుష్వ మహోత్సాహః కృపాం మయి నరర్షభ|
త్వయా నాథవతీ నాథ! హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే|| 40

38. వాయుసప్తాంతకథనమ్

- ఆస్మశంస్యం పరో ధర్మః త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః|
జానామి త్వాం మహావీర్యం మహోత్సాహం మహాబలమ్|| 41
- అపారపార మక్షోభ్యం గాంభీర్యాత్సాగరోపమమ్|
భర్తారం స సముద్రాయాః ధరణ్యా వాసవోపమమ్|| 42
- ఏవమస్త్యవిదాం శ్రేష్ఠః సత్యవాన్ బలవాసపి|
కిమర్థమస్త్యం రక్షస్సు స యోజయసి రాఘవః|| 43
- స నాగా నాపి గంధర్వాః నాసురా నా మరుద్గణాః|
రామస్య సమరే వేగం శక్తాః ప్రతిసమాధితుమ్|| 44
- తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్ యద్యస్తి మయి సంభ్రమః|
కిమర్థం స శరైస్తీక్ష్ణైః క్షయం నయతి రాక్షసాన్|| 45
- బ్రాతురాదేశమాదాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః|
కస్య హేతోర్న మాం వీరః పరిత్రాతి మహాబలః|| 46
- యది తౌ పురుషవ్యాప్రహౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ|
సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మాముపేక్షతః|| 47
- మమైవ దుష్కృతం కించిత్ మహాదస్తి స సంశయః|
సమర్థాపపి తౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ|| 48
- వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రు భాషితమ్|
అథాబ్రవీన్మహాతేజాః హనుమాన్ మారుతాత్మజః|| 49
- త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేస మే శపే|
రామే దుఃఖాభిపన్నే చ లక్ష్మణః పరితప్యతే|| 50
- కథంచిద్భవతి దృష్టౌ స కాలః పరిశోచితుమ్|

38. వాయుసప్తాంతకథనమ్

- ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం ద్రక్ష్యస్యంతమనిందితే|| 51
- తావుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రౌ మహాబలౌ|
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః|| 52
- హత్వా చ సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవమ్|
రాఘవస్త్యాం విశాలాక్షి నేష్యతి స్వాం పురీం ప్రతి|| 53
- బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః|
సుగ్రీవో వాపి తేజస్వీ హరయోఽపి సమాగతాః|| 54
- ఇత్యుక్తవతి తస్మింశ్చ సీతా సురసుతోపమా|
ఉవాచ శోకసంతప్తా హనుమంతం ప్లవంగమమ్|| 55
- కౌసల్యా లోకభర్తారం సుషువే యం మనస్విని|
తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ శిరసా చాభివాదయ|| 56
- ప్రజశ్చ సర్వరత్నాని ప్రియా యాశ్చ వరాంగనాః|
ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం పృథివ్యామపి దుర్లభమ్|| 57
- పితరం మాతరం చైవ సంమాన్యాభిప్రసాద్య చ|
అనుప్రప్రజితో రామం సుమిత్రా యేన సుప్రజాః|| 58
- ఆనుకూల్యేన ధర్మాత్మా త్యక్త్వా సుఖమనుత్తమమ్|
అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం భ్రాతరం పాలయన్ వనే|| 59
- సింహస్కంధో మహాబాహుః మనస్వీ ప్రియదర్శనః|
పితృవద్వర్తతే రామే మాతృవన్మాం సమాచరన్|| 60
- హ్రీయమాణాం తదా వీరో న తు మాం వేద లక్ష్మణః| 61

38. వాయుసప్తాంతకథనమ్

- వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్ శక్తో న బహుభాషితా |
రాజపుత్రః ప్రియ శ్శ్రేష్ఠః సదృశ శ్వశురస్య మే || 62
- మమ ప్రియతరో నిత్యం భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః |
నియుక్తో ధురి యస్యాం తు తాముద్వహతి వీర్యవాన్ || 63
- యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ పృత్య మార్యమనుస్మరేత్ |
స మమార్థాయ కుశలం పక్షవ్యో వచనాన్మమ || 64
- మృదు ర్నిత్యం శుచిర్లక్ష్మః ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః ||
- యథా హి వానరశ్రేష్ఠ దుఃఖక్షయ కరో భవేత్ |
త్వమస్మిన్ కార్యనిర్వోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ | 65
- రాఘవస్త్యత్సమారంభాత్ మయి యత్సపరో భవేత్ || 66
- ఇదం బ్రూయాశ్చ మే నాథం శూరం రామం పునః పునః |
జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ ||
- ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం సత్యేనాహం బ్రవీమి తే || 67
- రావణేనోపరుద్ధాం మాం నికృత్యా పాపకర్మణా |
త్రాతు మర్హసి వీర త్వం పాతాలాదిప కౌశికిమ్ || 68
- తతో వస్త్రగతం ముక్త్యా దివ్యం చూడామణిం శుభమ్ |
ప్రదేయో రాఘవాయేతి సీతా హనుమతే దదౌ || 69
- ప్రతిగుహ్య తతో వీరో మణిరత్నమనుత్తమమ్ |
అంగుల్యా యోజయామాస న హ్యస్య ప్రాభవద్భుజః || 70
- మణిరత్నం కపివరః ప్రతిగుహ్యభివాద్య చ |
సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రణతః పార్శ్వతః స్థితః || 71

38. వాయుసప్యత్నాంతకథనమ్

హర్షేణ మహతా యుక్తః సీతాదర్శనజేస సః |
హృదయేన గతో రామం శరీరేణ తు విష్ణితః || 72

మణివర ముపగృహ్య తం మహార్థం
జనకస్యపాత్యజయా ధృతం ప్రభావాత్ |
గిరిరివ పవనావధూతముక్తః
సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే || 73

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే అష్టత్రింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః

39. హనూమత్సందేశః

మణిం దత్త్వా తత స్సీతా హనుమంతమథాబ్రవీత్ |
అభిజ్ఞాన మభిజ్ఞాతం ఏతద్రామస్య తత్త్వతః || 1

మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి |
వీరో జనన్యా మమ చ రాజ్ఞో దశరథస్య చ || 2

స భూయస్త్వం సముత్సాహే చోదితో హరిసత్తమ |
అస్మిన్ కార్యసమారంభే ప్రచింతయ యదుత్తరమ్ || 3

త్వమస్మిన్ కార్యనిర్వోగే ప్రమాణం హరిసత్తమ |
హనుమన్! యత్నమాస్థాయ దుఃఖక్షయకరో భవ ||
తస్య చింతయతో యత్నో దుఃఖక్షయకరో భవేత్ || 4

స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ మారుతిర్భీమవిక్రమః |
శిరసాపంద్య వైదేహీం గమనాయోపచక్రమే || 5

జ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ వాసరం మారుతాత్మజమ్ |

39. హనుమత్సందేశః

- బాష్పగద్గదయా వాచా మైథిలీ వాక్యమబ్రవీత్|| 6
- కుశలం హనుమన్ బ్రూయాః సహితౌ రామలక్ష్మణౌ|
సుగ్రీవం చ సహమాత్యం వృద్ధాన్ సర్వాంశ్చ వాసరాన్|| 7
- బ్రూయాస్త్యం వాసరశ్రేష్ఠ కుశలం ధర్మసంహితమ్|| 8
- యథా స చ మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః|
అస్మాద్దుఃఖాంబు సంరోధాత్ త్వం సమాధాతు మర్హసి|| 9
- జీవంతీం మాం యథా రామః సంభావయతి కీర్తిమాన్|
తత్తథా హనుమన్వాచ్యం వాచా ధర్మ మవాప్పుహి|| 10
- నిత్యముత్సాహాయుక్తాశ్చ వాచ శ్శుశ్రూవా త్వయేరితాః|
వర్ధిష్యతే దాశరథేః పౌరుషం మదవాప్తయే|| 11
- మత్సందేశయుతా వాచః త్వత్త శ్శుశ్రూత్వైవ రాఘవః|
పరాక్రమ విధిం వీరో విధివత్ సంవిధాస్యతి|| 12
- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా హనుమాన్మారుతాత్మజః|
శిరస్యంజలిమాధాయ వాక్యముత్తరమబ్రవీత్|| 13
- క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్స్థో హర్యక్షప్రవరైర్వృతః|
యస్తే యుధి విజిత్యారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి|| 14
- స హి పశ్యామి మర్త్యేషు నాఽసురేషు సురేషు వా|
యస్తస్య క్షిపతో బాణాన్ స్థాతుముత్సహతేఽగ్రతః|| 15
- అప్యర్కమపి పర్జన్యం అపి వైపస్వతం యమమ్|
స హి సోఢుం రణే శక్తః తవ హేతోర్విశేషతః|| 16

39. హనుమత్సందేశః

- స హి సాగరపర్యంతాం మహీం శాసితమీహతే |
త్వన్నిమితో హి రామస్య జయో జనకనందిని || 17
- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సమ్యక్సత్యం సుభాషితమ్ |
జానకీ బహు మేనేఽథ పచనం చేద మబ్రవీత్ || 18
- తతస్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునః పునః |
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం సౌహార్దాదనుమానయత్ || 19
- యది వా మన్యసే వీర వసైకాహమరిందమ |
కస్మింశ్చిత్సంవృతే దేశే విశ్రాంత శ్శ్శ్వ గమిష్యసి || 20
- మమ చేదల్పభాగ్యాయాః సాన్నిధ్యాత్తప వాసర |
అస్య శోకస్య మహతో ముహూర్తం మోక్షణం భవేత్ || 21
- గతే హి హరిశార్దూల పునరాగమనాయ తు |
ప్రాణానామపి సందేహో మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః || 22
- తవాదర్శనజ శ్శోకో భూయో మాం పరితాపయేత్ |
దుఃఖాద్దుఃఖపరామృష్టాం దీపయన్నిప వాసర || 23
- అయం చ వీర సందేహాః తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః |
సుమహాన్స్తవస్నేహాయేషు హర్యక్షేషు హరీశ్వర || 24
- కథం సు ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిమ్ |
తాని హర్యక్షహైన్యాని తౌ వా నరవరాత్మజౌ || 25
- త్రయాణామేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే |
శక్తి స్సాద్వైద్యనతేయస్య తప వా మారుతస్య వా || 26
- తదస్మిన్ కార్యనిర్వోగే వీరైవం దురతిక్రమే |
కిం పశ్యసి సమాధానం త్వం హి కార్యవిదాం పరః || 27

39. హనుమత్సందేశః

- కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే |
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే ఫలోదయః || 28
- బలై స్సమగైశ్చర్యది మాం రావణం జిత్వ సంయుగే |
విజయీ స్వపురీం యాయాత్ తత్తు మే స్యాద్యశస్కరమ్ || 29
- శరైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః |
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ || 30
- తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః |
భవేదాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ || 31
- తదర్థోపహితం వాక్యం సహితం హేతుసంహితమ్ |
నిశమ్య హనుమాన్ శేషం వాక్యముత్తరమబ్రవీత్ || 32
- దేవి హర్యక్షసైన్యానాం ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః |
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్నః తవార్థే కృతనిశ్చయః || 33
- స వాసరసహస్రాణాం కోటిభిరభిసంవృతః |
క్షిప్రమేష్యతి వైదేహి రాక్షసానాం నిబర్హణః || 34
- తస్య విక్రమసంపన్నాః సత్త్వవంతో మహాబలాః |
మనస్సంకల్పసంపాతాః నిదేశే హరయః స్థితాః || 35
- ఏషాం నోపరి నాధస్తాత్ న తిర్యక్సజ్జతే గతిః |
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్స్వమితతేజసః || 36
- అసకృత్తైర్మహోత్సాహైః స సాగరధరాధరా |
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గానుసారిభిః || 37
- మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనౌకసః |
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ || 38

39. హనుమత్సందేశః

- అహం తావదిహ ప్రాప్తః కింపునస్తే మహాబలాః |
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః || 39
- తదలం పరితాపేన దేవి శోకో వ్యపైతు తే |
ఏకోత్పాతేన తే లంకాం ఏష్యంతి హరియుధపాః || 40
- మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ |
త్వత్సకాశం మహాసత్త్వై నృసింహావాగమిష్యతః || 41
- తౌ హి వీరౌ నరవరౌ సహితౌ రామలక్ష్మణౌ |
ఆగమ్య నగరీం లంకాం సాయకైర్విధమిష్యతః || 42
- సగణం రావణం హత్వా రాఘవో రఘునందనః |
త్వామాదాయ వరారోహే స్వపురం ప్రతియాస్యతి || 43
- తదాశ్వసిహి భద్రం తే భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ |
న చిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం ప్రజ్వలంతమివాసలమ్ || 44
- నిహతే రాక్షసేంద్రేఽస్మిన్ సపుత్రామాత్యబాంధవే |
త్వం సమేష్యసి రామేణ శశాంకేనేవ రోహిణీ || 45
- క్షిప్రం త్వం దేవి శోకస్య పారం యాస్యసి మైథిలీ |
రావణం చైవ రామేణ నిహతం ద్రక్ష్యసేఽచిరాత్ || 46
- ఏవమాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమాన్మారుతాత్మజః |
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీం పునరబ్రవీత్ || 47
- తమరిఘ్నం కృతాత్మానం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్ |
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వారముపస్థితమ్ || 48
- నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్దూలవిక్రమాన్ |

39. హనూమత్సందేశః

- వాసరాన్వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్|| 49
- శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసాసుషు|
నర్లతాం కపిముఖ్యానాం ఆర్యే యూధాన్యనేకశః|| 50
- స తు మర్మణి ఘోరేణ తాడితో మన్మథేషుణా|
న శర్మ లభతే రామః సింహర్షిత ఇవ ద్విపః|| 51
- మా రుదో దేవి శోకేన మా భూత్తే మనసోప్రియం|
శచీవ పత్యా శక్రేణ భర్త్యా నాథవతీ హ్యసి|| 52
- రామాద్విశిష్టః కోఽన్యోస్తి కశ్చిత్సామిత్రిణా సమః|
అగ్నిమారుతకల్పౌ తౌ భ్రాతరౌ తవ సంశ్రయౌ|| 53
- నాస్మిన్ చిరం వత్స్యసి దేవి దేశే
రక్షోగణై రధ్యుషితేతిరాద్రే|
న తే చిరాదాగమనం ప్రియస్య
క్షమస్య మత్సంగమ కాలమాత్రమ్|| 53

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ఏకోనచత్వారింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే చత్వారింశ స్సర్గః

40. హనూమత్ప్రేషణమ్

40. హనుమత్ప్రశణమ్

- శ్రుత్వా తు వచనం తస్య వాయుసూనోర్మహాత్మనః|
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం సీతా సురసుతోపమా|| 1
- త్వాం దృష్ట్వా ప్రియవక్తారం సంప్రహృష్యామి వాసర|
అర్థసంజాత సస్యేవ వృష్టిం ప్రాప్య వసుంధరా|| 2
- యథా తం పురుషవ్యాఘ్రం గాత్రై శోకాభికిర్ణితైః|
సంస్పృశేయం సకామాహం తథా కురు దయాం మయి|| 3
- అభిజ్ఞానం చ రామస్య దద్యా హరిగణోత్తమ|
క్షిప్తామిషీకాం కాకస్య కోపాదేకాక్షి శాతనీమ్|| 4
- మనశ్శిలాయాస్త్రీలకో గండపార్శ్వే నివేశితః|
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తత్కిల స్మర్తుమర్హసి|| 5
- స వీర్యవాన్కథం సీతాం హృతాం స మనుమన్యసే|
వసంతీం రక్షసాం మధ్యే మహేంద్రవరుణోపమః|| 6
- ఏష చూడామణిర్నివో మయా సుపరిరక్షితః|
ఏతం దృష్ట్వా ప్రహృష్యామి వ్యసనే త్వామివాసఘ|| 7
- ఏష నిర్యాతిత శ్శ్రీమాన్ మయా తే వారిసంభవః|
అతః పరం న శక్త్యామి జీవితం శోకలాలసా|| 8
- అసహ్యాని చ దుఃఖాని వాచశ్చ హృదయచ్చిదః|
రాక్షసీనాం సుఘోరాణాం త్వత్కృతే మర్షయామ్యహమ్|| 9
- ధారయిష్యామి మాసం తు జీవితం శత్రుసూదన|
మాసాదూర్ధ్వం న జీవిష్యే త్వయా హీనా నృపాత్మజ|| 10
- ఘోరో రాక్షసరాజోఽయం దృష్టిశ్చ న సుఖా మయి|

40. హనుమాత్ప్రేషణమ్

- త్వాం చ శ్రుత్వా విషజ్జంతం స జీవేయ మహం క్షణమ్|| 11
- వైదేహ్యో వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రుభాషితమ్|
అథాబ్రవీన్మహాతేజాః హనుమాన్మారుతాత్మజః|| 12
- త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే|
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే|| 13
- కథంచద్భవతీ దృష్టా స కాలః పరిశోచితుమ్|
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని|| 14
- తాపుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ రాజపుత్రాపరిందమౌ|
త్వద్దర్శన కృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః|| 15
- హత్వా తు సమరే క్రూరం రావణం సహబాంధవమ్|
రాఘవౌ త్వాం విశాలాక్షి స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః|| 16
- యత్తు రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞానమనిందితే|
ప్రీతినంజననం తస్య భూయస్త్యం దాతుమర్హసి|| 17
- సాబ్రవీద్ధత్తమేవేతి మయాభిజ్ఞానముత్తమమ్|
ఏతదేవ హి రామస్య దృష్ట్వా మత్కేశభూషణమ్||
శ్రద్ధేయం హనుమన్ వాక్యం తవ వీర భవిష్యతి|| 18
- స తం మణివరం గృహ్య శ్రీమాన్ ప్లవగసత్తమః|
ప్రణమ్య శిరసా దేవీం గమనాయోపచక్రమే|| 19
- తముత్పాత కృతోత్సాహం అవేక్ష్య హరిపుంగవమ్|
వర్ణమానం మహావేగం ఉవాచ జనకాత్మజా||
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పగర్భదయా గిరా|| 21

40. హనుమత్ప్రేషణమ్

- హనుమన్! సింహసంకాశౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ |
సుగ్రీవం చ సహమాత్యం సర్వాన్పూయా హ్యనామయమ్ || 22
- యథా చ స మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః |
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ త్వం సమాధాతు మర్హసి || 23
- ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభిరేభిః పరిభర్తనం చ |
బ్రూయాస్తు రామస్య గత స్సమీపం
శివశ్చ తేధ్యాస్తు హరిప్రవీర || 24
- స రాజపుత్ర్యా ప్రతివేదితార్థః
కపిః కృతార్థః పరిహృష్టచేతాః |
అల్పావశేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం
దిశం హ్యుదీచీం మనసా జగామ || 25

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే చత్వారింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే ఏకచత్వారింశస్సర్గః

41. ప్రమదావనభంజనమ్

- స చ వాగ్విః ప్రశస్తాభిః గమిష్యన్ పూజితస్తయా |
తస్మాద్దేశాదపక్రమ్య చింతయామాస వానరః || 1
- అల్పశేషమిదం కార్యం దృష్ట్యేయ మసితేక్షణా |
త్రీసుపాయానతిక్రమ్య చతుర్థ ఇహ లక్ష్మితే || 2
- స సామ రక్షస్సు గుణాయ కల్పతే

41. ప్రమదావనభంజనమ్

- న దాన మర్థోపచితేషు యుజ్యతే |
న భేద సాధ్యా బలదర్పితా జనాః |
పరాక్రమస్త్యైవ మమేహ రోచతే || 3
- న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమాదృతే |
నిశ్చయః కశ్చిదిహోపపద్యతే |
హతప్రవీరాశ్చ రణే హి రాక్షసాః |
కథంచి దీయుర్యదిహాద్య మార్దవమ్ || 4
- కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే యో బహూన్యపి సాధయేత్ |
పూర్వకార్యావిరోధేన స కార్యం కర్తుమర్హతి || 5
- న హ్యేక స్సాధకో హేతుః స్వల్ప స్సాపీహ కర్మణః |
యో హ్యర్థం బహుధా వేద స సమర్థోఽర్థసాధనే || 6
- ఇహైవ తావత్ కృతనిశ్చయో హ్యహం |
యది ప్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయమ్ |
పరాత్మసమ్మర్ష విశేషతత్త్వవిత్ |
తతః కృతం స్యాన్మమ భర్తృశాసనమ్ ||
కథం ను ఖల్వద్య భవేత్సుఖాగతం |
ప్రసహ్య యుద్ధం మమ రాక్షసై స్సహ | 7
- తదైవ ఖల్వాత్మబలం చ సారవత్ |
సమానయేన్మాం చ రణే దశాసనః || 8
- తతస్సమాసాద్య రణే దశాసనం |
సమంత్రివర్గం సబలప్రయామి నమ్ |
హృది స్థితం తస్య మతం బలం చ వై

41. ప్రమదావనభంజనమ్

- సుఖేన మత్స్వాహమితః పునర్వృజే|| 9
- ఇదమస్య నృశంసస్య నందనోపమముత్తమమ్|
వనం నేత్రమనఃకాంతం నానాద్రుమలతాయుతమ్|| 10
- ఇదం విధ్వంసయిష్యామి శుష్కం వనమివానలః|
అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం కరిష్యతి దశాననః|| 11
- తతో మహత్సాశ్వ మహారథ ద్విపం
బలం సమాదేక్ష్యతి రాక్షసాధిపః|
త్రిశూల కాలాయస పట్టసాయుధం
తతో మహద్వృద్ధ మిదం భవిష్యతి|| 12
- అహం తు తై స్సంయతి చండవిక్రమైః
సమేత్య రక్షోభిరసహ్యావిక్రమః|
నిహత్య తద్రావణచోదితం బలం
సుఖం గమిష్యామి కపిశ్వరాలయమ్|| 13
- తతో మారుతవత్కృద్ధో మారుతిర్భీమవిక్రమః|
ఊరువేగేన మహతా ద్రుమాన్ క్షేప్తుమథారభత్|| 14
- తతస్తు హనుమాన్వీరో బభంజ ప్రమదావనమ్|
మత్తద్విజ సమాఘుష్టం నానాద్రుమ లతాయుతమ్|| 15
- తద్వనం మథితైర్వృక్షైః భిన్నైశ్చ సలిలాశయైః|
చూర్ణితైః పర్వతాగ్రైశ్చ బభూవాప్రియదర్శనమ్|| 16
- నానాశకుంతవిరుతైః ప్రభిన్నై స్సలిలాశయైః|
తామ్యైః కిసలయైః క్లాంతైః క్లాంతద్రుమ లతాయుతమ్|| 17

41. ప్రమదావనభంజనమ్

న బభౌ తద్వనం తత్ర దావానలహతం యథా |
వ్యాకులావరణా రేజుః విహ్వలా ఇవ తా లతాః || 18

లతాగృహైశ్చిత్రగృహైశ్చ నాశితైః
మహోరగైర్వ్యాల మృగైశ్చ నిర్భతైః |
శిలాగృహైరున్మథితైస్తథా గృహైః
ప్రణఘ్నరూపం తదభూన్మహద్వనమ్ || 19

సా విహ్వలా శోకలతాప్రతానా
వనస్థలీ శోకలతాప్రతానా |
జాతా దశాస్యప్రమదావనస్య
కపేర్చలాధి ప్రమదావనస్య || 20

స తస్య కృత్వార్థ పతేర్మహాకపిః
మహద్వ్యలీకం మనసో మహాత్మనః |
యుయుత్సురేకో బహుభిర్మహాబలైః
శ్రియా జ్వలంస్తోరణ మాస్థితః కపిః || 21

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ఏకచత్వారింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః

42. కింకర నిషూదనమ్

తతః పక్షినినాదేన పృక్షభంగస్వనేన చ |
బభూవుస్త్రాససంభ్రాంతాః సర్వే లంకానివాసినః || 1

విద్రుతాశ్చ భయత్రస్తాః వినేదుర్మృగపక్షిణః |

42. కింకర నిఘాదనమ్

- రక్షసాం చ నిమిత్తాని క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే|| 2
- తతో గతాయాం నిద్రాయాం రాక్షసోఽవికృతాసనాః|
తద్వసం దదృశుర్భగ్నం తం చ వీరం మహాకపిమ్|| 3
- స తా దృష్ట్వా మహాబాహుః మహాసత్త్వో మహాబలః|
చకార సుమహాద్రూపం రాక్షసీనాం భయాపహమ్|| 4
- తతస్తం గిరిసంకాశం అతికాయం మహాబలమ్|
రాక్షసోఽవాసరం దృష్ట్వా పప్రచ్ఛుర్జనకాత్మజామ్|| 5
- కోఽయం కస్య కుతో వాయం కిన్నిమిత్తమిహాగతః|
కథం త్వయా సహనేన సంవాదః కృత ఇత్యుత|| 6
- అచక్ష్య నో విశాలాక్షి మా భూత్తే సుభగే భయమ్|
సంవాద మసితాపాంగే త్వయా కిం కృతవాసయమ్|| 7
- అథాబ్రవీత్తదా సాధ్వీ సీతా సర్వాంగసుందరీ|
రక్షసాం భీమరూపాణాం విజ్ఞానే మమ కా గతిః|| 8
- యూయమేవాభిజానీత యోఽయం యద్వా కరిష్యతి|
అహిరేప హ్యహేః పాదాన్ విజానాతి న సంశయః|| 9
- అహమప్యస్య భీతాస్మి వైసం జానామి కో న్యయమ్|
వేద్మి రాక్షసమేవైసం కామరూపిణ మాగతమ్|| 10
- వైదేహ్యో వచనం శ్రుత్వా రాక్షసోఽవిద్రుతా దిశః|
స్థితాః కాశ్చిద్గతాః కాశ్చిత్ రావణాయ నివేదితుమ్|| 11
- రావణస్య సమీపే తు రాక్షసోఽవికృతాసనాః|
విరూపం వాసరం భీమం ఆఖ్యాతు ముపచక్రముః|| 12

42. కింకర నిఘాదనమ్

- అశోకపనికామధ్యే రాజన్! భీమవపుః కపిః|
సీతయా కృతసంవాదః తిష్ఠత్యమితవిక్రమః|| 13
- స చ తం జానకీ సీతా హరిం హరిణలోచనా|
అస్మాభి ర్భూషా పృష్ఠా నివేదయితుమిచ్ఛతి|| 14
- వాసవస్య భవేద్దూతో దూతో వైశ్రవణస్య వా|
ప్రేషితో వాపి రామేణ సీతాన్వేషణకాంక్షయా|| 15
- తేన త్వద్భృతరూపేణ యత్తత్తవ మనోహరమ్|
నానామృగగణాకీర్ణం ప్రమృష్టం ప్రమదాపనమ్|| 16
- స తత్ర కశ్చిదుద్దేశో యస్తేన స వినాశితః|
యత్ర సా జానకీ సీతా స తేన స వినాశితః|| 17
- జానకీరక్షణార్థం వా శ్రమాద్వా నోపలభ్యతే|
అథ వా కశ్యమ స్తస్యసైవ తేనాభిరక్షితా|| 18
- చారుపల్లవ పుష్పాఢ్యం యం సీతా స్వయమాస్థితా|
ప్రవృద్ధ శ్శింశుపాపృక్షః స చ తేనాభిరక్షితః|| 19
- తస్యోగ్రరూపస్యోగ్ర! త్వం దండమాజ్ఞాతుమర్హసి|
సీతా సంభాషితా యేన తద్వసం చ వినాశితమ్|| 20
- మనఃపరిగృహీతాం తాం తవ రక్షోగణేశ్వర|
క సీతా మభిభాషేత యో న స్యా త్యక్త జీవితః|| 21
- రాక్షసీనాం పచ శ్శుక్రాత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః|
హుతాగ్నిరివ జజ్వాల కోపసంపర్తితేక్షణః|| 22
- తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపతన్నశ్రుబిందవః|
దీప్తాభ్యామివ దీపాభ్యాం సార్పిష సేన్సుహబిందవః|| 23

42. కింకర నిఘాదనమ్

- ఆత్మస స్సదృశాన్ఛూరాన్ కింకరాన్నామ రాక్షసాన్ |
వ్యాదిదేశ మహాతేజాః నిగ్రహార్థం హనూమతః || 24
- తేషామశీతి సాహస్రం కింకరాణాం తరస్వినామ్ |
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్ కూటముద్గరపాణయః || 25
- మహోదరా మహాదంష్ట్రా ఘోరరూపా మహాబలాః |
యుద్ధాభిమనస స్సర్వే హనుమద్గ్రహణోన్ముఖాః || 26
- తే కపింద్రం సమాసాద్య తోరణస్థమవస్థితమ్ |
అభిపేతుర్మహావేగాః పతంగా ఇవ పావకమ్ || 27
- తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః |
ఆజఘ్నుర్వాసరశ్రేష్ఠం శరైశ్చాదిత్యసన్నిభైః || 28
- ముద్గరైః పట్టిశై శ్శూలైః ప్రాసతోమరశక్తిభిః |
పరివార్య హనూమంతం సహసా తస్థురగ్రతః || 29
- హనూమానపి తేజస్వీ శ్రీమాన్ పర్వతసన్నిభః |
క్షితావావిధ్య లాంగూలం ననాద చ మహాస్వనమ్ || 30
- స భూత్వా సుమహాకాయో హనుమాన్మారుతాత్మజః |
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శభేన పూరయన్ || 31
- తస్యాస్ఫోటితశభేన మహతా సానునాదినా |
పేతుర్విహంగా గగనాత్ ఉచ్చైశ్చేదమఘోషయత్ || 32
- జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః |
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః || 33
- దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్షిష్టకర్మణః |
హనుమాన్ఛత్రు పైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః || 34

42. కింకర నిఘాదనమ్

- న రావణసహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్ |
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః || 35
- అర్థయిత్వా పురీం లంకాం అభివాద్య చ మైథిలీమ్ |
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్ || 36
- తస్య సన్నాదశబ్దేన తేభవన్ భయశంకితాః |
దదృశుశ్చ హనూమంతం సంధ్యామేఘమివోన్నతమ్ || 37
- స్వామిసందేశనిశ్చంకాః తతస్తే రాక్షసాః కపిమ్ |
చిత్రైః ప్రహరణైర్భిమైః అభిపేతుస్తతస్తతః || 38
- స తైః పరివృతశ్శూరైః సర్వతస్సమహాబలః |
ఆససాదాయసం భీమం పరిఘం తోరణాశ్రితమ్ || 39
- స తం పరిఘమాదాయ జఘాస రజనీచరాన్ |
స పన్నగమివాదాయ స్ఫురంతం వినతాసుతః || 40
- విచచారాంబరే వీరః పరిగృహ్య చ మారుతిః ||
- స హత్వా రాక్షసాన్వీరాన్ కింకరాన్ మారుతాత్మజః |
యుద్ధకాంక్షీ పునర్వీరః తోరణం సముపాశ్రితః || 41
- తతస్తస్మాద్భయాస్మక్తాః కతిచిత్తత్ర రాక్షసాః |
నిహతాన్ కింకరాన్ సర్వాన్ రావణాయ స్యవేదయన్ || 42
- స రాక్షసానాం నిహతం మహద్బలం
నిశమ్య రాజా పరివృత్తలోచనః |
సమాదిదేశాప్రతిమం పరాక్రమే
ప్రహస్తపుత్రం సమరే సుదుర్జయమ్ || 43

42. కింకర నిఘాదనమ్

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః

43. చైత్యప్రాసాదదాహః

- తతస్స కింకరాన్ హత్వా హనుమాన్ ధ్యానమాస్థితః |
వనం భగ్గుం మయా చైత్యప్రాసాదో న వినాశితః ||
తస్మాత్ప్రాసాదమప్యేవం భీమం విధ్వంసయామ్యహం || 1
- ఇతి సంచిత్య మనసా హనుమాన్ దర్శయన్ బలమ్ |
చైత్యప్రాసాద మాప్లుత్య మేరుశృంగ మివోన్నతమ్ || 2
ఆరురోహ హరిశ్రేణో హనుమాన్ మారుతాత్మజః || 3
- ఆరుహ్య గిరిసంకాశం ప్రాసాదం హరియాథపః |
బభౌ స సుమహాతేజాః ప్రతిసూర్య ఇవోదితః || 4
- సంప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం చైత్యప్రాసాదముత్తమమ్ |
హనుమాన్ ప్రజ్వలల్లక్ష్మ్య పారియాత్రోపమోభవత్ || 5
- స భూత్వా సుమహాకాయః ప్రభావాన్ మారుతాత్మజః |
ధృష్టమాస్ఫోటయామాస లంకాం శభేన పూరయన్ || 6
- తస్యాస్ఫోటితశభేన మహతా శ్రోత్రఘాతినా |
పేతుర్విహంగమాస్తత్ర చైత్యపాలాశ్చ మోహితాః || 7
- అస్త్రివిజ్ఞయతాం రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః |

43. చైత్యప్రాసాదదాహాః

- రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః|| 8
- దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః|
హనుమాంచ్చత్రుసైన్యానాం నిహంతా మారుతాత్మజః|| 9
- న రావణ సహస్రం మే యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్|
శిలాభిస్తు ప్రహరతః పాదపైశ్చ సహస్రశః|| 10
- అర్థయిత్వా పురీం లంకాం అభివాద్య చ మైథిలీమ్|
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి మిషతాం సర్వరక్షసామ్|| 11
- ఏవముక్త్వా విమానస్థః చైత్యస్థాన్ హరియూథపః|
ననాద భీమనిర్ద్రాగ్ధో రక్షసాం జనయన్ భయమ్|| 12
- తేన శబ్దేన మహతా చైత్యపాలా శ్శతం యయుః|
గృహీత్వా వివిధానస్త్రాన్ ప్రాసాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వధాన్|
విస్ఫుజంతో మహాకాయాః మారుతిం పర్యవారయన్|| 13
- తే గదాభిర్విచిత్రాభిః పరిఘైః కాంచనాంగదైః|
ఆజఘ్నూర్వానరశ్రేష్ఠం బాణైశ్చాదిత్యసన్నిభైః|| 14
- ఆవర్త ఇవ గంగాయాః తోయస్య విపులో మహాన్|
పరిక్షిప్య హరిశ్రేష్ఠం స బభౌ రక్షసాం గణః|| 15
- తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధో భీమరూపం సమాస్థితః|| 16
- ప్రాసాదస్య మహాంతస్య స్తంభం హేమపరిష్కృతమ్|
ఉత్పాటయిత్వా వేగేన హనుమాన్ పవనాత్మజః|
తతస్తం బ్రామయామాస శతధారం మహాబలః|| 17
- తత్ర చాగ్నిస్సమభవత్ ప్రాసాదశ్చాప్యదహ్యత|| 18
- దహ్యమానం తతో దృష్ట్వా ప్రాసాదం హరియూథపః|

43. చైత్యప్రాసాదదాహాః

- స రాక్షసశతం హత్వా పజ్రేణేంద్ర ఇవాసురాన్ |
అంతరిక్తే స్థిత శ్శ్యమాన్ ఇదం పచన మబ్రవీత్ || 19
- మాద్యశానాం సహస్రాణి విస్మష్టాని మహాత్మనామ్ |
బలినాం వాసరేంద్రాణాం సుగ్రీవ పశపర్తినామ్ || 20
- అటంతి వసుధాం కృత్వాం వయమన్యే చ వాసరాః || 21
- దశనాగబలాః కేచిత్ కేచిద్దశగుణోత్తరాః |
కేచిన్నాగసహస్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః || 22
- సంతి చౌఘబలాః కేచిత్ కేచిద్వాయుబలోపమాః |
అప్రమేయబలాశ్చాన్యే తత్త్యాసన్ హరియూథపాః || 23
- ఈద్యగ్విధైస్తు హరిభిః వృతో దంతనఖాయుధైః |
శతై శ్శతసహస్రైశ్చ కోటిభిరయుతైరపి || 24
- ఆగమిష్యతి సుగ్రీవః సర్వేషాం వో నిషూదనః |
నేయమస్తి పురీ లంకా న యూయం న చ రావణః || 25
- యస్మాదిక్ష్వాకునాథేన బద్ధం వైరం మహాత్మనా ||

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

44. జంబుమాలివధః

- సందిష్టో రాక్షసేంద్రేణ ప్రహస్తస్య సుతో బలీ |
జంబుమాలీ మహాదంష్ట్రో నిర్ణగామ ధనుర్ధరః || 1

44. జంబుమాలివధః

- రక్తమాల్యాంబరధరః స్రగ్వీ రుచిరకుండలః |
మహాన్ విప్రుత్తనయనః చండ స్సమరదుర్జయః || 2
- ధను శ్శక్రధనుఃప్రఖ్యం మహాద్రుచిరసాయకమ్ |
విస్ఫారయానో వేగేన వజ్రాశని సమస్వనమ్ || 3
- తస్య విస్ఫారఘోషేణ ధనుషో మహతా దిశః |
ప్రదిశశ్చ నభశ్చైవ సహసా సమపూర్యత || 4
- రథేన ఖరయుక్తేన తమాగతముదీక్ష్మ సః |
హనుమాన్ వేగసంపన్నో జహర్ష చ ననాద చ || 5
- తం తోరణవిటంకస్థం హనుమంతం మహాకపిమ్ |
జంబుమాలీ మహాబాహుః వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః || 6
- అర్ధచంద్రేణ వదనే శిరస్యేకేన కర్షినా |
బాహ్వోర్వివ్యాధ నారాచైః దశభిస్తం కపీశ్వరమ్ || 7
- తస్య తచ్చుశుభే తామ్రం శరేణాభిహతం ముఖమ్ |
శరదీవాంబుజం ఫుల్లం విధం భాస్కరరశ్మినా || 8
- తత్తస్య రక్తం రక్తేన రంజితం శుశుభే ముఖమ్ |
యథాకాశే మహాపద్మం సిక్తం చందనబిందుభిః || 9
- చుకోప బాణాభిహతో రాక్షసస్య మహాకపిః |
తతః పార్శ్వైతివిపులాం దదర్శ మహతీం శిలామ్ || 10
- తరసా తాం సముత్పాట్య చిక్షేప బలవద్భ్రువీ |
తాం శరైర్దశభిః క్రుద్ధః తాడయామాస రాక్షసః || 11
- విపన్నం కర్మ తద్ధృష్ట్యా హనుమాంశ్చండవిక్రమః |

44. జంబుమాలిపద్యః

- సాలం విపులముత్పాట్య బ్రామయామాస వీర్యవాన్|| 12
- బ్రామయంతం కపిం దృష్ట్వా సాలవృక్షం మహాబలమ్|
చిక్షేప సుబహూన్ బాణాన్ జంబుమాలీ మహాబలః|| 13
- సాలం చతుర్భిశ్చిచ్ఛేద వానరం పంచభిర్బుజే|
ఉరస్యేకేన బాణేన దశభిస్తు స్తనాంతరే|| 14
- స శరైః పూరిత తనుః క్రోధేన మహతా వృతః|
తమేవ పరిఘం గృహ్య బ్రామయామాస వేగతః|| 15
- అతివేగోఽతివేగేన బ్రామయిత్వా బలోత్కటః|
పరిఘం పాతయామాస జంబుమాలేర్మహోరసి|| 16
- తస్య చైవ శిరో నాస్తి న బాహూ న చ జానునీ|
న ధనుర్న రథో నాశ్వాః తత్రాదృశ్యంత నేషవః|| 17
- స హతస్తరసా తేన జంబుమాలీ మహాబలః|
పపాత నిహతో భూమౌ చూర్ణితాంగవిభూషణః|| 18
- జంబుమాలిం చ నిహతం కింకరాంశ్చ మహాబలాన్|
చుక్రోధ రావణ శ్శుభ్రా క్షోపసంరక్తలోచనః|| 19
- స రోషసంవర్జిత తామ్రలోచనః
ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే|
అమాత్యపుత్్ర్యా నతివీర్యవిక్రమాన్
సమాదిదేశాశు నిశాచరేశ్వరః|| 20

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే

చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః

44. జంబుమాలివధః

అథ సుందరకాండే పంచచత్వారింశస్సర్గః

45. అమాత్యపుత్రవధః

- తతస్తే రాక్షసేంద్రేణ చోదితా మంత్రిణ స్సృతాః |
నిర్యయుర్భవనాత్తస్మాత్ సప్త సప్తార్చివర్చసః || 1
- మహాబలపరీవారాః ధనుష్మంతో మహాబలాః |
కృతాస్త్రాస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠాః పరస్పరజయైషిణః || 2
- హేమజాలపరిక్షిప్తైః ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః |
తోయదస్వననిర్ఘోషైః వాజయుక్తైర్మహారథైః || 3
- తప్తకాంచనచిత్రాణి చాపాస్యమితవిక్రమాః |
విస్ఫారయంత స్సంహృష్టాః తటిద్వంత ఇవాంబుదాః || 4
- జనన్యస్తు తతస్తేషాం విదిత్వా కింకరాన్ హతాన్ |
బభూవు శ్శోకసంభ్రాంతాః స బాంధవస్సుహృజ్జనాః || 5
- తే పరస్పరసంఘర్షాత్ తప్తకాంచనభూషణాః |
అభిపేతుర్హనూమంతం తోరణస్థ మవస్థితమ్ || 6
- స్సృజంతో బాణవృష్టిం తే రథగర్జితనిస్స్వనాః |
వృష్టిమంత ఇవాంభోదాః విచేరురైర్నృతాంబుదాః || 7
- అవకీర్ణస్తతస్తాభిః హనూమాం చ్చరవృష్టిభిః |
అభవత్సంవృతాకారః శైలరాడివ వృష్టిభిః || 8
- స శరాన్ మోఘయామాస తేషామాశుచరః కపిః |

45. అమాత్యపుత్రవధః

- రథవేగం చ వీరాణాం విచరన్ విమలేఽంబరే|| 9
- స తైః క్రీడన్ ధనుష్కద్భిః వ్యోమ్ని వీరః ప్రకాశతే|
ధనుష్కద్భిర్యథా మేఘైః మారుతః ప్రభురంబరే|| 10
- స కృత్వా నినదం ఘోరం త్రాసయంస్తాం మహాచమూమ్|
చకార హనుమాన్ వేగం తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్|| 11
- తలేనాభ్యహనత్కాంశ్చిత్ పాదైః కాంశ్చిత్ పరంతపః|
ముష్టినాభ్యహనత్ కాంశ్చిత్ నఖైః కాంశ్చిద్వ్యదారయత్|| 12
- ప్రమమాథోరసా కాంశ్చిత్ ఊరుభ్యామపరాన్ కపిః|
కేచిత్తస్య నినాదేన తత్రైవ పతితా భువి|| 13
- తతస్తేష్వపసన్నేషు భూమౌ నిపతితేషు చ|
తత్రైన్యమగమత్సర్వం దిశో దశ భయార్థితమ్|| 14
- వినేదుర్విస్వరం నాగాః నిపేతుర్భువి వాజినః|
భగ్నునీడధ్వజచ్ఛత్రైః భూశ్చ కీర్ణాభవద్రథైః|| 15
- ప్రవతా రుధిరేణాథ ప్రవంత్యో దర్శితాః పథి|
వివిధైశ్చ స్వరైర్లంకా ననాద వికృతం తదా|| 16
- స తాన్ ప్రవృద్ధాన్వినిహత్య రాక్షసాన్
మహాబల శ్చండపరాక్రమః కపిః|
యుయుతుర్నవైః పునరేవ రాక్షసైః
త మేవ వీరోభిజగామ తోరణమ్|| 17

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే
పంచచత్వారింశస్సర్గః

45. అమాత్యపుత్రవధః

అథ సుందరకాండే షట్చత్వారింశ స్సర్గః

46. సేనాపతిపంచక వధః

- హతాన్ మంత్రిసుతాన్ బుద్ధ్వా వాసరేణ మహాత్మనా |
రాపణ స్సంవృతాకారః చకార మతిముత్తమామ్ || 1
- స విరూపాక్షయాపాక్షౌ దుర్ధరం చైవ రాక్షసమ్ |
ప్రఘసం భాసకర్ణం చ పంచ సేనాగ్రనాయకాన్ || 2
- సందిదేశ దశగ్రీవో వీరాన్నయవిశారదాన్ |
హనుమద్గ్రహణ వ్యగ్రాన్ వాయువేగసమాన్ యుధి || 3
- యాత సేనాగ్రగాస్పర్శే మహాబలపరిగ్రహాః |
సవాజిరథమాతంగాః స కపిశ్శాస్యతామితి || 4
- యతైశ్చ ఖలు భావ్యం స్యాత్ తమాసాద్య పనాలయమ్ |
కర్మ చాపి సమాధేయం దేశకాలవిరోధినమ్ || 5
- స హ్యహం తం కపిం మన్యే కర్మణా ప్రతితర్కయన్ |
సర్వథా తన్మహద్భూతం మహాబలపరిగ్రహమ్ |
భవేదింద్రేణ వా స్పష్టం అస్మదర్థం తపోబలాత్ || 6
- స నాగ యక్షగంధర్వాః దేవాసురమహర్షయః |
యుష్మాభి స్సహితైః సర్వైః మయా సహ వినిర్జితాః || 7

45. అమాత్యపుత్రవధః

- తైరపశ్యం విధాతవ్యం వ్యలీకం కించిదేవ సః|
తదేవ నాత్ర సందేహః ప్రసహ్య పరిగృహ్యతామ్|| 8
- నాపమాన్యో భవద్భిశ్చ హరిర్ధీర పరాక్రమః|
దృష్టా హి హరయః పూర్వం మయా విపులవిక్రమాః|| 9
- వాలీ చ సహసుగ్రీవో జాంబవాంశ్చ మహాబలః|
నీల స్సేనాపతిశ్చైచ్చవ యే చాన్యే ద్వివిదాదయః|| 10
- నైవం తేషాం గతిర్భీమాః న తేజో న పరాక్రమః|
న మతిర్న బలోత్సాహౌ న రూపపరికల్పనమ్|| 11
- మహాత్సత్త్వమిదం జ్ఞేయం కపిరూపం వ్యవస్థితమ్|
ప్రయత్నం మహదాస్థాయ క్రియతామస్య నిగ్రహః|| 12
- కామం లోకాస్త్రయం సేన్సంద్రాః ససురాసురమానవాః|
భవతామగ్రతః స్థాతుం న పర్యాప్తా రణాజరే|| 13
- తథాపి తు నయజ్ఞేన జయమాకాంక్షతా రణే|
ఆత్మా రక్ష్యః ప్రయత్నేన యుద్ధసిద్ధిర్హి చంచలా|| 14
- తే స్వామివచనం సర్వే ప్రతిగృహ్య మహాజనః|
సముత్పేతుర్మహావేగాః హుతాశసమతేజసః|| 15
- రథైర్మత్తైశ్చ మాతంగైః వాజిభిశ్చ మహాజవైః|
శస్త్రైశ్చ వివిధైస్త్రైశ్చైః సర్వైశ్చోపచితా బలైః|| 16
- తతస్తం దదృశుర్వీరాః దీప్యమానం మహాకపిమ్|
రశ్మిమంతమివోద్యంతం స్వతేజోరశ్మిమాలినమ్|| 17
- తోరణస్థం మహోత్సాహం మహాసత్త్వం మహాబలమ్|
మహామతిం మహావేగం మహాకాయం మహాబలమ్|| 18

46. సేనాపతిపంచక పద్యః

- తం సమీక్యైవ తే సర్వే దిక్షు సర్వాస్వవస్థితాః|
తైస్తైః ప్రహరణైర్భయైః అభిషేతుస్తతస్తతః|| 19
- తస్య పంచాయసాస్తీక్ష్మాః శితాః పీతముఖా శ్శరాః|
శిరస్యత్పలపత్యాభాః దుర్ధరేణ నిపాతితాః|| 20
- స తైః పంచభిరావిధ్ధః శరైశ్శిరసి వాసరః|
ఉత్పపాత నదన్ వ్యోమ్ని దిశో దశ వినాదయన్|| 21
- తతస్తు దుర్ధరో వీరః సరథః సజ్యకార్ముకః|
కిరణ్చర శతైస్తీక్ష్ణైః అభిషేదే మహాబలః|| 22
- స కపిర్వారయామాస తం వ్యోమ్ని శరవర్షిణమ్|
వృష్టిమంతం పయోదాంతే పయోదమివ మారుతః|| 23
- అర్థమానస్తతస్తేన దుర్ధరేణానిలాత్మజః|
చకార కదనం భూయో వ్యవర్ధత చ వేగవాన్|| 24
- స దూరం సహసోత్పత్య దుర్ధరస్య రథే హరిః|
నిపపాత మహావేగో విద్యుద్రాశిర్గిరావిప|| 25
- తత స్స మథితాష్టాశ్వం రథం భగ్నాక్షకూబరమ్|
విహాయ న్యపతద్భూమౌ దుర్ధరస్యక్తజీవితః|| 26
- తం విరూపాక్షయాపాక్షౌ దృష్ట్వా నిపతితం భువి|
సంజాతరోషౌ దుర్ధరౌ ఉత్పేతతురరిందమౌ|| 27
- స తాభ్యాం సహసోత్పత్య విష్ణితో విమలేఽంబరే|
ముద్గరాభ్యాం మహాబాహుః వక్షస్యభిహతః కపిః|| 28
- తయోర్వేగవతోర్వేగం వినిహత్య మహాబలః|
నిపపాత పునర్భూమౌ సుపర్ణసమవిక్రమః|| 29

46. సేనాపతిపంచక పదః

- స సాలవృక్షమాసాద్య తముత్పాట్య చ వానరః|
తాపుభౌ రాక్షసౌ వీరౌ జఘాస పవనాత్మజః|| 30
- తతస్తాంస్త్రీన్ హతాన్ జ్ఞాత్వా వానరేణ తరస్వినా|
అభిపేదే మహావేగః ప్రహస్య ప్రఘసో హరిమ్|| 31
- భాసకర్ణశ్చ సంక్రుద్ధః శూలమాదాయ వీర్యవాన్|
ఏకతః కపిశార్దూలం యశస్వినమపస్థితమ్|| 32
- పట్టిశేస శితాగ్రేణ ప్రఘసః ప్రత్యబోధయత్|
భాసకర్ణశ్చ శూలేన రాక్షసః కపిసత్తమమ్|| 33
- స తాభ్యాం విక్షతైర్గాత్రైః అస్పగ్నిగ్ధతనూరుహః|
అభవద్వానరః క్రుద్ధో బాలసూర్యసమప్రభః|| 34
- సముత్పాట్య గిరే శ్శృంగం సమృగవ్యాలపాదపమ్|
జఘాస హనుమాన్వీరో రాక్షసౌ కపికుంజరః|| 35
- తతస్తేష్యసన్నేషు సేనాపతిషు పంచసు|
బలం తదవశేషం చ నాశయామాస వానరః|| 36
- అశ్వైరశ్వాన్ గజైర్నాగాన్ యోధైర్యోధాన్ రథై రథాన్|
స కపిర్నాశయామాస సహస్రాక్ష ఇవాసురాన్|| 37
- హతైర్నాగైశ్చ తురగైః భగ్నాక్షైశ్చ మహారథైః|
హతైశ్చ రాక్షసైర్నామిః రుద్ధమార్గా సమంతతః|| 38
- తతః కపిస్తాన్ ధ్వజినీపతీన్ రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్|
సమీక్య వీరః పరిగృహ్య తోరణం

46. సేనాపతిపంచక వధః

కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే||

39

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

సుందరకాండే షట్పత్వారింశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే సప్తచత్వారింశస్సర్గః

47. అక్షకుమారవధః

సేనాపతీన్ పంచ స తు ప్రమాపితాన్

హనూమతా సాసుచరాన్ సవాహనాన్|

సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతోన్ముఖం

కుమారమక్షం ప్రసమైక్షతాగ్రతః||

1

స తస్య దృష్ట్యర్పణసంప్రచోదితః

ప్రతాపవాన్ కాంచనచిత్రకార్ముకః|

సముత్పసాతాథ సదస్యదీరితో

ద్విజాతిముఖ్యైర్భవిషేవ పావకః||

2

తతో మహద్బాల దివాకర ప్రభం

ప్రతప్త జాంబూనద జాల సంతతమ్|

రథం సమాస్థాయ యయౌ స వీర్యవాన్

మహాహరిం తం ప్రతి నైర్మతర్షభః||

3

తత స్తపస్సంగ్రహ సంచయార్జితం

ప్రతప్త జాంబూనద జాల శోభితమ్|

పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజం

మనోజవాష్టాశ్వపరై స్సుయోజితమ్||

4

47. అక్షకుమారపథః

సురాసురాధృష్య మసంగచారిణం
రవిప్రభం వ్యోమచరం సమాహితమ్ |
సతూణమష్టాసి నిబద్ధబంధురం
యథాక్రమావేశిత శక్తితోమరమ్ ||

5

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణపస్తునా
స హేమదామ్నా శశిసూర్యవర్చసా |
దివాకరాభం రథమాస్థితస్తతః
స నిర్భగామామర తుల్యవిక్రమః ||

6

స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ సాచలాం
తురంగ మాతంగ మహారథస్వనైః |
బలైస్సమేతైస్స హి తోరణస్థితం
సమర్థమాసీన ముపాగమత్కపిమ్ ||

7

స తం సమాసాద్య హరిం హరీక్షణో
యుగాంత కాలాగ్నిమిప ప్రజాక్షయే |
అవస్థితం విస్మిత జాతసంభ్రమః
సమైక్లతాక్షో బహుమానచక్రుషా ||

8

స తస్య వేగం చ కపేర్మహాత్మనః
పరాక్రమం చారిషు పార్థివాత్మజః
విధారయన్ స్వం చ బలం మహాబలో
హిమక్షయే సూర్య ఇవాభివర్ధతే ||

9

స జాతమన్యుః ప్రసమీక్ల్య విక్రమం
స్థిరం స్థిత స్సంయతి దుర్నివారణమ్ |
సమాహితాత్మా హనుమంతమాహవే

47. అక్షకుమారపద్యః

ప్రచోదయామాస శరైః త్రిభిశ్శితైః॥ 10

తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితం
జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితమ్ |
అవైక్షతాక్షస్సముదీర్ఘమానసః
స బాణపాణిః ప్రగృహీతకారుకః॥ 11

స హేమనిష్కాంగదచారుకుండలః
సమాససాదాశు పరాక్రమః కపిమ్ |
తయోర్భూవాప్రతిమ స్సమాగమః
సురాసురాణామపి సంభ్రమప్రదః॥ 12

రరాస భూమిర్న తతాప భానుమాన్
వవౌ న వాయుః ప్రచచాల చాచలః |
కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగం
ననాద చ ద్యౌరుదధిశ్చ చుక్లుభే॥ 13

తత స్స వీర స్సముఖాన్ పతత్రిణః
సువర్ణపుంఖాన్ సవిషానివోరగాన్ |
సమాధిసంయోగ విమోక్షతత్త్వవిత్-
శరాసథ త్రీన్ కపిమూర్ధ్వపాతయత్॥ 14

స తైశ్శరైర్మూర్ధ్ని సమం నిపాతితైః
క్షరన్నస్పృగ్దిగ్ధ వివృత్తలోచనః |
నవోదితాదిత్యనిభ శ్శరాంశుమాన్
వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాలికః॥ 15

తత స్స పింగాధిపమంత్రిసత్తమః
సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే |
ఉదగ్రచిత్రాయుధ చిత్రకారుకం

47. అక్షకుమారపథః

- జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః॥ 16
- స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలికో
వివృద్ధకోషో బలవీర్యసంయుతః|
కుమారమక్షం సబలం సవాహసం
దదాహ నేత్రాగ్నిమరీచిభిస్తదా॥ 17
- తత స్స బాణాసనచిత్రకారుకః
శరప్రవర్షో యుధి రాక్షసాంబుదః|
శరాన్ముమోచాశు హరీశ్వరాచలే
బలాహకో వృష్టిమివాచలోత్తమే॥ 18
- తతః కపిస్తం రణచండవిక్రమం
వివృద్ధ తేజో బల వీర్య సంయుతమ్|
కుమారమక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే
ననాద హర్షాద్ధనతుల్యవిక్రమః॥ 19
- స బాలభావాద్యుధి వీర్యదర్పితః
ప్రవృద్ధమన్యుః క్షతజోపమేక్షణః|
సమాససాదాప్రతిమం కపిం రణే
గజో మహాకూప మివావృతం తృణైః॥ 20
- స తేన బాణైః ప్రసభం నిపాతితైః
చకార నాదం ఘననాదనిస్వసః|
సముత్పాతాశు నభ స్స మారుతిః
భుజోరువిక్షేపణఘోరదర్శనః॥ 21
- సముత్పతంతం సమభిద్రవద్భలీ
స రాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్|

47. అక్షకుమారపద్యః

- రథీ రథిశ్రేష్ఠతమః కిరచ్చరైః
పయోధరశ్చైల మివాశ్మవృష్టిభిః॥ 22
- స తాచ్చరాం తస్య హరిర్విమోక్షయన్
చచార వీరః పథి వాయుసేవితే |
శరాంతరే మారుతవద్వినిష్పతన్
మనోజవస్సంయతి చండవిక్రమః॥ 23
- తమాత్తబాణాసన మాహవోన్ముఖం
ఖమాస్తృణంతం విశిఖై శ్శరోత్తమైః |
అవైక్షతాక్షం బహుమానచక్షుషా
జగామ చింతాం చ స మారుతాత్మజః॥ 24
- తత శ్శరైర్నిన్న భుజాంతరః కపిః
కుమారవీరేణ మహాత్మనా నదన్ |
మహాభుజః కర్మవిశేషతత్త్వవిత్
విచింతయామాస రణే పరాక్రమమ్॥ 25
- అబాలవద్బాలదివాకరప్రభః
కరోత్యయం కర్మ మహాన్మహాబలః |
స చాస్య సర్వాహవకర్మశోభినః
ప్రమాపణే మే మతిరత్ర జాయతే॥ 26
- అయం మహాత్మా చ మహాంశ్చ వీర్యతః
సమాహితశ్చాతిసహశ్చ సంయుగే |
అసంశయం కర్మగుణోదయాదయం
సనాగయక్తైర్మునిభిశ్చ పూజితః॥ 27
- పరాక్రమోత్సాహ విపృథమాససః

47. అక్షకుమారపథః

- సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగతః స్థితః |
పరాక్రమో హ్యస్య మనాంసి కంపయేత్
సురాసురాణామపి శీఘ్రగామినః || 28
- స ఖల్వయం నాభిభవేదుపేక్షితః
పరాక్రమో హ్యస్య రణే వివర్ధతే |
ప్రమాపణం త్వేవ మమాస్య రోచతే
స వర్ధమానోఽగ్నిరుపేక్షితుం క్షమః || 29
- ఇతి ప్రవేగం తు పరస్య తర్కయన్
స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్ |
చకార వేగం తు మహాబలస్తదా
మతిం చ చక్రేఽస్య వధే మహాకపిః || 30
- స తస్య తానష్టహయాన్ మహాజవాన్
సమాహితాన్ భారసహాన్ వివర్తనే |
జఘాన వీరః పథి వాయుసేవితే
తలప్రహారైః పవనాత్మజః కపిః || 31
- తతస్తలే నాభిహతో మహారథః
స తస్య పింగాధిపమంత్రినిర్జితః |
ప్రభగ్ననీడః పరిముక్తకూబరః
పపాత భూమౌ హతవాజిరంబరాత్ || 32
- స తం పరిత్యజ్య మహారథో రథం
సకార్ముకః ఖడ్గధరః ఖముత్పతన్ |
తపోఽభియోగా దృషిరుగ్రవీర్యవాన్
విహాయ దేహం మరుతామివాలయమ్ || 33

47. అక్షకుమారపద్యః

తతః కపిస్తం విరచంతమంబరే
 పతత్రరాజానిల సిద్ధసేవితే |
 సమేత్య తం మారుతతుల్యవిక్రమః
 క్రమేణ జగ్రాహ స పాదయోర్బంధమ్ ||

34

స తం సమావిధ్య సహస్రశః కపిః
 మహోరగం గృహ్య ఇవాండజేశ్వరః |
 ముమోచ వేగాత్ప్రతుల్య విక్రమో
 మహీతలే సంయతి వానరోత్తమః ||

35

స భగ్గుబాహూరుకటిశిరోధరః
 క్షరన్నస్పృజ్మిర్మథితాస్థిలోచనః |
 స భగ్గుసంధిః ప్రవికీర్ణబంధనో
 హతః క్షితౌ వాయుసుతేన రాక్షసః ||
 మహాకపిర్భూమితలే నిపీడ్య తం
 చకార రక్షోధిపతేర్మహద్భయమ్ ||

36

మహర్షిభిశ్చక్ర చరైర్మహావ్రతైః
 సమేత్య భూతైశ్చ సంయక్తపన్నగైః |
 సురైశ్చసేంద్రైః భృశజాతవిస్మయైః
 హతే కుమారే స కపిర్నిరీక్షితః ||

37

నిహత్య తం వజ్రసుతోపమ ప్రభం
 కుమారమక్లం క్షతజోపమేక్షణమ్ |
 తమేవ వీరోఽభిజగామ తోరణం
 కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే ||

38

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

47. అక్షకుమారపద్యః

సుందరకాండే సప్తచత్వారింశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే అష్టచత్వారింశస్సర్గః

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- త్రతస్స రక్షోఽధిపతిర్మహాత్మా
హనూమతాక్షే నిహతే కుమారే |
మన స్సమాధాయ తదేంద్రకల్పం
సమాదిదేశేంద్రజితం స రోషమ్ || 1
- త్వమస్త్రవిచ్ఛస్త్రవిదాం పరిఘః
సురాసురాణామపి శోకదాతా |
సురేషు సేంద్రేషు చ దృష్టకర్మా
పితామహారాధన సంచితాస్త్రః || 2
- తవాస్త్రబల మాసాద్య నాసురా న మరుద్గణాః |
న శేకు స్సమరే స్థాతుం సురేశ్వరసమాశ్రితాః || 3
- న కశ్చిత్ త్రిషులోకేషు సంయుగే న గతశ్రమః |
భుజవీర్యాభిగుప్తశ్చ తపసా చాభిరక్షితః |
దేశకాలవిభాగజ్ఞః త్వమేవ మతిసత్తమః || 4
- న తేఽస్త్రశక్యం సమరేషు కర్మణా
న తేఽస్త్రకార్యం మతిపూర్వమంత్రణే |
న సోఽస్తి కశ్చిత్ త్రిషు సంగ్రహేషు వై
న వేద యస్తేఽస్త్రబలం బలం చ తే || 5

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- మమానురూపం తపసో బలం చ తే |
పరాక్రమశ్చాస్త్రబలం చ సంయుగే |
న త్వాం సమాసాద్య రణాపమర్థే
మన శ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థమ్ || 6
- నిహతాః కింకరా స్సర్వే జంబుమాలీ చ రాక్షసః |
అమాత్యపుత్రా వీరాశ్చ పంచ సేనాగ్రయాయినః || 7
- బలాని సుసమ్మథాని సాశ్వనాగరథాని చ |
సహోదరస్తే దయితః కుమారోఽక్షశ్చ సూదితః || 8
- న హి తేష్యేవ మే సారో యస్త్యయ్యురినిషూదన || 9
- ఇదం హి దృష్ట్వా మతిమన్ మహద్బలం
కపేః ప్రభావం చ పరాక్రమం చ |
త్వమాత్మనశ్చాపి సమీక్ష్య సారం
కురుష్వ వేగం స్వబలానురూపమ్ || 10
- బలావమర్థస్త్యయి సన్నికృష్టే
యథా గతే శామ్యతి శాంతశత్రౌ |
తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ
సమారభస్వాస్త్రవిదాం వరిష్ఠ || 11
- న వీర సేనా గణశోచ్యవంతి
న వజ్రమాదాయ విశాలసారమ్ |
న మారుతస్యాస్య గతేః ప్రమాణం
న చాగ్నికల్పః కరణేన హంతుమ్ || 12
- తమేవ మర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్
స్వకర్మసామ్యాధి సమాహితాత్మా |

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- స తస్య రథనిర్దోషం జ్యాస్వనం కారుకస్య చ |
నిశమ్య హరివీరోసౌ సంప్రహృష్టతరోఽభవత్ || 21
- సుమహచ్ఛాపమాదాయ శితశల్యాంశ్చ సాయకాన్ |
హనుమంతమభిప్రేత్య జగామ రణపండితః || 22
- తస్మింస్తతః సంయతి జాతహర్షే
రణాయ నిర్గచ్ఛతి బాణపాణౌ |
దిశశ్చ సర్వాః కలుషా బభూవుః
మృగాశ్చ రౌద్రా బహుధా వినేదుః || 23
- సమాగతాస్తత్ర తు నాగయక్షాః
మహర్షయశ్చక్రచరాశ్చ సిద్ధాః |
సభ స్సమాప్యత్య చ పక్షిసంఘాః
వినేదురుచ్చైః పరమప్రహృష్టాః || 24
- ఆయాంతం సరథం దృష్ట్వా తూర్ణమింద్రజితం కపిః |
విననాద మహానాదం వ్యపర్థత చ వేగవాన్ || 25
- ఇంద్రజిత్తు రథం దివ్యం ఆస్థితశ్చిత్రకారుకః |
ధనుర్విస్ఫారయామాస తటిదూర్జితనిస్స్వసమ్ || 26
- తత స్సమేతాపతితీక్ష్ణవేగౌ
మహాబలౌ తౌ రణనిర్విశంకౌ |
కపిశ్చ రక్షో ధిపతేశ్చ పుత్ర్యః
సురాసురేంద్రావిప బద్ధవైరౌ || 27
- స తస్య వీరస్య మహారథస్య
ధనుష్కృతస్సంయతి సమ్కృతస్య |

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- శరవ్రవేగం వ్యహనత్ప్రవృద్ధః
చచార మార్గే పితురవ్రవేయే|| 28
- తత శ్శరానాయతతీక్ష్ణ శల్యాన్
సుపత్రిణః కాంచనచిత్రపుంఖాన్|
ముమోచ వీరః పరవీరహంతా
సుసన్నతాన్ పజ్జనిపాతవేగాన్|| 29
- తతస్తు తతస్యందననిస్వనం చ
మృదంగ భేరీ పటహ స్వనం చ|
వికృష్యమాణస్య చ కార్ముకస్య
నిశమ్య ఘోషం పునరుత్పాత|| 30
- శరాణామంతరేష్యాశు వ్యవర్తత మహాకపిః|
హరిస్తస్యాభిలక్షస్య మోఘయన్ లక్ష్యసంగ్రహమ్|| 31
- శరాణామగ్రతస్తస్య పున స్సమభివర్తత|
ప్రసార్య హస్తా హనుమాన్ ఉత్పాతానిలాత్మజః|| 32
- తాపుభౌ వేగసంపన్నౌ రణకర్మవిశారదౌ|
సర్వభూతమనోగ్రాహి చక్రతుర్యుద్ధ ముత్తమమ్|| 33
- హనూమతో వేద స రాక్షసోఽంతరం
స మారుతిస్తస్య మహాత్మనోంతరమ్|
పరస్పరం నిర్విషహౌ బభూవతుః
సమేత్య తౌ దేవసమాసవిక్రమా|| 34
- తతస్తు లక్ష్మ్యే స విహన్యమానే
శరేష్యమోఘేషు చ సంపతత్సు|

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- జగామ చింతాం మహతీం మహాత్మా
సమాధి సంయోగ సమాహితాత్మా|| 35
- తతో మతిం రాక్షసరాజసూనుః
చకార తస్మిన్ హరివీరముఖ్యే|
అవధ్యతాం తస్య కపే స్సమీక్ష్య
కథం నిగచ్ఛేదితి నిగ్రహార్థమ్|| 36
- తతః పైతామహం వీరః సోఽస్త్రమస్త్రవిదాం వరః|
సందధే సుమహాతేజాః తం హరిప్రవరం ప్రతి|| 37
- అవధ్యోఽయమితి జ్ఞాత్వా తమస్త్రేణాస్త్రతత్త్వవితే|
నిజగ్రాహ మహాబాహుః మారుతాత్మజమింద్రజిత్|| 38
- తేన బద్ధ స్తతోఽస్త్రేణ రాక్షసేన స వాసరః|
అభవన్నిర్విచేష్టశ్చ పపాత చ మహీతలే|| 39
- తతోఽథ బుద్ధ్యా స తదస్త్రబంధం
ప్రభోః ప్రభావాద్విగతాత్మవేగః|
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ
విచింతయామాస హరిప్రవీరః|| 40
- తత స్వామ్యంభువై ర్మం త్రైః బ్రహ్మాస్త్రమభిమంత్రితమ్|
హనూమాంశ్చింతయామాస వరదానం పితామహాత్|| 41
- స మేఽస్య బంధస్య చ శక్తిరస్తి
విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్|
ఇత్యేవ మత్వా విహితోఽస్త్రబంధో
మయాత్మయోనేరనువర్తితవ్యః|| 42

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- స వీర్య మస్త్రస్య కపిర్విచార్య
పితామహానుగ్రహమాత్మనశ్చ |
విమోక్షశక్తిం పరిచింతయిత్వా
పితామహాజ్ఞా మనువర్తతే స్మ || 43
- అస్త్రేణాపి హి బద్ధస్య భయం మమ న జాయతే |
పితామహ మహేంద్రాభ్యాం రక్షితస్యానిలేన చ || 44
- గ్రహణే చాపి రక్షోభిః మహాన్ మే గుణదర్శనః |
రాక్షసేంద్రేణ సంవాదః తస్మాత్ గృహ్ణాంతు మాం పరే || 45
- స నిశ్చితార్థః పరవీరహంతా
సమీక్ష్యకారీ వినివృత్తచేష్టః |
పరైః ప్రసహ్యాభిగతైర్నిగృహ్య
ననాద తైస్తైః పరిభర్త్యమాసః || 46
- తతస్తం రాక్షసా దృష్ట్వా నిర్విచేష్టమరిందమమ్ |
బబంధు శ్శుణవలైశ్చ ద్రుమచీరైశ్చ సంహతైః || 47
- స రోచయామాస పరైశ్చ బంధం
ప్రసహ్య వీరైరభినిగ్రహం చ |
కౌతూహలాన్మాం యది రాక్షసేంద్రో
ద్రష్టుం వ్యవస్యేదితి నిశ్చితార్థః || 48
- స బద్ధస్తేన వల్కేన విముక్తోస్త్రైణ వీర్యవాన్ |
అస్త్రబంధ స్స చాన్యం హి న బంధమనువర్తతే || 49

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- అథేంద్రజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధం
విచార్య వీరః కపిసత్తమం తమ్ |
విముక్తమస్త్రైణ జగామ చింతాం
నాన్యేన బద్ధో హ్యనువర్తతేఽస్త్రిమ్ || 50
- అహో మహత్కర్మ కృతం నిరర్థకం
స రాక్షసైర్మంత్రగతిర్విమృష్టా |
పునశ్చ నాస్త్రై విహతేఽస్త్రి మస్యత్
ప్రవర్తతే సంశయితా స్మి సర్వే || 51
- అస్త్రైణ హనుమాన్ ముక్తో నాత్మానమవబుధ్యత |
కృష్యమాణస్తు రక్షోభిః తైశ్చ బంధైర్నిపీడితః || 52
- హన్యమానస్తతః క్రూరైః రాక్షసైః కాష్ఠముష్టిభిః |
సమీపం రాక్షసేంద్రస్య ప్రాకృష్యత స వానరః || 53
- అథేంద్రజిత్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్తం
అస్త్రైణ బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః |
వ్యధర్మయత్తత్ర మహాబలం తం
హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే || 54
- తం మత్తమివ మాతంగం బద్ధం కపివరోత్తమమ్ |
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ రావణాయ న్యవేదయన్ || 55
- కోఽయం కస్య కుతో వాత్ర కిం కార్యం కో వ్యపాశ్రయః |
ఇతి రాక్షసవీరాణాం తత్ర సంజజ్ఞిరే కథాః || 56
- హన్యతాం దహ్యతాం వాపి భక్ష్యతామితి చాపరే |
రాక్షసాస్త్రత్ర సంక్రుధ్ధాః పరస్పరమథాబ్రువన్ || 57

48. ఇంద్రజిదభియోగః

- అతీత్య మూర్గం సహసా మహాత్మా
స తత్ర రక్షోధిపపాదమూలే |
దదర్శ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధాన్
గృహం మహారత్న విభూషితం చ || 58
- స దదర్శ మహాతేజాః రావణః కపిసత్తమమ్ |
రక్షోభిర్వికృతాకారైః కృష్యమాణమితస్తతః || 59
- రాక్షసాధిపతిం చాపి దదర్శ కపిసత్తమః |
తేజోబలసమాయుక్తం తపంతమివ భాస్కరమ్ || 60
- స రోషసంవర్జిత తామ్రదృష్టిః
దశాసనస్తం కపిమన్వవేక్ష్య |
అథోపవిష్టాన్ కులశీలవృద్ధాన్
సమాదిశత్తం ప్రతి మంత్రిముఖ్యాన్ || 61
- యథాక్రమం తై స్స కపిర్విప్రుష్టః
కార్యార్థమర్థస్య చ మూలమాదౌ |
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య
దూతస్సకాశా దహమాగతోఽస్మి || 62

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే అష్టచత్వారింశస్సర్గః

48. ఇంద్రజిదభియోగః

అథ సుందరకాండే ఏకోన పంచాశస్సర్గః

49. రావణప్రభావదర్శనమ్

- తత స్స కర్మణా తస్య విస్మితో భీమవిక్రమః |
హనూమాన్ రోషతామ్రాక్షో రక్షోఽధిపమవైక్షత || 1
- భ్రాజమాసం మహార్థేణ కాంచనేన విరాజతా |
ముక్తాజాలాప్యతేనాథ ముకుటేన మహాద్యుతిమ్ || 2
- వజ్రసంయోగ సంయుక్తైః మహార్హమణివిగ్రహైః |
హ్రోమైరాభరణైశ్చిత్రైః మనసేవ ప్రకల్పితైః || 3
- మహార్హక్షౌ మసంవీతం రక్తచందనరూషితమ్ |
స్వనులిప్తం విచిత్రాభిః వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః || 4
- వివృతైర్దర్శనీయైశ్చ రక్తాక్షైర్భీమదర్శనైః |
దీప్తతీక్ష్ణ మహాదంష్ట్రైః ప్రలంబదశనచ్ఛదైః || 5
- శిరోభిర్దశభిర్ద్విరం భ్రాజమాసం మహాజనమ్ |
నానావ్యాలసమాకీర్తైః శిఖరైరివ మందరమ్ || 6
- నీలాంజనచయప్రఖ్యం హరేణోరసి రాజతా |
పూర్ణచంద్రాభవక్రేణ సబలాకమివాంబుదమ్ || 7
- బాహుభిర్బద్ధకేయురైః చందనోత్తమరూషితైః |
భ్రాజమానాంగదైః పీనైః పంచశ్చైరివోరగైః || 8
- మహతి స్ఫాటికే చిత్రే రత్నసంయోగసంస్కృతే |
ఉత్తమాస్తరణాస్తీర్ణే సూపవిష్టం పరాసనే || 9
- అలంకృతాభిరత్యర్థం ప్రమదాభి స్సమంతతః |
వాలవ్యజనహస్తాభిః ఆరాత్నముపసేవితమ్ || 10

49. రావణప్రభావదర్శనమ్

- దుర్ధరేణ ప్రహస్తేన మహాపార్శ్వేన రక్షసా |
మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః నికుంభేన చ మంత్రిణా || 11
- సుభోపవిష్టం రక్షోభిః చతుర్భిర్బలదర్పితైః |
కృత్స్నం పరివృతం లోకం చతుర్భిరివ సాగరైః || 12
- మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః అన్వైశ్చ శుభబుద్ధిభిః |
అన్వాస్యమానం రక్షోభిః సురైరివ సురేశ్వరమ్ || 13
- అపశ్యద్రాక్షసపతిం హనూమానతితేజసమ్ |
విష్మితం మేరుశిఖరే సతోయమివ తోయదమ్ || 14
- స తై స్సంపీడ్యమానోఽపి రక్షోభిర్భీమవిక్రమైః |
విస్మయం పరమం గత్వా రక్షోధిపమవైక్షత || 15
- బ్రాజమానం తతో దృష్ట్వా హనూమాన్ రాక్షసేశ్వరమ్ |
మనసా చింతయామాస తేజసా తస్య మోహితః || 16
- అహో రూపమహో ధైర్యం అహో సత్త్వమహో ద్యుతిః |
అహో రాక్షసరాజస్య సర్వలక్షణయుక్తతా || 17
- యద్యధర్మో న బలవాన్ స్యాదయం రాక్షసేశ్వరః |
స్యాదయం సురలోకస్య సశక్రశ్యాపి రక్షితా || 18
- అస్య క్రూరైర్చృశంసైశ్చ కర్మభిర్లోకకుత్సితైః |
తేన బిభృతి ఖల్వస్మాత్ లోకా స్సామరదానవాః || 19
- అయం హ్యుత్సహతే క్రుద్ధః కర్తుమేకార్థవం జగత్ |
ఇతి చింతాం బహువిధాం అకరోన్మతిమాన్ హరిః || 20
- దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య ప్రభావమమితౌజసః ||

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకోనపంచాశస్సర్గః

49. రావణప్రభావదర్శనమ్

అథ సుందరకాండే పంచాశస్సర్గః

50. ప్రహస్తప్రశ్నః

- తముద్వీక్ష్య మహాబాహుః పింగాక్షం పురతః స్థితమ్ |
కోపేన మహతావిష్టో రావణో లోకరావణః ||
శంకాహతాత్మా దధ్యౌ సః కపీంద్రం తేజసాపృతమ్ || 1
- కిమేష భగవాన్నందీ భవేత్సాక్షాదిహాగతః |
యేన శస్తోఽస్మి కైలాసే మయా సంచాలితే పురా ||
సోఽయం వాసరమూర్తి స్స్యాత్ కింస్విద్భాణోఽపి వాసురః || 2
- స రాజా రోషతామ్రాక్షః ప్రహస్తం మంత్రిసత్తమమ్ |
కాలయుక్తమువాచేదం వచో విపులమర్థవత్ || 4
- దురాత్మా పృచ్ఛ్యతామేషః కుతః కిం వాస్య కారణమ్ |
వనభంగే చ కోఽస్యార్థో రాక్షసీనాం చ తర్జనే || 5
- మత్స్పరీ మప్రథ్యష్యాం వా గమనే కిం ప్రయోజనమ్ |
ఆయోధనే వా కిం కార్యం పృచ్ఛ్యతామేష దుర్మతిః || 6
- రావణస్య వచ శ్శుశ్ర్వా ప్రహస్తో వాక్యమబ్రవీత్ |
సమాశ్వసిహి భద్రం తే న భీః కార్యా త్వయా కపే || 7
- యది తాపత్త్వమింద్రేణ ప్రేషితో రావణాలయమ్ |
తత్త్వమాఖ్యాహి మా భూత్తే భయం వాసర మోక్ష్యసే || 8
- యది వైశ్రవణస్య త్వం యమస్య వరుణస్య చ |
చారరూపమిదం కృత్వా ప్రవిష్టో సః పురీమిమామ్ ||
విష్టునా ప్రేషితో వాపి దూతో విజయకాంక్షిణా || 9

50. ప్రహస్తప్రశ్నః

- న హి తే వాసరం తేజో రూపమాత్రం తు వాసరమ్ |
తత్త్వతః కథయస్వాద్య తతో వాసర మోక్త్యసే || 10
- అన్యతం వదతశ్చాపి దుర్లభం తవ జీవితమ్ |
అథవా యన్నిమిత్తం తే ప్రవేశో రావణాలయే || 11
- ఏవముక్తో హరిశ్రేష్ఠః తదా రక్షో గణేశ్వరమ్ |
అబ్రవీన్నాస్మి శక్రస్య యమస్య పరుణస్య వా || 12
- ధనదేన స మే సఖ్యం విష్ణునా నాస్మి చోడితః |
జాతిరేప మమ త్వేషా వాసరోఽహమిహాగతః || 13
- దర్శనే రాక్షసేంద్రస్య దుర్లభే తదిదం మయా |
వనం రాక్షసరాజస్య దర్శనార్థే వినాశితమ్ || 14
- తతస్తే రాక్షసాః ప్రాప్తాః బలినో యుద్ధకాంక్షిణః |
రక్షణార్థం తు దేహస్య ప్రతియుద్ధా మయా రణే || 15
- అస్త్రపాశైర్న శక్యోఽహం బద్ధుం దేవాసురైరపి |
పితామహాదేవ వరో మమాప్యేషోఽభ్యుపాగతః || 16
- రాజానం ద్రష్టుకామేన మయాస్త్రమనువర్తితమ్ |
విముక్తో హ్యహమస్త్రైణ రాక్షసైస్త్యభిపీడితః || 17
- కేనచిద్రాజకార్యేణ సంప్రాప్తోఽస్మి తవాంతికమ్ |
దూతోఽహమితి విజ్ఞేయో రాఘవ స్యామితౌజసః || 18
- శ్రూయతాం చాపి పచనం మమ పథ్యమిదం ప్రభో || 19

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే పంచాశస్సర్గః

50. ప్రహస్తప్రశ్నః

అథ సుందరకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః

51. హనూమదుపదేశః

- తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః |
వాక్యమర్థపదవ్యగ్రః తమువాచ దశాననమ్ || 1
- అహం సుగ్రీవసందేశాత్ ఇహ ప్రాప్తస్తవాలయమ్ |
రాక్షసేంద్ర హరీశస్త్వాం భ్రాతా కుశలమబ్రవీత్ || 2
- భ్రాతు శ్శృణు సమాదేశం సుగ్రీవస్య మహాత్మనః |
ధర్మాద్ధోపహితం వాక్యం ఇహ చాముత్ర చ క్షమమ్ || 3
- రాజా దశరథో నామ రథకుంజరవాజిమాన్ |
పితేప బంధుర్లోకస్య సురేశ్వరసమద్యుతిః || 4
- జ్యేష్ఠస్తస్య మహాబాహుః పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః |
పితుర్నిదేశాన్నిష్కాంతః ప్రవిష్టో దండకాపనమ్ || 5
- లక్ష్మణేన సహభ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా |
రామో నామ మహాతేజాః ధర్మ్యం పంథాసమాశ్రితః || 6
- తస్య భార్యా వనే నష్టా సీతా పతిమనువ్రతా |
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో జనకస్య మహాత్మనః || 7
- స మార్గమాణస్తాం దేవీం రాజపుత్ర స్సహానుజః |
ఋష్యమూక మనుప్రాప్తః సుగ్రీవేణ సమాగతః || 8
- తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం సీతాయాః పరిమార్గణమ్ |
సుగ్రీవస్యాపి రామేణ హరిరాజ్యం నివేదితమ్ || 9

51. హనుమాదుపదేశః

- తతస్తేన మృధే హత్వా రాజపుత్రేణ వాలినమ్ |
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యక్షాణాం గణేశ్వరః || 10
- త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ వాలీ వానరపుంగవః |
రామేణ నిహతస్సంఖ్యే శరేణైకేన వానరః || 11
- స సీతామార్గణే వ్యగ్రః సుగ్రీవ స్సత్యసంగరః |
హరీన్ సంప్రేషయామాస దిశ స్సర్వా హరీశ్వరః || 12
- తాం హరీణాం సహస్రాణి శతాని నియుతాని చ |
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే హ్యధశ్చోపరిచాంబరే || 13
- వైనతేయసమాః కేచిత్ కేచిత్తత్రానిలోపమాః |
అసంగగతయ శ్శీఘ్రాః హరివీరా మహాబలాః || 14
- అహం తు హనుమాన్నామ మారుతస్యారస స్సృతః |
సీతాయాస్తు కృతే తూర్ణం శతయోజనమాయతమ్ || 15
- సముద్రం లంఘయిత్వైవ తాం దిదృక్షురిహాగతః |
భ్రమతా చ మయా దృష్టా గృహే తే జనకాత్మజా || 16
- తద్భవాన్ దృష్టధర్మార్థః తపఃకృతపరిగ్రహః |
పరదారాన్ మహాప్రాజ్ఞ నోపరోధుం త్వమర్హసి || 17
- న హి ధర్మవిరుద్ధేషు బహ్వాపాయేషు కర్మసు |
మూలఘాతిషు సజ్జంతే బుద్ధిమంతో భవద్విధాః || 18
- కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం రామకోపాసుపర్తినామ్ |
శరాణామగ్రతః స్థాతుం శక్తో దేవాసురేష్వపి || 19
- న చాపి త్రిషు లోకేషు రాజన్ విద్యేత కశ్చన |
రాఘవస్య వ్యలీకం యః కృత్వా సుఖ మవాప్నుయాత్ || 20

51. హనూమదుపదేశః

- తత్ త్రికాలహితం వాక్యం ధర్మ్యమర్థానుబంధి చ|
మన్యస్య నరదేవాయ జానకీ ప్రతిదీయతామ్|| 21
- దృష్టా హీయం మయా దేవీ లబ్ధం యదిహ దుర్లభమ్|
ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం నిమిత్తం తత్ర రాఘవః|| 22
- లక్ష్మితేయం మయా సీతా తథా శోకపరాయణా|
గృహ్యాయాం నాభిజానాసి పంచాస్యామివ పన్నగీమ్|| 23
- నేయం జరయితుం శక్యా సాసురైరమరైరపి|
విషసంస్పృష్టమత్యర్థం భుక్తమన్నమివౌజసా|| 24
- తపస్సంతాపలబ్ధస్తే యోఽయం ధర్మపరిగ్రహః|
న న నాశయితుం న్యాయ్యం ఆత్మప్రాణపరిగ్రహః|| 25
- అవధ్యతాం తపోభిర్యాం భవాన్ సమనుపశ్యతి|
ఆత్మసన్నాసురైరైవైః హేతుస్తత్రాప్యయం మహాన్|| 26
- సుగ్రీవో న హి దేవోఽయం నాసురో న చ రాక్షసః|
న దానవో న గంధర్వో న యక్షో న చ పన్నగః||
తస్మాత్ప్రాణపరిత్రాణం కథం రాజన్! కరిష్యసి|| 27
- న తు ధర్మోపసంహారం అధర్మఫలసంహితమ్|
తదేవ ఫలమన్వేతి ధర్మశ్చాధర్మనాశనః|| 28
- ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావత్ భవతా నాత్ర సంశయః|
ఫలమస్యాప్యధర్మస్య క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే|| 29
- జనస్థానవధం బుద్ధ్వా బుద్ధ్వా వాలివధం తథా|
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ బుద్ధ్యస్య హితమాత్మనః|| 30

51. హనుమాదుపదేశః

- కామం ఖల్వహమపేక్షకః సవాజిరథకుంజరామ్ |
లంకాం నాశయితుం శక్తః తస్యైష తు న నిశ్చయః | 31
- రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం హర్యక్షగణ సన్నిధౌ |
ఉత్పాదనమమిత్రాణాం సీతా యైస్తు ప్రధర్షితా || 32
- అపకుర్వన్ హి రామస్య సాక్షాదపి పురందరః |
న సుఖం ప్రాప్నుయాదస్యః కిం పునస్త్యద్విధో జనః || 33
- యాం సీతేత్యభిజానాసి యేయం తిష్ఠతి తే పశే |
కాలరాత్రీతి తాం విద్ధి సర్వలంకావినాశినీమ్ || 34
- తదలం కాలపాశేన సీతావిగ్రహరూపిణా |
స్వయం స్కంధావసక్తేన క్షమమాత్మని చింత్యతామ్ || 35
- సీతాయాస్తేజసా దగ్ధాం రామకోప ప్రపీడితామ్ |
దహ్యమానామిమాం పశ్య పురీం సాట్టప్రతోలికామ్ || 36
- స్వాని మిత్త్రాణి మంత్రీంశ్చ జ్ఞాతీన్ బ్రాతృన్ సుతాన్ హితాన్ |
భోగాన్ దారాంశ్చ లంకాం చ మా వినాశ ముపాసయ || 37
- సత్యం రాక్షసరాజేంద్ర శృణుష్వ వచనం మమ |
రామదాసస్య దూతస్య వాసరస్య విశేషతః || 38
- సర్వాన్ లోకాన్ సుసంహృత్య సభూతాన్ స చరాచరాన్ |
పునరేవ తథా స్రష్టుం శక్తో రామో మహాయశాః || 39
- దేవాసుర సరేంద్రేషు యక్షరక్షో గణేషు చ |
విద్యాధరేషు సర్వేషు గంధర్వేషూరగేషు చ || 40
- సిద్ధేషు కిన్నరేంద్రేషు పతత్రిషు చ సర్వతః || 41

51. హనూమదుపదేశః

- సర్వభూతేషు సర్వత్ర సర్వకాలేషు నాస్తి సః |
 యో రామం ప్రతియుద్ధ్యేత విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్ || 42
- సర్వలోకేశ్వరస్యైవం కృత్వా విప్రియముత్తమమ్ |
 రామస్య రాజసింహస్య దుర్లభం తవ జీవితమ్ || 43
- దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్ర
 గంధర్వ విద్యాధర నాగ యక్షాః |
 రామస్య లోకత్రయనాయకస్య
 స్థాతుం న శక్తాస్సమరేషు సర్వే || 44
- బ్రహ్మ స్వయంభూశ్చతురాననో వా
 రుద్రస్త్రిణేత్రస్త్రిపురాంతకో వా |
 ఇంద్రో మహేంద్రస్సురనాయకో వా
 త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్ || 45
- స సౌష్ఠవోపేత మదీనవాదినః
 కపేర్నిశమ్యాప్రతిమోఽప్రియం వచః |
 దశాననః కోపవివృత్తలోచనః
 సమాదిశత్తస్య వధం మహాకపేః || 46

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
 సుందరకాండే ఏకపంచాశస్సర్గః

51. హనుమదుపదేశః

అథ సుందరకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః

52. దూతపథనివారణమ్

- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వానరస్య మహాత్మనః|
ఆజ్ఞాపయద్వధం తస్య రావణః క్రోధమూర్ఛితః|| 1
- వధే తస్య సమాజ్ఞస్తే రావణేన దురాత్మనా|
నివేదితవతో దౌత్యం నానుమేనే విభీషణః|| 2
- తం రక్షోఽధిపతిం క్రుద్ధం తచ్చ కార్యముపస్థితమ్|
విదిత్వా చింతయామాస కార్యం కార్యవిధౌ స్థితః|| 3
- నిశ్చిత్తార్థస్తత స్సామ్నాఽపూజ్య శత్రుజిదగ్రజమ్|
ఉవాచ హితమత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః|| 4
- క్షమస్య రోషం త్యజ రాక్షసేంద్ర
ప్రసీద మద్వాక్యమిదం శృణుష్వ|
వధం న కుర్వంతి పరావరజ్ఞాః
దూతస్య సంతో పసుధాధిపేంద్రాః|| 5
- రాజధర్మవిరుద్ధం చ లోకవృత్తేశ్చ గర్హితమ్|
తవ చాసదృశం వీర కపేరస్య ప్రమాపణమ్|| 6
- ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ రాజధర్మవిశారదః|
పరావరజ్ఞో భూతానాం త్వమేవ పరమార్థవిత్|| 7
- గృహ్యంతే యది రోషేణ త్వాదృశోపి విపశ్చితః|
తత శ్శాస్త్రవిపశ్చిత్త్వం శ్రమ ఏవ హి కేవలమ్|| 8

52. దూతపథనివారణమ్

- తస్మాత్ప్రసీద శత్రుఘ్న రాక్షసేంద్ర దురాసద|
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్వ దూతదండో విధీయతామ్|| 9
- విభీషణవచ శ్శుక్త్యా రావణో రాక్షసేశ్వరః|
రోషేణ మహతావిష్టో వాక్యముత్తరమబ్రవీత్|| 10
- న పాపానాం వధే పాపం విద్యతే శత్రుసూదన|
తస్మాదేసం పథిష్యామి వానరం పాపచారిణమ్|| 11
- అధర్మమూలం బహురోషయుక్తం
అనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య|
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వం
విభీషణో బుద్ధిమతాం పరిఘః|| 12
- ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర
ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణుష్య|
దూతానపథ్యా స్సమయేషు రాజన్
సర్వేషు సర్వత్ర వదంతి సంతః|| 13
- అసంశయం శత్రురయం ప్రవృద్ధః
కృతం హ్యనేనాప్రియ మప్రమేయమ్|
న దూతపథ్యాం ప్రవదంతి సంతో
దూతస్య దృష్టా బహవో హి దండాః|| 14
- వైరూప్యమంగేషు కశాభిఘాతో
మౌణ్యం తథా లక్షణసన్నిపాతః|
ఏతాన్ హి దూతే ప్రవదంతి దండాన్
వధస్తు దూతస్య న న శ్శుతోపి|| 15

52. దూతపథనివారణమ్

- కథం చ ధర్మార్థ విసీతబుద్ధిః
పరావరప్రత్యయ నిశ్చిత్తార్థః|
భవద్విధః కోపవశే హి తిష్ఠేత్
కోపం నియచ్ఛంతి హి సత్త్వవంతః|| 16
- న ధర్మవాదే న చ లోకపృతే
న శాస్త్రబుద్ధిగ్రహణేషు చాపి|
విద్యేత కశ్చిత్తవ వీర తుల్యః
త్వం హ్యుత్తమ స్సర్వసురాసురాణామ్|| 17
- న చాప్యస్య కపేర్ఘాతే కంచిత్పశ్యామ్యహం గుణమ్|
తేష్వయం పాత్యతాం దండో యైరయం ప్రేషితః కపిః|| 18
- సాధుర్వా యది వాసాధుః పరైరేష సమర్పితః|
బ్రువన్ పరార్థం పరవాన్ న దూతో వధమర్హతి|| 19
- అపి చాస్మిన్ హతే రాజన్ నాస్యం పశ్యామి ఖేచరమ్|
ఇహ యః పునరాగచ్ఛేత్ పరం పారం మహోదధేః|| 20
- తస్మాన్నాస్య వధే యత్నః కార్యః పరపురంజయ|
భవాన్నేంద్రేషు దేవేషు యత్న మాస్థాతుమర్హతి|| 21
- అస్మిన్విసశ్టే న హి దూత మన్యం
పశ్యామి యస్తా నరరాజపుత్రా|
యుద్ధాయ యుద్ధస్రియ దుర్వినీతౌ
ఉద్యోజయేత్ దీర్ఘపథావరుద్ధౌ|| 22

52. దూతపథనివారణమ్

- పరాక్రమోత్సాహ మనస్వినాం చ
సురాసురాణామపి దుర్షయేన |
త్యయా మనోనందన నైర్వతానాం
యుద్ధాయతిర్నాశయితుం న యుక్తా || 23
- హితాశ్చ శూరాశ్చ సమాహితాశ్చ
కులేషు జాతాశ్చ మహాగుణేషు |
మనస్వినశ్చస్త్రభృతాం పరిష్ఠాః
కోట్యగ్రతస్తే సుభృతాశ్చ యోధాః || 24
- తదేకదేశేన బలస్య తావత్
కేచిత్తవాదేశకృతోఽభియాంతు |
తౌ రాజపుత్రౌ వినిగృహ్య మూఢౌ
పరేషు తే భావయితుం ప్రభావమ్ || 25
- నిశాచరాణా మధిపోసుజస్య
విభీషణ స్యోత్తమవాక్య మిష్టమ్ |
జగ్రాహ బుద్ధ్యా సురలోకశత్రుః
మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః || 26

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ద్విపంచాశస్సర్గః

52. దూతపథనివారణమ్

అథ సుందరకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః

53. పాపకళైత్యమ్

- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవో మహాబలః |
దేశకాలహితం వాక్యం భ్రాతురుత్తరమబ్రవీత్ || 1
- సమ్యగుక్తం హి భవతా దూతపథ్యా విగర్హితా |
అవశ్యం తు వధాదన్యః క్రియతామస్య నిగ్రహాః || 2
- కపీనాం కిల లాంగూలం ఇష్టం భవతి భూషణమ్ |
తదస్య దీప్యతాం శీఘ్రం తేన దగ్ధేన గచ్ఛతు || 3
- తతః పశ్యంత్యిమం దీనం అంగవైరూప్యకర్శితమ్ |
సమిత్రజ్ఞాతయస్సర్వే బాంధవా స్సనుహృజ్జనాః || 4
- ఆజ్ఞాపయద్రాక్షసేంద్రః పురం సర్వం సచత్వరమ్ |
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రక్షోభిః పరిణీయతామ్ || 5
- తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాః కోపకర్శితాః |
వేష్టయంతి స్మ లాంగూలం జీర్ణైః కార్వాసకైః పటైః || 6
- సంవేష్ట్యమానే లాంగూలే వ్యవర్థత మహాకపిః |
శుష్కమింధనమాసాద్య వనేష్వివ హుతాశసః || 7
- తైలేన పరిషిచ్యాథ తేఽగ్నిం తత్రాఽభ్య పాతయన్ |
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన రాక్షసాన్స్తానపాతయత్ || 8
- రోషామర్ష పరీతాత్మా బాలసూర్యసమానసః |
లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు ద్రష్టుం తస్య హనూమతః |
సహస్త్రిబాలవృద్ధాశ్చ జగ్ముః ప్రీతా నిశాచరాః | 9

53. పాపకశైత్యమ్

- స భూయస్సంగతైః క్రూరైః రాక్షసైర్లరిసత్తమః |
నిబద్ధః కృతవాన్ వీరః తత్కాలసదృశీం మతిమ్ || 10
- కామం ఖలు న మే శక్తాః నిబద్ధస్యాపి రాక్షసాః |
ఛిత్వా పాశాన్ సముత్పత్య హన్యామహమిమాన్ పునః || 11
- యది భర్తుర్లితార్థాయ చరంతం భర్తృశాసనాత్ |
బద్ధుంత్యేతే దురాత్మానో న తు మే నిష్కృతిః కృతా || 12
- సర్వేషామేవ పర్యాప్తో రాక్షసానామహం యుధి |
కిం తు రామస్య ప్రీత్యర్థం విషహిష్యేఽహమీదృశమ్ || 13
- లంకా చారయితవ్యా వై పునరేవ భవేదితి |
రాత్రౌ న హి సుదృష్టా మే దుర్గకర్మవిధాసతః || 14
- అపశ్య మేవ ద్రష్టవ్యా మయా లంకా నిశాక్షయే |
కామం బద్ధస్య మే భూయః పుచ్చస్యోద్ధీపనేన చ |
పీడాం కుర్వంతు రక్షాంసి న మేఽస్తి మనస శ్శృమః || 16
- తతస్తే సంవృతాకారం సత్త్వవంతం మహాకపిమ్ |
పరిగృహ్య యయుర్బృష్టాః రాక్షసాః కపికుంజరమ్ || 17
- శంఖభేరీనినాదైస్తం ఘోషయంత స్స్వకర్మభిః |
రాక్షసాః క్రూరకర్మాణః చారయంతి స్మ తాం పురీమ్ || 18
- అన్వీయమానో రక్షోభిః యయా సుఖమరిందమః |
హనూమాంశ్చారయామాస రాక్షసానాం మహాపురీమ్ || 19
- అథాపశ్యద్విమానాని విచిత్రాణి మహాకపిః |
సంవృతాన్ భూమిభాగాంశ్చ సువిభక్తాంశ్చ చత్వరాన్ || 20

53. పాపకశైత్యమ్

- వీధీశ్చ గృహసంబాధాః కపిశ్శృంగాటకాని చ |
తథా రథోపరథ్యాశ్చ తథైవ చ గృహకాంతరాన్ ||
గృహంశ్చ మేఘసంకాశాన్ దదర్శ పవనాత్మజః || 21
- చత్వరేషు చతుష్కేషు రాజమార్గే తథైవ చ |
ఘోషయంతి కపిం సర్వే చారీక ఇతి రాక్షసాః || 22
- స్త్రీబాలవృద్ధా నిర్జగ్ముః తత్ర తత్ర కుతూహలాత్ |
తం ప్రదీపిత లాంగూలం హనుమంతం దిదృక్షవః || 23
- దీప్యమానే తతస్తస్య లాంగూలాగ్రే హనూమతః |
రాక్షస్యస్తా విరూపాక్ష్యః శంసుర్దేవ్యాస్తదప్రియమ్ || 24
- యస్త్యయా కృతసంవాదః సీతే తామ్రముఖః కపిః |
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన స ఏష పరిణీయతే || 25
- శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూరం ఆత్మాపహరణోపమమ్ |
వైదేహీ శోకసంతప్తా హుతాశనముపాగమత్ || 26
- మంగలాభిముఖీ తస్య సా తదాసీన్మహాకపేః |
ఉపతస్థే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనమ్ || 27
- యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః |
యది చాస్త్యైకపత్నీత్వం శీతో భవ హనూమతః || 28
- యది కించిదనుక్రోశః తస్య మయ్యస్తి ధీమతః |
యది వా భాగ్యశేషో మే శీతో భవ హనూమతః || 29
- యది మాం వృత్తసంపన్నాం తత్సమాగమలాలసామ్ |
స విజానాతి ధర్మాత్మా శీతో భవ హనూమతః || 30

53. పాపకశైత్యమ్

- యది మాం తారయేదార్యః సుగ్రీవస్సత్యసంగరః|
అస్మా ధ్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ శీతో భవ హనూమతః|| 31
- తతస్తీక్ష్ణార్చిరవ్యగ్రః ప్రదక్షిణశిఖోఽనలః|
జజ్వాల మృగశాబాక్త్యాః శంసన్నివ శివం కపేః|| 32
- హనుమజ్జనకశ్చాపి పుచ్చానలయుతోఽనిలః|
వవౌ స్వాస్థ్యకరో దేవ్యాః ప్రాలేయానిలశీతలః|| 33
- దహ్యమానే చ లాంగూలే చింతయామాస వాసరః|
ప్రదీప్తోఽగ్నిరయం కస్మాత్ న మాం దహతి సర్వతః|| 34
- దృశ్యతే చ మహాజ్వాలః కరోతి న చ మే రుజమ్|
శిశిరస్యేవ సంపాతో లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితః|| 35
- అథవా తదిదం వ్యక్తం యద్దృష్టం ప్లవతా మయా|
రామప్రభావాదాశ్చర్యం పర్వత స్సరితాం పతౌ|| 36
- యది తావత్ సముద్రస్య మైనాకస్య చ ధీమతః|
రామార్థం సంభ్రమస్తాదృక్ కిమగ్నిర్న కరిష్యతి|| 37
- సీతాయాశ్చాన్యశంస్యేన తేజసా రాఘవస్య చ|
పితుశ్చ మమ సఖ్యేన న మాం దహతి పాపకః|| 38
- భూయ స్స చింతయామాస ముహూర్తం కపికుంజరః|
ఉత్పాతాథ వేగేన ననాద చ మహాకపిః|| 39
- పురద్వారం తత శ్శ్రీమాన్ శైలశృంగమివోన్నతమ్|
విభక్తరక్ష స్సంబాధం ఆససాదానిలాత్మజః|| 40

53. పాపకశైత్యమ్

- స భూత్వా శైలసంకాశః క్షణేన పునరాత్మవాన్ |
 ప్రాస్వతాం పరమాం ప్రాప్తో బంధనాన్యవశాతయత్ || 41
- విముక్తశ్చాభవచ్ఛ్రీమాన్ పునః పర్వతసన్నిభః |
 వీక్షమాణశ్చ దద్యశే పరిఘం తోరణాశ్రితమ్ || 42
- స తం గృహ్య మహాబాహుః కాలాయసపరిష్కృతమ్ |
 రక్షిణస్తాన్ పున స్సర్వాన్ సూదయామాస మారుతిః || 43
- స తాన్నిహత్వా రణచండవిక్రమః
 సమీక్షమాణః పునరేవ లంకామ్ |
 ప్రదీప్తలాంగూల కృతార్చిమాలీ
 ప్రకాశతాదిత్య ఇవార్చిమాలీ || 44

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే త్రిపంచాశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే చతుష్పంచాశ స్సర్గః

54. లంకాదాహః

- వీక్షమాణస్తతో లంకాం కపిః కృతమనోరథః |
 వర్ణమాస సముత్సాహః కార్యశేషమచింతయత్ || 1
- కిన్ను ఖల్వవశిష్టం మే కర్తవ్యమిహ సాంప్రతమ్ |
 యదేషాం రక్షసాం భూయః సంతాపజననం భవేత్ || 2
- వనం తావత్ప్రమథితం ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః |
 బలైకదేశః క్షపితః శేషం దుర్గవినాశసమ్ || 3
- దుర్గే వినాశితే కర్మ భవేత్సుఖపరిశ్రమమ్ |

54. లంకాదాహః

- అల్పయత్నేన కార్యేఽస్మిన్ మమ స్యాత్సఫల శ్శ్రమః|| 4
- యో హ్యాయం మమ లాంగూలే దీప్యతే హవ్యవాహనః|
అస్య సంతర్పణం న్యాయ్యం కర్తుమేభిర్గృహోత్తమైః|| 5
- తతః ప్రదీప్తలాంగులః సవిద్యుదివ తోయదః|
భవనాగ్రేషు లంకాయాః విచచార మహాకపిః|| 6
- గృహాద్గృహం రాక్షసానాం ఉద్యానాని చ వానరః|
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః|| 7
- అవప్తుత్య మహావేగః ప్రహస్తస్య నివేశనమ్|
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య శ్వసనేన సమో బలీ|| 8
- తతోఽన్యత్సుప్తువే వేశ్య మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్|
ముమోచ హనుమానగ్నిం కాలాసలశిఖోపమమ్|| 9
- వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా పుప్తువే స మహాకపిః|
శుకస్య చ మహాతేజాః సారణస్య చ ధీమతః||
తథా చెంద్రజితో వేశ్య దదాహ హరియూథపః|| 10
- జంబుమాలేః సుమాలేశ్చ దదాహ భవనం తతః|
రశ్మికేతోశ్చ భవనం సూర్యశత్రోస్తథైవ చ|| 11
- ప్రాస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య రోమశస్య చ రక్షసః|
యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః|| 12
- విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య తథా హస్తిముఖస్య చ|
కరాలస్య పిశాచస్య శోణితాక్షస్య చైవ హి|| 13

54. లంకాదాహాః

- కుంభకర్ణస్య భవనం మకరాక్షస్య చైవ హి |
 యజ్ఞశత్రోశ్చ భవనం బ్రహ్మశత్రోస్తథైవ చ || 14
- నరాంతకస్య కుంభస్య నికుంభస్య దురాత్మనః |
 వర్ణయిత్వా మహాతేజాః విభీషణ గృహం ప్రతి || 15
- క్రమమాణః క్రమేనైవ దదాహ హరిపుంగవః |
 తేషు తేషు మహార్షేషు భవనేషు మహాయశాః |
 గృహేష్వృద్ధిమతామృద్ధిం దదాహ స మహాకపిః || 17
- సర్వేషాం సమతిక్రమ్య రాక్షసేంద్రస్య వీర్యవాన్ |
 ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్ రావణస్య నివేశనమ్ || 18
- తతస్తస్మిన్ గృహే ముఖ్యే నానారత్నవిభూషితే |
 మేరుమందరసంకాశే సర్వమంగలశోభితే || 19
- ప్రదీప్తమగ్నిముత్స్పృజ్య లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితమ్ |
 ననాద హనుమాన్వీరో యుగాంత జలదో యథా || 20
- శ్వసనేన చ సంయోగాత్ అతివేగో మహాబలః |
 కాలాగ్నిరివ జజ్వాల ప్రావర్ణత హుతాశనః || 21
- ప్రదీప్త మగ్నిం పవనః తేషు వేశ్యస్వచారయత్ |
 అభూచ్ఛ్వసన సంయోగాత్ అతివేగో హుతాశనః || 22
- తాని కాంచనజాలాని ముక్తామణిమయాని చ |
 భవనాన్యవశీర్యంత రత్నపంతి మహాంతి చ || 23
- తాని భగ్నవిమానాని నిపేతుర్వసుధాతలే |
 భవనానీవ సిద్ధానాం అంబరాత్ పుణ్యసంక్షయే || 24

54. లంకాదాహః

- సంజజ్ఞే తుములశ్శబ్ధో రాక్షసానాం ప్రధాపతామ్ |
స్వగృహస్య పరిత్రాణే భగ్నోత్సాహ గతశ్రియామ్ ||
నూనమేషోఽగ్నిరాయాతః కపిరూపేణ హా ఇతి || 25
- క్రందంత్య స్సహసా పేతుః స్తనంధయధరా స్నియః |
కాశ్చిదగ్నిపరితేభ్యో హర్మ్యేభ్యో ముక్తమూర్ధజాః || 26
- పతంత్యో రేజిరేఽభ్రేభ్యః సాదామిన్య ఇవాంబరాత్ || 27
- వజ్రవిద్రుమ వైదూర్య ముక్తారజత సంహితాన్ |
విచిత్రాన్ భవనాన్ ధాతూన్ స్యందమానాన్ దదర్శ సః || 28
- నాగ్నిస్తృప్యతి కాష్ఠానాం తృణానాం హరియుధపః |
నాగ్నేర్వాపి విశస్తానాం రాక్షసానాం వసుంధరా || 29
- క్వచిత్ కింశుకసంకాశాః క్వచిచ్ఛాల్మలిసన్నిభాః |
క్వచిత్ కుంకుమసంకాశాః శిఖా వహ్నేశ్చకాశిరే || 30
- హనూమతా వేగవతా వాసరేణ మహాత్మనా |
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తత్ రుద్రేణ త్రిపురం యథా || 31
- తతస్తు లంకాపుర పర్వతాగ్రే
సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః |
ప్రసార్య చూడాపలయం ప్రదీప్తో
హనూమతా వేగవతా విస్ఫుటః || 32
- యుగాంత కాలానలతుల్యవేగః
సమారుతోగ్నిర్వృధే దివిస్సృక్ |
విధూమరశ్మిర్భవనేషు సక్తో
రక్షశ్శరీరాజ్యసమర్పితార్చిః || 33

54. లంకాదాహః

- ఆదిత్యకోటీ సదృశ సునతేజాః
లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్ |
శబ్దై రనేకైరశనిప్రరూఢైః
భిందన్నివాండం ప్రబభౌ మహాగ్నిః || 34
- తత్రాంబరాదగ్నిరతిప్రవృద్ధో
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్పచూడః |
నిర్వాణధూమాకులరాజయశ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరేభ్రాః || 35
- వజ్రీ మహేంద్రస్త్రిదశేశ్వరో వా
సాక్షాద్యమో వా పరుణోఽనిలో వా |
రుద్రోఽగ్నిర్రోధనదశ్చ సోమో
న వాసరోఽయం స్వయమేవ కాలః || 36
- కిం బ్రహ్మాణ స్సర్వపితామహస్య
సర్వస్య ధాతుశ్చతురాననస్య |
ఇహాగతో వాసరరూపధారీ
రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః || 37
- కిం వైష్ణవం వా కపిరూపమేత్య
రక్షోవినాశాయ పరం సుతేజః |
అనంతమవ్యక్తమచింత్యమేకం
స్వమాయయా సాంప్రతమాగతం వా || 38
- ఇత్యేవ మూచుర్బహవో విశిష్టాః
రక్షోగణాస్తత్ర సమేత్య సర్వే |
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షాం

54. లంకాదాహః

- దగ్ధాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య|| 39
- తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా
సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా|
సపక్షిసంఘా సమ్మగా సవృక్షా
రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్|| 40
- హా తాత హా పుత్రక కాంత మిత్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యమ్|
రక్షోభిరేవం బహుధా బ్రువద్భిః
శబ్దః కృతో ఘోరతరస్సుభీమః|| 41
- హుతాశసజ్జ్వలసమాప్నతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా|
హనూమతః క్రోధబలాభిభూతా
బభూవ శాపోపహతేవ లంకా|| 42
- స సంభ్రమ త్రస్త విషణ్ణరాక్షసాం
సముజ్జ్వలజ్జ్వాల హుతాశనాంకితామ్|
దదర్శ లంకాం హనుమాన్ మహామనాః
స్వయంభు కోపోపహతామివాపనిమ్|| 43
- భంక్త్వా వనం పాదపరత్నసంకులం
హత్వా తు రక్షాంసి మహాంతి సంయుగే|
దగ్ధాపురీం తాం గృహరత్నమాలినీం
తస్థా హనుమాన్ పవనాత్మజః కపిః|| 44
- త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే

54. లంకాదాహాః

- ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహాః |
 ప్రదీప్తలాంగూల కృతార్చిమాళీ |
 వ్యరాజతాదిత్య ఇవాంశుమాళీ || 45
- స రాక్షసాంస్తాన్ సుబహూంశ్చ హత్వా |
 వనం చ భంక్త్వా బహుపాదపం తత్ |
 విస్పృజ్య రక్షో భవనేషు చాగ్నిం |
 జగామ రామం మనసా మహాత్మా || 46
- తతస్తు తం వానరవీరముఖ్యం |
 మహాబలం మారుతతుల్యవేగమ్ |
 మహామతిం వాయుసుతం పరిష్ఠం |
 ప్రతుష్టువుర్దేవగణాశ్చ సర్వే || 47
- భంక్త్వా వనం మహాతేజాః హత్వా రక్షాంసి సంయుగే |
 దగ్ధ్వా లంకాపురీం రమ్యాం రరాజ స మహాకపిః || 48
- తత్ర దేవా స్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః |
 దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం విస్మయం పరమం గతాః || 49
- తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం హనుమంతం మహాకపిమ్ |
 కాలాగ్నిరితి సంచింత్య సర్వభూతాని తత్రనుః || 50
- దేవాశ్చ సర్వే మునిపుంగవాశ్చ |
 గంధర్వ విద్యాధర నాగ యక్షాః |
 భూతాని సర్వాణి మహాంతి తత్ర |
 జగ్ముః పరాం ప్రీతిమతుల్యరూపామ్ || 51

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే చతుష్పంచాశ సర్గః

54. లంకాదాహః

అథ సుందరకాండే పంచ పంచాశస్సర్గః

55. హనుమాద్విభ్రమః

- లంకాం సమస్తాం సందీప్య లాంగూలాగ్నిం మహాబలః |
నిర్వాపయామాస తదా సముద్రే హరిసత్తమః || 1
- సందీప్యమానాం విధ్వస్తాం త్రస్తరక్షో గణాం పురీమ్ |
అవేక్ష్య హనుమాన్ లంకాం చింతయామాస వాసరః || 2
- తస్యాభూత్సుమహాంస్త్రాసః కుత్సా చాత్మన్యజాయత |
లంకాం ప్రదహతా కర్మ కింస్విత కృతమిదం మయా || 3
- ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠాః యే బుద్ధ్యా కోపముత్థితమ్ |
నిరుంధంతి మహాత్మానో దీప్తమగ్నిమివాంభసా || 4
- క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్ కః క్రుద్ధో హన్యాధురూపసి |
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నరస్సాధూనధిక్షిపేత్ || 5
- వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో న విజానాతి కర్షిచిత్ |
నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య నావాచ్యం విద్యతే క్వచిత్ || 6
- య సముత్పత్తితం క్రోధం క్షమయైవ నిరస్యతి |
యథోరగస్త్వచం జీర్ణాం న వై పురుష ఉచ్యతే || 7
- ధిగస్తు మాం సుదుర్బుద్ధిం నిర్లజ్జం పాపకృత్తమమ్ |
అచింతయిత్వా తాం సీతాం అగ్నిదం స్వామిఘాతుకమ్ || 8
- యది దగ్ధా త్వియం లంకా నూనమార్యాపి జానకీ |
దగ్ధా తేన మయా భర్తుః హతం కార్యమజాసతా || 9

55. హనుమద్విభ్రమః

- యదర్థమయ మారంభః తత్కార్యమపసాదితమ్ |
మయా హి దహతా లంకాం న సీతా పరిరక్షితా | 10
- ఈషత్కార్యమిదం కార్యం కృతమాసీన్న సంశయః |
తస్య క్రోధాభిభూతేన మయా మూలక్షయః కృతః || 11
- వినష్టా జానకీ నూనం న హ్యదగ్గః ప్రదృశ్యతే |
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః సర్వా భస్మీకృతా పురీ || 12
- యది తద్విహతం కార్యం మమ ప్రజ్ఞావిపర్యయాత్ |
ఇహైవ ప్రాణసంన్యాసో మమాపి హ్యద్య రోచతే || 13
- కిమగ్నో నిపతామ్యద్య ఆహోస్విద్యదబాముఖే |
శరీరమాహో సత్త్వానాం దద్మి సాగరవాసినామ్ || 14
- కథం హి జీవతా శక్యో మయా ద్రష్టుం హరీశ్వరః |
తౌ వా పురుషశార్దులౌ కార్యసర్వస్వఘాతినా || 15
- మయా ఖలు తదేవేదం రోషదోషాత్ ప్రదర్శితమ్ |
ప్రథితం త్రిషు లోకేషు కపిత్వ మనవస్థితమ్ || 16
- ధిగస్తు రాజసం భావం అనీశమనవస్థితమ్ |
ఈశ్వరేణాపి యద్రాగాత్ మయా సీతా న రక్షితా || 17
- వినష్టాయాం తు సీతాయాం తావుభౌ వినశిష్యతః |
తయోర్వివాదే సుగ్రీవః సబన్ధుర్వివశిష్యతి || 18
- ఏత దేవ వచ శ్శుత్యా భరతో భ్రాతృవత్సలః |
ధర్మాత్మా సహ శత్రుఘ్నః కథం శక్యతి జీవితమ్ || 19
- ఇక్ష్వాకువంశే ధర్మిష్ఠే గతే నాశమసంశయమ్ |

55. హనుమద్విభ్రమః

- భవిష్యంతి ప్రజాస్పర్వాః శోకసంతాపపీడితాః॥ 20
- తదహం భాగ్యరహితో లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః।
రోషదోషపరీతాత్మా వ్యక్తం లోకవినాశనః॥ 21
- ఇతి చింతయతస్తస్య నిమిత్తాన్యపపేదిరే।
పూర్వమప్యపలభాని సాక్షాత్పునరచింతయత్॥ 22
- అథవా చారుసర్వాంగీ రక్షితా స్వేన తేజసా।
న నశిష్యతి కల్యాణీ నాగ్నిరగ్నౌ ప్రవర్తతే॥ 23
- న హి ధర్మాత్మనస్తస్య భార్యామమితతేజసః।
స్యచారిత్రాభిగుప్తాం తాం స్పృష్టమర్హతి పాపకః॥ 24
- నూనం రామప్రభావేణ వైదేహ్యో సుకృతేన చ।
యన్మాం దహనకర్మాయం నాదహాధవ్యవాహసః॥ 25
- త్రయాణాం భరతాదీనాం భ్రాతృణాం దేవతా చ యా।
రామస్య చ మనఃకాంతా సా కథం వినశిష్యతి॥ 26
- యద్వా దహనకర్మాయం సర్వత్ర ప్రభురవ్యయః।
న మే దహతి లాంగూలం కథమార్యాం ప్రథక్ష్యతి॥ 27
- పునశ్చాచింతయత్తత్ర హనుమాన్ విస్మితస్తదా।
హిరణ్యనాభస్య గిరేః జలమధ్యే ప్రదర్శనమ్॥ 28
- తపసా సత్యవాక్యేన అనన్యత్వాచ్చ భర్తరి।
అపి సా నిర్దోహేదగ్నిం న తామగ్నిః ప్రథక్ష్యతి॥ 29
- స తథా చింతయంస్తత్ర దేవ్యా ధర్మపరిగ్రహమ్।
శుశ్రావ హనుమాన్వాక్యం చారణానాం మహాత్మనామ్॥ 30

55. హనుమాద్విభ్రమః

- అహో ఖలు కృతం కర్మ దుష్కరం హి హనుమాతా |
అగ్నిం విసృజతాభీక్షం భీమం రాక్షసవేశ్మని || 31
- ప్రపలాయితరక్షః స్త్రీ బాలవృద్ధసమాకులా |
జనకోలాహలాధ్యాతా క్రందంతీవాదికందరే || 32
- దగ్ధేయం సగరీ సర్వా సాట్టప్రాకారతోరణా |
జానకీ స చ దగ్ధేతి విస్మయోఽద్భుత ఏవ సః || 33
- ఇతి శుశ్రావ హనుమాన్ వాచం తామమృతోపమామ్ |
బభూవ చాస్య మనసో హర్షస్తత్కాలసంభవః || 34
- స నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః కారణైశ్చ మహాగుణైః |
ఋషివాక్యైశ్చ హనుమాన్ అభవత్ ప్రీతమానసః || 35
- తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థః
తామక్షతాం రాజసుతాం విదిత్వా |
ప్రత్యక్షతస్తాం పునరేవ దృష్ట్వా
ప్రతిప్రయాణాయ మతిం చకార || 36

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే పంచపంచాశ స్సర్గః

55. హానూమద్విభ్రమః

అథ సుందరకాండే షట్పంచాశస్సర్గః

56. ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్

- తతస్తు శింశుపామూలే జానకీం పర్యుపస్థితామ్ |
అభివాద్యాబ్రవీద్దిష్ట్యా పశ్యామి త్వామిహాక్షతామ్ || 1
- తతస్తం ప్రస్థితం సీతా వీక్షమాణా పునఃపునః |
భర్తృస్నేహోన్వితం వాక్యం హనూమంత మభాషత || 2
- కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే |
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః || 3
- శరైస్సు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్ద్రసః |
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ || 4
- తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః |
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ || 5
- తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్ |
నిశమ్య హనుమాంస్తస్యాః వాక్యముత్తర మబ్రవీత్ || 6
- క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్స్థో హర్యక్షప్రపరైర్వృతః |
యస్తే యుధి విజిత్వారీన్ శోకం వ్యపనయిష్యతి || 7
- ఏవమాశ్వాస్య వైదేహీం హనుమాన్ మారుతాత్మజః |
గమనాయ మతిం కృత్వా వైదేహీమభ్యవదయత్ || 8
- తత స్స కపిశార్దూలః స్వామిసందర్శనోత్సుకః |
ఆరురోహ గిరిశ్రేష్ఠం అరిష్ఠమరిమర్దనః || 9
- తుంగపద్మకజుష్టాభిః నీలాభిర్వనరాజిభిః |

56. ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్

- సోత్తరీయమివాంభోదైః శృంగాంతరవిలంబిభిః॥ 10
- బోధ్యమానమివ ప్రీత్యా దివాకరకరైశ్శుభైః।
ఉన్మిషంతమివోద్ధూతైః లోచనైరివ ధాతుభిః॥ 11
- తోయాఘనిస్స్వనైర్మందైః ప్రాధీతమివ పర్వతమ్।
ప్రగీతమివ విస్పష్టైః నానా ప్రస్రవణస్వనైః॥ 12
- దేవదారుభిరత్యుచ్చైః ఊర్ధ్వబాహుమివ స్థితమ్।
ప్రపాతజలనిర్ఘోషైః ప్రాకృష్టమివ సర్వతః॥ 13
- వేపమానమివ శ్యామైః కంపమానైః శరద్ధనైః।
వేణుభిర్మారుతోద్ధూతైః కూజంతమివ కీచకైః॥ 14
- నిశ్శ్వసంతమివామర్ణాత్ ఘోరైరాశీవిఙ్గోత్తమైః।
నీహారకృతగంభీరైః ధ్యాయంతమివ గహ్వరైః॥ 15
- మేఘపాదనిభైః పాదైః ప్రక్రాంతమివ సర్వతః।
జృంభమాణ మివాకాశే శిఖరైరభ్రమాలిభిః॥ 16
- కూటైశ్చ బహుధాకీర్తైః శోభితం బహుకందరైః।
సాలతాలాశ్వకరైశ్చ వంశైశ్చ బహుభిర్వృతమ్॥ 17
- లతావితానైర్వితతైః పుష్పవద్భిరలంకృతమ్।
నానామృగగణాకీర్ణం ధాతునిష్యంద భూషితమ్॥ 18
- బహుప్రస్రవణోపేతం శిలాసంచయ సంకటమ్।
మహర్షి యక్ష గంధర్వ కిన్నరోరగ సేవితమ్॥ 19
- లతాపాదప సంఘాతం సింహాధ్యుషిత కందరమ్।
వ్యాఘ్రుసంఘ సమాకీర్ణం స్వాదుమూలఫలద్రుమమ్॥ 20

56. ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్

- తమారురోహ హనుమాన్ పర్వతం పవనాత్మజః |
రామదర్శనశీఘ్రేణ ప్రహర్షేణాభిచోదితః || 21
- తేన పాదతలాక్రాంతాః రమ్యేషు గిరిసానుషు |
సఘోషా స్సమశీర్షంత శిలాశూర్చీకృతాస్తతః || 22
- స తమారుహ్య శైలేంద్రం వ్యవర్థత మహాకపిః |
దక్షిణాదుత్తరం పారం ప్రార్థయన్ లవణాంభసః || 23
- అధిరుహ్య తతో వీరః పర్వతం పవనాత్మజః |
దదర్శ సాగరం భీమం మీనోరగ నిషేవితమ్ || 24
- స మారుత ఇవాకాశం మారుతస్యాత్మసంభవః |
ప్రపేదే హరిశార్దూలో దక్షిణాదుత్తరాం దిశమ్ || 25
- స తదా పీడితస్తేన కపినా పర్వతోత్తమః |
రరాస సహజైర్భూతైః ప్రవిశన్ వసుధాతలమ్ ||
కంపమానైశ్చ శిఖరైః పతద్భిరపి చ ద్రుమైః || 26
- తస్యోరువేగోన్మథితాః పాదపాః పుష్పశాలినః |
నిపేతుర్భూతలే రుగ్ణాః శక్రాయుధహతా ఇవ || 27
- కందరాంతర సంస్థానాం పీడితానాం మహాజసామ్ |
సింహానాం నినదో భీమో సభో భిందన్ స శుశ్రువే || 28
- ప్రస్తవ్యావిధ్వంసనాః వ్యాకులీకృతభూషణాః |
విద్యాధర్య స్సముత్పేతుః సహసా ధరణీధరాత్ || 29
- అతిప్రమాణా బలినో దీప్తజిహ్వా మహావిషాః |
నిపీడితశిరోగ్రీవాః వ్యవేష్టంత మహాహయః || 30

56. ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్

- కిన్నరో రగ గంధర్వయక్ష విద్యాధరాస్తదా |
పీడితం తం నగవరం త్యక్త్వా గగనమాస్థితాః | **31**
- స చ భూమిధర శ్శ్రీమాన్ బలినా తేన పీడితః |
స వృక్షశిఖరోదగ్రః ప్రవివేశ రసాతలమ్ || **32**
- దశయోజనవిస్తారః త్రింశద్యోజనముచ్చితః |
ధరణ్యాం సమతాం యాతః స బభూవ ధరాధరః || **33**
- స లిలంఘయిషుర్భీమం సలీలం లవణార్ణవమ్ ||
కల్లోలస్పౌలవేలాంతం ఉత్పాత నభో హరిః || **34**

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే షట్పంచాశస్సర్గః

అథ సుందరకాండే సప్తపంచాశస్సర్గః

57. హనూమత్ప్రత్యాగమనమ్

- స చంద్రకుముదం రమ్యం సార్కకారండవం శుభమ్ |
తిష్యశ్రవణకాదంబం అభ్రశైవాలశాద్యలమ్ || **1**
- పునర్వసుమహామీనం లోహితాంగ మహాగ్రహమ్ |
ఐరావత మహాద్వీపం స్వాతీహంసవిలోలితమ్ || **2**
- వాతసంఘాతజాతోర్మి చంద్రాంశు శిశిరాంబుమత్ |
భుజంగ యక్ష గంధర్వ ప్రబుద్ధకమలోత్పలమ్ || **3**
- హనూమాన్ మారుతగతిః మహానౌరిప సాగరమ్ |

56. ప్రతిప్రయాణోత్పతనమ్

- అపారమపరిశ్రాంతః పుష్పవే గగనార్ణవమ్|| 4
- గ్రసమాస ఇవాకాశం తారాధిపమివోల్లిఖన్|
హరన్నివ స నక్షత్రం గగనం సార్కమండలమ్|| 5
- మారుతస్యాత్మజ శ్శ్రీమాన్ కపిర్వ్యోమచరో మహాన్|
హనుమాన్మేఘజాలాని వికర్షన్నివ గచ్ఛతి|| 6
- పాండురారుణవర్ణాని నీలమాంజిష్ఠకాని చ|
హరితారుణవర్ణాని మహాబ్రాణి చకాశిరే|| 7
- ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునఃపునః|
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్మతే|| 8
- వివిధాభ్ర ఘనాపన్న గోచరో ధవలాంబరః|
దృశ్యాదృశ్య తనుర్వీరః తదా చంద్రాయతేఽంబరే|| 9
- తార్క్ష్యాయమాణో గగనే బభాసే వాయునందనః|
దారయన్మేఘబృందాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః|| 10
- నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వన మహాస్వనః|| 10
- ప్రవరాన్ రాక్షసాన్ హత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః|
ఆకులాం నగరీం కృత్వా వ్యథయిత్వా చ రావణమ్|| 11
- అర్థయిత్వా బలం ఘోరం వైదేహీమభివాద్య చ|
ఆజగామ మహాతేజాః పునర్మధ్యేన సాగరమ్|| 12
- పర్వతేంద్రం సునాభం చ సముపస్పృశ్య వీర్యవాన్|
జ్యాముక్త ఇవ నారాచో మహావేగోఽభ్యుపాగతః|| 13

57. హనుమత్ప్రత్యాగమనమ్

- స కించిదనుసంప్రాప్తః సమాలోక్య మహాగిరిమ్ |
మహేంద్రం మేఘసంకాశం ననాద హరిపుంగవః || 14
- స పూరయామాస కపిః దిశో దశ సమంతతః |
నదన్నాదేన మహతా మేఘస్వనమహాస్వనః || 15
- స తం దేశమనుప్రాప్తః సుహృద్ధర్శనలాలసః |
ననాద హరిశార్దూలో లాంగూలం చాప్యకంపయత్ || 16
- తస్య నానద్యమానస్య సుపర్ణచరితే పథి |
ఫలతీవాస్య ఘోషేణ గగనం సార్కమండలమ్ || 17
- యే తు తత్రోత్తరే తీరే సముద్రస్య మహాబలాః |
పూర్వం సంవిష్టితా శ్శూరాః వాయుపుత్రదిదృక్షవః || 18
- మహతో వాయునున్నస్య తోయదస్యేవ గర్జితమ్ |
శుశ్రువుస్తే తదా ఘోషం ఊరువేగం హనుమతః || 19
- తే దీనపదనా స్సర్వే శుశ్రువుః కాననౌకసః |
వానరేంద్రస్య నిర్ఘోషం పర్జస్యనినదోపమమ్ || 20
- నిశమ్య నదతో నాదం వానరాస్తే సమంతతః |
బభూవురుత్సుకా స్సర్వే సుహృద్ధర్శనకాంక్షిణః || 21
- జాంబవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః ప్రీతిసంహృష్టమానసః |
ఉపామంత్యహరీన్ సర్వాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 22
- సర్వథా కృతకార్యోఽసౌ హనుమాన్నాత్ర సంశయః |
స హ్యస్యాకృతకార్యస్య నాద ఏవం విధో భవేత్ || 23
- తస్య బాహూరువేగం చ నినాదం చ మహాత్మనః |

57. హనుమాత్పూజాగమనమ్

- నిశమ్య హరయో హృష్టాః సముత్పేతుస్తతస్తతః॥ 24
- తే నగాగ్రాన్నగాగ్రాణి శిఖరాచ్ఛిఖరాణి చ।
ప్రహృష్టా స్సమపద్యంత హనుమాంతం దిదృక్షవః॥ 25
- తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు గృహ్య శాఖా స్సవిష్టితాః।
వాసాంసీవ ప్రశాఖాశ్చ సమావిధ్యంత వానరాః॥ 26
- గిరిగహ్వరసంలీనో యథా గర్జతి మారుతః।
ఏవం జగర్ష బలవాన్ హనుమాన్మారుతాత్మజః॥ 27
- తమభ్రఘన సంకాశం ఆపతంతం మహాకపిమ్।
దృష్ట్వా తే వానరా స్సర్వే తఘః ప్రాంజలయ స్తదా॥ 28
- తతస్తు వేగవాంస్తస్య గిరేర్గిరినిభః కపిః।
నిపపాత మహేంద్రస్య శిఖరే పాదపాకులే॥ 29
- హర్షేణాపూర్యమాణోఽసౌ రమ్యే పర్వత నిర్లరే।
భిన్నపక్ష ఇవాకాశాత్ పపాత ధరణీధరః॥ 30
- తతస్తే ప్రీతమనసః సర్వే వానరపుంగవాః।
హనుమాంతం మహాత్మానం పరివార్యోపతస్థిరే॥ 31
- పరివార్య చ తే సర్వే పరాం ప్రీతిముపాగతాః॥ 32
- ప్రహృష్టపదనా స్సర్వే తమరోగముపాగతమ్॥
ఉపాయనాని చాదాయ మూలాని చ ఫలాని చ।
ప్రత్యర్చయన్ హరిశ్రేష్ఠం హరయో మారుతాత్మజమ్॥ 33

57. హనూమత్ప్రత్యాగమనమ్

- హనుమాంస్తు గురూన్ పృథ్వాన్ జాంబవత్ప్రముఖాంస్తదా |
కుమారమంగదం చైవ సోఽవందత మహాకపిః || 34
- స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యః కపిభిశ్చ ప్రసాదితః |
దృష్టా సీతేతి విక్రాంతః సంక్షేపేణ న్యవేదయత్ || 35
- నిషసాద చ హస్తేన గృహీత్వా వాలిన స్సుతమ్ |
రమణీయే వనోద్దేశే మహేంద్రస్య గిరేస్తదా || 36
- హనూమానబ్రవీద్ధృష్టః తదా తాన్ వానరర్షభాన్ || 37
- అశోకవనికాసంస్థా దృష్టా సా జనకాత్మజా |
రక్ష్యమాణా సుఘోరాభిః రాక్షసీభిరనిందితా || 38
- ఏకవేణీధరా బాలా రామదర్శనలాలసా |
ఉపవాస పరిశ్రాంతా జటిలా మలినా కృశా || 39
- తతో దృష్టేతి వచనం మహార్థమమృతోపమమ్ |
నిశమ్య మారుతే స్సర్వే ముదితా వాసరా భవన్ || 40
- క్షేలంత్యన్యే నదంత్యన్యే గర్జంత్యన్యే మహాబలాః |
చక్రుః కిలికిలామన్యే ప్రతిగర్జంతి చాపరే || 41
- కేచిదుచ్చితలాంగూలాః ప్రహృష్టాః కపికుంజరాః |
అంచితాయతద్గీర్ణాణి లాంగూలాని ప్రవివృధుః || 42
- అపరే చ హనూమంతం వాసరా వారణోపమమ్ |
ఆప్తుత్య గిరిశృంగేభ్యః సంస్పృశంతి స్మ హర్షితాః || 43
- ఉక్తవాక్యం హనూమంతం అంగదస్తమథాబ్రవీత్ |
సర్వేషాం హరివీరాణాం మధ్యే వచనముత్తమమ్ || 44

57. హనుమత్ప్రత్యాగమనమ్

- సత్వే వీర్యే స తే కశ్చిత్ సమో వాసర విద్యతే |
 యదపఘ్నత్య విస్తీర్ణం సాగరం పునరాగతః || 45
- అహో స్వామిని తే భక్తిః అహో వీర్యమహో ధృతిః |
 దిష్ట్యా దృష్టా త్వయా దేవీ రామపత్నీ యశస్వినీ ||
 దిష్ట్యా త్యక్త్యతి కాకుత్స్థః శోకం సీతావియోగజమ్ || 46
- తతోఽంగదం హనుమంతం జాంబవంతం చ వాసరాః |
 పరివార్య ప్రముదితాః భేజరే విపులా శ్శిలాః || 47
- శ్రోతుకామా స్సముద్రస్య లంఘనం వాసరోత్తమాః |
 దర్శనం చాపి లంకాయాః సీతాయా రావణస్య చ || 48
- తస్థః ప్రాంజలయ స్సర్వే హనుమద్వదనోన్ముఖాః || 49
- తస్థౌ తత్రాంగద శ్శ్రీమాన్ వాసరైర్బహుభిర్వృతః |
 ఉపాస్యమానో విబుధైః దివి దేవపతిర్యథా || 50
- హనుమతా కీర్తిమతా యశస్వినా
 తథాంగదేనాంగద బద్ధబాహునా |
 ముదా తదాధ్యాసిత మున్నతం మహాత్
 మహీధరాగ్రం జ్వలితం శ్రియాభవత్ || 51

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
 సుందరకాండే సప్తపంచాశస్సర్గః

57. హనుమాత్పూజాగమనమ్

అథ సుందరకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః

58. హనుమాద్వృత్తానుకథనమ్

- తతస్తస్య గిరే శ్శృంగే మహేంద్రస్య మహాబలాః |
హనుమత్పృముఖాః ప్రీతిం హరయో జగ్గురుత్తమామ్ || 1
- తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః ప్రీతిమంతం మహాకపిమ్ |
జాంబవాన్ కార్యవృత్తాంతం అప్యచ్ఛదనిలాత్మజమ్ || 2
- కథం దృష్టా త్వయా దేవీ కథం వా తత్ర వర్తతే |
తస్యాం వా స కథంవృత్తః క్రూరకర్మా దశాసనః || 3
- తత్త్వతః సర్వమేతన్నః ప్రబ్రూహి త్వం మహాకపే |
శ్రుతార్థాశ్చింతయిష్యామో భూయః కార్యవినిశ్చయమ్ || 4
- యశ్చార్థస్తత్ర షక్తవ్యో గతైరస్మాభిరాత్మవాన్ |
రక్షితవ్యం చ యత్తత్ర తద్భవాన్ వ్యాకరోతు నః || 5
- స నియుక్తస్తతస్తేన సంప్రహృష్టతనూరుహాః |
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై ప్రత్యభాషత || 6
- ప్రత్యక్షమేవ భవతాం మహేంద్రాగ్రాత్ ఖమాప్లుతః |
ఉదధేర్లక్ష్మిణం పారం కాంక్షమాణ స్సమాహితః || 7
- గచ్ఛతశ్చ హి మే ఘోరం విఘ్నరూపమివాభవత్ |
కాంచనం శిఖరం దివ్యం పశ్యామి సుమనోహరమ్ || 8
- స్థితం పంథానమావృత్య మేనే విఘ్నం చ తం నగమ్ ||
ఉపసంగమ్య తం దివ్యం కాంచనం నగసత్తమమ్ |
కృతా మే మనసా బుద్ధిః భేత్తవ్యోఽయం మయేతి చ || 9

58. హనూమద్వ్యత్తానుకథనమ్

- ప్రహతం చ మయా తస్య లాంగూలేన మహాగిరేః |
శిఖరం సూర్యసంకాశం వ్యశీర్యత సహస్రధా || 10
- వ్యవసాయం చ తం బుద్ధ్యా స హోవాచ మహాగిరిః |
పుత్రేతి మధురాం వాణీం మనః ప్రహ్లాదయన్నివ || 11
- పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి సఖాయం మాతరిశ్వనః |
మైనాక ఇతి విఖ్యాతం నివసంతం మహోదధౌ || 12
- పక్షపంతః పురా పుత్ర బభూవుః పర్వతోత్తమాః |
ఛందతః పృథివీం చేరుః బాధమానా స్సమంతతః || 13
- శ్రుత్వా నగానాం చరితం మహేంద్రః పాకశాసనః |
చిచ్ఛేద భగవాన్ పక్షాన్ వజ్రేణైషాం సహస్రశః || 14
- అహం తు మోక్షితస్తస్మాత్ తవ పిత్రా మహాత్మనా |
మారుతేన తదా పతన్ ప్రక్షిప్తోఽస్మి మహార్ణవే || 15
- రామస్య చ మయా సాహ్యే వర్తితవ్య మరిందమ |
రామో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో మహేంద్రసమవిక్రమః || 16
- ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య మైనాకస్య మహాత్మనః |
కార్యమావేద్య తు గిరేః ఉద్యతం చ మనో మమ || 17
- తేన చాహ మనుజ్ఞాతో మైనాకేన మహాత్మనా |
స చాప్యంతర్హిత శ్చైలో మాసుషేణ వపుష్మతా || 18
- శరీరేణ మహాశైలః శైలేన చ మహోదధౌ || 19
- ఉత్తమం జవమాస్థాయ శేషం పన్థానమాస్థితః |
తతోఽహం సుచిరం కాలం వేగేనాభ్యగమం పథి || 20

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- తతః పశ్యామ్యహం దేవీం సురసాం నాగమాతరమ్ |
సముద్రమధ్యే సా దేవీ వచనం మామభాషత || 21
- మమ భక్తః ప్రదిష్టస్త్వం అమరైర్లరిసత్తమ |
అతస్త్వాం భక్తయిష్యామి విహితస్త్వం చిరస్య మే || 22
- ఏవముక్త స్సురసయా ప్రాంజలిః ప్రణతః స్థితః |
వివర్ణపదనో భూత్వా వాక్యం చేద ముదీరయమ్ || 23
- రామో దాశరథి శ్శ్రీమాన్ ప్రవిష్టో దండకావనమ్ |
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చ పరంతపః || 24
- తస్య సీతా హృతా భార్యా రావణేన దురాత్మనా |
తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం గమిష్యే రామశాసనాత్ || 25
- కర్తమర్హసి రామస్య సాహాయ్యం విషయే సతీ |
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా రామం చాక్లిష్టకారిణమ్ || 26
- ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం సత్యం ప్రతిశృణోమి తే |
ఏవముక్తా మయా సా తు సురసా కామరూపిణీ |
అబ్రవీన్నాతివర్తేత కశ్చిదేష పరో మమ || 27
- ఏవ ముక్త స్సురసయా దశయోజనమాయతః |
తతోర్థగుణవిస్తారో బభూవాహం క్షణేన తు || 28
- మత్ప్రమాణాను రూపం చ వ్యాదితం తు ముఖం తయా | 29
- తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం హ్రాస్వం హ్యకరపం వపుః |
తస్మిన్ ముహూర్తే చ పునః బభూవాంగుష్ఠమాత్రకః || 30

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- అభివత్యాశు తద్వక్త్రం నిర్గతోఽహం తతః క్షణాత్ |
అబ్రవీత్సురసా దేవీ స్వేన రూపేణ మాం పునః || 31
- అర్థసిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖమ్ |
సమానయ చ వైదేహీం రాఘవేణ మహాత్మనా |
సుఖీ భవ మహాబాహో ప్రీతాస్మి తవ వాసర || 32
- తతోఽహం సాధు సాధ్వీతి సర్వభూతైః ప్రశంసితః || 33
- తతోఽంతరిక్షం విపులం పుతోఽహం గరుడో యథా |
ఛాయా మే నిగృహీతా చ న చ పశ్యామి కించన || 34
- సోఽహం విగతవేగస్తు దిశో దశ విలోకయన్ |
న కించిత్తత్ర పశ్యామి యేన మేఽపహృతా గతిః || 35
- తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా కిన్నామ గగనే మమ |
ఈదృశో విఘ్న ఉత్పన్నో రూపం యత్ర న దృశ్యతే || 36
- అధోభాగేన మే దృష్టిః శోచతా పాతితా మయా |
తతోఽద్రాక్షమహం భీమాం రాక్షసీం సలిలేశయామ్ || 37
- ప్రహాస్య చ మహానాదం ఉక్తోఽహం భీమయా తయా |
అవస్థితమసంభ్రాంతం ఇదం వాక్యమశోభనమ్ || 38
- క్వాసి గంతా మహాకాయ క్షుధితాయా మమేప్పితః |
భక్తః ప్రీణయ మే దేహం చిరమాహారపర్జితమ్ || 39
- బాధమిత్యేవ తాం వాణీం ప్రత్యగృహ్ణామహం తతః |
ఆస్యప్రమాణాదధికం తస్యాః కాయమపూరయమ్ || 40
- తస్యాశ్చాస్యం మహద్భీమం పర్ణతే మమ భక్షణే |

58. హనుమద్వ్యత్తానుకథనమ్

- న చ మాం సాధు బుబుధే మమ వా నికృతం కృతమ్|| 41
- తతోఽహం విపులం రూపం సంక్షిప్య నిమిషాంతరాత్|
తస్యా హృదయమాదాయ ప్రపతామి నభఃస్థలమ్|| 42
- సా విస్పష్టభుజా భీమా పపాత లవణాంభసి|
మయా పర్వతసంకాశా నికృత్తహృదయా సతీ|| 43
- శృణోమి ఖగతానాం చ సిద్ధానాం చారణై స్సహ|
రాక్షసీ సింహికా భీమా క్షిప్రం హనుమతా హతా|| 44
- తాం హత్వా పునరేవాహం కృత్యమాత్యయికం స్మరన్|
గత్వా చాహం మహాధ్యానం పశ్యామి నగమండితమ్||
దక్షిణం తీర ముదధేః లంకా యత్ర చ సా పురీ|| 45
- అస్తం దినకరే యాతే రక్షసాం నిలయం పురమ్|
ప్రవిష్టోఽహమవిజ్ఞాతో రక్షో భిర్భీమవిక్రమైః|| 46
- తత్ర ప్రవిశతశ్చాపి కల్పాంతఘనసన్నిభా|
అట్టహాసం విముంచంతీ నారీ కావ్యుత్థితా పురః|| 47
- జిఘాంసంతీం తతస్తాం తు జ్వలదగ్నిశిరోరుహమ్|
సవ్యముష్టిప్రహారేణ పరాజిత్య సుభైరవామ్|| 48
- ప్రదోషకాలే ప్రవిశం భీతయాహం తయోదితః| 49
- అహం లంకాపురీ వీర నిర్జితా విక్రమేణ తే|
యస్మాత్తస్మాద్విజేతాసి సర్వరక్షాన్యశేషతః|| 50
- తత్రాహం సర్వరాత్రం తు విచిన్యన్ జనకాత్మజామ్|
రావణాంతఃపురగతో న చాపశ్యం సుమధ్యమామ్|| 51

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- శోచతా చ మయా దృష్టం ప్రాకారేణ సమాప్యతమ్ |
కాంచనేన వికృష్టేన గృహోపవనముత్తమమ్ || 52
- స ప్రాకార మవస్తుత్య పశ్యామి బహుపాదపమ్ |
అశోకవనికామధ్యే శింశుపా పాదపో మహాన్ || 53
- తమారుహ్య చ పశ్యామి కాంచనం కదలీవనమ్ || 54
- అదూరే శింశుపావృక్షాత్ పశ్యామి పరపర్ణినీమ్ |
శ్యామాం కమలపత్రాక్షీం ఉపవాసకృశాసనామ్ || 55
- తదేకవాస స్సంవీతాం రజోధ్వస్తశిరోరుహామ్ |
శోకసంతాపదీనాంగీం సీతాం భర్తృహితే స్థితామ్ || 56
- రాక్షసీభిర్విరూపాభిః క్రూరాభిరభిసంవృతామ్ |
మాంసశోణితభక్షాభిః వ్యాఘ్రీభిర్హరిణీమివ || 57
- సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః |
ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా || 58
- భూమిశయ్యా విపర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే |
రావణా ద్వినిపృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా || 59
- కథంచిన్మృగ శాబాక్షీ తూర్ణమాసాదితా మయా || 60
- తాం దృష్ట్వా తాదృశీం నారీం రామపత్నీం యశస్వినీమ్ |
తత్రైవ శింశుపావృక్షే పశ్యన్నహమపస్థితః || 61
- తతో హలహలాశబ్దం కాంచీనూపురమిశ్రితమ్ |
శృణోమ్యధిక గంభీరం రావణస్య నివేశనే || 62
- తతోహం పరమోద్విగ్నుః స్వంరూపం ప్రతిసంహరన్ |

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- అహం తు శింశుపాపృక్షే పక్షీవ గహనే స్థితః|| 63
- తతో రావణదారాశ్చ రావణశ్చ మహాబలః|
తం దేశం సమనుప్రాప్తా యత్ర సీతాభవత్ స్థితా|| 64
- తద్దృష్ట్వాథ వరారోహ సీతా రక్షోమహాబలమ్|
సంకుచ్యోరూ స్తనౌ పీనౌ బాహుభ్యాం పరిరభ్య చ|| 65
- విత్రస్తాం పరమోద్విగ్నాం వీక్షమాణాం తతస్తతః|
త్రాణం కించిదపశ్యంతీం వేపమానాం తపస్వినీమ్|| 66
- తామువాచ దశగ్రీవః సీతాం పరమదుఃఖితామ్|
అవాక్చిరాః ప్రపతితో బహుమన్యస్వ మామితి|| 67
- యది చేత్త్వం తు దర్పాన్మాం నాభినందసి గర్వితే|
ద్వౌ మాసావంతరం సీతే పాస్యామి రుధిరం తవ|| 68
- ఏతచ్ఛ్చుత్వా వచస్తస్య రావణస్య దురాత్మనః|
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా సీతా వచనముత్తమమ్|| 69
- రాక్షసాథమ రామస్య భార్యామమితేజసః|
ఇక్ష్వాకుకులనాథస్య స్నుషాం దశరథస్య చ||
అవాచ్యం వదతో జిహ్వ కథం న పతితా తవ|| 70
- కించిద్వీర్యం తవానార్య యో మాం భర్తురసన్నిధౌ|
అపహృత్యాగతః పాప తేనాదృష్టో మహాత్మనా|| 71
- న త్వం రామస్య సదృశో దాస్యేఽప్యస్య న యుజ్యసే|
యజ్ఞీయ స్సత్యవాదీ చ రణశ్లాఘీ చ రాఘవః|| 72
- జానక్యా పరుషం వాక్యం ఏవముక్తో దశాసనః|

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- జజ్జ్వల సహసా కోపాత్ చితాస్థ ఇవ పాపకః|| 73
- వివృత్య నయనే క్రూరే ముష్టిముద్యమ్య దక్షిణమ్|
మైథిలీం హంతుమారబ్ధః స్త్రీభిర్దాహాకృతం తదా|| 74
- స్త్రీణాం మధ్యాత్సముత్పత్య తస్య భార్యా దురాత్మనః|
వరా మండోదరీ నామ తయా స ప్రతిషేధితః|| 75
- ఉక్తశ్చ మధురాం వాణీం తయా స మదనార్ధితః|
సీతాయా తప కిం కార్యం మహేంద్రసమవిక్రమ|| 76
- దేవగంధర్వకన్యాభిః యక్షకన్యాభిరేవ చ|
సార్థం ప్రభో రమస్వేహా సీతయా కిం కరిష్యసి|| 77
- తతస్తాభి స్సమేతాభిః నారీభి స్స మహాబలః|
ప్రసాద్య సహసా నీతో భవనం స్వం నిశాచరః|| 78
- యాతే తస్మిన్ దశగ్రీవే రాక్షస్యో వికృతాననాః|
సీతాం నిర్భర్త్యయామాసుః వాకైః క్రూరై స్సుదారుణైః|| 79
- తృణవ ద్భాషితం తాసాం గణయామాస జానకీ|
గర్జితం చ తదా తాసాం సీతాం ప్రాప్య నిరర్థకమ్|| 80
- వృథాగర్జితనిశ్చేష్టాః రాక్షస్యః పిశితాశనాః|
రావణాయ శశంసుస్తాః సీతాధ్యవసితం మహత్|| 81
- తతస్తా స్సహితా స్సర్వాః విహతాశా నిరుద్యమాః|
పరిక్షిప్య సమంతాత్తాం నిద్రాపశముపాగతాః|| 82
- తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు సీతా భర్తృహితే రతా|
విలప్య కరుణం దీనా ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా|| 83

58. హనూమద్వృత్తానుకథనమ్

- తాసాం మధ్యాత్సముత్థాయ త్రిజటా వాక్యమబ్రవీత్ |
ఆత్మానం భాదత క్షిప్రం న సీతా వినశిష్యతి | | 84
- జనకస్యాత్మజా సాధ్వీ స్సుషా దశరథస్య చ | | 85
- స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో దారుణో రోమహర్షణః |
రక్షసాం చ వినాశాయ భర్తురస్యా జయాయ చ | | 86
- అలమస్మాత్పరిత్రాతుం రాఘవాద్రాక్షసీగణమ్ |
అభియాచామ వైదేహీం ఏతద్ధి మమ రోచతే | | 87
- యస్యా హ్యేవంవిధ స్వప్నో దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే |
సా దుఃఖైర్వివిధైర్ముక్తా సుఖమాప్నోత్యనుత్తమమ్ | |
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి మైథిలీ జనకాత్మజా |
అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్యా మహతో భయాత్ | | 88
- తత స్నా హ్రీమతీ బాలా భర్తుర్విజయహర్షితా |
అవోచ ద్యది తత్తథ్యం భవేయం శరణం హి షః | | 89
- తాం చాహం తాదృశీం దృష్ట్వా సీతాయా దారుణాం దశామ్ |
చింతయామాస విక్రాంతో న చ మే నిర్వృతం మనః | | 90
- సంభాషణార్థం చ మయా జానక్యా శ్చింతితో విధిః |
ఇక్ష్వాకూణాం హి పంశస్తు తతో మమ పురస్కృతః | | 91
- శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం రాజర్షిగణపూజితామ్ |
ప్రత్యభాషత మాం దేవీ బాహ్యైః సిహితలోచనా | | 92
- కస్త్యం కేన కథం చేహ ప్రాప్తో వానరపుంగవ |
కా చ రామేణ తే ప్రీతిః తన్నే శంసితమర్హసి | | 93

58. హనుమద్వ్యత్తానుకథనమ్

- తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా హ్యహమప్యబ్రవం వచః | 94
దేవి రామస్య భర్తుస్తే సహాయో భీమవిక్రమః |
సుగ్రీవో నామ విక్రాంతో వానరేంద్రో మహాబలః || 95
- తస్య మాం విద్ధి భృత్యం త్వం హనుమంతమిహాగతమ్ |
భర్తాహం ప్రేషితస్తుభ్యం రామేణాక్లిష్టకర్మణా || 96
- ఇదం చ పురుషవ్యాఘ్రః శ్రీమాన్ దాశరథి స్వయమ్ |
అంగులీయమభిజ్ఞానం అదాత్తుభ్యం యశస్విని || 97
- తదిచ్ఛామి త్వయాజ్ఞప్తం దేవి కిం కరవాణ్యహమ్ |
రామలక్ష్మణయోః పార్శ్వం నయామి త్వాం కిముత్తరమ్ || 98
- ఏతచ్ఛ్రుత్వా విదిత్వా చ సీతా జనకనందినీ |
అహ రావణముత్సాద్య రాఘవో మాం నయత్స్వితి || 99
- ప్రణమ్య శిరసా దేవీం అహమార్యామనిందితామ్ |
రాఘవస్య మనోహ్లాదం అభిజ్ఞాన మయాచిషమ్ || 100
- అథ మామబ్రవీత్సీతా గృహ్యతామయముత్తమః |
మణిర్యేన మహాబాహుః రామస్త్వాం బహుమన్యతే || 101
- ఇతుక్త్వా తు వరారోహా మణిప్రవరమద్భుతమ్ |
ప్రాయచ్ఛత్పరమోద్విగ్నా వాచా మాం సందిదేశ హ || 102
- తతస్తస్యై ప్రణమ్యాహం రాజపుత్ర్యై సమాహితః |
ప్రదక్షిణం పరిక్రామం ఇహాభ్యుద్ధతమాససః || 103
- ఉక్తోఽహం పునరేవేదం నిశ్చిత్య మనసా తయా |
హనుమన్ మమ వృత్తాంతం వక్తుమర్హసి రాఘవే || 104

58. హనుమద్వ్యత్తానుకథనమ్

- యథా శ్రుత్వైవ న చిరాత్ తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ |
సుగ్రీవసహితౌ వీరౌ ఉపేయాతాం తథా కురు || 105
- యద్యన్యథా భవేదేతత్ ద్వైమాసౌ జీవితం మమ |
న మాం ద్రక్ష్యతి కాకుత్స్థో మ్రియే సాహమనాథవత్ || 106
- తచ్చుత్వా కరుణం వాక్యం క్రోధో మామభ్యవర్తత |
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం కార్యశేషమనంతరమ్ || 107
- తతోఽవర్థత మే కాయః తదా పర్వతసన్నిభః |
యుద్ధకాంక్షీ వనం తచ్చ వినాశయితుమారభే || 108
- తద్భగ్నం వనషండం తు భ్రాంతత్రస్తమృగద్విజమ్ |
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్షంతే రాక్షసోఽవికృతాసనాః || 109
- మాం చ దృష్ట్వా వనే తస్మిన్ సమాగమ్య తతస్తతః |
తా స్సమభ్యాగతాః క్షిప్రం రావణాయాచచక్షిరే || 110
- రాజన్ వనమిదం దుర్గం తవ భగ్నం దురాత్మనా |
వాసరేణ హ్యవిజ్ఞాయ తవ వీర్యం మహాబల || 111
- దుర్బుధ్ధేస్తస్య రాజేంద్ర తవ విప్రియకారిణః |
వధమాజ్ఞాపయ క్షిప్రం యథాసౌ విలయం ప్రజేత్ || 112
- తచ్చుత్వా రాక్షసేంద్రేణ విస్మయో భృశదుర్జయః |
రాక్షసాః కింకరా నామ రావణస్య మనోఽనుగాః || 113
- తేషామశీతిసాహస్రం శూలముద్గరపాణినామ్ |
మయా తస్మిన్ వనోద్దేశే పరిఘ్నేణ నిషూదితమ్ || 114
- తేషాం తు హతశేషా యే తే గత్వా లఘువిక్రమాః |

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- నిహతం చ మహత్వైస్యం రావణాయాచచక్షిరే|| 115
- తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నా చైత్యప్రాసాదమాక్రమమ్|
తత్రస్థాన్ రాక్షసాన్ హత్వా శతం స్తంభేన వై పునః|
లలామభూతో లంకాయాః స వై విధ్వంసితో మయా|| 116
- తతః ప్రహస్తస్య సుతం జంబుమాలినమాదిశత్|
రాక్షసైర్బహుభిస్సార్థం ఘోరరూపైర్భయానకైః|| 117
- తమహం బలసంపన్నం రాక్షసం రణకోవిదమ్|
పరిఘ్ణాతిఘోరేణ సూదయామి సహసుగమ్|| 118
- తచ్చుత్వా రాక్షసేంద్రస్తు మంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్|
పదాతిబలసంపన్నాన్ ప్రేషయామాస రావణః|| 119
- పరిఘ్ణైవ తాన్ సర్వాన్ సయామి యమసాదనమ్|| 120
- మంత్రిపుత్రాన్ హతాఞ్చుత్వా సమరే లఘువిక్రమాన్|
పంచసేనాగ్రగాఞ్చారాన్ ప్రేషయామాస రావణః|| 121
- తానహం సహస్రైన్యాన్ వై సర్వానేవాభ్యసూదయమ్||
తతః పునర్దశగ్రీవః పుత్రమక్షం మహాబలమ్|
బహుభీ రాక్షసై స్సార్థం ప్రేషయామాస రావణః|| 122
- తం తు మందోదరీపుత్రం కుమారం రణపండితమ్|
సహసా ఖం సముత్క్రాంతం పాదయోశ్చ గృహీతవాన్|| 123
- చర్మాసినం శతగుణం భ్రామయిత్వా వ్యపేషయమ్|| 124
- తమక్షమాగతం భగ్నం నిశమ్య స దశాసనః|
తత ఇంద్రజితం నామ ద్వివీర్యం రావణ స్సుతమ్||

58. హనుమద్వ్యత్తానుకథనమ్

- వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధో బలినం యుద్ధదుర్మదమ్|| 125
- తచ్చాప్యహం బలం సర్వం తం చ రాక్షసపుంగవమ్|
నష్టాజనం రణే కృత్వా పరం హర్షముపాగమమ్|| 126
- మహతాఽపి మహాబాహుః ప్రత్యయేన మహాబలః|
ప్రేషితో రావణేనైవ సహ వీరైర్మదోత్కటైః|| 127
- సోఽవిషహ్యం హి మాం బుద్ధ్యా స్వబలం చాపమర్చితమ్|
బ్రాహ్మణాస్త్రైణ స తు మాం ప్రాబధ్నాచ్ఛాతివేగితః|| 128
- రజ్జుభిశ్చాభిబద్ధుంతి తతో మాం తత్ర రాక్షసాః|
రావణస్య సమీపం చ గృహీత్వా మాముపాసయన్|| 129
- దృష్ట్వా సంభాషితశ్చాహం రావణేన దురాత్మనా|
పృష్టశ్చ లంకాగమనం రాక్షసానాం చ తం వధమ్|| 130
- తత్సర్వం చ మయా తత్ర సీతార్థమితి జల్పితమ్|| 131
- అస్యాహం దర్శనాకాంక్షీ ప్రాప్తస్త్వద్భవనం విభో|
మారుతస్యోరసః పుత్రో వానరో హనుమానహమ్|| 132
- రామదూతం చ మాం విద్ధి సుగ్రీవసచివం కపిమ్|
సోఽహం దూత్యేన రామస్య త్వత్సకాశమిహాగతః|| 133
- సుగ్రీవశ్చ మహాతేజాః స త్వాం కుశలమబ్రవీత్|
ధర్మార్థకామసహితం హితం పథ్యమువాచ చ|| 134
- వసతో ఋష్యమూకే మే పర్వతే విపులద్రుమే|
రాఘవో రణవిక్రాంతో మిత్రత్వం సముపాగతః|| 135
- తేన మే కథితం రాజ్ఞా భార్యా మే రక్షసా హృతా|

58. హనూమద్వృత్తానుకథనమ్

- తత్ర సాహాయ్యమస్మాకం కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా|| 136
- మయా చ కథితం తస్మై వాలినశ్చ వధం ప్రతి|
తత్ర సాహాయ్యహేతోర్మే సమయం కర్తుమర్హసి|| 137
- వాలినా హృతరాజ్యేన సుగ్రీవేణ మహాప్రభుః|
చక్రేఽగ్నిసాక్షికం సఖ్యం రాఘవ స్సహలక్ష్మణః|| 138
- తేన వాలినముత్పాట్య శరేణైకేన సంయుగే|
వానరాణాం మహారాజః కృత స్స ప్లవతాం ప్రభుః|| 139
- తస్య సాహాయ్యమస్మాభిః కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా|
తేన ప్రస్థాపితస్తుభ్యం సమీపమిహ ధర్మతః|| 140
- క్షిప్ర మానీయతాం సీతా దీయతాం రాఘవాయ చ|
యావన్న హరయో వీరాః విధమంతి బలం తవ|| 141
- వానరాణాం ప్రభావో హి న కేన విదితః పురా|
దేవతానాం సకాశం చ యే గచ్ఛంతి నిమంత్రితాః|| 142
- ఇతి వానరరాజస్త్వాం ఆహేత్యభిహితో మయా|
మామైక్షత తతః క్రుద్ధః చక్లుషా ప్రదహన్నివ|| 143
- తేన వధ్యోహమాజ్ఞప్తో రక్షసా రౌద్రకర్మణా|
మత్ప్రభావమవిజ్ఞాయ రావణేన దురాత్మనా|| 144
- తతో విభీషణో నామ తస్య భ్రాతా మహామతిః|
తేన రాక్షసరాజోఽసౌ యాచితో మమ కారణాత్|| 145
- వైషం రాక్షసశార్దూల త్యజ్యతామేష నిశ్చయః|
రాజశాస్త్రవ్యపేతో హి మార్గస్సంసేవ్యతే త్వయా|| 146

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- దూతపథ్యా స దృష్టా హి రాజశాస్త్రేషు రాక్షస|
దూతేన వేదితవ్యం చ యథార్థం హితవాదినా|| 147
- సుమహత్యపరాధేపి దూతస్యాతులవిక్రమ|
విరూపకరణం దృష్టం న పథోఽస్తీతి శాస్త్రతః|| 148
- విభీషణేనైవముక్తో రావణ స్సందిదేశ తాన్|
రాక్షసానేతదేవాస్య లాంగూలం దహ్యాతామితి|| 149
- తతస్తస్య పచశ్శుత్వా మమ పుచ్చం సమంతతః|
వేష్టితం శణవలైశ్చ జీర్ణైః కార్వాసజైః పటైః|| 150
- రాక్షసాస్సిద్ధసన్నాహాః తతస్తే చండవిక్రమాః|
తదాఽదహ్యంత మే పుచ్చం నిఘ్నంతః కాష్ఠముష్టిభిః||
బద్ధస్య బహుభిః పాశైః యంత్రితస్య చ రాక్షసైః|| 151
- తతస్తే రాక్షసా శ్శూరాః బద్ధం మామగ్నిసంప్రతమ్|
అఘోషయన్ రాజమార్గే నగరద్వారమాగతాః|| 152
- తతోఽహం సుమహాద్రూపం సంక్షిప్య పునరాత్మనః|
విమోచయిత్వా తం బంధం ప్రకృతిస్థః స్థితః పునః|
ఆయసం పరిఘం గృహ్యా తాని రక్షాన్యసూదయమ్|| 153
- తతస్తన్నగరద్వారం వేగేనాఘ్రతవాసహమ్|
పుచ్చేన చ ప్రదీప్తేన తాం పురీం సాత్త్గోపురామ్||
దహామ్యహ మసంభ్రాంతో యుగాంతాగ్నిరివ ప్రజాః|| 155
- వినష్టా జానకీ వ్యక్తం న హ్యదగ్గః ప్రదృశ్యతే|
లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః సర్వా భస్మీకృతా పురీ|| 156

58. హనూమద్వృత్తానుకథనమ్

- దహతా చ మయా లంకాం దగ్ధ సీతా న సంశయః॥ 157
- రామస్య హి మహత్కార్యం మయేదం వితథీకృతమ్ |
ఇతి శోకసమావిష్టః చింతామహముపాగతః॥ 158
- అథాహం వాచమశ్రౌషం చారణానాం శుభాక్షరామ్ |
జానకీ న చ దగ్ధేతి విస్మయోదంతభాషితామ్॥ 159
- తతో మే బుద్ధిరుత్పన్నాశ్రుత్వా తామద్భుతాం గిరమ్ |
అదగ్ధా జానకీత్యేవం నిమిత్తైశ్చోపలక్ష్మితా॥ 160
- దీప్యమానే తు లాంగూలే న మాం దహతి పాపకః |
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే వాతా స్ఫురభిగంధినః॥ 161
- తైర్నిమిత్తైశ్చ దృష్టారైః కారణైశ్చ మహాగుణైః |
ఋషివాక్యైశ్చ సిద్ధారైః అభవం హృష్టమాసనః॥ 162
- పునర్దృష్ట్యా చ వైదేహీం విస్మయైశ్చ తయా పునః |
తతః పర్వతమాసాద్య తత్రారిష్టమహం పునః॥ 163
- ప్రతిష్ఠపనమారేభే యుష్మద్ధర్శనకాంక్షయా॥
- తతః పవనచంద్రార్క సిద్ధగంధర్వసేవితమ్ |
పంథానమహమాక్రమ్య భవతో దృష్టవానిహా॥ 164
- రాఘవస్య ప్రభావేణ భవతాం చైవ తేజసా |
సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం మయా సర్వమనుష్ఠితమ్॥ 165
- ఏతత్సర్వం మయా తత్ర యథాపదుపపాదితమ్॥
- అత్ర యన్న కృతం శేషం తత్సర్వం క్రియతామితి॥ 166

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

58. హనుమాద్వృత్తానుకథనమ్

సుందరకాండే అష్టపంచాశ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే ఏకోనషష్ఠితమ స్సర్గః

59. అనంతరకార్యప్రరోచనమ్

- ఏతదాఖ్యాయ తత్సర్వం హనుమాన్ మారుతాత్మజః |
భూయ స్సముపచక్రామ పచనం వక్తముత్తరమ్ || 1
- సఫలో రాఘవోద్యోగః సుగ్రీవస్య చ సంభ్రమః |
శీల మాసాద్య సీతాయాః మమ చ ప్రణవం మనః || 2
- తపసా ధారయేల్లోకాన్ క్రుద్ధో వా నిర్దహేదపి |
సర్వథాతి ప్రపృద్ధోఽసౌ రావణో రాక్షసాధిపః ||
తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం తపసా న వినాశితమ్ || 3
- న తదగ్నిశిఖా కుర్యాత్ సంస్పృష్టా పాణినా సతీ |
జనకస్యాత్మజా కుర్యాత్ యత్యోధకలుషీకృతా || 4
- జాంబవత్ప్రముఖాన్ సర్వాన్ అనుజ్ఞాప్య మహాహరీన్ |
అస్మిన్నేపం గతే కార్యే భవతాం చ నివేదితే || 5
- న్యాయ్యం స్మ సహ వైదేహ్య ద్రష్టుం తౌ పార్థివాత్మజౌ || 6
- అహమేకోఽపి పర్యాప్తః స రాక్షసగణాం పురీమ్ |
తాం లంకాం తరసా హంతుం రావణం చ మహాబలమ్ || 7
- కిం పున స్సహితో వీరైః బలవద్భిః కృతాత్మభిః |
కృతాస్యైః ప్లవగై శ్శూరైః భవద్భిర్విజయైశిభిః || 8

58. హనుమద్వృత్తానుకథనమ్

- అహం తు రావణం యుద్ధే ససైన్యం సపురస్సరమ్ |
సహపుత్రం వధిష్యామి సహోదరయుతం యుధి || 9
- బ్రాహ్మమైంద్రం చ రౌద్రం చ వాయవ్యం వారుణం తథా |
యది శక్రజితోఽస్త్యాణి దుర్నిరీక్షాణి సంయుగే || 10
- తాన్యహం విధమిష్యామి నిహనిష్యామి రాక్షసాన్ |
భవతామభ్యనుజ్ఞాతో విక్రమో మే రుణధి తమ్ || 11
- మయాతులా విసృష్టా హి శైలపృష్ఠిర్నిరంతరా |
దేవానాపి రణే హన్యాత్ కిం పునస్తాన్నిశాచరాన్ || 12
- సాగరోఽప్యతియాద్యేలాం మందరః ప్రచలేదపి |
న జాంబవంతం సమరే కంపయేదరివాహినీ || 13
- సర్వరాక్షస సంఘానాం రాక్షసా యే చ పూర్వకాః |
అలమేకో వినాశాయ వీరో వాలిసుతః కపిః || 14
- పనసస్యోరువేగేన నీలస్య చ మహాత్మనః |
మందరోఽప్యవశీర్యేత కిం పునర్యుధి రాక్షసాః || 15
- సదేవాసుర యక్షేషు గంధర్వోరగ పక్షిషు |
మైందస్య ప్రతియోధారం శంసత ద్వివిదస్య వా || 16
- అశ్విపుత్రౌ మహాభాగౌ ఏతౌ ప్లవగసత్తమౌ |
ఏతయోః ప్రతియోధారం న పశ్యామి రణాజరే || 17
- పితామహపరోత్సేకాత్ పరమం దర్పమాస్థితౌ |
అమృతప్రాశినావేతౌ సర్వవాసరసత్తమౌ || 18
- అశ్వినోర్మాసనార్థం హి సర్వలోకపితామహాః |

59. అనంతరకార్యప్రరోచనమ్

- సర్వాపధ్యత్వమతులం అనయోర్దత్తవాస్సురా|| 19
- వరోత్సేకేన మత్తా చ ప్రమధ్య మహతీం చమూమ్|
సురాణామమృతం వీరా పీతవంతౌ ప్లవంగమౌ|| 20
- ఏతావేప హి సంక్రుద్ధౌ సవాజిరథకుంజరామ్|
లంకాం నాశయితుం శక్తౌ సర్వే తిష్ఠంతు వాసరాః|| 21
- మయైవ నిహతా లంకా దగ్ధా భస్మీకృతా పునః|
రాజమార్గేషు సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా|| 22
- జయత్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః|
రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః|| 23
- అహం కోసలరాజస్య దాసః పవనసంభవః|
హనుమానితి సర్వత్ర నామ విశ్రావితం మయా|| 24
- అశోకవనికా మధ్యే రావణస్య దురాత్మనః|
అధస్తాచ్ఛింశుపావృక్షే సాధ్వీ కరుణమాస్థితా|| 25
- రాక్షసీభిః పరివృతా శోకసంతాపకర్కితా|
మేఘలేఖా పరివృతా చంద్రలేఖేప నిష్క్రభా||
అచింతయంతీ వైదేహీ రావణం బలదర్పితమ్|| 26
- పతివ్రతా చ సుశ్రోణీ అవష్టభా చ జానకీ|
అనురక్తా హి వైదేహీ రామం సర్వాత్మనా శుభా|| 27
- అనన్యచిత్తా రామే చ పౌలోమీవ పురందరే|| 28
- తదేకవాస స్సంచీతా రజోధ్వస్తా తథైవ చ|
శోకసంతాపదీనాంగీ సీతా భర్తృహితే రతా|| 29

59. అనంతరకార్యప్రరోచనమ్

- సా మయా రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః |
 రాక్షసీభిర్విరూపాభిః దృష్టా హి ప్రమదావనే || 30
- ఏకవేణీధరా దీనా భర్తృచింతాపరాయణా |
 అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ పద్మినీప హిమాగమే || 31
- రావణాద్వినిపృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా |
 కథంచిస్మృగశాబాక్షీ విశ్వాసముపపాదితా || 32
- తత స్సంభాషితా చైవ సర్వమర్థం చ దర్శితా |
 రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా || 33
- నియత స్సముదాచారో భక్తిర్భర్తరి చోత్తమా |
 యన్న హంతి దశగ్రీవం స మహాత్మా కృతాగసమ్ || 34
- నిమిత్తమాత్రం రామస్తు పథే తస్య భవిష్యతి || 35
- సా ప్రకృత్యైవ తస్యంగీ తద్వియోగాచ్చ కర్శితా |
 ప్రతిపత్పాతశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా || 35
- ఏవమాస్తే మహాభాగా సీతా శోకపరాయణా |
 యదత్ర ప్రతికర్తవ్యం తత్సర్వముపపద్యతామ్ || 36

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ఏకోనషష్ఠితమస్సర్గః

అథ సుందరకాండే షష్ఠితమ స్సర్గః

60. అంగద జాంబవత్సంవాదః

త్రస్య త్వద్వచనం శ్రుత్వా వాలిసూనురభాషత |
 అయుక్తం తు వినా దేవీం దృష్టవద్భిశ్చ వాసరాః ||

59. అనంతరకార్యప్రరోచనమ్

సమీపం గంతుమస్మాభిః రాఘవస్య మహాత్మనః|| 1

దృష్టా దేవీ న చానీతా ఇతి తత్ర నివేదనమ్|
అయుక్తమివ పశ్యామి భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః|| 2

న హి నః ప్లవనే కశ్చిత్ నాపి కశ్చిత్ పరాక్రమే|
తుల్య స్సామరదైత్యేషు లోకేషు హరిసత్తమాః|| 3

తేష్యేవం హతవీరేషు రాక్షసేషు హనూమతా|
కిమన్యదత్ర కర్తవ్యం గృహీత్వా యామ జానకీమ్|| 4

తమేవం కృతసంకల్పం జాంబవాన్ హరిసత్తమః|
ఉవాచ పరమప్రీతో వాక్యమర్థపదర్థవిత్|| 5

న తాపదేషా మతిరక్షమా నో
యథా భవాన్పశ్యతి రాజపుత్ర|
యథా తు రామస్య మతిర్నివిష్టా
తథా భవాన్ పశ్యతు కార్యసిద్ధిమ్|| 6

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే షష్ఠితమస్సర్గః

అథ సుందరకాండే ఏకషష్ఠితమస్సర్గః
61. మధువనప్రవేశః

త్రతో జాంబవతో వాక్యం అగృహ్లాంత వనౌకసః|
అంగదప్రముఖా వీరాః హనూమాంశ్చ మహాకపిః|| 1

59. అనంతరకార్యప్రరోచనమ్

- ప్రీతిమంతస్తత స్సర్వే వాయుపుత్రపురస్సరాః |
మహేంద్రాద్రిం పరిత్యజ్య పుష్పపుః ప్లవగర్షభాః || 2
- మేరుమందరసంకాశాః మత్తా ఇవ మహాగజాః |
ఛాదయంత ఇవాకాశం మహాకాయా మహాబలాః || 3
- సభాజ్యమానం భూతైస్తం ఆత్మవంతం మహాబలమ్ |
హనుమంతం మహావేగం పహంత ఇవ దృష్టిభిః || 4
- రాఘవే చార్థనిర్వృత్తిం కర్తుం చ పరమం యశః |
సమాధాయ సమృద్ధార్థాః కర్మసిద్ధిభిరున్నతాః || 5
- ప్రియాఖ్యానోన్ముఖా స్సర్వే సర్వే యుద్ధాభినందినః |
సర్వే రామప్రతీకారే నిశ్చిత్తార్థా మనస్వినః || 6
- ప్లవమానాః ఖమాఘ్రత్య తతస్తే కాననాకసః |
నందనోపమమాసేదుః పనం ద్రుమలతాయుతమ్ || 7
- యత్తన్మధుపనం నామ సుగ్రీవస్యాభిరక్షితమ్ |
అధృష్యం సర్వభూతానాం సర్వభూతమనోహరమ్ || 8
- యద్రక్షతి మహావీర్యః సదా దధిముఖః కపిః |
మాతులః కపిముఖ్యస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః || 9
- తేతద్వన ముషాగమ్య బభూవుః పరమోత్కటాః |
వాసరా వాసరేంద్రస్య మనఃకాంతతమం మహాత్ || 10
- తతస్తే వాసరా హృష్టాః దృష్ట్యా మధుపనం మహాత్ |
కుమారమభ్యయాచంత మధూని మధుపింగలాః || 11
- తతః కుమారస్తాన్ పృథ్వాన్ జాంబవత్ప్రముఖాన్ కపీన్ |

60. అంగద జాంబవత్సంవాదః

- అనుమాన్య దదౌ తేషాం నిసర్గం మధుభక్షణే|| 12
- తతశ్చానుమతా స్సర్వే సంప్రహృష్టా వనౌకసః|
ముదితాః ప్రేరితాశ్చాపి ప్రస్సృత్యంతోఽభవంస్తతః|| 13
- గాయంతి కేచిత్ప్రణమంతి కేచిత్
నృత్యంతి కేచిత్ప్రహసంతి కేచిత్|
పతంతి కేచిద్విచరంతి కేచిత్
ప్లవంతి కేచిత్ ప్రలపంతి కేచిత్|| 14
- పరస్పరం కేచిదుపాశ్రయంతే
పరస్పరం కేచిదుపాక్రమంతే|
పరస్పరం కేచిదుపబ్రువంతే
పరస్పరం కేచిదుపారమంతే|| 15
- ద్రుమాధ్యుమం కేచిదభిద్రవంతే
క్షితౌ నగాగ్రాన్నిపతంతి కేచిత్|
మహీతలాత్ కేచిదుదీర్ఘవేగాః
మహాద్రుమాగ్రాణ్యభిసంపతంతి|| 16
- గాయంతమన్యః ప్రహసన్సుపైతి
హసంతమన్యః ప్రరుదన్సుపైతి|
రుదంతమన్యః ప్రణుదన్సుపైతి
నుదంతమన్యః ప్రణదన్సుపైతి|| 17
- సమాకులం తత్కపివైన్యమాసీత్
మధుప్రపానోత్కట సత్త్వచేష్టమ్|
న చాత్ర కశ్చిన్న బభూవ మత్తో

61. మధువనప్రవేశః

న చాత్ర కశ్చిన్న బభూవ తృప్తః॥

18

తతో వనం తత్పరిభక్త్యమాణం
ద్రుమాంశ్చ విధ్వంసితపత్రపుష్పాన్ |
సమీక్ష్య కోపాద్ధధివక్త్రనామా
నివారయామాస కపిః కపీంస్తాన్ |

19

స తైః ప్రవృద్ధైః పరిభర్త్యమానో
వనస్య గోష్టా హరివీరవృద్ధః |
చకార భూయో మతిముగ్రతేజాః
వనస్య రక్షాం ప్రతి వానరేభ్యః |

20

ఉవాచ కాంశ్చిత్ పరుషాణి ధృష్టం
అసక్త మన్యాంశ్చ తలైర్జఘాస |
సమేత్య కైశ్చిత్ కలహం చకార
తథైవ సామ్నోపజగామ కాంశ్చిత్ |

21

స తైర్మదాత్సంపరివార్య వాక్యైః
బలాశ్చ తేన ప్రతివార్యమాణైః |
ప్రధర్షిత స్త్యక్తభయైస్సమేత్య
ప్రకృష్యతే చాప్యనవేక్ష్య దోషమ్ |

22

నఖైస్తుదంతో దశవైర్దశంతః
తలైశ్చ పాదైశ్చ సమాపయంతః |
మదాత్కపిం తం కపయ స్సమగ్రాః
మహావనం నిర్విషయం చ చక్రః |

23

61. మధువనప్రవేశః

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే ఏకషష్ఠితమ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే ద్వీషష్ఠితమస్సర్గః

62. దధిముఖఖిలీకారః

- తౌనువాచ హరిశ్రేష్ఠో హనుమాన్ వానరర్షభః|
 అవ్యగ్రమనసో యూయం మధు సేవత వానరాః||
 అహమావారయిష్యామి యుష్మాకం పరిపంథినః|| 1
- శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం హరీణాం ప్రవరోఽంగదః|
 ప్రత్యువాచ ప్రసన్నాత్మా పిబంతు హరయో మధు|| 2
- అవశ్యం కృతకార్యస్య వాక్యం హనుమతో మయా|
 అకార్యమపి కర్తవ్యం కిమంగ పునరీదృశమ్|| 3
- అంగదస్య ముఖాచ్ఛ్చుత్వా వచనం వానరర్షభాః|
 సాధు సాధ్వితి సంహృష్టాః వానరాః ప్రత్యపూజయన్|| 4
- పూజయిత్వాంగదం సర్వే వానరా వానరర్షభమ్|
 జగ్ముర్మధువనం యత్ర నదీవేగా ఇవ ద్రుతమ్|| 5
- తే ప్రవిష్టా మధువనం పాలానాక్రమ్య వీర్యతః|
 అతిసర్గాచ్చ పటవో దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ మైథిలీమ్|| 6
- పపు స్సర్వే మధు తదా రసవత్ఫలమాదదుః|| 7
- ఉత్పత్య చ తత స్సర్వే వనపాలాన్ సమాగతాన్|
 తాడయంతి స్మ శతశః సక్తాన్ మధువనే తదా|| 8

61. మధువనప్రవేశః

- మధుని ద్రోణమాత్రాణి బాహుభిః పరిగృహ్యతే |
పిబంతి సహితా స్సర్వే నిఘ్నంతి స్మ తథాపరే || 9
- కేచిత్ పీత్వాపవిధ్యంతి మధుని మధుపింగలాః |
మధుచ్ఛిష్టేన కేచిచ్ఛ జఘ్నురన్యోన్య ముత్కటాః || 10
- అపరే వృక్షమూలే తు శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః |
అత్యర్థం చ మదగ్గానాః పర్ణాన్యాస్తీర్య శేరతే || 11
- ఉన్మత్తభూతాః ప్లవగాః మధుమత్తాశ్చ హృష్టవత్ |
క్షిపంతి చ తదాన్యోన్యం ప్థలంతి చ తథాపరే || 12
- కేచిత్ క్షేలాం ప్రకుర్వంతి కేచిత్కూజంతి హృష్టవత్ |
హరయో మధునా మత్తాః కేచిత్సుప్తా మహీతలే || 13
- కృత్వా కేచిద్ధనంత్యన్యే కేచిత్కుర్వంతి చేతరత్ |
కృత్వా కేచిద్వదంత్యన్యే కేచిద్బుధ్యంతి చేతరత్ || 14
- యేఽవ్యత్ర మధుపాలా స్సుప్యః ప్రేష్యా దధిముఖస్య తు |
తేఽపి తైర్వానరైర్భిషైః ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః || 15
- జానుభిస్తు ప్రకృష్టాశ్చ దేవమార్గం ప్రదర్శితాః |
అబ్రువన్ పరమోద్విగ్మాః గత్వా దధిముఖం వచః || 16
- హనూమతా దత్తవరైః హతం మధువనం బలాత్ |
వయం చ జానుభిః కృష్టాః దేవమార్గం చ దర్శితాః || 17
- తతో దధిముఖః క్రుద్ధో వనవస్త్రత్ర వానరః |
హతం మధువనం శ్రుత్వా సాంత్యయామాస తాన్ హరీన్ || 18
- ఇహాగచ్ఛత గచ్ఛామో వానరాన్ బలదర్పితాన్ |

62. దధిముఖఖిలీకారః

- బలేన వారయిష్యామో మధు భక్షయతో నయమ్|| 19
- శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం వానరర్షభాః|
పునర్వీరా మధువనం తేనైవ సహసా యయుః|| 20
- మధ్యే చైషాం దధిముఖః ప్రగృహ్య తరసా తరుమ్|
సమభ్యధావద్వేగేన తే చ సర్వే ప్లవంగమాః|| 21
- తే శిలాః పాదపాంశ్చాపి పర్వతాంశ్చాపి వాసరాః|
గృహీత్వాభ్యగమన్కుర్ధాః యత్ర తే కపికుంజరాః|| 22
- తే స్వామిపచనం వీరాః హృదయేష్వవసజ్య తత్|
త్వరయా హ్యభ్యధావంత సాలతాల శిలాయుధాః|| 23
- వృక్షస్థాంశ్చ తలస్థాంశ్చ వాసరాన్ బలదర్పితాన్|
అభ్యక్రామంస్తతో వీరాః పాలాస్తత్ర సహస్రశః|| 24
- అథ దృష్ట్వా దధిముఖం క్రుద్ధం వానరపుంగవాః|
అభ్యధావంత వేగేన హనుమత్ప్రముఖాస్తదా|| 25
- తం నవృక్షం మహాబాహుం ఆపతంతం మహాబలమ్|
ఆర్యకం ప్రాహరత్తత్ర బాహుభ్యాం కుపితోఽంగదః|| 26
- మదాంధశ్చ న వేదైనం ఆర్యకోఽయం మమేతి సః|
అదైనం నిష్పిపేషాశు వేగవ ద్వసుధాతలే|| 27
- స భగ్నబాహూరుభుజో విహ్వల శ్శోణితోక్షితః|
ముమోహ సహసా వీరో ముహూర్తం కపికుంజరః|| 28
- స సమాశ్వస్య సహసా సంకృద్ధో రాజమాతులః|
వానరాన్వారయామాస దండేన మధుమోహితాన్|| 29

62. దధిముఖభీలీకారః

- స కథంచిద్విముక్తస్యైః వాసరైర్వాసరర్షభః |
ఉవాచైకాంతమాశ్రిత్య భృత్యాన్వాన్వన్ సముపాగతాన్ || 30
- ఏతే తిష్ఠంతు గచ్ఛామో భర్తా నో యత్ర వాసరః |
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః సహ రామేణ తిష్ఠతి || 31
- సర్వం చైవాంగదే దోషం శ్రావయిష్యామి పార్థివే |
అమర్షీ వచనం శ్రుత్వా ఘాతయిష్యతి వాసరాన్ || 32
- ఇష్టం మధువనం హ్యేతత్ సుగ్రీవస్య మహాత్మనః |
పితృపైతామహం దివ్యం దేవైరపి దురాసదమ్ || 33
- స వాసరానిమాన్సర్వాన్ మధులుభాన్ గతాయుషః |
ఘాతయిష్యతి దండేన సుగ్రీవ స్ససుహృజ్ఞనాన్ || 34
- వధ్యా హ్యేతే దురాత్మానో నృపాజ్ఞాపరిభావినః |
అమర్షప్రభవో రోషః సఫలో నో భవిష్యతి || 35
- ఏవముక్త్యా దధిముఖో వసపాలాన్మహాబలః |
జగామ సహసోత్పత్య వసపాలై స్సమన్వితః || 36
- నిమేషాంతరమాత్రేణ స హి ప్రాప్తో వనాలయః |
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్ సుగ్రీవో యత్ర వాసరః || 37
- రామం చ లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా సుగ్రీవమేవ చ |
సమప్రతిష్ఠాం జగతీం ఆకాశాన్నిపపాత హ || 38
- సన్నిపత్య మహావీర్యః సర్వైస్యైః పరివారితః |
హరిర్దధిముఖః పాలైః పాలానాం పరమేశ్వరః || 39
- స దీనవదనో భూత్వా కృత్వా శిరసి చాంజలిమ్ |

62. దధిముఖభిలీకారః

సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా చరణౌ ప్రత్యసీడయత్|| 40

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే సుందరకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః

అథ సుందరకాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః

63. సుగ్రీవ హర్షః

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం వానరం వానరర్షభః| 1

దృష్ట్వావోద్విగ్న హృదయో వాక్యమేతదువాచ హ||

ఉత్తిష్టోత్తిష్ట కస్మాత్త్వం పాదయోః పతితో మమ|
అభయం తే భవేద్విర సర్వమేవాభిధీయతామ్|| 2

స తు విశ్వాసితస్తేన సుగ్రీవేణ మహాత్మనా|
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞో వాక్యం దధిముఖోబ్రవీత్|| 3

నైవర్క్షరజసా రాజన్ న త్వయా నాపి వాలినా|
వనం నిసృష్టపూర్వం హి భక్షితం తచ్చ వానరైః|| 4

ఏభిః ప్రధర్షితాశ్చైవ వానరా పనరక్షిభిః|
మధూన్యచింతయిత్వేమాన్ భక్షయంతి పిబంతి చ|| 5

శిష్ట మత్రాపవిధ్యంతి భక్షయంతి తథాపరే|
నివార్యమాణాస్తే సర్వే భ్రువౌవై దర్శయంతి హి|| 6

ఇమే హి సంరబ్ధతరాః తథా తై స్సంప్రధర్షితాః|
వారయంతో వనాత్తస్మాత్ క్రుద్ధైర్వానరపుంగవైః|| 7

తతస్తైర్బహుభిర్వీరైః వానరైర్వానరర్షభ|

62. దధిముఖభిలీకారః

- సంరక్తనయనైః క్రోధాత్ హరయః ప్రవచాలితాః॥ 8
- పాణిభిర్నిహతాః కేచిత్ కేచిజ్ఞానుభిరాహతాః |
ప్రకృష్టాశ్చ యథాకామం దేవమార్గం చ దర్శితాః॥ 9
- ఏవమేతే హతా శ్శూరాః త్వయి తిష్ఠతి భర్తరి |
కృత్స్నం మధువనం చైవ ప్రకామం తైః ప్రభక్త్యతే॥ 10
- ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తం సుగ్రీవం వాసరర్షభమ్ |
అప్యచ్ఛతం మహాప్రాజ్ఞో లక్ష్మణః పరవీరహా॥ 11
- కిమయం వాసరో రాజన్ వనపః ప్రత్యుపస్థితః |
కం చార్థమభినిర్దిశ్య దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్॥ 12
- ఏవ ముక్తస్తు సుగ్రీవో లక్ష్మణేన మహాత్మనా |
లక్ష్మణం ప్రత్యువాచేదం వాక్యం వాక్యవిశారదః॥ 13
- ఆర్య లక్ష్మణ సంప్రాహ వీరో దధిముఖః కపిః |
అంగదప్రముఖైర్వీరైః భక్తితం మధు వాసరైః॥ 14
- విచిత్ర్య దక్షిణామాశాం ఆగతైర్ధరిపుంగవైః॥ 14
- నైషామకృతకృత్యానాం ఈదృశ స్స్యాదుపక్రమః॥ 15
- ఆగతైశ్చ ప్రమథితం యథా మధువనం హి తైః |
ధర్షితం చ వనం కృత్స్నం ఉపయుక్తం చ వాసరైః॥ 16
- వనం యదభిపన్నాస్తే సాధితం కర్మ వాసరైః |
దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్వేన హనూమతా॥ 17
- స హ్యన్య స్సాధనే హేతుః కర్మణోఽన్య హనూమతః॥ 17
- కార్యసిద్ధిర్మతిశ్చైవ తస్మిన్వాసరపుంగవే |

62. దధిముఖభిలీకారః

- వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ శ్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితమ్॥ 18
- జాంబవాన్ యత్ర నేతా స్యాత్ అంగదశ్చ మహాబలః |
హనూమాంశ్చాప్యధిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా॥ 19
- అంగదప్రముఖైర్వీరైః హతం మధువనం కిల |
వారయంతశ్చ సహితాః తథా జానుభిరాహతాః॥ 20
- ఏతదర్థమయం ప్రాప్తో పక్తుం మధురవాగిహ |
నామ్నా దధిముఖో నామ హరిః ప్రఖ్యాతవిక్రమః॥ 21
- దృష్టా సీతా మహాబాహో సౌమిత్రే పశ్య తత్త్వతః |
అభిగమ్య తథా సర్వే పిబంతి మధు వాసరాః॥ 22
- న చాప్యదృష్ట్వా వైదేహీం విశ్రుతాః పురుషర్షభ |
వనం దత్తవరం దివ్యం ధర్షయేయుర్వనౌకసః॥ 23
- తతః ప్రహృష్టో ధర్మాత్మా లక్ష్మణ స్సహరాఘవః |
శ్రుత్వా కర్ణసుఖాం వాణీం సుగ్రీవపదనాచ్ఛృతామ్॥ 24
- ప్రాహృష్యత భృశం రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః॥ 25
- శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం సుగ్రీవస్తు ప్రహృష్య చ |
వనపాలం పునర్వాక్యం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత॥ 26
- ప్రీతోస్మి సోఽహం యద్భుక్తం వనం తైః కృతకర్మభిః |
మర్షితం మర్షణీయం చ చేష్ఠితం కృతకర్మణామ్॥ 27
- ఇచ్ఛామి శీఘ్రం హనుమత్ ప్రధానాన్
శాఖామృగాంస్తాన్ మృగరాజదర్శాన్ |

63. సుగ్రీవ హర్షః

ద్రష్టుం కృతార్థాస్సహ రాఘవాభ్యాం
శ్రోతుం చ సీతాధిగమే ప్రయత్నమ్॥ 28

ప్రీతిస్సీతాకౌ సంప్రహృష్టౌ కుమారౌ
దృష్ట్వా సిద్ధార్థౌ వాసరాణాం చ రాజా|
అంగై స్సంహృష్టైః కర్మసిద్ధిం విదిత్వా
బాహ్వోరాసన్నాం సోఽతిమాత్రం ననంద॥ 29

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే త్రిషష్టితమ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే చతుఃషష్టితమ స్సర్గః

64. హనుమాదాద్యాగమనమ్

సుగ్రీవేణైవముక్తస్తు హృష్టో దధిముఖః కపిః|
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చాభ్యవదయత్॥ 1

స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం రాఘవౌ చ మహాబలౌ|
వాసరై స్సహితై శ్శూరైః దివమేవోత్పాత హ॥ 2

స యథైవాగతః పూర్వం తథైవ త్వరితం గతః|
నిపత్య గగనాద్భూమౌ తద్వనం ప్రవివేశ హ॥ 3

స ప్రవిష్టో మధువనం దదర్శ హరియూథపాన్|

63. సుగ్రీవ హర్షః

- విసుదాసుత్థితాస్సర్వాన్ మేహమానాస్మధూదకమ్|| 4
- స తానుపాగమద్వీరో బద్ధ్యా కరపుటాంజలిమ్|
ఉవాచ వచనం శ్లక్షం ఇదం హృష్టవదంగదమ్|| 5
- సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యో యదేభిరభివారితః|
అజ్ఞానాద్రక్షిభిః క్రోధాత్ భవంతః ప్రతిషేధితాః|| 6
- యువరాజస్త్యమీశశ్చ పనస్యాస్యమహాబల|
మార్ఘ్యాత్ పూర్వం కృతో దోషః తం భవాన్ క్షంతుమర్హతి|| 7
- ఆఖ్యాతం హి మయా గత్వా పితృవ్యస్య తవాసఘ|
ఇహోపయాతం సర్వేషాం ఏతేషాం పనచారిణామ్|| 8
- స త్వదాగమనం శ్రుత్వా సహైభిః హరియూథపైః|
ప్రహృష్టో న తు రుష్టోఽసౌ పనం శ్రుత్వా ప్రధర్షితమ్|| 9
- ప్రహృష్టో మాం పితృవ్యస్తే సుగ్రీవో వానరేశ్వరః|
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వాంస్తాన్ ఇతి హోవాచ పార్థివః|| 10
- శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం వచనం శ్లక్షమంగదః|
అబ్రవీత్తాన్ హరిశ్రేష్ఠో వాక్యం వాక్యవిశారదః|| 11
- శంకే శ్రుతోఽయం వృత్తాంతో రామేణ హరియూథపాః|
తత్ క్షమం నేహ సః స్థాతుం కృతే కార్యే పరంతపాః|| 12
- పీత్వా మధు యథాకామం విశ్రాంతా పనచారిణః|
కింశేషం గమనం తత్ర సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః|| 13
- సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి సమేత్య హరియూథపాః|
తథాస్మి కర్తా కర్తవ్యే భవద్భిః పరవానహమ్|| 14

63. సుగ్రీవ హర్షః

- నాజ్ఞాపయితుమీశోఽహం యువరాజోఽస్మి యద్యపి |
అయుక్తం కృతకర్మాణో యూయం ధర్షయితుం మయా || 15
- బ్రువతశ్చాంగదస్యైవం శ్రుత్వా వచనమవ్యయమ్ |
ప్రహృష్టమనసో వాక్యం ఇదమూచుర్వనౌకసః || 16
- ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్ ప్రభుస్సన్ వాసరర్షభ |
ఐశ్వర్యమదమత్తో హి సర్వోఽహమితి మన్యతే || 17
- తవ చేదం సుసదృశం వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్ |
సన్నతిర్హి తవాఖ్యాతి భవిష్యచ్చుభయోగ్యతామ్ || 18
- సర్వే వయమపి ప్రాప్తాః తత్ర గంతుం కృతక్షణాః |
స యత్ర హరివీరాణాం సుగ్రీవః పతిరవ్యయః || 19
- త్వయా హ్యనుక్తైర్లరిభిః నైవ శక్యం పదాత్పదమ్ |
క్వచిద్గంతుం హరిశ్రేష్ఠ బ్రూమ సన్త్యమిదం తు తే || 20
- ఏవం తు వదతాం తేషాం అంగదః ప్రత్యభాషత |
బాధం గచ్ఛామ ఇత్యుక్త్వా ఖముత్పేతు ర్మహాబలాః || 21
- ఉత్పతంత మనూత్పేతుః సర్వే తే హరియాథపాః |
కృత్వాకాశం నిరాకాశం యంత్రోత్క్లిప్తా ఇవాచలాః || 22
- తేఽంబరం సహసోత్పత్య వేగవంతః ప్లవంగమాః |
వినదంతో మహానాదం ఘనా వాతేరితా యథా || 23
- అంగదే స మనుప్రాప్తే సుగ్రీవో వాసరాధిపః |
ఉవాచ శోకోపహతం రామం కమలలోచనమ్ || 24
- సమాశ్మయసిహి భద్రం తే దృష్టా దేవీ స సంశయః |

64. హనుమాదాద్యాగమనమ్

- నాగంతుమిహ శక్యం తైః అతీతే సమయే హి సః|| 25
- న మత్సకాశమాగచ్ఛేత్ కృత్యే హి వినిపాతితే|
యువరాజో మహాబాహుః ప్లవతాం ప్రవరోఽంగదః|| 26
- యద్యప్యకృతకృత్యానాం ఈదృశ స్వాదుపక్రమః|
భవేత్స దీనవదనో భ్రాంతవిప్లుతమానసః|| 27
- పితృపైతామహం చైతత్ పూర్వకైరభిరక్షితమ్|
న మే మధువనం హన్యాత్ అహృష్టః ప్లవగేశ్వరః||
కౌసల్యా సుప్రజా రామ సమాశ్శసిహి సుప్రత|| 28
- దృష్టా దేవీ న సందేహో న చాన్యేన హనుమాతా|
న హ్యాన్యః కర్మణో హేతుః సాధనేఽన్య హనుమాతః|| 29
- హనుమాతి హి సిద్ధిశ్చ మతిశ్చ మతిసత్తమ|
వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువమ్|| 30
- జాంబవాన్యత్ర నేతాస్యాత్ అంగదశ్చ బలేశ్వరః|
హనుమాంశ్చాప్యథిష్ఠాతా న తస్య గతిరన్యథా|| 31
- మా భూశ్చింతాసమాయుక్తః సంప్రత్యమితవిక్రమ|| 32
- తతః కిలకిలాశబ్దం శుశ్రావాసన్నమంబరే|
హనుమత్కర్మ దృష్టానాం నర్తతాం కాసనౌకసామ్||
కిష్కింధాముపయాతానాం సిద్ధిం కథయతామివ|| 33
- తత శ్శుశ్రాత్వా నినాదం తం కపీనాం కపిసత్తమః|
ఆయతాంచితలాంగూలః సోఽభవద్ధృష్టమానసః| 34
- అజగ్ముస్తేఽపి హరయో రామదర్శనకాంక్షిణః|

64. హనుమాదాద్యాగమనమ్

- అంగదం పురతః కృత్వా హనుమాంతం చ వాసరమ్|| 35
- తేఽంగదప్రముఖా వీరాః ప్రహృష్టాశ్చ ముదాన్వితాః|
నిపేతుర్ధరిరాజస్య సమీపే రాఘవస్య చ|| 36
- హనుమాంశ్చ మహాబాహుః ప్రణమ్య శిరసా తతః|
నియతామక్లతాం దేవీం రాఘవాయ న్యవేదయత్|| 37
- నిశ్చిత్తార్థస్తతస్త్మిన్ సుగ్రీవః పవనాత్మజే|
లక్ష్మణః ప్రీతిమాన్ ప్రీతం బహుమానాదవైక్షత|| 38
- ప్రీత్యా చ రమమాణోఽథ రాఘవః పరవీరహా|
బహుమానేన మహతా హనుమంతమవైక్షత|| 39

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే

సుందరకాండే చతుషష్ఠితమ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే పంచషష్ఠితమస్సర్గః

65. చూడామణిప్రదానమ్

- తతః ప్రసవణం శైలం తే గత్వా చిత్రకాననమ్|
ప్రణమ్య శిరసా రామం లక్ష్మణం చ మహాబలమ్|| 1
- యువరాజం పురస్కృత్య సుగ్రీవమభివాద్య చ|
ప్రప్యత్తిమథ సీతాయాః ప్రవక్తముపచక్రముః|| 2
- రావణాంతఃపురే రోధం రాక్షసీభిశ్చ తర్జనమ్|
రామే సమనురాగం చ యశ్చాయం సమయః కృతః||
ఏతదాఖ్యాంతి తే సర్వే హరయో రామసన్నిధౌ|| 3

64. హనుమాదాద్యాగమనమ్

- వైదేహీమక్షతాం శ్రుత్వా రామస్తూత్తరమబ్రవీత్|| 4
- క్వ సీతా వర్తతే దేవీ కథం చ మయి వర్తతే|
ఏతన్నే సర్వమాఖ్యాత వైదేహీం ప్రతి వాసరాః|| 5
- రామస్య గదితం శ్రుత్వా హరయో రామసన్నిధౌ|
చోదయంతి హనుమాంతం సీతావృత్తాంతకోవిదమ్|| 6
- శ్రుత్వాతు పచనం తేషాం హనుమాన్మారుతాత్మజః|
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై సీతాయై తాం దిశం ప్రతి||
ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః సీతాయా దర్శనం యథా|| 7
- సముద్రం లంఘయిత్వాహం శతయోజనమాయతమ్|
అగచ్ఛం జానకీం సీతాం మార్గమాణో దిదృక్షయా|| 8
- తత్ర లంకేతి నగరీ రావణస్య దురాత్మనః|
దక్షిణస్య సముద్రస్య తీరే పసతి దక్షిణే|| 9
- తత్ర దృష్టా మయా సీతా రావణాంతఃపురే సతీ|
సన్న్వస్య త్వయి జీవంతీ రామా రామ మనోరథమ్|| 10
- దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః|
రాక్షసీభిర్విరూపాభిః రక్షితా ప్రమదాపనే|| 11
- దుఃఖమాసాద్యతే దేవీ తథాదుఃఖోచితా సతీ|| 12
- రావణాంతఃపురే రుద్ధా రాక్షసీభిస్సరక్షితా|
ఏకవేణీధరా దీనా త్వయి చింతాపరాయణా|| 13
- అథ శ్శయ్యా విపర్ణాంగీ పద్మినీవ హిమాగమే|

64. హనుమాదాద్యాగమనమ్

- రావణాద్వినిపృత్తార్థా మర్తవ్యకృతనిశ్చయా||
దేవీ కథంచిత్యాకుత్స్థ త్వస్మనా మార్గితా మయా|| 14
- ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం శనైః కీర్తయతానఘ|
సా మయా నరశార్దూల విశ్వాసముపపాదితా|| 15
- తత స్సంభాషితా దేవీ సర్వమర్థం చ దర్శితా|
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ శ్రుత్వా ప్రీతిముపాగతా|| 16
- నియత స్సముదాచారో భక్తిశ్చాస్యాస్తథా త్వయి|| 17
- ఏవం మయా మహాభాగా దృష్టా జనకనందినీ|
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా త్వద్భక్త్యా పురుషర్షభ|| 18
- అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం యథా వృత్తం తవాంతికే|
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ వాయసం ప్రతి రాఘవ|| 19
- విజ్ఞాప్యశ్చ నరవ్యాఘ్రో రామో వాయుసుత త్వయా|
అఖిలేనేహ యద్భృష్టం ఇతి మామాహ జానకీ|| 20
- అయం చాస్మై ప్రదాతవ్యో యత్నాత్పుపరిరక్షితః|
బ్రువతా వచనాన్యేవం సుగ్రీవస్యోపశృణ్వతః|| 21
- ఏష చూడామణి శ్శ్రీమాన్ మయా సుపరిరక్షితః| 21
- మన శ్శిలాయాస్తలకో గండపార్శ్వే నివేశితః|| 22
- త్వయా ప్రణష్టే తిలకే తం కిల స్మర్తుమర్హసి||
ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే వ్యసనే త్వామివాసఘ|| 23
- జీవితం ధారయిష్యామి మాసం దశరథాత్మజ|
ఊర్ధ్వం మాసాన్న జీవేయం రక్షసాం పశ మాగతా|| 24

65. చూడామణిప్రదానమ్

ఇతి మామబ్రవీత్సీతా కృశాంగీ ధర్మచారిణీ |
రావణాంతఃపురే రుద్ధా మృగీవోత్ఫుల్లలోచనా|| 25

ఏతదేవ మయాఖ్యాతం సర్వం రాఘవ యద్యథా|
సర్వథా సాగరజలే సంతారః ప్రవిధీయతామ్|| 26

తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్రౌ విదిత్వా
తచ్ఛాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ|
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వమేవాసుపూర్వ్యాత్-
వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్ర శ్శశంస|| 27

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే పంచషష్ఠితమస్సర్గః

అథ సుందరకాండే షట్షష్ఠితమ స్సర్గః

66. సీతాభాషితప్రశ్నః

ఏవముక్తో హనుమతా రామో దశరథాత్మజః|
తం మణిం హృదయే కృత్వా ప్రరురోద సలక్ష్మణః|| 1

తం తు దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం రాఘవ శ్శోకకర్శితః|
నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యాం సుగ్రీవమిద మబ్రవీత్|| 2

యథైవ ధేనుః ప్రవతి స్నేహోద్యత్సస్య వత్సలా|
తథా మామపి హృదయం మణిరత్సస్య దర్శనాత్|| 3

మణిరత్స మిదం దత్తం వైదేహ్యా శ్శ్వశురేణ మే|
వధూకాలే యథా బద్ధం అధికం మూర్ధ్ని శోభతే|| 4

65. చూడామణిప్రదానమ్

- అయం హి జలసంభూతో మణి స్సజ్జనపూజితః|
యజ్ఞే పరమతుష్టేన దత్త శ్శక్రేణ ధీమతా|| 5
- ఇమం దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం యథా తాతస్య దర్శనమ్|
అద్యాస్మ్యవగత స్సౌమ్య వైదేహస్య తథా విభోః|| 6
- అయం హి శోభతే తస్యాః ప్రియాయా మూర్ధ్ని మే మణిః|
అస్యాద్య దర్శనే నాహం ప్రాప్తాం తామివ చింతయే|| 7
- కిమాహ సీతా వైదేహీ బ్రూహి సౌమ్య పునః పునః|
సిపాసుమివ తోయేన సించంతీ వాక్యవారిణా|| 8
- ఇతస్తు కిం దుఃఖతరం యదిమం వారిసంభవమ్|
మణిం పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీమాగతం వినా|| 9
- చిరం జీవతి వైదేహీ యది మాసం ధరిష్యతి|
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం వినా తామసితేక్షణామ్|| 10
- నయ మామపి తం దేశం యత్ర దృష్టా మమ ప్రియా|
న తిష్ఠేయం క్షణమపి ప్రవృత్తిముపలభ్య చ|| 11
- కథం సా మమ సుశ్రోణీ భీరుభీరు స్సతీ సదా|
భయావహానాం ఘోరాణాం మధ్యే తిష్ఠతి రక్షసామ్|| 12
- శారద స్తిమిరోన్ముక్తో నూసం చంద్ర ఇవాంబుదైః|
ఆవృతం వదనం తస్యాః న విరాజతి రాక్షసైః|| 13
- కిమాహ సీతా హనుమన్ తత్త్వతః కథ యాద్య మే|
ఏతేన ఖలు జీవిష్యే భేషజేనాతురో యథా|| 14
- మధురా మధురాలాపా కిమాహ మమ భామినీ|

65. చూడామణిప్రదానమ్

మద్విహీనా పరారోహా హనుమాన్ కథయస్య మే||

15

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే షట్షష్టితమ స్సర్గః

అథ సుందరకాండే సప్తషష్టితమ స్సర్గః

67. సీతాభాషితానువచనమ్

ఏవముక్తస్తు హనుమాన్ రాఘవేణ మహాత్మనా|

సీతాయా భాషితం సర్వం న్యవేదయత రాఘవే||

1

ఇద ముక్తవతీ దేవీ జానకీ పురుషర్షభ|

పూర్వవృత్త మభిజ్ఞానం చిత్రకూటే యథాతథమ్||

2

సుఖసుప్తా త్వయా సార్థం జానకీ పూర్వముత్థితా|

వాయస స్సహసోత్పత్య విదదార స్తనాంతరే||

3

పర్యాయేణ చ సుప్త స్త్వం దేవ్యంకే భరతాగ్రజ|

పునశ్చ కిల పక్షీ సః దేవ్యా జనయతి ష్యథామ్||

4

పునః పునరుపాగమ్య విదదార భృశం కిల|

తతస్త్వం బోధితస్తస్యాః శోణితేన సముక్తితః||

5

వాయసేన చ తేనైవ సతతం బాధ్యమాసయా|

66. సీతాభాషితప్రశ్నః

- బోధితః కిల దేవ్యా త్వం సుఖసుప్తః పరంతప|| 6
- తాం తు దృష్ట్వా మహాబాహో దారితాం చ స్తనాంతరే|
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధో నిశ్వసన్నభ్యభాషథాః|| 7
- నఖాగ్రైః కేన తే భీరు దారితం తు స్తనాంతరమ్|
కః క్రీడతి స రోషేణ పంచవక్త్రేణ భోగినా|| 8
- నిరీక్షమాణ స్సహసా వాయసం సమవైక్షథాః|
నఖైః సరుధిరైస్తీక్తైః తామేవాభిముఖం స్థితమ్|| 9
- సుతః కిల స శక్రస్య వాయసః పతతాం పరః|
ధరాంతరచర శ్శీఘ్రం పవనస్య గతౌ సమః|| 10
- తతస్తస్మిన్ మహాబాహో కోపసంవర్తితేక్షణః|
వాయసే త్వం కృథాః క్రూరాం మతిం మతిమతాం వర|| 11
- స దర్శం సంస్తరాధ్యహ్య బ్రహ్మాస్త్రైః హ్యయోజయః|
స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః జజ్వాలాభిముఖః ఖగమ్|| 12
- క్షిప్తవాం స్త్వం ప్రదీప్తం హి దర్శం తం వాయసం ప్రతి|
తతస్తు వాయసం దీప్తః స దర్శోఽనుజగామ హ|| 13
- స పిత్రా చ పరిత్యక్తః సురైశ్చ సమహర్షిభిః|
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి|| 14
- పునరేవాగత స్త్రస్తః త్వత్సకాశ మరిందమ|
స తం నిపతితం భూమౌ శరణ్య శ్శరణాగతమ్|
వధార్థమపి కాకుత్స్థ కృపయా పర్యపాలయః|| 15
- మోఘమస్త్రం న శక్యం తు కర్తు మిత్యేవ రాఘవ|

66. సీతాభాషితప్రశ్నః

- భవాంస్తస్యాక్తి కాకస్య హినస్తి స్మ స దక్షిణమ్|| 16
- రామ త్వాం స నమస్కృత్య రాజ్ఞే దశరథాయ చ|
విసృష్టస్తు తదా కాకః ప్రతిపేదే స్వమాలయమ్|| 17
- ఏవమస్త్యవిదాం శ్రేష్ఠః సత్త్వవాన్ ఛీలవానపి|
కిమర్థమస్త్యం రక్షస్సు న యోజయతి రాఘవః|| 18
- న నాగా నాపి గంధర్వాః నాసురా న మరుద్గణాః|
న చ సర్వే రణే శక్తాః రామం ప్రతి సమాసితుమ్|| 19
- తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్ యద్యస్తి మయి సంభ్రమః|
క్షిప్రం సునిశితైర్బాణైః హన్యతాం యుధి రావణః|| 20
- భ్రాతురాదేశమాజ్ఞాయ లక్ష్మణో వా పరంతపః|
స కిమర్థం నరవరో న మాం రక్షతి రాఘవః|| 21
- శక్తౌ తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ|
సురాణామపి దుర్ధర్షౌ కిమర్థం మాముపేక్షతః|| 22
- మమైవ దుష్కృతం కించిత్ మహదస్తి న సంశయః|
సమర్థౌ సహితౌ యన్మాం నావేక్షేతే పరంతపౌ|| 23
- వైదేహ్యో వచనం శ్రుత్వా కరుణం సాశ్రు భాషితమ్|
పునరప్యహమార్యాం తాం ఇదం వచనమబ్రవమ్|| 24
- త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో దేవి సత్యేన తే శపే|
రామే దుఃఖాభిభూతే తు లక్ష్మణః పరితప్యతే|| 25
- కథంచిద్భవతీ దృష్టా న కాలః పరిశోచితుమ్|
అస్మిన్ముహూర్తే దుఃఖానాం అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని|| 26

67. సీతాభాషితానువచనమ్

- తాపుభౌ సరశార్దూలౌ రాజపుత్రావనిందితౌ |
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ లంకాం భస్మీకరిష్యతః || 27
- హత్వా చ సమరే రౌద్రం రావణం సహబాంధవమ్ |
రాఘవ స్త్వాం వరారోహే స్వాం పురీం సయతే ద్రువమ్ || 28
- యత్తు రామో విజానీయాత్ అభిజ్ఞాన మనిందితే |
ప్రీతినంజననం తస్య ప్రదాతుం త్వమిహార్హసి || 29
- సాభివీక్య దిశ స్సర్వాః వేణ్యుద్గ్రథన ముత్తమమ్ |
ముక్త్వా వస్త్రాద్దదౌ మహ్యం మణిమేతం మహాబల || 30
- ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం తవ హేతో రఘూద్యహా |
శిరసా తాం ప్రణమ్యార్యాం అహమాగమనే త్వరే || 31
- గమనే చ కృతోత్సాహం అవేక్య వరవర్ణినీ |
వివర్ధమానం చ హి మాం ఉవాచ జనకాత్మజా || 32
- అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా బాష్పసందిగ్ధభాషిణీ |
మమోత్పతనసంభ్రాంతా శోకవేగసమాహతా || 33
- హనుమన్ సింహసంకాశౌ ఉభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ |
సుగ్రీవం చ సహమాత్యం సర్వాన్ బ్రూయాహ్యనామయమ్ || 34
- యథా చ స మహాబాహుః మాం తారయతి రాఘవః |
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్ త్వం సమాధాతుమర్హసి || 35
- ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభిరేభిః పరిభర్తనం చ |
బ్రూయాస్తు రామస్య గతస్సమీపం

67. సీతాభాషితానువచనమ్

శివశ్చ తేఽధ్యాస్తు హరిప్రవీర|| 36

ఏతత్తవార్యా సృపరాజసింహ
సీతా పచః ప్రాహ విషాదపూర్వమ్|
ఏతచ్ఛ బుద్ధ్యా గదితం మయా త్వం
శ్రద్ధత్స్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రామ్|| 37

ఇతి శ్రీమద్రామాయణే
సుందరకాండే సప్తషష్ఠితమస్సర్గః

అథ సుందరకాండే అష్టషష్ఠితమస్సర్గః
68. హనూమత్సమాశ్వాస పచనానువాదః

అథాహ ముత్తరం దేవ్యాః పునరుక్త స్ససంభ్రమః|
తవ స్నేహాన్నరవ్యాఘ్రు సౌహార్దాదనుమాన్య వై|| 1
ఏవం బహువిధో వాచ్యః రామో దాశరథిస్త్యయా|
యథా మామాప్పుయాచ్ఛీఘ్రం హత్వా రావణమాహవే|| 2
యది వా మన్యసే వీర పసైకాహమరిందమ|
కస్మింశ్చిత్సంవృతే దేశే విశ్రాంత శ్శ్వే గమిష్యసి|| 3
మమ చాప్యల్పభాగ్యాయాః సాన్నిధ్యాత్తవ వీర్యవాన్|
అస్య శోకవిపాకస్య ముహూర్తం స్యాద్విమోక్షణమ్|| 4
గతే హి త్వయి విక్రాంతే పునరాగమనాయ వై|
ప్రాణానామపి సందేహో మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః|| 5

67. సీతాభాషితానువచనమ్

- తవాదర్శనజ శ్లోకో భూయో మాం పరితాపయేత్ |
దుఃఖాద్దుఃఖపరాభూతాం దుర్గతాం దుఃఖభాగినీమ్ || 6
- అయం చ వీర సందేహాః తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః |
సుమహాంస్త్యత్సహాయేషు హర్యక్షేషు హరీశ్వర || 7
- కథం ను ఖలు దుష్పారం తరిష్యంతి మహోదధిమ్ |
తాని హర్యక్ష సైన్యాని తౌ వా సరవరాత్మజౌ || 8
- త్రయాణా మేవ భూతానాం సాగరస్యాస్య లంఘనే |
శక్తి స్వాద్యైవనతేయస్య తప వా మారుతస్య వా || 9
- తదస్మిన్ కార్యనిర్దేశే వీరైవం దురతిక్రమే |
కిం పశ్యసి సమాధానం బ్రూహి కార్యవిదాం వర || 10
- కామమస్య త్వమేవైకః కార్యస్య పరిసాధనే |
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న యశస్యస్తే బలోదయః || 11
- బలై స్సమగైర్వది మాం హత్వా రావణ మాహవే |
విజయీ స్వాం పురీం రామో నయేత్తత్స్వాద్యశస్కరమ్ || 12
- యథాహం తస్య వీరస్య వనాదుపధినా హృతా |
రక్షసా తద్భయో దేవ తథా నార్హతి రాఘవః || 13
- బలైస్తు సంకులాం కృత్వా లంకాం పరబలార్దనః |
మాం నయేద్యది కాకుత్స్థః తత్తస్య సదృశం భవేత్ || 14
- తద్యథా తస్య విక్రాంతం అనురూపం మహాత్మనః |
భవత్యాహవశూరస్య తథా త్వముపపాదయ || 15
- తదర్థోపహితం వాక్యం ప్రశ్రితం హేతుసంహితమ్ |

67. సీతాభాషితానుపచనమ్

- నిశమ్యాహం తతశ్శేషం వాక్యముత్తరమబ్రవమ్|| 16
- దేవి హర్యక్షసైన్యానాం ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః|
సుగ్రీవ సన్త్యజసంపన్నః తవార్థే కృతనిశ్చయః|| 17
- తస్య విక్రమసంపన్నాః సత్త్వవంతో మహాబలాః|
మనస్సంకల్పసంపాతాః నిదేశే హరయః స్థితాః|| 18
- యేషాం నోపరి నాధస్తాత్ న తిర్యక్ సజ్జతే గతిః|
న చ కర్మసు సీదంతి మహత్స్వమితతేజసః|| 19
- అసకృత్తై ర్మహాభాగైః వాసరైర్చలదర్పితైః|
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః వాయుమార్గానుసారిభిః|| 20
- మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ సంతి తత్ర వనోకసః|
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్ నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ|| 21
- అహం తావదిహ ప్రాప్తః కిం పునస్తే మహాబలాః|
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః|| 22
- తదలం పరితాపేన దేవి మన్యుర్వ్యయైతు తే|
ఏకోత్పాతేన వై లంకాం ఏష్యంతి హరియూథపాః|| 23
- మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ చంద్రసూర్యావివోదితౌ|
త్యత్సకాశం మహాభాగే నృసింహావగమిష్యతః|| 24
- అరిఘ్నం సింహసంకాశం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్|
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం లంకాద్వారముపస్థితమ్|| 25
- నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్ సింహశార్థాలవిక్రమాన్|
వాసరాన్ వారణేంద్రాభాన్ క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్|| 26

68. హనూమత్సమాశ్వాసవచనానువాదః

- శైలాంబుదనికాశానాం లంకామలయసాసుషు |
నర్దతాం కపిముఖ్యానాం అచిరాచ్ఛోష్యసి స్వనమ్ || 27
- నివృత్తవనవాసం చ త్వయా సార్థమరిందమమ్ |
అభిషిక్తమయోధ్యాయాం క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్ || 28
- తతో మయా వాగ్చిరదీనభాషిణా
శివాభిరిష్టాభి రభిప్రసాదితా |
జగామ శాంతిం మమ మైథిలాత్మజా
తవాపి శోకేన తదాభిషీడితా || 29

ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకియే ఆదికావ్యే చతుర్వింశత్యహస్రికాయాం
సంహితాయాం సుందరకాండే అష్టషష్ఠితమ స్సర్గః

సుందరకాండ స్సమాప్తః

68. హనూమత్సమాశ్వాసవచనానువాదః

పారాయణ పరిసమాప్తిలో
పఠించవలసిన శ్లోకములు

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః |
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం
లోకా స్సమస్తా సుఖినో భవంతు ||

కాలే వర్షతు పర్షన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ
దేవోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాః సంతునిర్భయాః ||

అపుత్రాః పుత్రిణ స్సంతు పుత్రిణ స్సంతు పౌత్రిణః |
అధనాః సధనా స్సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్ ||

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్ |
ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్ ||

శృణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవ వా |
స యాతి బ్రహ్మణః స్థానం బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా ||

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే |
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే సమః ||

యన్మంగలం సహస్రాక్షే సర్వదేవసమస్కృతే |
వృత్రనాశే సమభవత్తత్తే భవతు మంగలమ్ ||

మంగలం కోసలేంద్రాయ మహనీయ గుణాత్మనే |
చక్రవర్తి తనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగలమ్ ||

యన్మంగలం సుపర్షస్య వినాతాకల్పయత్ పురా |

68. హనూమత్సమాశ్వాసవచనానువాదః

అమృతం ప్రార్థయాసస్య తత్తే భవతు మంగలమ్॥

అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్రధరస్యయత్॥

అదితిర్మంగలం ప్రాదాత్ తత్తే భవతు మంగలమ్॥

త్రీన్ విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమిత తేజసః॥

యదాసీన్మంగలం రామ తత్తే భవతు మంగలమ్॥

ఋతపః సాగరా ద్వీపా వేదా లోకా దిశశ్చ తే॥

మంగలాని మహాబాహో దిశంతు తప సర్వదా॥

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా

బుద్ధ్యాత్మనావా ప్రకృతే స్వభావాత్॥

కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై

నారాయణాయేతి సమర్పయామి॥

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్॥

తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ శ్రీరాఘవ సమోఽస్తుతే॥

అనేన శ్రీసుందర కాండ (శ్రీమద్రామాయణ)

పారాయణేన భగవాన్ సర్వదేవాత్మకః

సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న హనూమత్సమేతః

శ్రీరామచంద్ర స్సప్రీత స్సప్రన్నో వరదో భవతు

శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు

.....